

2015

INFORME ANUAL

FUTUR
INNOVACIÓ
SOLIDESA
TRANSPARÈNCIA
SOCIS

Caixa d'Enginyers

2015

INFORME ANUAL

Caixa d'Enginyers

01

CARTA DEL PRESIDENT

Benvolgut soci,

El Grup Caixa d'Enginyers, fidel al seu model de banca cooperativa de crèdit, no només ha resistit en un context advers com l'actual, sinó que, a més, ha assolit un volum important de recursos financers i de socis. El nostre model, que es basa en la prudència i en les relacions a llarg termini amb ètica, compromís i confiança, és un model consolidat, segur i d'èxit.

Els nostres resultats han continuat creixent i, a més, ens han permès diversificar des d'un creixement orgànic i sostingut les àrees d'activitat, la qual cosa ha reforçat la nostra posició de referència dins de la banca cooperativa nacional.

El 2015 ha estat un exercici en què els nostres socis ens han compensat amb la millor de les distincions amb l'obtenció del Major Índex de Recomanació Net del sector financer (un 54,1% vs. un -8,1% del sector), un indicador que ens enorgulleix enormement.

També hem finalitzat amb èxit el Pla Estratègic 2012-2015, el qual vam iniciar quan la situació de l'economia espanyola era d'elevada tensió i recessió. I tot i així, a Caixa d'Enginyers hem estat capaços d'assolir amb escreix els resultats que ens vam proposar sense renunciar al nostre model de banca cooperativa.

Hem tancat l'exercici 2015 amb resultats històrics i ja estem treballant en el nou Pla Estratègic 2016-2019, els objectius del qual continuaran fonamentats bàsicament en dos pilars: consolidar Caixa d'Enginyers com un Grup financer de referència i continuar sent la primera opció bancària dels nostres socis.

La nostra Entitat compta actualment amb més de 140.000 socis a qui donem servei a través de 25 oficines i de la nostra banca digital. Estem transformant l'organització i ens estem adaptant a les necessitats de la societat sense perdre els valors i l'essència de la nostra cultura corporativa.

Ara bé, tot i que hem recorregut ja una part important del camí, hem de ser prudents i no hem d'oblidar que som una banca basada en un model responsable i sostenible, on els beneficis permeten, a més de retribuir les aportacions dels socis i reforçar l'Entitat, revertir també als socis i a la societat a través del Fons d'Educació i Promoció i de la Fundació Caixa d'Enginyers. Continuem treballant en la premissa més important que ha marcat la filosofia de la nostra Entitat des del seu origen: "El soci és la nostra raó de ser".

JOSEP ORIOL SALA ARLANDIS
President

“HEM TANCAT L'EXERCICI
2015 AMB RESULTATS
HISTÒRICS I JA ESTEM
TREBALLANT EN EL NOU
PLA ESTRATÈGIC
2016-2019, ELS OBJECTIUS
DEL QUAL CONTINUARAN
FONAMENTATS BÀSICAMENT
EN DOS PILARS: CONSOLIDAR
CAIXA D'ENGINYERS COM
UN GRUP FINANCER DE
REFERÈNCIA I CONTINUAR
SENT LA PRIMERA OPCIO
BANCÀRIA DELS NOSTRES
SOCIS.”

02

CARTA DEL DIRECTOR GENERAL

Benvolguts socis,

Vivim en un moment econòmic i financer cada vegada més exigent per al sector financer, i així ho hem pogut comprovar durant el passat exercici 2015. Un any que, sens dubte, ha estat marcat, entre d'altres factors, pel nivell baix de tipus d'interès i per allò que aquest fet ha suposat per a l'evolució de l'economia i dels mercats financers, tant amb els seus pros com amb els seus contres.

En aquest entorn de tipus d'interès extraordinàriament baixos, l'economia en general i les empreses i famílies en particular s'han beneficiat de més accés al crèdit i en millors condicions, cosa que, unida a altres factors com el preu del petroli i la recuperació -lenta i de manera encara desigual- de l'ocupació, ha afavorit l'increment de la renda disponible i, per tant, del consum intern.

Tanmateix i conseqüència de les condicions financeres generals, s'ha registrat un notable estretament dels marges en el sistema financer i ha obligat que moltes entitats hagin hagut de revisar els seus plans i models de negoci. Al costat d'això, la posada en marxa de la nova arquitectura de regulació i supervisió del sector a nivell europeu ha derivat en noves exigències no només en termes de capital, sinó també en liquiditat i govern corporatiu. Des de la perspectiva del Grup Caixa d'Enginyers, més enllà de la voluntat material en donar compliment formal a tots aquests requeriments, entenem la iniciativa de forma positiva, ja que contribueix a enfortir la confiança dels socis en el Grup.

Tot això, juntament amb la volatilitat viscuda l'any passat en els mercats de capitals i les incerteses sobre algunes economies del planeta com Xina o Llatinoamèrica, ha motivat que la gestió hagi estat més centrada que mai en la recerca de rendibilitat i valor per als inversors, al mateix temps que s'ha reforçat l'activitat de finançament als socis, tant particulars com empreses, atesa l'oportunitat que brinda un entorn de tipus d'interès baixos.

En aquest context, el Grup Caixa d'Enginyers ha navegat bé, de manera excel·lent, ja que ha aconseguit uns resultats històrics i ha consolidat el que per a nosaltres és més valuós: la confiança dels més de 140.000 socis de l'Entitat. Això ens enorgulleix i permet al Grup créixer partint de l'experiència i satisfacció dels socis, ja que durant aquest exercici la base social ha crescut un 8% i el nombre de nous socis que han dipositat la seva confiança en el Grup Caixa d'Enginyers ha registrat un increment del 30% davant el creixement de l'any 2014. Així mateix, hem millorat la proximitat a través de l'obertura de dues noves oficines a Tarragona i Madrid hem consolidat en oficines a ple servei les quatre que ja teníem d'atenció personalitzada a Palma, Bilbao, Lleida i Màlaga. Hem mantingut l'esforç d'invertir en tecnologia, havent assolit els catorze milions d'euros en els últims tres anys, un esforç que manté l'aposta del Grup en aquesta àrea com a fonament de la qualitat del servei en el nou context del negoci financer. Amb tot això, afrontem el repte de continuar aprofundint en el camí marcat, emparats en els pilars del nostre model de banca cooperativa, per tornar a repetir els èxits que entre tots hem aconseguit assolir fins al moment.

En definitiva, 2015 ha estat un any excel·lent per al Grup Caixa d'Enginyers, i ho ha estat gràcies a l'esforç de tots. Per això, vull agrair en primer lloc als socis la seva confiança: el nostre motor, raó d'ésser i motiu per continuar creixent i superar els nostres objectius any rere any. Al Consell Rector, fidel garant d'aquesta confiança; a l'equip directiu de l'Entitat; i a tots els empleats i professionals que treballen amb nosaltres, el quals amb el seu esforç i compromís han fet possible aquests resultats. Tots units continuarem treballant per fer millor el Grup Caixa d'Enginyers.

Cordialment,

JOAN CAVALLÉ MIRANDA
Director General

“EL GRUP
CAIXA D'ENGINYERS HA
NAVEGAT BÉ, DE MANERA
EXCEL·LENT, JA QUE
HA ACONSEGUIT UNS
RESULTATS HISTÒRICS I HA
CONSOLIDAT EL QUE PER A
NOSALTRES ÉS MÉS VALUÓS:
LA CONFIANÇA DELS MÉS DE
140.000 SOCIS DE L'ENTITAT”

INFORME ANUAL 2015

Llegit a l'Assemblea General celebrada el dia 24 de maig de 2016

DADES GENERALS

Caixa de Crèdit dels Enginyers Societat Cooperativa de Crèdit, Caixa d'Enginyers, es va fundar l'any 1967. Figura inscrita en el Registre Especial del Banc d'Espanya amb el número 3.025. Inscrita en el Registre de Cooperatives Central amb el número 14.651 clau 1698-SMT del Ministeri de Treball. Inscrita en el Registre Mercantil de Barcelona, foli 1, tom 21.606, full B-25.121, inscripció 1a. Caixa d'Enginyers és membre del Fons de Garantia de Dipòsits. Caixa d'Enginyers té atorgada la condició d'Entitat Gestora d'Anotacions en Compte de Deute de l'Estat. Caixa d'Enginyers té atorgada la condició d'Entitat Dipositària de Fons d'Inversió Mobiliària. Caixa d'Enginyers té atorgada la condició d'Entitat Dipositària de Fons de Pensions. Caixa d'Enginyers és membre de la Unió Nacional de Cooperatives de Crèdit (UNACC). Caixa d'Enginyers és membre d'AIAF Mercat de Renda Fixa SA. Caixa d'Enginyers és participant directe en TARGET2-Banc d'Espanya. Caixa d'Enginyers és membre de la Central d'Anotacions del Mercat de Deute Públic. Caixa d'Enginyers és participant del Servei de Compensació i Liquidació de la Borsa de Valors de Barcelona. Caixa d'Enginyers és col·laboradora en el programa d'Emissions de Deute de la Generalitat de Catalunya. Caixa d'Enginyers és membre liquidador de MEFFRepo. Caixa d'Enginyers és membre d'Spainsif - Fòrum Espanyol d'Inversió Socialment Responsable. Caixa d'Enginyers és membre del Mercat Alternatiu de Renda Fixa (MARF). Caixa d'Enginyers és membre d'European DataWarehouse GmbH, la base de dades europea d'informació d'emissions de titulització.

El Consell Rector convoca l'Assemblea General Ordinària dins del primer semestre natural de l'any mitjançant anunci publicat en premsa d'àmplia difusió en l'àmbit d'actuació de l'Entitat. En aquesta Assemblea es tracten els temes següents: examen i aprovació de l'Informe Anual, Balanç, Compte de Resultats, distribució de Beneficis i aplicació del seu repartiment. També es tracta l'aplicació concreta del Fons d'Educació i Promoció.

Domicili social: Via Laietana, 39-08003 Barcelona
 Número d'Identificació Fiscal: F-08216863
 Telèfon: 93 268 29 29
 Fax: 93 310 00 60
 Internet: www.caixa-enginyers.com
 Correu electrònic: Contacti.CdE@caixa-enginyers.com
 SWIFT: CDENESBB

ÍNDEX

1.	Carta del President	4
2.	Carta del Director General	6
3.	El Grup Caixa d'Enginyers en xifres	12
4.	Presentació del Grup Caixa d'Enginyers	18
4.1	Missió, visió, valors i eixos estratègics	24
4.2	La nostra activitat	26
4.2.1	Segmentació comercial	26
4.2.2	Investigació, desenvolupament i tecnologia	28
4.2.3	Canals i xarxes	30
5.	Govern Corporatiu	32
5.1	Estructura organitzativa	34
5.2	Bon Govern	37
6.	Creació de valor compartit per als grups d'interès	40
6.1	Equip humà	43
6.1.1	Perfil de la plantilla	43
6.1.2	Igualtat d'oportunitats	44
6.1.3	Formació	44
6.1.4	Seguretat i salut laboral	46
6.1.5	Relació amb l'Alta Direcció	47
6.2	Socis	48
6.2.1	Comptes i dipòsits	48
6.2.2	Serveis de finançament	48
6.2.3	Mitjans de pagament	51
6.2.4	Productes d'inversió	52
6.2.5	Gestió de la inversió	53
6.2.6	Negoci assegurador	54
6.2.7	Servei d'Atenció al Soci/Client	55
6.2.8	Comunicació	55
6.2.9	Ingenium Shopping	56
6.2.10	Generant valor per als socis	58
6.3	Responsabilitat social i sostenibilitat	59
6.3.1	Fons d'Educació i Promoció	59
6.3.2	Fundació Caixa d'Enginyers	60
6.3.3	Medi ambient	61
6.3.4	Inversió socialment responsable	63

7.	Entorn macroeconòmic	64
	7.1 Mercats financers	69
	7.2 Sistema financer espanyol	73
	7.2.1 Procés d'unió bancària	73
	7.2.2 Evolució del negoci del sistema financer	75
8.	Estats financers	78
	8.1 Estats financers individuals de Caixa d'Enginyers	80
	8.2 Estats financers consolidats del Grup Caixa d'Enginyers	88
9.	Informe financer del Grup Caixa d'Enginyers	96
	9.1 Informe de l'activitat	98
	9.1.1 Actiu	98
	9.1.2 Passiu i altres recursos gestionats	105
	9.1.3 Fons propis	109
	9.2 Resultats	111
	9.2.1 Resultat consolidat	111
	9.2.2 Resultats individuals de les entitats del Grup	113
	9.2.3 Retribució dels òrgans de govern	114
	9.2.4 Proposta de distribució de resultats	114
	9.3 Gestió del risc	115
	9.3.1 Introducció	115
	9.3.2 Principis generals	115
	9.3.3 Sistema de gestió del risc	115
	9.3.4 Marc d'Apetència pel Risc	116
	9.3.5 Risc de crèdit i de contrapart	116
	9.3.6 Risc estructural de tipus d'interès	119
	9.3.7 Risc estructural de liquiditat	120
	9.3.8 Risc de mercat	120
	9.3.9 Risc operacional	121
	9.3.10 Risc de negoci	122
	9.3.11 Risc reputacional	123
	9.3.12 Àrea de Gestió Global del Risc	123
	9.4 Solvència	122
10.	Comptes anuals i informe de gestió	126
11.	Informe d'auditoria	303

03

**EL GRUP
CAIXA D'ENGINYERS
EN XIFRES**

The background features a series of parallel diagonal lines in various shades of blue and green, creating a textured effect. Overlaid on this are several concentric circles and arcs in white and light blue. A large white circle is centered in the lower half of the image, containing the text. Another white circle is partially visible behind it, and a third, larger white circle is visible in the upper left corner.

RESULTATS
ECONÒMICS
SUPERANT
MÀXIMS
HISTÒRICS

03

EL GRUP CAIXA D'ENGINYERS EN XIFRES

Socis

Més de 140.000 socis han dipositat la seva confiança en Caixa d'Enginyers. Concretament, el 2015 s'ha assolit la xifra de 141.043 socis, la qual cosa representa un 8,56% més que l'any anterior.

+140.000

socis

Ràtio de capital total

Molt per sobre del 8% mínim requerit a les entitats financeres i d'allò que estableix Basilea III (10,50%).

+15,51%

Liquiditat estructural

El 2015 també s'ha millorat la liquiditat estructural respecte a l'any anterior, amb una ràtio del 130,03%.

130,03%

Resultat de l'exercici

El resultat de l'exercici del Grup, en data 31 de desembre de 2015, és d'11.637 milers d'euros, la qual cosa representa un increment d'un 10,54% respecte al tancament de l'exercici 2014.

+10,54%

Ràtio de cobertura

L'exercici 2015 s'ha tancat amb una elevada ràtio de cobertura, que se situa en el 94,62%, en data 31 de desembre de 2015, molt superior a la mitjana del sector financer, que s'ha situat al tancament de l'exercici 2015 en el 61,18%.

94,62%

Professionals

Comptem amb un equip humà format per 417 professionals altament qualificats i amb experiència, un 6,65% més que el 2014. La mitjana d'edat és de 38 anys.

417
professionals

Activitats d'explotació

El resultat de les activitats d'explotació ha augmentat 483 milers d'euros (3,56%, en termes relatius), i ha passat de 13.585 milers d'euros a 14.068 milers d'euros el 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament.

+3,56%

Ràtings

Les titulacions hipotecàries de Caixa d'Enginyers TDA 1 i AyT 2, al tancament de 2015, han mantingut la qualificació creditícia en la màxima sectorial (AA+ i Aa2) segons les agències de qualificació Fitch Ratings i Moody's.

AA+ i Aa2

Inversió creditícia

La inversió creditícia, al tancament de l'exercici 2015, és d'1.474 milions d'euros, fet que representa un increment del 3,02%, en termes relatius, respecte al tancament de l'exercici anterior, com a resultat, bàsicament, de l'increment en el crèdit a la clientela.

+3,02%

ROE

La rendibilitat sobre recursos propis (ROE) ha incrementat respecte a l'exercici anterior i se situa al tancament de l'exercici 2015 en el 8,61%, davant del 8,35% aconseguit el 31 de desembre de 2014.

8,61%

Ràtio de morositat

La ràtio de morositat del 3,53% contrasta amb els nivells de morositat elevats mantinguts pel sector (10,2%), fet que confirma la gestió adequada del risc de crèdit duta a terme per l'Entitat.

3,53%

ROA

La rendibilitat sobre actius (ROA) ha incrementat del 0,41% al 0,49%, el 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament

0,49%

Recursos de clients

El 31 de desembre de 2015, els recursos gestionats de clients s'han situat en 3.372 milions d'euros, davant dels 3.081 milions d'euros de 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa un increment de 291 milions d'euros.

Volum de negoci

El volum de negoci ha ascendit a 4.982 milions d'euros, en data 31 de desembre de 2015, davant dels 5.049 milions d'euros de 31 de desembre de 2014, fet que representa una disminució de l'1,33%, en termes relatius.

Fundació Caixa d'Enginyers

Mostra del compromís social de l'Entitat, ha impulsat el desenvolupament de més de 270 projectes en quatre anys i ha atorgat més de 150 beques i premis.

+9,46%

4.982

milions d'euros

+270

projectes

Canal on-line

Impulsant la banca digital i la relació amb els socis mitjançant entorns digitals. El 2015, es registra un creixement del 34% dels usuaris actius, amb prop de 2,7 milers de milions d'operacions realitzades.

2,7

MM d'operacions

04

**PRESENTACIÓ
DEL GRUP
CAIXA D'ENGINYERS**

The background features a series of parallel diagonal lines in various shades of blue and green. Overlaid on this are several concentric circles and arcs in white and light blue, creating a geometric, modern design.

INVERSIÓ EN
TECNOLOGIA
PER A MILLORAR
L'EFICIÈNCIA DE
L'ENTITAT

04

PRESENTACIÓ DEL GRUP CAIXA D'ENGINYERS

“MÉS DE 140.000 SOCIS
CONFIEI EN EL GRUP
CAIXA D'ENGINYERS”

Caixa d'Enginyers és un grup financer i assegurador que desenvolupa un model de banca personal, comercial i institucional al territori espanyol i que té la vocació de donar servei als professionals, tant si són enginyers com si tenen altres professions.

Constituïda com a societat cooperativa de crèdit per un grup d'enginyers industrials l'any 1967, l'Entitat ha experimentat un creixement continu al llarg dels seus 49 anys i ha mantingut intacta la vocació definida des del seu origen: prestar serveis financers personalitzats amb les millors condicions de sostenibilitat.

Com que és una societat cooperativa de crèdit, els beneficis obtinguts reverteixen directament en tots els socis, la qual cosa permet oferir-los nombrosos avantatges addicionals i serveis professionals i personals. El model cooperatiu, base del Grup Caixa d'Enginyers, impulsa principis d'ètica, compromís i confiança i responsabilitat social i, per tant, un retorn

per als socis i col·laboradors, per a les comunitats professionals i també per al conjunt de la societat.

El Grup Caixa d'Enginyers està format per diferents societats que potencien la capacitat de servei i atenció al soci: Caixa d'Enginyers Gestió, societat gestora de fons d'inversió; Caixa d'Enginyers Vida, companyia d'assegurances i reassegurances i societat gestora de plans i fons de pensions; Caixa d'Enginyers Bancassegurances, operador de bancassegurances; Ingenium Shopping, Cooperativa de Consumidors i Usuaris dels Enginyers; i Norbolsa, societat de valors, com a entitat associada. Caixa d'Enginyers, Societat Cooperativa de Crèdit, actua com a societat matriu. L'acció social del Grup es materialitza a través de la Fundació Caixa d'Enginyers.

SOCIETATS QUE COMPONEN EL GRUP CAIXA D'ENGINYERS

Denominació social	Domicili social	Objecte social
Caixa de Crèdit dels Enginyers, S. Coop. de Crèdit	Vía Laietana, 39 08030 Barcelona	Societat cooperativa de crèdit que realitza tot tipus d'operacions actives, passives i de serveis que constitueixen l'activitat bancària, amb atenció preferent a les necessitats financeres dels seus socis
Caixa Enginyers Gestió, Societat Gestora d'Institucions d'Inversió Col·lectiva, SAU	Casp, 88 08010 Barcelona	Societat gestora de fons d'inversió del Grup Caixa d'Enginyers
Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU	Casp, 88 08010 Barcelona	Companyia d'assegurances del ram de vida que comercialitza productes relacionats amb la previsió social complementària i gestora de fons de pensions
Cooperativa de Consumidors i Usuaris dels Enginyers (Ingenium Shopping)	Vía Laietana, 39 08003 Barcelona	Prestació de serveis i venda d'articles i subministraments per al consum dirigida als socis
Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU	Casp, 88 08010 Barcelona	Realització de l'activitat de mediació d'assegurances com a operador de bancassegurances
Norbolsa, SV, SA*	Plaza Euskadi, 5 48009 Bilbao	Empresa de serveis d'inversió
Fundació Caixa d'Enginyers	Potosí, 22 08030 Barcelona	Vehicle del compromís social del Grup

* Entitat associada. Caixa d'Enginyers manté una participació del 10% en Norbolsa, SV, SA. Tot i que la participació és inferior al 20% del capital social, la influència significativa en aquesta participada s'evidencia en tenir representació en el seu Consell d'Administració.

ORGANIGRAMA CORPORATIU DE LES SOCIETATS DEL GRUP CAIXA D'ENGINYERS

PRESIDENT
Josep Oriol Sala Arlandis

DIRECTOR GENERAL
Joan Cavallé Miranda

CONSELL RECTOR

President
José Oriol Sala Arlandis

Vicepresident
Manuel Bertran Mariné

Secretari
Enric Homs Martínez

Vocals
David Parcerisas Vázquez
Pedro A. Hernández del Santo
Pedro Marín Giménez
Jaime Roure Pagés
José María Pera Abadía
Félix Masjuán Teixidó
Sebastià Carrión Morros
Josep M. Muxí Comellas
Antonio Santamans Olivé
Montserrat Salleras Costal

COMISSIÓ EXECUTIVA

President
José Oriol Sala Arlandis

Secretari
Enric Homs Martínez

Membres
Manuel Bertran Mariné
Pedro A. Hernández del Santo

COMITÈ DE DIRECCIÓ

Joan Cavallé Miranda
Francesc Durán Lorenzo
Jordi Marsan Ruiz
Federico Ariza González
Montse Bertran Bergua
Víctor Cardona Vernet
Jaume Franco Domingo
David Murano Casanovas
José I. Sánchez Rabaneda
Isabel Sánchez Soria

GRUP FINANCER CAIXA D'ENGINYERS**CAIXA ENGINYERS GESTIÓ, SOCIETAT GESTORA
D'INSTITUCIONS D'INVERSIÓ COL·LECTIVA, SAU**

President

Màxim Borrell Vidal

Consellers

Ferran Sicart Ortí
Jordi Martí Pidelaserra

Director General

Xavier Fàbregas Martori**CAIXA ENGINYERS, OPERADOR DE BANCASSEGURANCES
VINCULAT, SLU**

Administrador Únic

Jaume Franco Domingo**CAIXA ENGINYERS VIDA, COMPANYIA D'ASSEGURANCES I
REASSEGURANCES, SAU**

President

Màxim Borrell Vidal

Vicepresident

Joan Cavallé Miranda

Vocal

Ferran Sicart Ortí

Director General

Antoni Fernández Moreno**FUNDACIÓ CAIXA D'ENGINYERS**

President

José Oriol Sala Arlandis

Vicepresident

Manuel Bertran Mariné

Secretari

Enric Homs Martínez

Patrons

David Parcerisas Vázquez**Pedro A. Hernández del Santo****Pedro Marín Giménez****Jaime Roure Pagés****José María Pera Abadía****Félix Masjuán Teixidó****Sebastià Carrión Morros****Josep M. Muxí Comellas****Antonio Santamans Olivé****Montserrat Salleras Costal****Josefina Cambra Giné****Aurelio Luis Azaña García****Salvador Domingo Comeche****Ramon Ferrer Canela****Benjamín Manuel Calvo Pérez****Francisco Javier Turégano Gómez*****Joan Vallvé Ribera****Joan Cavallé Miranda**

(*) Fins a 3T 2015.

4.1

MISSIÓ, VISIÓ, VALORS I EIXOS ESTRATÈGICS

MISSIÓ

Aportar valor sostenible

El Grup Caixa d'Enginyers és un grup cooperatiu de serveis orientat a les comunitats professionals amb la missió d'aportar als socis valor sostenible en els àmbits financer, professional i personal.

Per fer-ho estableix relacions a llarg termini que es basen en l'ètica, el compromís i la confiança, i vetlla per la fortalesa del Grup com a mitjà per proporcionar un retorn als socis, als col·laboradors, a les comunitats professionals i a la societat.

Per la seva focalització i excel·lència de servei és el líder i la referència del sector per a les comunitats professionals, a les quals destina, a través de la Fundació Caixa d'Enginyers, la seva acció social.

VISIÓ

Ser l'Entitat de referència

Volem ser l'Entitat de referència de les comunitats professionals amb què ens relacionem i, més concretament, la principal dels nostres socis, amb una vinculació que vagi més enllà del vessant purament financer.

Per a això, proporcionem assessorament i solucions adaptades a la realitat i a les necessitats individuals de cada soci amb un servei diferencial. Comptem amb un equip humà qualificat i compromet amb la missió de l'Entitat, apostem per la innovació i la tecnologia i treballem constantment en la millora de l'eficiència com a camí per donar sostenibilitat a la nostra proposta de valor.

VALORS Compromís amb els nostres socis i amb la societat

Integritat.

Fidelitat als nostres principis i a nosaltres mateixos. Obrar amb honestetat, confiabilitat, responsabilitat i transparència en la gestió dels negocis, el treball, les relacions i el compliment dels compromisos establerts.

Compromís.

Capacitat d'entrega i de persistència per aconseguir els objectius establerts. És la manifestació de la constància i de la iniciativa.

Excel·lència.

Fer la nostra feina de forma excel·lent per tal de ser la referència de banca per a professionals, per buscar enèrgicament solucions imaginatives per als nostres socis i per millorar de forma contínua.

Professionalitat.

Treballar amb eficàcia, rigor i empatia gràcies a l'esforç, al treball en equip i a la formació contínua.

Proximitat.

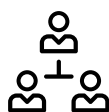
Proximitat física i emocional al soci. Construir relacions sòlides, estables i duradores amb els nostres socis, basades principalment en la confiança mútua i en el coneixement de les seves necessitats.

EIXOS ESTRATÈGICS

1. Creixement.

Créixer dins del segment dels millors professionals d'Espanya, amb un fort èmfasi en la vinculació dels socis i les solucions globals per ser l'entitat financera principal dels nostres socis.

2. Excel·lència en el servei.

Desenvolupar un model de qualitat de servei simplificant tràmits i millorant encara més l'experiència dels socis en el tracte amb Caixa d'Enginyers.

3. Eficiència.

Maximitzar l'eficiència de Caixa d'Enginyers mitjançant increments de productivitat, buscant oportunitats de sinergia a través de socis i aliances i suportant el creixement, en un entorn de costos continguts.

4. Persones.

Potenciar les persones que treballen en el Grup com a element clau de futur i impulsar la transformació cultural cap a un model amb més delegació, iniciativa, assumpció de responsabilitats i totalment orientat al soci i al mercat.

5. Solvència i transparència.

Mantenir la prudència en la gestió i el control del risc i convertir la transparència cap al soci i el mercat en un valor diferencial.

4.2

LA NOSTRA ACTIVITAT

Els socis són la base de Caixa d'Enginyers. Per aquesta raó, l'Entitat destina els recursos necessaris per poder millorar els serveis que se'ls ofereix en els diferents segments comercials, adaptant-se i donant resposta a les seves necessitats.

Com ja ha passat en els últims anys, Caixa d'Enginyers ha continuat creixent durant el 2015 i ha augmentat les seves xifres d'activitat, el seu volum de negoci i, sens dubte, el nombre de socis que ha dipositat la seva confiança en l'Entitat.

4.2.1 SEGMENTACIÓ COMERCIAL

La segmentació comercial en la gestió de l'Entitat li permet continuar treballant per assolir l'excel·lència del servei prestat, mitjançant l'adaptació de la proposta de serveis a les necessitats financeres i asseguradores de seus socis.

BANCA UNIVERSAL

A les oficines de Caixa d'Enginyers estan integrats els serveis de Banca Universal de Caixa d'Enginyers, dels quals també formen part els serveis d'accés remot ([Banca TELEFÒNICA](#), [Banca ONLINE](#) i [Banca MÒBIL](#)).

NOVES OFICINES

Durant el 2015 ha augmentat la proximitat de Caixa d'Enginyers a través de l'obertura de dues noves oficines situades a Tarragona i a Madrid i ha consolidant en oficines a ple servei les quatre d'atenció personalitzada ja existents a Palma de Mallorca, Bilbao, Lleida i Màlaga.

Les 24 oficines físiques de la nostra Xarxa d'Oficines queden distribuïdes de la forma següent:

1 a Alacant	1 a Palma de Mallorca
9 a Barcelona	1 a Saragossa
1 a Bilbao	1 a Sant Cugat del Vallès (Barcelona)
1 a Girona	2 a Sevilla
1 a Lleida	1 a Tarragona
3 a Madrid	1 a València
1 a Màlaga	

A més de l'Oficina Directa, des d'on s'ofereix el servei a tots els socis de les zones geogràfiques en què l'Entitat no té presència física.

BANCA PERSONAL

Els Gerents de Comptes de l'Entitat adequen les inversions i els plans d'estalvi a les necessitats de cada soci i els adapten segons el seu perfil de risc, l'objectiu de l'estalvi o de la inversió, l'horitzó temporal i els escenaris econòmics. Gràcies a això, els socis poden gaudir d'uns serveis financers i asseguradors personalitzats.

A finals de 2015, l'Entitat comptava amb 75 Gerents de Comptes de Banca Personal i prop de 20.000 socis feien ús d'aquest servei personalitzat.

BANCA INSTITUCIONAL

Caixa d'Enginyers col·labora amb diverses institucions acadèmiques i professionals, contribució que es materialitza mitjançant l'establiment de múltiples convenis de col·laboració. Gràcies a això, l'Entitat disposa d'una oferta de serveis i productes específics per a cada un dels sectors i per als estudiants o professionals representats per aquestes institucions (col·legis professionals, universitats, etc.).

Els 17 nous convenis de col·laboració amb col·legis professionals, associacions i institucions acadèmiques (universitats) signats el 2015 situen en un total de 202 els convenis firmats per l'Entitat. A través d'aquests convenis, Caixa d'Enginyers ha arribat a, aproximadament, 50.000 nous professionals i estudiants.

Al llarg de 2015, s'han realitzat més de 80 activitats en col·laboració amb universitats, escoles, col·legis i associacions. Paral·lelament, pel que fa a Institucions Públiques, s'han assolit acords rellevants amb diverses

associacions i organismes públics, entre els quals es troben l'Ajuntament de Molins, l'Ajuntament de Màlaga o la Generalitat de València.

Caixa d'Enginyers ha firmat diferents convenis amb entitats com Cecot, Unió de Pagesos, Associació de Joves Empresaris de Girona a Catalunya, CAEB (Confederació Associacions Empresariales de Balears) a Palma de Mallorca, PIMEC, PIMEM o l'Associació del Terciari Avançat d'Alacant, amb l'objectiu de potenciar l'emprenedoria, els nous empresaris i les pimes. També ha establert nous convenis amb escoles, associacions professionals i universitats en ubicacions on Caixa d'Enginyers no disposa d'oficina presencial com, per exemple, Tarragona, Manresa o Màlaga; d'aquesta manera, l'Entitat es fa visible en aquest territori i permet la captació de nous socis.

NEGOCI MAJORISTA

L'àrea de Negoci Majorista s'ofereix a través de les àrees responsables del finançament corporatiu i té per objectiu donar valor a inversors institucionals, a corporacions, a administracions públiques, a companyies asseguradores i a altres entitats financeres.

Durant els seus dos anys de funcionament, el servei ja ha donat els seus primers fruits dinamitzant i aprofitant sinergies entre les diferents àrees de Caixa d'Enginyers. Un exemple d'això ha estat la participació en operacions en el mercat primari d'emissió de bons corporatius, donant finançament a corporacions o obrint noves línies de negoci amb altres entitats financeres en l'àmbit de la intermediació d'actius financers.

BANCA A EMPRESES

El 2015 ha estat l'any de la consolidació del servei de Banca a Empreses a Caixa d'Enginyers. Aquest servei, iniciat el 2013, ofereix un ampli ventall de productes diferenciats per al finançament de les pimes.

Actualment, s'està donant aquest servei a més de 8.000 empreses associades a l'Entitat.

75

Gerents de Comptes
de Banca Personal

17

nous convenis de col·laboració
amb col·legis professionals

4.2.2 INVESTIGACIÓ I DESENVOLUPAMENT

En la línia dels últims exercicis, el Grup Caixa d'Enginyers ha continuat mantenint, durant l'exercici 2015, una forta inversió en tecnologia com a factor clau en la personalització dels serveis als seus socis, una millora de la qualitat de la seva gestió i el compliment del nou marc regulador i normatiu.

L'àrea de Sistemes d'Informació i Tecnologia continua amb la implantació del programa de transformació tecnològica del Grup Caixa d'Enginyers, en línia amb el seu Pla Estratègic 2012-2015 i amb les línies mestres del nou Pla Estratègic per als exercicis 2016-2019, que té per objectiu assolir millores significatives en els seus sistemes d'informació, facilitar la transformació digital i innovar en els seus processos de negoci.

Dins de les actuacions més rellevants dutes a terme durant l'exercici 2015 pel que fa a infraestructures i sistemes, cal destacar la finalització de la fase de prova de concepte de la nova arquitectura per al "core" bancari i els projectes executats del pla director d'arquitectura de xarxa i comunicacions, que inclouen la implantació del nou disseny modular a la nostra xarxa interna LAN, la renovació d'equips i elements de xarxa i la millora en les comunicacions WAN amb els nostres proveïdors principals de serveis. També cal destacar la renovació de les cabines d'emmagatzematge de dades per a aplicacions de negoci i continguts d'àmbit col·laboratiu i personal.

Així mateix, una gran part de la inversió realitzada en Tecnologies de la Informació, durant l'exercici 2015, s'ha destinat a donar resposta al nou marc regulador europeu del sector financer, que ha requerit un important nivell d'esforç i recursos per poder adaptar i evolucionar els sistemes. En aquest sentit, s'han buscat sinergies entre les diferents necessitats i s'ha aprofitat per renovar les aplicacions que suporten els processos de control i reporting als organismes supervisors, com és el cas de la CIR del Banc d'Espanya, el Sistema de Prevenció de Blanqueig de Capitals, el reporting al Banc d'Espanya i al Banc Central Europeu, així com la reforma del sistema de liquidació del mercat de renda variable.

Durant l'exercici 2015, l'Entitat ha desenvolupat altres projectes destacables a banda de les accions que s'han descrit en matèria de sistemes d'informació, amb l'objectiu de millorar l'oferta de serveis als seus socis, la reducció del risc operacional i/o l'increment de l'eficiència operativa.

- Desenvolupament tecnològic de nous productes i serveis per al soci.
- Millores en la contractació a través de la [Banca ONLINE](#).
- Selecció i adquisició d'una nova plataforma, Calypso, per a la gestió del front to back en l'àmbit dels mercats financers i tresoreria.

- Ampliació del contingut i capacitat del datawarehouse corporatiu, que s'ha convertit al repositori de dades de referència per als sistemes de control i reporting a organismes reguladors. A més, s'ha iniciat la definició i construcció d'un datamart i dashboards associats per millorar la planificació i seguiment dels objectius comercials.
- Incorporació de sistemes de monitoratge avançats per a la gestió dels centres de servidors que conformen un incipient núvol privat, implementant la nova versió de VMware (5.5 Enterprise) amb el mòdul d'Operations Management.
- Inicia d'importants projectes estratègics per a la millora de l'eficiència operativa i del servei al soci, que es preveu finalitzar i passar a producció durant els exercicis 2016 i 2017. En concret, Caixa d'Enginyers està treballant en els projectes següents:

PROYECTOS ESTRATÉGICOS

- Nou CRM.
- Nova plataforma per a la filial Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU, que permetrà un servei més àgil i òptim en l'àmbit de les assegurances.
- Fase de conceptualització i anàlisi del projecte ARIES, que consisteix en la renovació completa de l'aplicació d'Actiu i Riscos de l'Entitat Dominant per oferir un millor servei en l'àmbit dels productes d'actiu (préstecs, crèdits i avals).
- Nova aplicació "Banca MOBILE" en l'àmbit de mobilitat (smartphones i tauletes), que permetrà tenir més proximitat amb els socis a través del canal mòbil, aprofitant de forma més òptima el potencial d'aquesta tecnologia. Aquesta aplicació s'ha posat en marxa al començament de l'any 2016.
- Nou portal de fons d'inversió. Una web amb àmplia i actualitzada informació dels fons d'inversió gestionats pel Grup. També s'ha posat a producció durant el primer trimestre de 2016.

4.2.3 CANALS I XARXES

Caixa d'Enginyers considera important disposar de diversos canals que li permetin garantir un servei i una comunicació de qualitat amb els seus socis. L'Entitat treballa per assegurar una comunicació totalment flexible i senzilla per tal de constituir així una experiència única per a tot soci.

En aquest sentit, continua apostant fermament per la Banca Digital, completa i accessible des d'ordinadors, telèfons i dispositius mòbils (smartphones i tauletes):

- Banca **ONLINE**
- Banca **TELEFÒNICA**
- Banca **MÒBIL**

Durant tot l'any, pel que fa a la contractació on-line, s'ha millorat el circuit de contractació de comptes de valors i fons d'inversió i s'ha incorporat la possibilitat de contractar dipòsits a termini a través de la nostra **Banca ONLINE**. A més, l'Entitat ha continuat aplicant millores en els altres canals de comunicació existents.

També el 2015, Caixa d'Enginyers ha treballat en la nova app **Banca MÒBIL**, el llançament de la qual va tenir lloc el març de 2016, i en una nova web de fons d'inversió, EnginyersFONS.com, que incorpora tota la informació de la gestora Caixa d'Enginyers Gestió i dels fons, així com la possibilitat de contractar on-line aquests productes.

Amb aquestes iniciatives, l'Entitat dóna resposta a les demandes dels socis: ser soci d'una entitat multiplataforma en què ell escull en cada moment el canal que més l'interessi.

Tot seguit es presenten dades relatives a l'ús d'aquests canals de comunicació per part dels socis.

109.150

usuaris
(un creixement del 9,53%
respecte al 2014)

+34%

creixement d'usuaris actius

87%

dels socis actius* de l'Entitat
disposen del canal telefònic

99%

dels socis actius* de l'Entitat
disposen del canal on-line, dels quals
el 58% són usuaris actius

2.694.215

operacions
(increment del 58%
respecte al 2014)

574.333

operacions realitzades
(increment del 35%
respecte al 2014)

40.167.333

operacions realitzades
(creixement del 22%
respecte al 2014)

* Es considera soci actiu aquell que disposa d'un saldo superior a 500 euros o que ha realitzat més de 12 operacions en els últims 12 mesos.

** Es considera usuari actiu aquell que va a la Banca ONLINE com a mínim un cop al mes.

05

GOVERN CORPORATIU

The background features a series of parallel diagonal lines in various shades of blue and green. Overlaid on this are several large, overlapping circles in white and light blue. The text is centered within one of the white circles.

PROFESSIONALS
ALTAMENT
QUALIFICATS
PER A LA BONA
GOVERNANÇA
DE L'ENTITAT

05

GOVERN CORPORATIU

5.1

ESTRUCTURA ORGANITZATIVA

Caixa d'Enginyers ha subscrit el compromís de dur a terme les seves activitats sota principis ètics, de transparència i de bon govern, de tal manera que dóna resposta als requisits dels seus diferents grups d'interès.

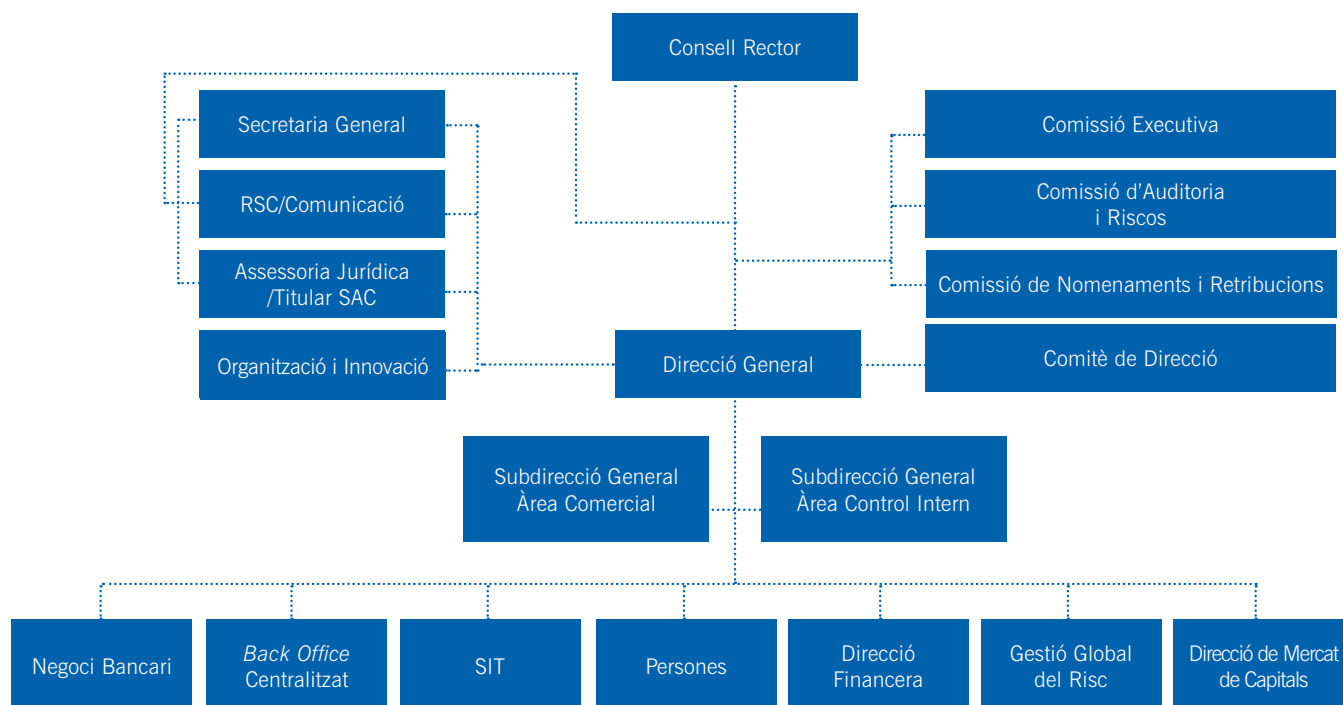
L'Assemblea General, el Consell Rector i, com a organisme delegat d'aquest Consell, la Comissió Executiva són els

òrgans de govern que exerceixen funcions de control i gestió de l'Entitat. L'Entitat també té el suport de dues comissions assessores i de supervisió, la Comissió d'Auditoria i Riscos i la Comissió de Nomenaments i Retribucions, que afavoreixen el control i la democràcia interna de Caixa d'Enginyers.

Sota la dependència del Consell Rector, la Direcció General participa en el control i la gestió de l'Entitat, funcions que queden

recollides en els seus Estatuts. El Comitè de Direcció, el màxim òrgan de govern intern de gestió i control de l'Entitat, depèn d'aquesta Direcció.

L'organigrama següent mostra l'estructura organitzativa i de govern de l'Entitat.

ASSEMBLEA GENERAL

Constitueix el màxim òrgan d'expressió de la voluntat social, i el seu funcionament i les seves facultats queden recollits en els Estatuts de l'Entitat. Integrada pels socis o els seus representants, té la facultat per debatre sobre assumptes del seu interès i prendre decisions obligatòries, sempre que no siguin competència de cap altre òrgan social de l'Entitat. Entre les seves funcions hi ha la de fixar la política general de la Cooperativa.

CONSELL RECTOR

Principal òrgan d'administració, és responsable del govern, l'alta gestió i la representació de la Caixa d'Enginyers. Es compon de tretze membres titulars, president, vicepresident, secretari i deu vocals. Dotze dels titulars són elegits entre els socis en votació secreta pel nombre de vots més alt de l'Assemblea General. El membre que resta és un treballador de l'Entitat elegit per votació dels empleats, i el seu mandat té la mateixa durada que el de la resta de consellers.

Les facultats representatives del Consell Rector s'estenen a tots els actes relacionats amb les activitats que integren l'objecte social. El Reglament Intern de

Funcionament del Consell recull les seves funcions, responsabilitats, atribucions i obligacions, entre les quals es troba la competència per establir les directrius generals d'actuació i per exercir totes les facultats que no estiguin reservades per llei o pels Estatuts a altres òrgans socials. El Consell es reuneix tantes vegades com calgui per a l'acompliment correcte de les seves funcions, i com a mínim 6 vegades l'any.

En el cas del president, li corresponen com a funcions addicionals més rellevants la representació legal de l'Entitat, la convocatòria de sessions dels òrgans socials dels quals forma part, la vigilància i el compliment dels acords societaris, la firma social i l'execució dels acords adoptats pels òrgans socials.

COMISSIÓ EXECUTIVA

Constituïda pel president, el vicepresident, un secretari i un màxim de dues vocals del Consell Rector, la Comissió Executiva és l'òrgan que exerceix les facultats delegades per aquest Consell respecte a la gestió i administració, llevat d'aquelles que per imperatiu legal resultin indelegables, i que estan recollides en el Reglament Intern de Funcionament del Consell. La Comissió es reuneix un mínim de 12 vegades l'any.

El Consell Rector manté sempre la seva competència en les facultats delegades i és responsable davant de l'Entitat, els socis, els creditors i tercers de la gestió duta a terme per la Comissió Executiva.

COMISSIÓ DE NOMENAMENTS I RETRIBUCIONS

Comissió delegada del Consell Rector, de naturalesa supervisora i d'assessorament en matèria de remuneracions, selecció i nomenament de membres del Consell, de l'Alta Direcció, del personal clau i dels titulars de les funcions de control intern. És responsable de l'anàlisi i del seguiment periòdic de la política de selecció, nomenaments i cessament dels càrrecs esmentats anteriorment, així com de la Política Retributiva, assegurant perquè estigui alineada amb una gestió sana i prudent de l'Entitat. La Comissió de Nomenaments i Retribucions està integrada per cinc membres del Consell, amb la figura d'un president, un secretari i tres vocals, sent un d'ells el Conseller Laboral. La Comissió, que es reuneix amb una periodicitat mínima anual, disposa d'un Reglament Intern de Funcionament aprovat pel Consell Rector, en el qual es recullen les funcions, responsabilitats, atribucions i obligacions esmentades anteriorment

COMISSIÓ DE AUDITORIA Y RIESGOS

Comissió delegada del Consell Rector de naturalesa supervisora i d'assessorament, destinada a fer l'anàlisi i el seguiment periòdic del risc en l'àmbit de les atribucions delegades. El seu objectiu és assessorar el Consell en la determinació i el seguiment de l'estratègia de riscos i de

les activitats de l'àrea de control intern de l'Entitat. Es reuneix amb una periodicitat mínima trimestral i està composta per cinc membres del Consell, amb la figura d'un president, un secretari i tres vocals. El Reglament Intern de Funcionament de la Comissió, aprovat pel Consell Rector, recull les funcions, responsabilitats, atribucions i obligacions esmentades anteriorment.

DIRECCIÓ GENERAL

El Director General és designat pel Consell Rector i, sota la seva dependència, exerceix les atribucions de l'administració empresarial ordinària de l'Entitat a partir dels criteris de direcció establerts pel Consell. Les atribucions se li atorguen mitjançant una escriptura pública d'apoderament i les seves funcions queden definides en els Estatuts Socials de l'Entitat.

COMITÈ DE DIRECCIÓ

Òrgan intern dependent de la Direcció General, que té facultats generals en organització i gestió empresarial i coordina les diferents àrees de negoci i altres àrees clau de l'Entitat. El Comitè es reuneix amb una periodicitat quinzenal i el componen les direccions següents:

- Direcció General
- Subdirecció General Àrea de Control Intern
- Subdirecció General Àrea Comercial
- Direcció de Gestió Global del Risc
- Direcció Financera
- Direcció de Back Office Centralitzat
- Direcció de Persones
- Direcció de Sistemes d'Informació i Tecnologia

- Direcció de Negoci Bancari
- Direcció de Responsabilitat Social Corporativa i de Comunicació

COMITÈS DE GESTIÓ I SUPERVISIÓ DE L'ACTIVITAT DE L'ENTITAT

Caixa d'Enginyers compta amb el suport d'una sèrie de comitès, responsables de la presa de decisions en matèria d'impactes econòmics, reguladors i de negoci de l'Entitat, que són els següents:

- Comitè Executiu
- Comitè de Negoci
- Comitè de Supervisió i Seguiment d'Immables Adjudicats
- Comitè de Qualitat
- Comitè MiFID-RIC/AM
- Comitè de Prevenció del Blanqueig de Capitals
- Comitè de Política Global del Risc
- Comitè de Crèdits
- Comitè de Política Creditícia
- Comitè de Mercats Financers
- Comitè de Seguretat i Salut
- Comitè de Control Intern

5.2

BON GOVERN

Caixa d'Enginyers ha establert un model de negoci capaç de proporcionar valor afegit als seus grups d'interès, el qual es basa en l'aplicació de valors com l'ètica, el compromís i la confiança, qualitats que han acompanyat l'Entitat des de la data de la seva creació.

Amb l'objectiu d'assegurar el desenvolupament de pràctiques de Bon Govern al si de l'Entitat, Caixa d'Enginyers aplica polítiques i normes internes que afavoreixen la seva implementació, control i seguiment. D'aquesta manera, l'Entitat disposa de mecanismes que li permeten oferir informació transparent i veraç als seus grups d'interès, establir pautes de comportament per a tots els seus integrants i consolidar un model de negoci eficient i sostenible.

CODI ÈTIC

El Codi ètic de Caixa d'Enginyers estableix els valors, principis i normes d'actuació que regeixen l'Entitat i les actuacions diàries que fan tots els seus professionals. Així doncs, el Codi constitueix una eina que promou el desenvolupament de les tasques professionals d'empleats, directius i membres dels òrgans de govern sota criteris d'honestedat, integritat, excel·lència, responsabilitat i transparència. L'Entitat complementa les normes d'actuació incloses en el Codi ètic mitjançant l'elaboració i la implantació de normes d'actuació sobre matèries concretes. El Reglament Intern de Conducta en l'àmbit del Mercat de Valors (RIC) n'és un exemple.

“COMPORTAMENT ÈTIC I RESPONSABLE AMB ELS NOSTRES GRUPS D'INTERÈS”

“EL COMPROMÍS ÈTIC, UNA RESPONSABILITAT COMPARTIDA”

“TAMBÉ SOM TRANSPARENTS EN MATÈRIA RETRIBUTIVA”

Amb la voluntat de fer partícips tots els seus treballadors en matèria de conducta ètica, Caixa d'Enginyers posa a la seva disposició el “Canal Ètic”, un canal de denúncia a través del qual poden notificar possibles incompliments del Codi i/o de les normes que el desenvolupen.

El Comitè de Control Intern, la tasca del qual és monitoritzar les normes de conducta implantades, és l'òrgan encarregat de fer el seguiment i la resolució dels possibles incompliments detectats i reportats per aquest canal. Sobre aquesta qüestió, i si s'escau, el Comitè de Control Intern reporta als òrgans de govern els aspectes següents:

- Deficiències detectades en els procediments i/o controls interns que poden posar en risc la integritat corporativa de l'Entitat i promoure la seva resolució.
- La relació de tasques de control dutes a terme per al compliment dels criteris i de les pautes d'actuació continguts en el Codi.
- Accions realitzades per resoldre els conflictes ètics que poden aflorar en el decurs de les operacions de l'Entitat, i adoptar les mesures que siguin necessàries.

POLÍTICA DE REMUNERACIONS

Caixa d'Enginyers té la voluntat de ser transparent en tots els àmbits de la seva gestió, inclosos també els aspectes retributius, per la qual cosa du a terme mesures específiques en la matèria.

L'Entitat compta amb una Política de remuneracions aprovada pel Consell Rector, que defineix els principis per afavorir una retribució coherent i alineada amb la regulació vigent. Pel que fa als òrgans de govern, els Estatuts Socials de Caixa d'Enginyers estableixen que als membres del Consell Rector se'ls reintegraran les despeses associades a l'acompliment de la seva funció; a més, podran ser compensats per l'assistència a les sessions del Consell Rector i a les seves comissions delegades, així com per la realització de qualsevol altra activitat o funció pròpia del seu càrrec, mitjançant el pagament de dietes que serà fixat i autoritzat per l'Assemblea General.

Una altra mostra de la transparència retributiva de Caixa d'Enginyers és la publicació anual de l'Informe de Rellevància Prudencial. Aquest document posa a l'abast dels grups d'interès informació sobre les remuneracions meritades a favor dels membres del Consell, del Comitè de Direcció i dels titulars de funcions clau i de control intern, entre d'altres.

GESTIÓ DE CONFLICTES D'INTERÈS

Els Estatuts de Caixa d'Enginyers, el seu Codi ètic i altres polítiques internes de desenvolupament estableixen normes de conducta que permeten prevenir possibles situacions de conflictes d'interès. D'aquesta manera, aquestes normes especifiquen que en cas d'operacions o serveis cooperativitzats a favor de membres del Consell, de les seves comissions delegades, de la Direcció General o de les persones que hi estan vinculades, dins dels límits indicats legalment, aquell es considerarà en conflicte d'interessos i no podrà participar en la votació.

“DISPOSEM DE MECANISMES PER PREVENIR EL CONFLICTE D'INTERESSOS”

Així mateix, es determina que els acords del Consell o de la Comissió Executiva sobre les operacions esmentades anteriorment s'adoptaran necessàriament mitjançant votació secreta, amb la inclusió prèvia de l'assumpte en l'ordre del dia amb la claredat que cal, i per majoria no inferior als dos terços del total dels consellers. Una vegada celebrada la votació secreta i s'hagi proclamat el seu resultat, serà vàlid fer constar en acta les reserves o discrepàncies corresponents pel que fa a l'acord adoptat.

IDONEÏTAT DELS ÒRGANS DE GOVERN

L'Entitat disposa d'una política de selecció i nomenaments aprovada pel Consell Rector, que estableix la necessitat d'avaluar la idoneïtat del candidat tenint en compte aspectes de rellevància com la trajectòria i experiència professional i els seus coneixements, els quals han de ser adequats a les funcions que han d'exercir.

És per això que Caixa d'Enginyers pot assegurar que el Consell, en el seu conjunt, disposa de les competències adequades per al desenvolupament de les seves funcions i la bona governança de l'Entitat, segons la seva escala, mida i complexitat. Mitjançant l'aplicació correcta dels procediments de selecció s'eviten tendències que podrien arribar a comportar situacions discriminatòries, passant a constituir-se la diversitat d'experiències i de coneixements com a aspectes altament valorats a l'hora de seleccionar els membres del Comitè.

06

CREACIÓ DE VALOR
COMPARTIT

The background features a series of parallel diagonal lines in various shades of blue and green. Overlaid on this are several large, overlapping circles in white and light blue. The text is centered within one of these circles.

CAIXA D'ENGINYERS
DESENVOLUPA LA
SEVA ACTIVITAT
I EXERCEIX
INFLUÈNCIA SOBRE
LA SOCIETAT

06

CREACIÓ DE VALOR COMPARTIT

Caixa d'Enginyers desenvolupa la seva activitat al si de la societat i, per tant, influeix sobre altres integrants d'aquesta societat. A continuació es relacionen els grups d'interès identificats amb els quals interacciona l'Entitat i que es troben representats per mitjà del Consell Rector, en el seu conjunt, i dels seus Comitès corresponents.

Socis/Clients: són el centre de l'activitat de l'Entitat. El compromís de l'Entitat amb els seus socis/clientes es fonamenta en la creació de valor a llarg termini, garantint la igualtat de drets, oferint la màxima transparència informativa i fomentant el diàleg continu a través dels canals existents.

Empleats: la gestió de persones promou i acompanya els professionals perquè es formin i es desenvolupin respectant els principis d'igualtat d'oportunitats i de conciliació de la vida personal i professional. Mitjançant el desenvolupament d'un model d'interrelació i organització entre els professionals, les persones poden potenciar el seu talent, les seves competències i les seves habilitats, aspecte valorat com a molt rellevant en matèria de generació de valor a l'Entitat. Oferir oportunitats de desenvolupament impulsant el talent a través de programes formatius de referència, promovent la diversitat i facilitant mesures de

conciliació de la vida professional i personal és el compromís de Caixa d'Enginyers amb les persones que la conformen.

Proveïdors: les entitats del Grup apliquen criteris corporativament establerts que regulen l'adquisició de béns i serveis, de manera que promoguin, sempre que sigui possible, la concurrència d'una pluralitat de proveïdors de béns i serveis, assegurin que les adquisicions de béns i serveis es produeixen conciliant la recerca de les condicions més avantatjoses per al Grup Caixa d'Enginyers en cada transacció, amb el manteniment del valor, i garanteixi l'objectivitat i transparència dels processos de decisió.

Societat: com a model de banca cooperativa, Caixa d'Enginyers s'ha caracteritzat des de la seva creació per la incorporació de la responsabilitat social en la seva gestió de govern. Així doncs, a l'aposta de l'Entitat per la innovació, la constant de creixement i el desenvolupament de les millors pràctiques institucionals, se suma l'activitat de responsabilitat social, que està estretament relacionada amb l'ètica, els principis i la cultura dels valors de l'Entitat. A través de la Fundació Caixa d'Enginyers, es materialitzen les accions de promoció de l'enginyeria en l'entorn social, de promoció de l'educació i la cultura, així com la contribució al foment del talent i l'excel·lència.

6.1

EQUIP HUMÀ

6.1.1 PERFIL DE LA PLANTILLA

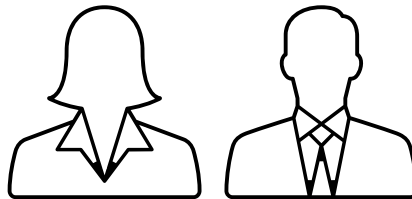
Un dels pilars bàsics per a Caixa d'Enginyers és el seu equip humà. En aquest sentit, Caixa d'Enginyers procura oferir a les persones la possibilitat de formar-se i de desenvolupar una carrera professional dins de l'Entitat. L'objectiu que es persegueix és el de disposar d'un equip humà consolidat i capacitat per desenvolupar els serveis que l'Entitat ofereix als seus socis.

	2015	2014
Mitjana de la plantilla	371,58	341,67
% dones	44,21	42,57
% homes	55,79	57,43
Mitjana d'edat	38,64	38,58
% de contractes indefinits	98,94	99,44
% amb titulació superior	64,47	68,06
Índex de rotació $[(\text{altes} + \text{baixes voluntàries}) / 2 * 100] / \text{mitjana de la plantilla}$	11,98	23,12

UN EQUIP HUMÀ CONSOLIDAT, I CADA VEGADA MÉS FORMAT I EXPERIMENTAT

417

professionals integren
el Grup Caixa d'Enginyers
+6,65% vs. 2014

371,58

persones formen
la mitjana de la plantilla

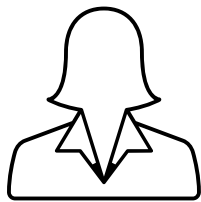
98,94% 99,47% 11,98% 64,47%

amb contracte indefinit

a jornada completa

d'índex de rotació

amb titulació superior

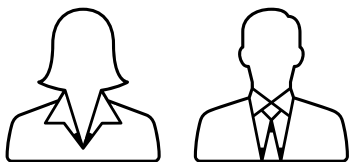
dones en plantilla

44,21%

salari brut anual
inicial més baix

20.149,76 €

permisos parentals

6

12

(el 100% han tornat a ocupar
el mateix lloc)

6.1.2 IGUALTAT D'OPORTUNITATS

A Caixa d'Enginyers creiem que les persones han de disposar de les mateixes possibilitats per accedir a un lloc de treball, així com de promocionar-se dins de l'Entitat. Per aquest motiu, treballem perquè totes les persones que formen part del nostre equip disposin d'aquesta igualtat d'oportunitats.

Amb la finalitat de perseguir aquest objectiu, Caixa d'Enginyers ha dut a terme diverses actuacions com ara la disposició d'un Pla d'Igualtat a través del qual es promou la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació en tots els nivells de l'organització. A més, es va elaborar un manual de comunicació que introdueix l'enfocament de gènere en les accions de comunicació fetes per l'Entitat; aquest manual és una eina per assegurar la igualtat de gènere en totes les comunicacions.

El desenvolupament de mesures per assegurar la conciliació de la vida personal i laboral té també una incidència positiva sobre la igualtat d'oportunitats. El Manual Corporatiu de l'Entitat, accessible a tot l'equip humà, recull totes les mesures de conciliació de la vida professional amb la personal i familiar. Caixa d'Enginyers ofereix a les persones treballadores l'opció de jornada flexible, acollir-se a permisos parentals, la possibilitat de disposar de dues llicències no retribuïdes anualment o la realització de jornada intensiva en vigílies de dies festius i durant el mes d'agost.

Avui dia, Caixa d'Enginyers té una plantilla que està constituïda per un 44,21% de dones i un 55,79% d'homes, una proporció que s'ha mantingut estable en els últims anys. Malgrat que en determinades categories professionals hi ha més presència d'homes que de dones, tant la remuneració com les condicions laborals s'han anat equiparant entre els dos gèneres. Actualment, el salari bàsic dels professionals coincideix amb el salari mínim segons conveni, i és el mateix per a homes i dones.

6.1.3 FORMACIÓ

A Caixa d'Enginyers, la formació de les persones és molt important per comptar amb professionals altament formats i qualificats i per al propi desenvolupament professional de les persones. Per aquesta raó, Caixa d'Enginyers compta amb un Pla de Formació anual que s'elabora a partir de les necessitats de formació detectades en les diferents àrees i departaments de l'Entitat. D'aquesta manera, les persones es preparen constantment per potenciar el seu talent, les seves competències i les seves habilitats, de manera que el desenvolupament d'un model d'interrelació i d'organització entre els professionals és un dels aspectes més rellevants de la generació de valor a l'Entitat.

Durant l'any 2015 s'han dut a terme diferents accions formatives a les quals han assistit 1.982 participants i han representat 24.450 horas de formació (65,80 hores per professional). Entre les accions realitzades cal destacar la continuació del projecte de certificació de tots els professionals de la xarxa comercial en la certificació EFA (European Financial Advisor), la formació en valors corporatius per a nous empleats, un curs de direcció i lideratge i formació en productes asseguradors centrats en el col·lectiu d'autònoms. A més, per a la formació en anglès s'ha establert una ajuda d'estudis (copagament).

Anualment es du a terme una avaluació de l'acompliment per tal de conèixer les necessitats formatives i de gestionar el desenvolupament i les carreres professionals de les persones treballadores. Aquest any 2015 s'han establert objectius propis per a tots els professionals del Grup Caixa d'Enginyers vinculats al sistema de retribució variable.

“COMPTAR AMB
PROFESSIONALS CADA
VEGADA MÉS FORMATS ÉS LA
NOSTRA PRIORITAT”

1.982

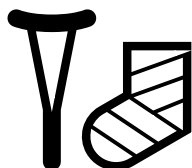
participants el 2015 en
accions formatives

24.450

hores de formació
(65,8 h/professional)

“ENS IMPORTEN LA SALUT
I EL BENESTAR DE LES
PERSONES QUE FORMEN
PART DE L'EQUIP HUMÀ DE
L'ENTITAT”

1

Accident laboral amb baixa
(4 el 2014)

10

Mitjana de la durada de las
baixes per accidents laborals
(dies laborables)
(15 el 2014)

6.1.4 SEGURETAT I SALUT LABORAL

A Caixa d'Enginyers vetllem per la salut i el benestar de les persones que formen part del nostre equip humà. Per això, l'Entitat compta, d'una banda, amb el Comitè de Seguretat i Salut format per representants de l'empresa i dels treballadors, i de l'altra, disposa d'un Servei de Prevenció Mancomunat. Aquest Servei de Prevenció és l'encarregat de dur a terme l'avaluació de riscos d'accidents laborals, les revisions mèdiques i les actuacions de sensibilització i promoció dels hàbits de vida saludables entre la plantilla.

El 2012 vam iniciar el projecte “Conducta preventiva responsable”, a través del qual s'han dut a terme diverses actuacions de comunicació, formació i sensibilització encaminades a la difusió d'hàbits de vida saludable entre les persones. Aquest any hem celebrat la “Wellness Week”, una setmana dedicada a conscienciar de la importància dels hàbits de vida saludable amb tallers sobre alimentació, esport, etc.

Des de fa diversos anys participem en un campionat de futbol interempresarial amb un equip de professionals de Caixa d'Enginyers. També comptem amb un grup de “Runners” i de “Bikers”, que han participat en diverses carreres oficials. A més, durant el 2015 s'ha mantingut el conveni amb una cadena de gimnasos gràcies al qual els professionals gaudeixen, a més d'una subvenció mensual per part de Caixa d'Enginyers, d'una tarifa amb un descompte especial.

A més, s'ha iniciat el camí per a la creació d'un voluntariat corporatiu, s'ha participat en el projecte EFEC d'educació financera per a alumnes de l'ESO i també en la campanya de recollida d'aliments del Banc d'Aliments.

Caixa d'Enginyers també posa a la disposició dels seus empleats una sèrie de beneficis socials com són una assegurança de vida i accident, un pla de pensions i una assegurança de salut. També se'ls proporcionen condicions preferents en diferents productes i serveis bancaris.

6.1.5 RELACIÓ AMB L'ALTA DIRECCIÓ

Actualment, Caixa d'Enginyers té dos mecanismes per assegurar una comunicació directa entre l'equip humà i la Direcció General: els Comitès d'Empresa i els "Esmorzars amb Direcció General".

Els dos Comitès d'Empresa de Barcelona representen les persones treballadores davant dels òrgans directius de l'Entitat. Aquests Comitès suposen un mecanisme de participació, a través dels quals la plantilla pot fer arribar les seves propostes a la Direcció. D'altra banda, des de fa diversos anys es realitzen els "Esmorzars amb Direcció General". A través d'aquesta iniciativa, quinzenalment un grup reduït de persones de la plantilla, que ha estat escollit a l'atzar, es reuneix amb la Direcció General en un entorn informal per a un intercanvi d'idees i propostes, de manera que les persones puguin fer arribar els seus dubtes a l'alta direcció de l'Entitat.

També s'ha donat un impuls a la "Bústia de suggeriments", que pretén facilitar la participació i recollir millores i propostes innovadores per part dels professionals.

Tota la plantilla de l'Entitat està coberta pel Conveni Col·lectiu de les Cooperatives de Crèdit, mitjançant el qual es regeix actualment el règim salarial dels treballadors i treballadores de Caixa d'Enginyers. Aquest any també s'ha treballat en el posicionament del Grup Caixa d'Enginyers com a marca ocupadora; és per aquesta raó que s'ha creat un portal en una coneguda web d'ocupació i s'ha dinamitzat el grup de LinkedIn Team format per professionals del Grup especialment actius en aquesta xarxa social.

D'altra banda, s'ha creat la figura del "Human Resources Business Partner" (HRBP), que facilitarà més alineament i proximitat entre les necessitats i l'estratègia del negoci i l'àrea de persones. Així mateix, aquest any hem procedit a realitzar una nova enquesta de clima amb una segmentació més gran, la qual ens ha proporcionat més informació sobre la situació. També hem efectuat l'enquesta de tancament del pla estratègic 2013-2015.

**"EL NOSTRE OBJECTIU
ÉS ASSEGURAR UNA
COMUNICACIÓ DIRECTA"**

“ADAPTEM LA NOSTRA CARTERA DE PRODUCTES AI MERCAT I AI SOCI”

Te echamos una mano cuando más lo necesitas

Con nuestro ANTICIPO NÓMINA podrás hacer frente a tus gastos imprevistos.

Condiciones

- Nómina domiciliada del titular solicitante.
- Importe máximo de la nómina: 200 euros.
- Tarjetas MasterCard y/o Visa en la Cuenta Nómina.
- Domiciliación mínima de 3 recibos en la Cuenta Nómina.
- Previa autorización de Caja de Ingenieros.

Te anticipamos el importe equivalente a **1 nómina** **0%** de interés

Sin comisiones Plazo: 2 meses

Grupo **Caja de Ingenieros**

6.2

SOCIS

PRODUCTES I SERVEIS ALS SOCIS

Per a Caixa d'Enginyers, satisfer les expectatives dels seus socis és un aspecte clau. És per això que continua destinant esforços en matèria de desenvolupament tecnològic amb la voluntat de millorar els serveis que ofereix als socis, alhora que incrementar el nombre de persones a qui l'Entitat pot arribar.

6.2.1 COMPTES I DIPÒSITS

Com està fent l'Entitat en els últims anys, durant el 2015 ha seguit mantenint el caràcter conservador en els productes que ofereix als seus socis i ha destinat esforços per reforçar la contractació de productes en línia.

Conscients que és imprescindible l'acompliment normatiu, i d'acord amb la legislació vigent en matèria de transparència que comporta una millora de la informació (Circular 5/2012 del BDE), l'Entitat ha adaptat la cartera de productes pensant en la millor oferta per als seus socis.

Una mostra d'això és l'actualització anual dels productes de dipòsit a termini, que ha permès, a més de l'adaptació a la situació del mercat, oferir rendibilitats interessants als socis. El 2015, s'han realitzat les emissions de productes estructurats següents:

- Estructurat Euro Iberian 24 (3 emissions)
- Estructurat Selecció 36
- Estructurat Value 24 (4 emissions)
- Estructurat Triplex (2 emissions)

6.2.2 SERVEIS DE FINANÇAMENT

El 2015, Caixa d'Enginyers ha seguit treballant per cobrir les necessitats de finançament dels socis i dels seus projectes; per aquest motiu, ha incrementat els productes financers que posa a la seva disposició (préstecs hipotecaris, préstecs personals, pòlisses de crèdit i avals).

En l'àmbit hipotecari, i com ja és tradicional, l'Entitat ofereix als seus socis una de les modalitats hipotecàries més competitives del sector, amb excel·lents condicions financeres i de terminis. El 2015, la Hipoteca Llar, destinada al finançament de la compra de l'habitatge habitual, ha arribat a la xifra de 393 operacions formalitzades per un total de gairebé 65 milions d'euros.

Durant l'exercici, la cartera de crèdit als socis ha crescut un 2,12%, la qual cosa representa un augment de la cartera de crèdits de 30,4 milions d'euros en contraposició amb el comportament del sector, que ha caigut de mitjana en les seves xifres un 4,35%. Aquesta dada destaca la vocació clara de servei als seus socis de l'Entitat.

Caixa d'Enginyers vetlla contínuament per mantenir les millors propostes de finançament a favor dels socis i adequa regularment els tipus d'interès, les comissions, etc. que s'apliquen en les operacions, de manera que siguin preferents del mercat.

FINANÇAMENT A L'EMPRESA

Durant aquest exercici, l'Entitat ha anat perfeccionant i consolidant la Banca d'Empresa, que ha registrat un increment en el volum d'inversió creditícia del 14% respecte a l'any anterior. El 2015 el servei s'ha estès al conjunt de places on l'Entitat té presència.

Els productes financers que Caixa d'Enginyers ofereix a les empreses van des de préstecs per al finançament d'inversions, amb terminis d'amortització adaptats als ritmes de recuperació de la inversió finançada, fins a crèdits per a circulat, passant per pòlisses comercials i d'avançaments de factures i subvencions, les línies ICO de finançament a empreses i emprenedors i els microcrèdits d'IFEM a la innovació i a l'emprenedoria, aquests últims a Catalunya. També s'estudien totes les possibilitats d'aval financers, econòmics i tècnics.

A aquesta oferta de finançament s'afegeixen la resta de serveis ja disponibles actualment per a les empreses com són assegurances, gestió de tresoreria, productes financers en condicions privilegiades per als empleats de les empreses, el Pla 10 Directius, etc., amb els quals Caixa d'Enginyers acumula una sòlida experiència i reputació.

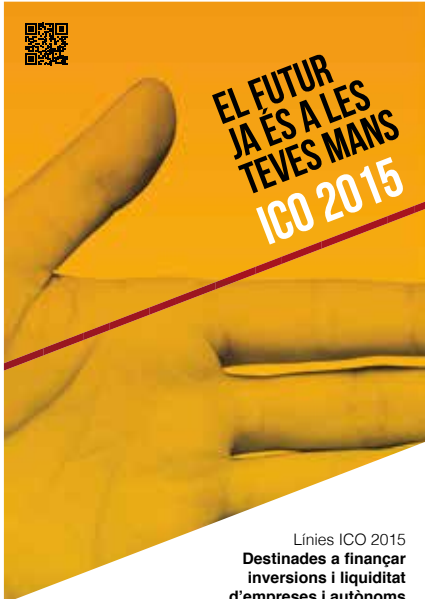
La gamma de productes de finançament empresarial s'ha ampliat mitjançant l'adjudicació en exclusiva de la línia de finançament a pimes a Catalunya IFEM Creixement, de 30 milions d'euros, que atorga finançament a les pimes per a operacions d'inversió i circulat per imports que van des de 500.000 € fins a 2.500.000 €. Aquesta línia de crèdit està cofinançada per Caixa d'Enginyers i l'Institut Català de Finances, que disposa de fons de la UE del programa JEREMIE. Així mateix, s'estan desenvolupant nous productes per als nostres socis i empreses en l'operativa d'estranger, cobertures, descomptes comercials, etc.

PROGRAMA IMAGINA

Caixa d'Enginyers disposa de diverses modalitats de préstecs adreçats a estudiants per al finançament d'estudis en escoles i universitats públiques.

Així mateix, l'Entitat continua adherida, per tercer any consecutiu, al conveni subscrit amb "L'agència d'ajuts universitaris i de recerca" (AGAUR) per al finançament d'estudis universitaris i de postgrau en totes les universitats públiques catalanes.

S'està treballant per poder disposar, pròximament, de noves modalitats de préstec ajustades a les necessitats dels estudiants amb la finalitat de facilitar, en tot moments, les millors condicions de finançament per als cursos de grau i postgrau. En aquest sentit, l'Entitat ha iniciat converses amb diferents comunitats autònomes de l'Estat per implementar aquests productes en les seves universitats públiques.

EL FUTUR JA ES A LES TEVES MANS
ICO 2015

Línies ICO 2015
Destinades a finançar
inversions i liquiditat
d'empreses i autònoms

Caixa d'Enginyers

IMAGINA
Una entitat que vetlla pel teu futur

Vols conèixer l'espai?
Vols sentir la gravetat zero?

Si tens entre 18 i 30 anys, fes-te soci de Caixa d'Enginyers i participa en el sorteig d'un viatge per a dues persones als Estats Units per assistir a un vol amb gravetat zero.

@gagrimagna

IMAGINA
Caixa d'Enginyers

“CAIXA D'ENGINYERS
OFEREIX SOLUCIONS DE
FINANÇAMENT ALTERNATIU
EN EL MERCAT DE RENDA
FIXA”

El gener de 2014, Caixa d'Enginyers va firmar un acord d'adhesió al Mercat Alternatiu de Renda Fixa (MARF). Aquest organisme va ser creat el 2013 seguint una de les directrius recomanades pel Memoràndum d'Enteniment (MOU, Memoràndum of Understanding), signat el juliol de 2012 entre el Govern d'Espanya i l'Eurogrup. En el MOU, s'encarregava al Govern espanyol la promoció d'allò que, actualment, és l'objectiu del MARF: obrir noves vies de finançament per a petites i mitjanes empreses, addicionals a les pròpies del sistema bancari, per tal que flueixi el crèdit a l'economia global.

El MARF disposa de tres figures principals: les entitats financeres i empreses de serveis d'inversió autoritzades (Membres), les persones jurídiques amb experiència en l'assessoria

d'empreses per a l'emissió de valors en els mercats (Assessors Registrats) i les entitats autoritzades a prestar Serveis d'inversió a tercers (Entitats Mediadores). Caixa d'Enginyers s'adhereix com a membre del mercat per tal de participar sota la figura més àmplia tant en el mercat primari com en el secundari.

A través d'aquesta adhesió, Caixa d'Enginyers fa un pas endavant en la recerca de solucions de finançament alternatives al crèdit bancari, sobretot per a aquelles petites i mitjanes empreses que per les seves característiques tenen dificultats per complir els requisits d'accés al mercat AIAF de renda fixa.

6.2.3 SISTEMES DE PAGAMENT

L'any 2015 ha estat marcat per l'adaptació a la Llei 08/2014, que ha suposat la redefinició de la gamma de productes de l'Entitat. Una gamma adaptada no només als requeriments legals, sinó, sobretot, a les necessitats dels nostres socis.

En aquest sentit, Caixa d'Enginyers ha dotat de noves cobertures a la targeta Visa Premier sense cap cost addicional per al soci. La targeta ofereix una assegurança específica per les compres realitzades, sempre que el seu import superi els 60 euros, així com una assegurança en cas de ser víctima d'un atracament quan es fa una disposició d'efectiu.

Així mateix, durant el 2015 hi ha hagut un canvi en les polítiques de disposicions d'efectiu arran de l'aprovació de la taxa per accés a caixers (Access Fee), que ha suposat la definició, per part de l'entitat propietària dels caixers, d'una comissió d'accés als mateixos per disposició d'efectiu per als no clients.

Davant d'aquesta situació, i amb la voluntat d'oferir el millor servei als seus socis, Caixa d'Enginyers ha establert una sèrie d'acords amb altres entitats perquè els seus clients puguin realitzar fins a 5 disposicions d'efectiu en caixers sense cap cost. En l'actualitat, l'Entitat continua treballant per ampliar la xarxa de caixers.

Amb l'objectiu de dotar de més seguretat les compres realitzades en l'entorn on-line, s'ha implantat un nou sistema que permet millorar la identificació del titular en les seves compres per Internet. Aquest nou sistema està disponible per a totes les compres que s'efectuïn en comerços electrònics segurs identificats amb els distintius Verified by Visa o MasterCard SecureCode.

En aquesta mateixa línia continuem apostant pel nostre Programa CardBenefit, que proporciona més seguretat a les nostres targetes gràcies a la tramesa de SMS gratuïts que informen el soci de les operacions realitzades tant en entorn nacional com internacional i ofereix la màxima cobertura davant d'operacions fraudulentess.

+14,37%

facturació en compres

+14,67%

operacions en compres

10.045.454

operacions

+6%

parc de targetes

+21,1%

comerços amb TPV de l'Entitat

6.2.4. PRODUCTES D'INVERSIÓ

Amb l'objectiu d'oferir als seus socis un ampli ventall de productes d'inversió, Caixa d'Enginyers analitza de forma contínua les oportunitats que ofereixen els mercats financers. En el procés de creació i desenvolupament d'aquests productes, l'Entitat s'ajusta als requeriments d'inversió dels socis per tal d'oferir diferents solucions d'inversió amb o sense protecció del capital i amb diferents alternatives de rendibilitat. S'originen productes amb paràmetres estàndards per a solucions d'inversió de banca comercial i amb paràmetres a mida per a la banca personal i institucional.

El 2015, s'han desenvolupat un total de 10 productes estructurats en format dipòsit amb capital protegit, indexats a l'IBEX 35, Nikkei, S&P 500 i una cistella de valors de l'IBEX 35. L'import total gestionat, en aquest apartat, va ser de 54 milions d'euros.

A més, el 2015, es van originar i es van comercialitzar dues emissions de bons estructurats sense el 100% de capital garantit. Les emissions es van adreçar a socis de banca personal amb un patrimoni mínim determinat i sempre d'acord amb el seu perfil de risc i els seus coneixements financers, determinats segons el test d'idoneïtat i el test de conveniència de MiFID.

El febrer de 2015, l'Entitat va participar en l'OPV d'AENA com a Entitat Col·locadora associada a Norbolsa en el tram al detall de l'operació i va generar un total de més de 650 ordres entre els seus socis.

El novembre de 2015, Caixa d'Enginyers va participar com a Entitat Col·locadora associada a Norbolsa en la nova emissió d'obligacions bonificades d'Audasa, Autopistes de l'Atlàntic, Concessionària Espanyola. En aquesta emissió a 10 anys amb bonificació fiscal sobre les retencions a compte de l'IRPF, l'Entitat va generar un total d'ordres d'aproximadament 200 entre els seus socis de banca personal.

El Servei de Gestió Discrecional de Carteres de Fons va registrar al tancament de 2015 un total de 644 carteres gestionades, la qual cosa representa un patrimoni gestionat total de més de 87 milions d'euros.

El Grup Caixa d'Enginyers manté una cartera d'inversions amb l'objectiu d'optimitzar la rendibilitat dels recursos financers de l'Entitat. La gestió de la cartera va subjecta a la política d'inversió de l'Entitat, per la qual cosa ha de complir contínuament uns límits de risc de crèdit, de risc de concentració, de risc de mercat i de risc de liquiditat. La gestió s'adequa a les directrius definides en el Comitè d'Actius i Passius i en el Comitè de Mercats.

L'activitat d'intermediació d'actius
financers amb socis es fa sota el
compliment rigorós de la normativa
MiFID. Cada proposta d'inversió es filtra
mitjançant el control del perfil del soci i
el risc associat, i la informació comercial
dels productes i serveis financers reflecteix
la informació sobre els perfils de risc.

Caixa d'Enginyers participa en els mercats primaris i secundaris de deute públic i renda fixa corporativa, tant nacionals com internacionals, i en els mercats internacionals de derivats, tant europeus (MEFF, Eurex i LIFFE-Euronext) com nord-americans (Chicago Mercantile Exchange).

A més, és membre del mercat AIAF de renda fixa espanyola; és membre del Mercat Alternatiu de Renda Fixa (MARF); té accés als sistemes i a les plataformes de liquidació més reconeguts com ara Iberclear, CADE, Euroclear o Cedel; és una entitat participant del Servei de Compensació i Liquidació de la Borsa de Valors de Barcelona (SCLBARNA); i és una entitat col·laboradora del programa d'emissions de deute de la Generalitat de Catalunya. A més, Caixa d'Enginyers potencia la liquidació de les operacions de finançament per la Cambra de Contrapartida Central MEFFRepo, la cambra de compensació per a operacions de finançament de valors de renda fixa (operacions simultànies). La liquidació d'aquestes operacions de finançament per aquesta cambra implica una reducció del risc de la contrapart, ja que la contrapartida amb la qual s'ha negociat l'operació és MEFFRepo en lloc de l'entitat financera.

Caixa d'Enginyers participa
adicionalment, com a membre, en
l'European DataWarehouse GmbH, la
base de dades europea d'informació
d'emissions de titulització, iniciativa
del Banc Central Europeu amb
l'objectiu d'incrementar la transparència
d'informació del mercat de titulitzacions.

Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU

Ofereix als socis productes propis en assegurances de vida i, alhora, realitza l'activitat com a gestora de plans i fons de pensions del Grup Caixa d'Enginyers.

Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU

Realitza l'activitat de mediació en assegurances generals com a operador de bancassegurances vinculat a diferents companyies.

6.2.6 NEGOCI ASSEGURADOR

L'Àrea d'Assegurances del Grup Caixa d'Enginyers, integrada per Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU i Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU, és l'encarregada de proveir solucions asseguradores i de previsió als seus socis. Els serveis que tenen els nostres socis a la seva disposició, a més de donar cobertura als riscos associats a la contractació dels diferents productes i serveis financers del Grup, també ofereixen solucions asseguradores completes en tots els rams. El negoci assegurador del Grup aprofita les sinergies que ofereix la complementarietat amb el negoci desenvolupat per l'entitat financera i la facilitat d'identificació i optimització de capacitats i coneixements en àrees com la gestió de les inversions i el control i la gestió de riscos.

El desenvolupament de productes propis en l'àmbit de les assegurances de vida i pensions ens permet oferir solucions adaptades a les característiques específiques dels nostres socis/clients per planificar la seva previsió i complementar les prestacions del sistema públic de pensions. L'Operador de Bancassegurances, a través d'acords amb les principals companyies del mercat, permet completar l'oferta asseguradora amb les cobertures necessàries per a un assegurement adequat dels riscos personals, patrimonials i de responsabilitat civil en l'àmbit privat i en el desenvolupament de l'activitat

professional i empresarial.

Durant l'any 2015, les assegurances s'han consolidat en l'oferta de productes i serveis de Caixa d'Enginyers amb un creixement en la seva contractació del 29,1% respecte al 2014, una dada que demostra que s'està començant a collir el resultat d'una de les fites principals marcades per l'estratègia del Grup: posicionar-se entre els seus socis com l'entitat de referència en assegurances i previsió. En total, la cartera d'assegurances gestionada per l'Operador de Bancassegurances ha superat els 11,4 milions d'euros i ha crescut un 13,8% respecte al 2014, una xifra clarament superior a la del mercat, que per al conjunt d'entitats va ser del 2,1%.

Caixa Enginyers Vida ha estat l'entitat que més ha crescut a Espanya durant el 2015 amb un increment del 98,23% en volum de primes totals respecte al 2014. Segons dades del rànquing que elabora "Total Seguro", publicat per ICEA (Investigació Cooperativa d'Entitats Asseguradores i Fons de Pensions), és un creixement molt superior a la mitjana del sector, que és del 2,06%. En data 31 de desembre de 2015, els actius gestionats per Caixa Enginyers Vida van ascendir a un total de 369.471 milers d'euros (un 3,31% superior a l'any anterior). D'altra banda, durant l'exercici s'ha aconseguit un resultat del marge de solvència de 6.623 milers d'euros, que supera en un 112% l'import mínim exigít.

6.2.7 SERVEI D'ATENCIÓ AL SOCI/ CLIENT

El Servei d'Atenció al Soci/Client, o en determinats casos el Defensor del Soci/Client, és el responsable de donar resposta a les queixes i a les reclamacions presentades adreçades a aquest Servei. Les esmentades competències queden recollides en el Reglament del Servei d'Atenció al Soci/Client del Grup Caixa d'Enginyers.

Al llarg de 2015, s'han rebut i gestionat un total de trenta-cinc queixes i reclamacions, de les quals onze han estat resoltes a favor del Grup, cinc estan pendents de resposta per part de l'organisme al qual han estat presentades i vuit s'han resolt de manera favorable per al soci. Tres queixes i reclamacions han estat tancades per defectes en la forma.

Durant aquest exercici, a més, s'han resolt tres queixes o reclamacions pendents de l'exercici anterior: dues han estat resoltes favorablement per al Grup i una ha estat resolta de manera favorable al soci.

6.2.8 COMUNICACIÓ

Caixa d'Enginyers promou una bona comunicació amb els seus socis com a base per establir una relació pròxima, transparent i de qualitat. Per això, ha mantingut la seva política de comunicar els fets més rellevants i les novetats del Grup de l'any amb múltiples publicacions en els mitjans de premsa. En concret, en el decurs de l'any 2015, s'ha publicat informació del Grup Caixa d'Enginyers a 875 articles dels principals diaris i revistes, la qual cosa representa un augment del 148% respecte a la mateixa activitat el 2014.

Així mateix, durant el 2015 Caixa d'Enginyers ha consolidat la presència iniciada el 2013 a les xarxes socials com a mitjà de comunicació amb els socis, amb presència actualment a Facebook, Twitter, YouTube, LinkedIn, Instagram, Google+ i Periscope, i ha aconseguit convertir-se en una de les primeres entitats financeres pel que fa al nombre de seguidors en relació amb el total de socis. Respecte al 2014, cal destacar un increment del 400% de seguidors a Twitter i un 20% a Facebook, a més del fet que Caixa d'Enginyers s'ha convertit en la primera entitat del país en utilitzar Periscope com a eina de comunicació amb els seus socis.

CERTIFICAT DE RESPONSABILITAT SOCIAL CORPORATIVA

El 2015, Caixa d'Enginyers ha estat distingida novament per l'Associació per a l'Autoregulació de la Comunicació Comercial, més coneguda com a Autocontrol, amb el "Certificat de Responsabilitat Social Corporativa" i el distintiu "Igualtat en l'Empresa".

El Certificat de Responsabilitat Social Corporativa reconeix l'adequació de totes les comunicacions comercials de l'Entitat als principis del Codi de Conducta Publicitària d'Autocontrol, un codi deontològic que promou l'ètica publicitària i el respecte als drets dels consumidors. L'obtenció del distintiu "Igualtat en l'Empresa" acredita, al seu torn, l'absència de continguts sexualment discriminatoris en la publicitat de Caixa d'Enginyers.

Durant l'any 2015, Caixa d'Enginyers ha fet un total de 83 consultes a Autocontrol en matèria de continguts publicitaris, de les quals només ha calgut incorporar modificacions en 8 casos. Al seu torn, Autocontrol va atendre 23 consultes legals i 8 consultes tècniques i jurídiques de galetes en relació amb la publicitat de Caixa d'Enginyers.

TROBADES**Entre la deflació i la recuperació: escenari sostenible? Estratègies d'inversió**

Barcelona, Madrid

Borsa: oportunitats d'inversió a l'escenari actual

Barcelona, Madrid

Setmana de l'ISR

Barcelona

Finances del comportament, errors habituals a l'hora d'invertir

Girona

És viable el sistema públic de pensions actual?

Barcelona, Madrid, Saragossa, Girona, València

Fòrum Ocupació Universitària

Illes Balears

Caixa d'Enginyers ha apostat novament per la celebració de "Trobades Caixa d'Enginyers", unes conferències temàtiques adreçades als socis basades en el debat i la interacció, durant les quals es discuteixen temes considerats d'interès. Aquestes trobades permeten conèixer, mitjançant el contacte directe amb els gestors d'inversions, quines són les perspectives i l'entorn dels mercats. Al seu torn, permeten potenciar la cultura financera del soci i adaptar el disseny dels productes a les seves necessitats.

Durant el 2015, Caixa d'Enginyers ha seguit col·laborant amb el Mercat de Capitals en l'organització de trobades en diferents ciutats espanyoles amb una doble finalitat: incentivar la relació àrea comercial-socis i potenciar la vocació del servei cap al soci. Els títols de les jornades que es van organitzar durant el 2015 van ser "Entre la deflació i la recuperació: escenari sostenible? Estratègies d'inversió" i "Borsa: oportunitats d'inversió en l'escenari actual".

6.2.9 INGENIUM SHOPPING

El projecte Ingenium Shopping, que va néixer l'exercici 2011, es basa en la constitució d'acords i convenis amb una selecció de firmes comercials per tal d'oferir condicions econòmiques avantatjoses als socis de la Cooperativa en les compres que facin en els seus establiments. Per poder gaudir d'aquestes condicions, és necessari que el soci realitzi el pagament amb una targeta de dèbit o de crèdit de Caixa d'Enginyers. Actualment, hi ha més de 130 establiments adherits distribuïts per tot l'àmbit nacional.

Al tancament de l'exercici 2015, Ingenium Shopping engloba 131 firmes comercials (121, el 31 de desembre de 2014) i la seva cobertura geogràfica està estesa a tot el territori espanyol. Durant el 2015, el nombre d'operacions ha estat de 214.472 respecte a les 180.713 de l'exercici 2014, la qual cosa suposa un creixement molt considerable del 18,68%. El volum de les compres realitzades pels socis de la Cooperativa ha passat dels 7.674.602 euros de l'exercici 2014 als 9.408.384 euros de l'exercici 2015, fet que representa un increment del 22,59%.

131

entitats adherides
+8,26%

214.472

operacions de socis
+18,68%

9,4 MM€

volum de compres de socis
+22,59%

ESTABLIMENTS ADHERITS A INGENIUM SHOPPING

5 a Sèc	La Tramoia	FFCC-Ferrocarrils Generalitat	Per Uomo
Abacus	La Vida es Bella	Fincas Mas Rodó	Piscolabis
Acuario de Sevilla	Las Thermas de Ruhan	Flor de Sal	Promentrada
Agustí Torelló	L'Auditori	Flores Navarro	Promescena
Aire Baños Árabes	Lavinia	Fundació Claror	Quasi Queviures
Apartamentos Alhambra	Maritim	Galp	Querida Carmen
Aramon	Masella	Game	Raima
Attic	Maximiliano Jabugo	General Óptica	Residencial Sanitas
Baños Árabes Medina Mayrit	Mercat de la Princesa	Golf Player	Rodi
Baqueira Beret	Miranda Interiorisme	Groupalia	Ruralka
Benitosport	Moniberic	H10 Hotels	Securitas Direct
Bluespace	Montblanc	Hanna Center	Sephora
Boí Taüll	Mooi	Hoko	Sierra Nevada
Can Caralleu	MyEntrada	Holmes Place	Silbon
Casa de la Estilogràfica	Nanimarquina	HomeCarWash	Smartbox
Casa del Libro	Nello's	Hotels Barceló	Sony
Casanova Foto	Neyras	Iberia	Stoks Didactic
Caviar Río Frío	NH Hoteles	Ibérica Quesos	Tapa Tapa
Cepsa	Nice Things	Il Tacco	Temporada Alta
Circuit de Catalunya	Nuria Cobo	Institut d'Estudis Nord-Americans	Tenorio
Citrus	OBBIO	Interflora	Tienda Animal
Ciutat de les Arts i les Ciències	Oh!ffice	Isla Mágica	Tomás Colomer
Clínica Baviera	Oi2	Jardinería Bordas	Tomás Domingo
ClubKviar	OKB Pop Up Store	Joyería Bagués	Torrans Vicens
Daps	Oleoestepa	Joyería Suárez	Tradelnn
Divinus	Olympus	Konema	Trobador
Douglas	Organic's	K-tuin	Txapela
Easy Go	Osorno	L'Aquàrium	Viajes Latitude
El Gran Café	Otto Sylt	La Botiga	Viajes Tarannà
Electrodomèstics Calbet	Palacio del Bebé	La Carpeta	Viajes TP
Embutishop	Paradores de Turismo	La Roca i Rozas Village	Vincci Hoteles
Eurekakids	Parque Zoológico	La Tavella	Vista Óptica
Europcar	Pepa Paper	La Tienda del Buceo	

6.2.10 GENERAR VALOR PER ALS SOCIS

MOBILITAT

Una de les prioritats de Banca Digital el 2015 ha estat millorar i fer créixer el canal **Banca MÒBIL**. Aquest projecte ha permès consolidar Caixa d'Enginyers com una entitat que aposta per la digitalització i, al seu torn, ampliar el ventall de canals de comunicació i gestió de finances personals per als socis. Així doncs, l'Entitat els ofereix la possibilitat de triar, lliurement i a tota hora, l'ús del canal que els sigui més òptim, i garanteix que, sigui quina sigui la seva elecció, podran gaudir dels mateixos serveis amb una experiència d'usuari única.

A més, l'Entitat ha creat l'aplicació **Banc MOBILE** per a smartphones i tauletes. La possibilitat de geolocalitzar caixers i oficines que estiguin pròxims a una ubicació o adreça concreta, incorporant, en el primer cas, la realitat augmentada (RA), és una de les funcionalitats més destacables i suposa avantatges en l'àmbit de la mobilitat. L'aplicació també incorpora una calculadora de divises, permet fraccionar les compres amb targeta des d'una simulació de quotes prèvia, així com realitzar totes les operacions principals de la **Banca ONLINE**. Així mateix, amb el seu accés directe a **Enginyers BORSA**, els usuaris poden consultar els principals mercats i tota l'actualitat financera.

ACCESSIBILITAT I USABILITAT

Poder garantir l'accessibilitat i la usabilitat en els diferents canals de comunicació i servei és un compromís ferm de l'Entitat. Ja el 2012, el canal on-line de Caixa d'Enginyers va obtenir l'acreditació Euracert amb un nivell Doble A (AA) d'accessibilitat web segons estàndards WCAG 1.0 W3C/WAI, la qual cosa va certificar la seva facilitat i agilitat d'ús. Totes aquestes característiques permeten que els socis amb alguna discapacitat puguin accedir a la **Banca ONLINE** sense barreres.

D'aleshores ençà, Caixa d'Enginyers continua treballant per eliminar qualsevol barrera d'accés als diferents canals i portals de l'Entitat, amb la voluntat d'aconseguir així la certificació de tots aquests serveis. Mitjançant aquesta certificació, haurà acomplert l'objectiu de disposar de tota la seva Banca Digital 100% accessible i així millorar la usabilitat dels canals que engloba.

Amb aquesta finalitat, l'Entitat facilita als seus socis una targeta de coordenades de firma en format braille que permet a les persones amb discapacitat visual la possibilitat de fer qualsevol operació a través de **Banca ONLINE**, **Banca MÒBIL** i **Banca TELEFÒNICA**. Així mateix, el 2015 s'ha posat també a la disposició d'aquest col·lectiu una nova targeta de coordenades de firma en format macrocaràcters. D'aquesta manera, s'amplia el nombre de persones amb alguna discapacitat visual (disminució visual lleu, persones daltòniques, persones grans, etc.) que poden operar a través dels canals de l'Entitat.

6.3

RESPONSABILITAT SOCIAL I SOSTENIBILITAT

6.3.1 FONS D'EDUCACIÓ I PROMOCIÓ

Caixa d'Enginyers disposa d'un Fons d'Educació i Promoció, la finalitat del qual és el finançament d'activitats que tinguin per objectiu:

- La formació i educació dels socis i treballadors de la Cooperativa de Crèdit en els principis i valors cooperatius, o en matèries específiques de la seva activitat societària o laboral i altres activitats cooperatives.
- La difusió del cooperativisme, així com la promoció de les relacions intercooperatives.

- La promoció cultural, professional i assistencial de l'entorn local o de la comunitat en general, així com la millora de la qualitat de vida i del desenvolupament comunitari i les accions de protecció mediambiental.

Caixa d'Enginyers, que destina al Fons com a mínim el 10% del seu excedent per dotar-lo de recursos suficients per assolir els objectius establerts, ha dedicat un total de 734 milers d'euros durant l'exercici 2015.

L'Entitat, convençuda de la importància de continuar promovent actuacions en aquest sentit, ha definit, per a l'exercici 2016, un pressupost de 780 milers d'euros, el desglossament del qual es presenta tot seguit.

PRESSUPOST DEL FONS D'EDUCACIÓ I PROMOCIÓ

350.000

Formació

30.000

UNACC

400.000

Acció social
(aportació a la Fundació
Caixa d'Enginyers)

Imports expressats en euros

272
projectes

150
beques i premis

36
candidats al concurs
Idees Meeting Point

250
candidats a la
Beca Isabel P. de Trabal

76
candidats als
Premis Emprenedoria

+1.100
persones aturades
inscrites a cursos

6.3.2 FUNDACIÓ CAIXA D'ENGINYERS

Caixa d'Enginyers sempre ha tingut un important compromís amb la societat mitjançant l'Associació Sociocultural i Tecnològica dels Enginyers, la qual, des del naixement de l'Entitat com a entitat cooperativa de crèdit el 1967, va dur a terme la seva obra social. Aquesta Associació va donar pas al naixement de la Fundació a finals de l'any 2010. La Fundació Caixa d'Enginyers, entitat de caràcter privat i sense ànim de lucre, neix amb la voluntat de dur a terme aquest compromís social encarregant-se de gestionar els recursos destinats a la promoció i execució de diverses activitats per al foment d'una societat més justa, lliure i cohesionada.

La Fundació disposa d'un pla anual, elaborat pel Patronat, de les actuacions pròpies que cal desenvolupar o d'aquelles en què s'empararà. Les línies d'actuació pròpies de la Fundació, és a dir, aquelles actuacions que suposin una millora de la qualitat de vida, que facilitin la reinserció social i laboral, especialment dels col·lectius més desfavorits, que protegeixin el medi natural i que fomentin la innovació, la formació i l'excel·lència professional, així com la cultura i l'esport, constitueixen les actuacions prioritàries.

En aquests cinc anys de vida, la Fundació ha canalitzat bona part de les actuacions de caràcter social dutes a terme per Caixa d'Enginyers, i així s'ha consolidat com un dels vehicles més importants per al desenvolupament d'aquest compromís social de Caixa d'Enginyers. Des del seu naixement, la Fundació ha impulsat més de 270 projectes, ha destinat més de 2 milions d'euros a col·laboracions i ha atorgat més de 150 beques i premis. Un total de 36 candidats s'han presentat al concurs Idees Meeting Point, 250 candidats a la Beca Isabel P. de Trabal, 76 als Premis Emprenedoria i més de 1.100 persones aturades s'han inscrit a cursos.

La Fundació Caixa d'Enginyers promou i utilitza el diàleg i els principis cooperatius per reforçar la cohesió social i aporta iniciatives per solucionar els problemes que la nostra societat té plantejats en diferents àmbits. La Memòria Social de la Fundació detalla anualment les activitats que du a terme en els diferents àmbits d'actuació.

Fundació
Caixa d'Enginyers

MISSIÓ NEUTRAL

La Fundació Caixa d'Enginyers va decidir iniciar el 2011 la seva estratègia de gestió de carboni derivat del desenvolupament de la seva activitat. Com fa cada any, el 2015 s'han compensat les emissions generades durant el període 2013 i 2014 que no s'han pogut evitar a través del finançament de projectes de compensació d'emissions de la cartera de projectes de "Clean CO₂ Certified", i així ha contribuït a la reducció de gasos d'efecte hivernacle. Concretament, s'han adquirit crèdits de carboni del projecte "Bandeira and Capelli Ceramics Project" (Brasil), l'objectiu del qual és substituir l'ús de fusta nativa procedent de boscos en procés de desforestació per biomassa renovable existent a la regió, amb la conseqüent disminució d'emissions de GEH associades a l'activitat original. Es tracta d'un projecte d'alta qualitat que, a més de reduir les emissions, presenta altres beneficis addicionals per a la població i el territori local.

6.3.3. MEDI AMBIENT

Caixa d'Enginyers és conscient de la importància d'actuar de forma responsable en matèria de protecció al medi ambient. Els esforços destinats a mantenir la seva política de millora contínua en la gestió ambiental en són una mostra.

Un dels principals impactes ambientals associats a l'activitat que Caixa d'Enginyers du a terme a les seves oficines és el consum de paper. Amb la voluntat de minimitzar-lo, es promou el consum responsable de paper entre el personal i s'apliquen criteris ambientals a l'hora de dissenyar tots els documents operatius, una actuació que permet, al seu torn, reduir el consum de tintes de color.

La ferma aposta per la banca digital, que possibilita als socis interactuar fàcilment i amb total flexibilitat amb l'Entitat a través d'ordinadors, telèfons i dispositius mòbils, i la tramesa de documentació als socis mitjançant correspondència electrònica en comptes d'ordinària (Servei e-docs) són d'altres mesures destacables desenvolupades en la matèria.

Atesa la impossibilitat avui dia d'eliminar en tot l'ús de paper, Caixa d'Enginyers utilitza un gran percentatge de paper amb l'ecoetiqueta FSC, una certificació que acredita que procedeix de boscos gestionats de forma responsable.

En relació amb el consum d'energia, al llarg del 2015 Caixa d'Enginyers ha continuat apostant per l'ús d'equips i sistemes d'automatització i control en algunes de les seves oficines. L'ús de sistemes d'inmòtica, per controlar de manera efectiva el funcionament de climatització, il·luminació i d'altres

22,70

de consum total de paper
(tones)*
(-12,69% vs. 2014)

* La dada informada de consum de paper correspon a la compra d'aquest material, per la qual cosa aquesta dada varia en funció de la data en què es va fer la compra.

“COMPROMESOS AMB
L'ENTORN”

instal·lacions consumidores d'energia, permet a l'Entitat millorar l'eficiència energètica i operacional i, alhora, reduir el seu impacte en matèria de canvi climàtic.

Una altra de les actuacions que comporten una reducció i optimització del consum elèctric de l'Entitat és la millora de les instal·lacions i equips d'il·luminació a les oficines.

Des del 2014, Caixa d'Enginyers du a terme la instal·lació de bombetes de baix consum en substitució de llums menys eficients, així com la incorporació de mecanismes d'encesa automàtica a les zones de pas.

El Grup Caixa d'Enginyers, a través de la Fundació Caixa d'Enginyers, col·labora amb entitats i organitzacions ecologistes amb la finalitat de dur a terme iniciatives que permetin protegir el patrimoni natural.

Al llarg de l'any, la Fundació ha donat continuïtat a dos projectes rellevants en matèria de biodiversitat i lluita contra el canvi climàtic. D'una banda, ha mantingut la col·laboració amb Acció natura per a la conservació dels boscos madurs, i de l'altra, ha compensat les emissions generades per l'activitat durant el període 2013-2014 mitjançant la compra de crèdits de carboni a través de “Clean CO₂ Certified” en el marc de l'estratègia de gestió de carboni iniciada el 2011.

6.3.4. INVERSIÓ SOCIALMENT RESPONSABLE

Caixa d'Enginyers és la primera i única cooperativa de crèdit que és membre de Spainsif, una associació sense ànim de lucre que integra diferents entitats interessades en promoure la Inversió Socialment Responsable a Espanya. La missió d'aquest Fòrum Espanyol d'Inversió Socialment Responsable és fomentar la integració de criteris ambientals, socials i de bon govern corporatiu en les polítiques d'inversió per tal de contribuir així al desenvolupament sostenible.

Com a membre de Spainsif, i d'acord amb la seva missió, des de 2006 Caixa d'Enginyers ofereix, entre els seus productes i serveis, alternatives d'Inversió Socialment Responsable com ara el fons d'inversió Fonengin ISR o el pla de pensions ISR, Caixa Enginyers Global Sustainability ISR. D'aquesta manera, queda reflectit el compromís social de l'Entitat.

D'altra banda, des del 2014 Caixa Enginyers Gestió està adherida als principis d'inversió responsable coneguts com a principis PRI d'àmbit internacional. PRI és una organització la iniciativa de la qual és promoure l'aplicació de criteris extra financers en la presa de decisions d'inversió. Els seus principals promotors són l'UNEP Finance Initiative i la United Nations Global Compact, dues organitzacions vinculades amb les Nacions Unides.

El fet de formar part d'aquesta organització suposa fer, per a Caixa d'Enginyers Gestió SGIIC, un pas més cap a un model de gestió sostenible. D'aquesta manera, l'Entitat reafirma la seva estratègia de consolidació i manté una visió de creixement a llarg termini.

“CAIXA D'ENGINYERS,
PRIMERA I ÚNICA
COOPERATIVA DE CRÈDIT
MEMBRE DE SPAINSIF”

07

ENTORN
MACROECONÒMIC

The background features a series of parallel diagonal lines in various shades of blue and green. Overlaid on this are several large, overlapping circles in white and light blue. The text is centered within one of these circles.

ELS PAÏSOS DE
LA PERIFERIA
EUROPEA LIDEREN
EL CREIXEMENT EN
EL CONJUNT DE LA
ZONA EURO

07

ENTORN MACROECONÒMIC

Creixement moderat

1,6%

UEM

La recuperació econòmica en les economies de l'àrea euro va continuar la seva senda moderada durant el 2015 en tancar amb un avenç anual de l'1,6%. Els nivells alts de deute públic i privat, el nivell alt de desocupació i les rigideses internes van llastrar la recuperació.

De la mateixa manera que passa a la resta de les economies avançades, la recuperació va estar propulsada pel consum intern gràcies a la contenció dels preus energètics, als baixos tipus de finançament i a la recuperació en la concessió de crèdit a l'economia. Malgrat això, la inflació i les expectatives d'inflació dels agents econòmics es van situar molt per sota dels nivells desitjats a causa, principalment, del descens dels preus de les matèries primeres i de la desacceleració en el comerç mundial, especialment rellevant en les economies emergents.

Quant a l'anàlisi per països, van ser els països de la perifèria europea els que van liderar els creixements en el conjunt de la zona euro. Irlanda i Espanya van ser els països amb més contribució al creixement després d'experimentar avenços del 7,8%

i del 3,2%, respectivament. Per contra, França i Itàlia, les dues endarrerides en matèria d'implementació de reformes estructurals, van ser, conjuntament amb alguns països de l'Europa Central, les que menys van créixer pel fet de tancar amb augments en les seves economies propers a l'1%.

L'any 2015 no va estar exempt d'un important calendari de factors geopolítics. El gran moment d'inestabilitat es va produir a l'estiu amb l'esclat de la crisi grega, la qual es va veure embolicada en negociacions econòmiques per al desemborsament d'un nou paquet d'ajuts per fer front als venciments de deute, que va desencadenar una crisi a nivell polític i econòmic que va finalitzar amb la celebració d'eleccions parlamentàries i la limitació en la disposició d'efectiu en entitats financeres abans d'acceptar les condicions per rebre el tercer rescat. A més, la crisi institucional després de l'augment de refugiats provinents de l'Orient Mitjà i l'apropament de la celebració del referèndum al Regne Unit, en el qual la població votarà sobre la permanència en la Unió Europea, van centrar el focus durant el període.

ESPANYA

Després de sis anys de recessió o de creixement molt baix, la recuperació econòmica d'Espanya, iniciada durant la segona meitat de 2013, va mantenir de nou la seva senda expansiva durant el 2015, amb un creixement del PIB del 3,2%, molt superior a la mitjana de països de la zona euro. En un entorn de més confiança, la demanda interna va continuar liderant el creixement, ajudada per la creació d'ocupació, la millora en la concessió de crèdit per part de les entitats financeres tant a empreses com a llars, els nivells baixos d'inflació, la depreciació de l'euro i la baixada dels preus dels combustibles, en particular del petroli. Aquest últim punt va suposar mantenir la taxa d'inflació general en terreny negatiu, concretament en el -0,5%.

La tornada al creixement econòmic i les reformes en resposta a la crisi financera van permetre continuar reduint els desajustos econòmics. La balança per compte corrent va continuar millorant gràcies als guanys de competitivitat i a l'evolució favorable de la demanda externa. Encara que, sens dubte, va ser l'estalvi dels costos energètics derivats de la caiguda dels preus del petroli el que més va contribuir al superàvit de la balança per compte corrent en el període. Malgrat això, el deute públic mesurat en termes de PIB va augmentar fins a superar el 100%, mentre que el dèficit va

continuar disminuint impulsat per una més gran recaptació d'impostos derivada del creixement de la demanda interna i de la contenció en la despesa de les CC.AA.

De nou va destacar positivament el mercat de treball, el qual va continuar mostrant símptomes de millora, i la taxa d'atur va finalitzar en el 22,1%, pràcticament 3 punts percentuals per sota de 2014. L'augment de la flexibilitat laboral, la moderació salarial i la reducció dels costos salarials unitaris respecte a la resta de socis de l'eurozona van permetre mostrar un dels avenços més grans en els últims anys. Pel costat negatiu, la taxa de desocupació va romandre dins de les més elevades de la UE, la qual cosa reflecteix les dificultats estructurals del país, particularment evidenciada a través de la persistència d'una taxa elevada de desocupació de llarga durada.

El mercat de l'habitatge va mostrar signes d'estabilització després d'un intens ajustament en els anys posteriors a la crisi. Els preus de l'habitatge van continuar registrant alces durant el 2015, estenent el canvi experimentat durant el 2014 després de diversos anys de forts ajustaments. El nombre de transaccions va continuar augmentant, encara que l'estoc elevat d'habitatges sense vendre va continuar frenant parcialment la recuperació completa del sector.

Creixement PIB

3,2%

Taxa d'atur

22,1%

El consum privat, que suposa dos terços del PIB nord-americà, va tornar a ser determinant en la recuperació econòmica

EUA

L'economia nord-americana va continuar mostrant, per sisè any consecutiu, un sòlid creixement durant el 2015. El conjunt de l'economia va avançar a un ritme del 2,4%, la mateixa xifra que va obtenir l'exercici anterior, i va fer front a les incerteses que van provocar la desacceleració en el creixement de les economies emergents i la baixada persistent en el preu de les matèries primeres.

El consum privat, que suposa dos terços del PIB nord-americà, va tornar a ser determinant en la recuperació econòmica, si bé la moderació del creixement en salaris va reduir el potencial de creixement, també il·lustrat per la fortalesa del dòlar. El mercat laboral va tornar a mostrar signes de millora i la taxa de desocupació va tornar a tancar en nivells històricament baixos del 5%, el que pràcticament representa la plena ocupació. Les bones notícies van quedar parcialment compensades per la dificultat en la millora de la qualitat de generació d'ocupació mesurada per una taxa de participació del 62%.

ECONOMIES EMERGENTS

Les economies emergents van tenir el pitjor comportament en termes de creixement des de la crisi financera de 2008-2009 en créixer un 4% el 2015. Aquest creixement va estar influït, en gran part, per la transició econòmica de l'economia xinesa des d'un model basat en la inversió i les exportacions cap a un model basat en consum i serveis. Encara que aquest canvi estructural no està exempt de riscos, el creixement del PIB del 6,9% va ser satisfactori i va estar en línia amb el previst per les autoritats. Tanmateix, aquesta transició suposa menys demanda de matèries, un

fet que va pressionar el seu preu i, per tant, l'activitat dels països productors de commodities. A més, els països de l'OPEP es van mantenir fermes en la seva estratègia de no reduir els nivells de producció i, atès que els nivells d'oferta es van situar per sobre dels nivells de demanda, els preus van mantenir la senda a la baixa en el període. En aquest entorn, països com Rússia (-3,7%) o Brasil (-3,8%) van entrar en recessió, aquest últim després d'experimentar una profunda crisi interna a nivell polític arran del cas Petrobras.

Els països netament importadors de matèries primeres van continuar mostrant una sòlida evolució durant el període. L'Índia i el conjunt de països que formen el sud-est asiàtic van avançar de forma vigorosa amb creixements del 7,3% i 4,7%, respectivament, beneficiats per unes piràmides poblacionals positives i una estabilitat política relativa. Finalment, cal una menció especial per a l'activitat de Mèxic, la qual va avançar un 2,5% gràcies als seus vincles comercials amb EUA i a la reactivació del sector consum, que van contrarestar la contribució negativa del sector energètic.

En general, els nivells de deute públic dels països emergents van continuar augmentant, el que il·lustrarà el potencial de creixement a llarg termini, que podria provocar desequilibris a mesura que la Reserva Federal vagi retirant la seva política monetària expansiva. Malgrat que el contagi cap a les economies desenvolupades hauria d'estar limitat, un nou increment de l'avversió al risc a nivell mundial podria amplificar els efectes d'aquest contagi.

7.1

MERCADOS FINANCIERS

L'any 2015, els mercats financers van estar marcats per l'evolució de l'economia xinesa i el descens del preu de les matèries primeres, principalment del petroli. L'evolució dels dos elements va tenir, a més o menys escala, un impacte en la política monetària dels principals bancs centrals.

A la Xina, la desacceleració econòmica soferta el 2015 es va accentuar durant la segona part de l'any. Encara que part d'aquesta debilitat és a causa del canvi de model econòmic impulsat pel govern xinès, d'una economia basada en les exportacions i les inversions públiques a una altra en què el consum intern tingui més pes, la forta sortida de capitals del país va comportar un sorprenent canvi en la política canviària del Banc Popular de Xina (PBOC) durant el mes d'agost. D'aquesta manera, el PBOC posava fi al sistema de tipus de canvi fix i el va dotar de més flexibilitat fixant una banda de flotació del 2% referenciat als encreuaments del dia anterior. La mesura va tenir un impacte immediat sobre el iuan, el qual es va depreciar considerablement.

D'altra banda, la màxima institució monetària del gegant asiàtic rebaixava en cinc ocasions el tipus d'interès oficial, des del 5,60% de principis d'any fins al 4,35% a finals de 2015. Les dues mesures anaven lligades als esforços de les autoritats xineses per frenar la sortida de capitals i guanyar credibilitat en la seva petició al Fons Monetari Internacional (FMI) perquè la seva divisa passés a ser moneda de reserva internacional.

Als EUA, la Reserva Federal en la seva reunió de desembre, després de posposar per precaució la decisió el setembre, finalment va pujar el tipus d'interès oficial. Malgrat els dubtes creixents sobre l'economia global durant la segona part de l'any (particularment de les economies emergents), una economia xinesa exportant deflació i el possible efecte contagi a l'economia nord-americana, la fortaleza de les dades macroeconòmiques de la potència mundial més gran, impulsades principalment pel consum intern i la robustesa del mercat laboral, van permetre a l'entitat presidida per Janet Yellen elevar el rang dels tipus d'interès en 0,25 punts bàsics, fins al 0,25%-0,50%.

Amb la primera pujada de tipus en més de nou anys, la Reserva Federal donava per conclosa la pitjor crisi financera de les últimes dècades. Atesa la importància simbòlica de la decisió presa, el Comitè de Política Monetària (FOMC) va ressaltar que el ritme de les pujades de tipus es decidirà en funció de l'evolució del mercat laboral, el creixement econòmic i la inflació, sense haver-hi, d'aquesta manera, cap patró definit per endavant que pogués posar en entredit l'expansió econòmica del país.

A Europa, el Banc Central Europeu (BCE) va tenir un paper determinant en el nou episodi de la crisi grega viscut el 2015. Durant els mesos de negociació, amb referèndum el juny en què es demanava opinió al poble grec sobre les condicions imposades per la "troica" per desbloquejar el paquet d'ajuda, entre les autoritats europees, el Fons Monetari Internacional (FMI) i el govern grec liderat per Syriza, el BCE va aconseguir sostenir la banca hel·lena amb el fons de liquiditat d'emergència (ELA) abans que s'arribés a un acord definitiu per al tercer rescat a la malparada economia grega, amb la qual cosa es va evitar la fallida econòmica del país.

El desembre, el BCE responia a les expectatives més baixes d'inflació i de creixement econòmic en la zona euro amb diverses mesures monetàries expansives. En primer lloc, el BCE va decidir mantenir el tipus d'interès oficial en el 0,05% i reduir el tipus d'interès aplicable a la facilitat de dipòsit, que no és cap altre que el tipus d'interès que ha de pagar el BCE pels dipòsits rebuts per part de les entitats financeres, en 10 punts bàsics, fins al -0,30%. En segon lloc, dins de les mesures no convencionals, el BCE va decidir ampliar la durada del programa de compra d'actius des de setembre de 2016 fins al març de 2017. En tercer lloc, l'entitat presidida per Mario Draghi va decidir reinvertir el principal dels valors adquirits en el marc del programa "QE" a mesura que es vagin amortitzant durant el temps que calgui. Finalment, es van incloure, en la llista d'actius admissibles per a adquisicions periòdiques pels bancs centrals nacionals, els instruments de renda fixa negociables denominats en euros emesos per administracions regionals i locals de la zona euro.

Totes aquestes mesures anunciades tenen com a objectiu immediat injectar liquiditat, reduir els costos de finançament i incrementar la inversió creditícia en l'economia real per, finalment, apuntalar el creixement i elevar les expectatives d'inflació en la zona euro.

Al Japó, després d'un bon inici d'any a nivell macroeconòmic, el producte interior brut (PIB) del segon trimestre es va reduir un 1,6% a causa d'una forta caiguda de les exportacions i d'una reducció del consum intern. Aquest refredament de l'economia nipona, unit a uns nivells d'inflació propers al 0%, va portar el Banc de Japó (BoJ) a ampliar el seu programa de compra d'actius en la seva última reunió de l'any 2015.

En primer lloc, el BoJ va decidir augmentar l'import de les compres anuals en bons sobirans japonesos fins als 80.000 milions de iens amb l'objectiu de reduir els costos de finançament al llarg de tota la corba de deute nipó. En segon lloc, es va ampliar el ventall d'actius elegibles per al programa de compres als Exchange Trade Funds (ETF) i als Real Estate Investment Trust (REIT) japonesos. En definitiva, el BoJ accentuava la seva política monetària expansiva a finals d'any amb l'objectiu de donar suport al creixement econòmic i d'impulsar l'índex de preus de consum (IPC) cap als nivells objectiu del 2%.

Malgrat la telegrafada pujada de tipus per part de la Reserva Federal el desembre de 2015, les polítiques monetàries expansives del BPOC, BoJ i BCE, les expectatives més baixes d'inflació i el descens dels preus de les matèries primeres van mantenir en zona de mínims històrics les rendibilitats dels actius de renda fixa a nivell global.

A l'Antic Continent, la rendibilitat del bo alemany a 10 anys es va situar en el 0,63% al tancament de 2015, després d'arribar a cotitzar per sota del 0,10% el mes d'abril. Cal destacar que tota la corba alemanya amb venciment igual o inferior als 5 anys tanca el 2015 amb rendibilitats negatives.

Per la seva banda, la rendibilitat del bo espanyol a 10 anys va tancar l'any en l'1,77%. La prima de risc espanyola va despuntar lleugerament, dels 107 als 114 punts bàsics, minvada per la situació política del país. En l'últim trimestre de l'any van tenir lloc les eleccions generals a l'Estat i de la Generalitat de Catalunya, tots dos comicis marcats pel procés sobiranista a Catalunya. Malgrat la inestabilitat política durant l'última part de l'any, la rendibilitat del deute espanyol a 1 i 2 anys es va situar en terreny negatiu gràcies a unes expectatives més baixes d'inflació en el curt termini i a l'ampliació del programa de compra d'actius "QE" per part del BCE.

A l'altre costat de l'Atlàntic, i malgrat la primera pujada en el tipus d'interès oficial en més de nou anys, el fet que la Reserva Federal remarqués que la seva política monetària seria flexible i dependent de l'evolució econòmica del país i de les expectatives d'inflació, i no a l'inrevés, va permetre mantenir la rendibilitat del deute sobirà nord-americà en nivells semblants als del tancament de 2014. D'aquesta manera, la rendibilitat del bo a 10 anys se situa en el 2,27% a finals de 2015, una dada lleugerament superior a la del tancament de l'any anterior (2,17%).

A diferència de l'any anterior, els mercats de renda variable i de matèries primeres van tenir en el període un comportament mixt. De la mateixa manera que el 2014, els actius financers més penalitzats van ser les matèries primeres, mentre que el resultat final dels índexs de renda variable va dependre de la seva composició sectorial i de la regió. En general, l'evolució va estar diferenciada en dues grans parts: la primera part de l'any en què els inversors van mostrar apetència pels actius financers (ex-matèries primeres) i una segona part en què la seva volatilitat va augmentar significativament.

Als EUA, els principals índexs borsaris van finalitzar sense canvis significatius: l'S&P 500 va tancar amb un lleuger descens del 0,73%, mentre que el Dow Jones va fer el mateix amb un 2,23%. No obstant això, si s'analitza el detall per composició de l'índex, es pot observar que les fortes caigudes dels sectors energia i materials van ser compensades per l'evolució de les grans companyies del sector tecnològic, com per exemple Facebook, Amazon, Netflix o Google, algunes amb pujades

de més del 100%. Pel costat operatiu, els beneficis empresarials van continuar frenats per l'apreciació del dòlar davant la resta de divises. Tanmateix, els nivells elevats de caixa i la falta de visibilitat en matèria de projectes empresarials van permetre que les empreses tornessin a anunciar una xifra rècord quant a remuneració a l'accionista.

A Europa, els vents de cua van tornar a bufar a favor dels beneficis empresarials a través de la depreciació de la divisa, la caiguda dels preus energètics i els costos reduïts de finançament. A tot això, es va sumar la manera expansiva de la política monetària del BCE, el que va suposar un esperó per a les valoracions. En aquest entorn, l'Eurostoxx 50 es va revalorar en un 4,5%, i va ser l'índex italià FTSE MIB el que millor comportament va obtenir amb una alça del 12,66%. El DAX i el CAC 40 van tancar amb avenços del 9,56% i del 8,53%, respectivament, mentre que l'IBEX 35, penalitzat per la seva exposició al sector bancari i a la regió llatinoamericana, es va deixar un 7,15 % el 2015. Com en el cas americà, les caigudes experimentades pels sectors

Les mesures anunciades pel BCE tenen com a objectiu immediat injectar liquiditat, reduir els costos de finançament i incrementar la inversió creditícia en l'economia real per, finalment, apuntalar el creixement i elevar les expectatives d'inflació a la zona euro.

energia i materials van ser compensades per les alces en els sectors de consum (discrecional i bàsic), salut i tecnologia.

Malgrat ser un any amb menys notícies geopolítiques, els índexs borsaris dels mercats emergents van tornar a acusar la desacceleració en els beneficis empresarials i les fortes caigudes dels preus de les matèries primeres, per tancar l'any amb una caiguda del 16,96% mesurat en dòlars americans. L'epicentre va tornar a ser Xina, la borsa de la qual va tenir un comportament frenètic malgrat tancar amb caigudes moderades del 2,31% per a l'índex de Xangai. Després d'obtenir beneficis l'any anterior de més del 50%, el selectiu va arribar a revalorar-se pràcticament un 100% fins a mitjan juny per a després corregir fins a nivells anteriors. Aquesta fluctuació es va traslladar a la resta de borses emergents i va augmentar l'aversion al risc dels inversors, especialment cap a aquelles amb més vincle comercial a l'economia xinesa i el seu rol d'importadora de matèries primeres. Les divises, de la

mateixa manera que va passar amb els índexs de renda variable, van traslladar el moviment de sortida de fluxos d'inversió per depreciar-se de forma generalitzada.

Finalment, les matèries primeres van continuar l'evolució experimentada durant el 2014 amb noves caigudes en els preus de referència. L'apreciació del dòlar davant la cistella de divises (9,26%, al qual el precedeix una apreciació del 12,79% el 2014), divisa base per al preu de les matèries primeres, va pressionar de nou els preus a la baixa a través d'augment significatiu en l'oferta sense que hi hagi hagut un suport per part de la seva demanda.

7.2

SISTEMA FINANCER ESPANYOL

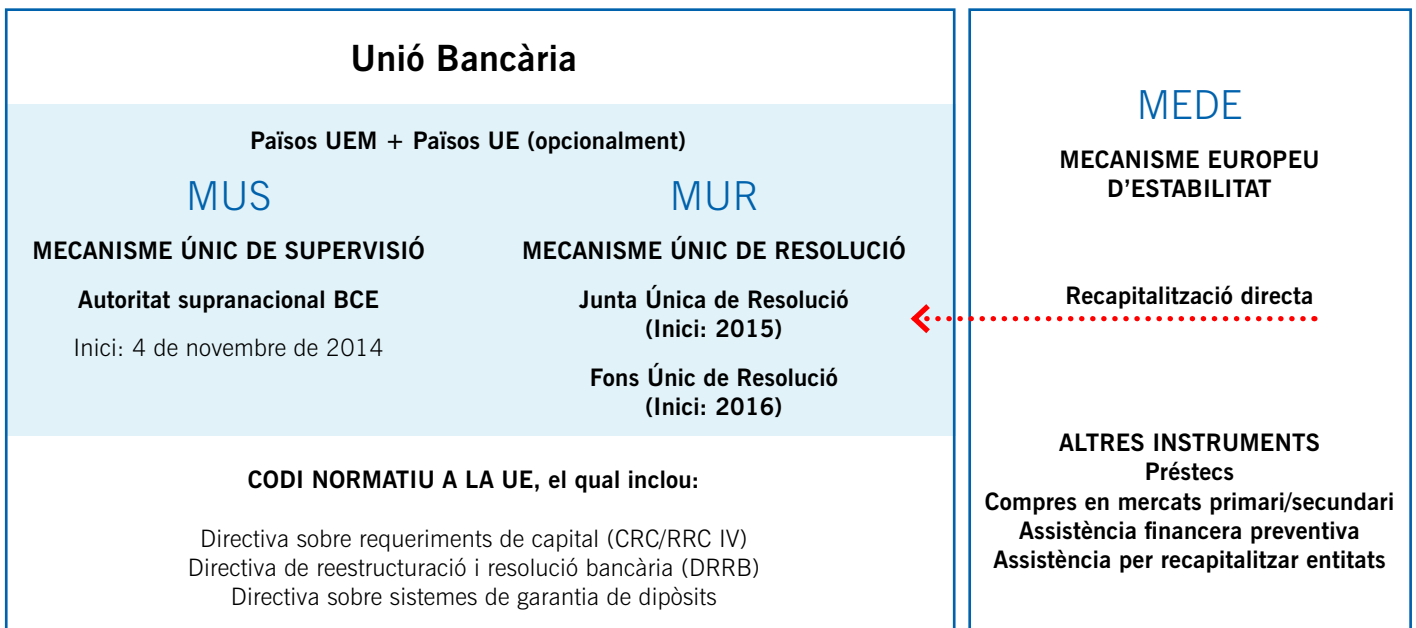
7.2.1 PROCÉS D'UNIÓ BANCÀRIA. MARC REGULADOR

L'establiment de la Unió Bancària Europea implica posar en comú parcel·les importants de sobirania econòmica nacional i constitueix l'avenç més significatiu en el terreny de la integració econòmica de la Unió Europea (UE) des de l'adopció de l'euro com a moneda comuna.

El projecte va ser concebut amb l'objectiu principal de crear un marc regulador integrat que assegurí la viabilitat del sector i l'estabilitat financera; garanteixi la seguretat i la solidesa del sistema bancari; i homogeneïtzi requisits i tractaments de les entitats amb independència de la seva localització, separant el vincle entre risc sobirà i bancari.

La Unió Bancària se sustenta en tres pilars principals: el Mecanisme Únic de Supervisió (MUS), el Mecanisme Únic de Resolució (MUR) i un sistema de fons de garantia de dipòsits.

El 2015 ha estat el primer exercici complet durant el qual ha estat vigent el MUS. Aquest mecanisme promou un codi normatiu únic com a base per a la supervisió prudencial de les entitats de crèdit, a fi de potenciar la solidesa del sistema bancari de la zona euro. La supervisió és a càrrec del Banc Central Europeu (BCE). Aquesta supervisió prudencial, basada en l'avaluació dels diferents riscos del negoci bancari, garanteix que la política de la UE s'aplica de manera coherent i eficaç, usant una metodologia que quantifica les necessitats de capital i liquiditat de cada entitat en funció dels resultats d'avaluacions periòdiques.

Entitats supervisades
pel MUS

4.700

En compliment de la seva missió, el MUS vetlla permanentment per mantenir els estàndards d'exigència més elevats i per garantir l'homogeneïtat de la supervisió. Els paràmetres de referència que aplica el MUS són les normes internacionals i les millors pràctiques. Els Principis Bàsics per a una supervisió bancària eficaç del Comitè de Basilea, així com les normes de l'Associació Bancària Europea (EBA, en les seves sigles en anglès), representen un fonament sòlid per a la regulació, supervisió, governança i gestió de riscos del sector bancari.

El MUS és responsable de la supervisió d'aproximadament 4.700 entitats en els Estats membres participants. Per garantir una supervisió eficient, les respectives funcions i responsabilitats del BCE i dels bancs centrals nacionals s'assignen d'acord amb el caràcter significatiu de les entitats supervisades.

D'altra banda, es continua perfilant el segon gran pilar de la Unió Bancària Europea, el Mecanisme Únic de Resolució (MUR), en el qual s'estableix el marc per a la reestructuració i la resolució d'entitats de crèdit, igual que els passius susceptibles de reconeixement de pèrdues. El MUR va entrar en funcionament el passat 1 de gener de 2016.

El MUR garantirà que, quan un banc supervisat pel MUS entri en dificultats, la política de resolució sigui eficient, independent de la localització geogràfica de l'entitat i minimitzi el cost fiscal. Es tracta d'un sistema integrat d'autoritats nacionals de resolució liderat per la Junta Única de Resolució com a autoritat europea. Aquesta nova agència s'encarregarà de l'aplicació uniforme de les normes comunes de resolució de la UE recollides en la nova directiva DRRB (Directiva de reestructuració i resolució

bancària), que defineix la distribució de les pèrdues entre els accionistes i els diferents creditors de l'entitat financera.

A més, es crearà un Fons Únic de Resolució, sota el control de la Junta, que a mitjà termini actuarà com a suport financer quan les entitats de resolució no puguin cobrir les necessitats financeres, sempre que els accionistes i creditors hagin assumit les pèrdues, com disposa la DRRB. En concret, la directiva estableix que l'entitat de crèdit subjecta a resolució ha d'utilitzar, almenys, el 8% del seu passiu total per absorbir l'escassetat de capital abans de recórrer al finançament del mecanisme.

El funcionament del Fons es regeix per un acord intergovernamental que els països integrants de la Unió Bancària van assolir el 2014. El fons es provisionarà amb les contribucions de la indústria bancària durant vuit anys, tenint prevista una dotació de 55 milers de milions d'euros. Les aportacions nacionals al Fons s'aniran fusionant gradualment i, quan passi el període transitori de vuit anys, l'esquema de suport financer perdrà el caràcter nacional. Tot i que en cas de necessitat el Fons podrà comptar amb el suport financer de recursos públics, aquests s'hauran de reposar posteriorment amb aportacions de la indústria, de manera que es garanteixi la neutralitat fiscal a mitjà termini de l'esquema.

Com a últim pilar en el qual descansa la Unió Bancària, es troba la intenció d'introduir una dimensió europea als fons de garantia de dipòsits nacionals per a aquells bancs sota supervisió europea, que evolucionarà, a llarg termini, cap a un fons de garantia únic europeu. Amb aquest objectiu, la Comissió Europea va publicar el passat mes de novembre de 2015 una proposta per a la creació d'un sistema europeu de garantia de

dipòsits que s'hauria de dur a terme en els pròxims 10 anys i en tres fases diferents. En la primera fase, la intenció de la proposta de la Comissió Europea seria reforçar els sistemes nacionals de garantia de dipòsit i incloure la possibilitat d'una participació limitada de fons europeus. Aquesta fase s'hauria d'implementar abans del 2020. En la segona fase, es passaria a un sistema de "coassegurament" i s'incrementaria la participació de fons europeus en els sistemes nacionals. S'iniciaria amb una participació del 20% del fons europeu de garantia de dipòsits i s'aniria incrementat gradualment fins al 2024, any en què s'hauria d'iniciar la tercera fase amb una garantia 100% europea del sistema de garantia de dipòsits.

7.2.2 EVOLUCIÓ DEL NEGOCI DEL SISTEMA FINANCER

Pel que fa a les fonts de finançament al detall, les úniques rúbriques que van créixer el 2015 van ser els dipòsits amb les empreses públiques i els dipòsits del sector privat resident, que creixen a taxes de l'1,60% romanent gairebé estables i consolidant el transvasament de dipòsits a termini cap a dipòsits a la vista (+15,6%).

El finançament a l'engròs es redueix un 13,7% respecte al 2014 pel fet que van caure gairebé totes les fonts de finançament a l'engròs. Només s'observen creixements en els passius subordinats per les seves implicacions en les noves ràtios d'absorció de pèrdues.

El balanç total, en base individual, del conjunt d'entitats de dipòsit era de 2.645 milers de milions d'euros al tancament

de 2015. Durant l'any esmentat, s'ha experimentat una contracció del 4,8% a causa, fonamentalment, de la reducció de les carteres de renda fixa (-15,2% interanual) en la mesura que les entitats han anat desfent posicions i han materialitzat plusvàlues.

Pel que fa al crèdit, destaca el descens del concedit a les administracions públiques a conseqüència del procés de consolidació fiscal del sector públic i, sobretot, de la caiguda del crèdit al sector privat resident (-3,8%) en tots els segments, excepte en consum, a causa del procés de despallanquejament del sector, així com un clar component de substitució de deute bancari per emissions en mercats, especialment en empreses de més dimensió.

La taula següent recull la descomposició de l'activitat creditícia al sector privat per segments (2010-2015).

Descomposició de la inversió creditícia al sector privat resident

SEGMENT	2011	2012	2013	2014	2015
Empreses (no relacionades amb la construcció)	574	529	482	474	465
	-1,5%	-7,8%	-9,0%	-1,6%	-1,9%
Llars: habitatge	656	633	604	579	552
	-0,9%	-3,5%	-4,6%	-4,1%	-4,7%
Llars: consum	137	123	111	110	112
	-8,7%	-10,5%	-9,8%	-0,2%	1,1%
Promoció immobiliària i construcció	397	300	237	200	179
	-7,8%	-24,3%	-21,1%	-15,5%	-10,5%
Total de la inversió creditícia al sector privat resident	1.782	1.604	1.448	1.380	1.327
	-3,3%	-10,0%	-9,7%	-4,7%	-3,8%

En milers de milions d'euros. Variació anual (%)
Font: Banc d'Espanya

Taxa de morositat Espanya

10,20%

En relació amb els preus del nou crèdit concedit el 2015, exceptuant en consum, en la resta de segments no s'estarien cobrint tots els factors de producció en què s'incorre a l'hora de concedir un préstec. L'entorn de tipus zero i la competència elevada estan portant les entitats a aplicar tipus molt baixos, la qual cosa està tenint un impacte negatiu en el marge d'interessos, ja que els costos de finançament mostren tenir menys marge de baixada.

Pel que fa a la qualitat del crèdit, el saldo del crèdit dubtós baixa un 22,4% el 2015, amb caigudes en tots els segments a causa, principalment, de menys entrades en mora i de la venda de carteres de deute en mora. Amb això, la taxa de morositat es redueix en 240 punts bàsics l'any i tanca en 10,20%, encara que amb diferències elevades entre els diferents segments segons reflecteix el gràfic següent.

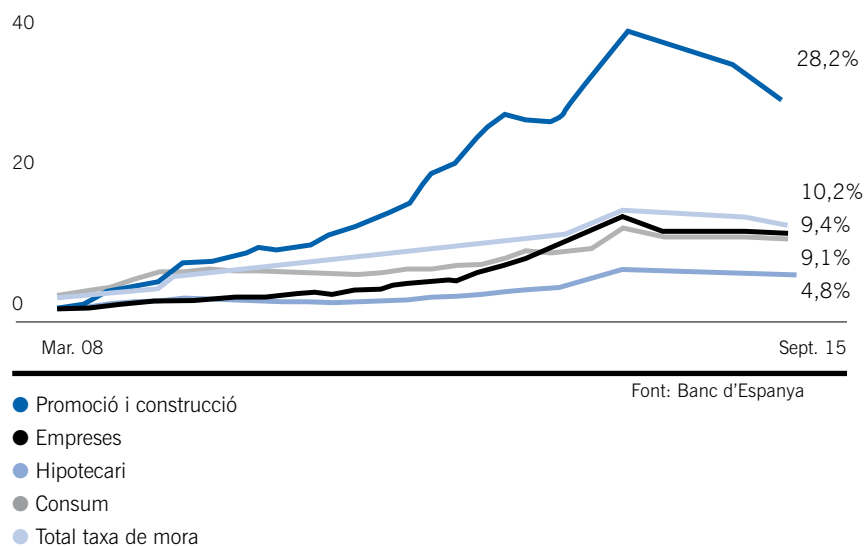
RESULTATS DEL NEGOCI I POSICIÓ DE CAPITAL

El sector registra un benefici net de 9.300 milions d'euros el 2015, un 17,9% menys que l'any anterior, a causa, bàsicament, de la generació més baixa d'ingressos.

El marge d'interessos cau un 1,6% interanual pel fet que van disminuir més els ingressos financers (11.300 milions d'euros) que els costos financers (10.600 milions d'euros).

El marge brut, al seu torn, perd 3.900 milions d'euros, minvat, principalment, per la caiguda del ROF (Resultat Operacions Financeres), que disminueix un 26,8%. Mentre, les comissions netes romanen estables i destaca el creixement de les comissions percebudes per comercialització de productes.

Evolució de la taxa de morositat per segments

Les despeses d'exploració romanen estables malgrat els ajustaments de capacitat i canvis estructurals, amb el tancament de 896 oficines durant el 2015, el qual acaba amb 30.921. En sentit contrari, pesa l'increment de costos associat a la implantació digital en què estan immerses moltes entitats.

Les pèrdues per deteriorament continuen millorant la seva aportació al compte de resultats. S'han reduït un 9,8% respecte al 2014 i han evidenciat una certa normalització.

Amb tot i això, el ROE agregat del sector experimenta un descens fins al 4,3%.

Principals indicadors financers del sistema bancari espanyol

SEGMENT		2014	2015
Rendibilitat	ROA (%)	0,46	0,39
	ROE (%)	5,15	4,29
Eficiència	Eficiència recurrent (%)	68,1	69,8
	Eficiència ordinària (%)	47,1	51,0
Qualitat d'actius	Taxa de morositat OSR (%)	12,6	10,2
	Cost del risc (%)	0,57	0,53
Liquiditat	Crèdit / Dipòsits (%)	126,4	119,4
	Renda fixa / Actiu (%)	16,9	15,1
	Interbancari passiu / actiu (%)	9,9%	10,4
Solvència	CET1 (%)	11,8	12,4*
	Solvència (%)	13,6	14,3*

* Dades a juny de 2015

Font: AFI

08

ESTATS FINANCERS

BALANÇOS DE SITUACIÓ EL 31 DE DESEMBRE DE 2015 I 2014

ACTIU	2015	2014
1. Caixa i dipòsits en bancs centrals	18.371	22.862
2. Cartera de negociació	30.441	53.359
2.1. Dipòsits en entitats de crèdit	-	-
2.2. Crèdit a la clientela	-	-
2.3. Valors representatius de deute	30.158	52.381
2.4. Instruments de capital	283	978
2.5. Derivats de negociació	-	-
Promemòria: prestats o en garantia	-	-
3. Altres actius financers a valor raonable amb canvis en P i G	-	-
3.1. Dipòsits en entitats de crèdit	-	-
3.2. Crèdit a la clientela	-	-
3.3. Valors representatius de deute	-	-
3.4. Instruments de capital	-	-
Promemòria: prestats o en garantia	-	-
4. Actius financers disponibles per a la venda	552.219	822.682
4.1. Valors representatius de deute	539.183	809.492
4.2. Altres instruments de capital	13.036	13.190
Promemòria: prestats o en garantia	81.835	156.099
5. Inversions creditícies	1.471.798	1.433.021
5.1. Dipòsits en entitats de crèdit	32.602	24.139
5.2. Crèdit a la clientela	1.426.582	1.393.241
5.3. Valors representatius de deute	12.614	15.641
Promemòria: prestats o en garantia	12.445	8.638
6. Cartera d'inversió al venciment	83.338	73.622
Promemòria: prestats o en garantia	10.024	-
7. Ajustos a actius financers per macrocobertures	-	-
8. Derivats de cobertura	421	2.050
9. Actius no corrents en venda	1.010	777
10. Participacions	14.153	14.153
10.1. Entitats associades	3.177	3.177
10.2. Entitats multigrup	-	-
10.3. Entitats del Grup	10.976	10.976
11. Contractes d'assegurances vinculats a pensions	-	-
13. Actiu material	22.755	20.941
13.1. Immobilitzat material	22.755	20.941
13.1.1. D'ús propi	19.483	17.830
13.1.2. Cedit en arrendament operatiu	3.272	3.111
13.1.3. Afecte a la obra social	-	-
13.2. Inversions immobiliàries	-	-
Promemòria: adquirit en arrendament financer	-	-
14. Actiu intangible	11.521	10.197
14.1. Fons de comerç	-	-
14.2. Altre actiu intangible	11.521	10.197
15. Actius fiscals	11.094	10.047
15.1. Corrents	137	135
15.2. Diferits	10.957	9.912
16. Resta d'actius	6.662	8.528
TOTAL ACTIU	2.223.783	2.472.239
Promemòria		
1. Riscos contingents	213.407	314.855
2. Compromisos contingents	142.761	144.454

PASSIU	2015	2014
1. Cartera de negociació	463	2.061
1.1. Dipòsits de bancs centrals	-	-
1.2. Dipòsits d'entitats de crèdit	-	-
1.3. Dipòsits de la clientela	-	-
1.4. Dèbits representats per valors negociables	-	-
1.5. Derivats de negociació	463	2.061
1.6. Posicions curtes de valors	-	-
1.7. Altres passius financers	-	-
2. Altres passius financers a valor raonable amb canvis en P i G	-	-
2.1. Dipòsits de bancs centrals	-	-
2.2. Dipòsits d'entitats de crèdit	-	-
2.3. Dipòsits de la clientela	-	-
2.4. Dèbits representats per valors negociables	-	-
2.5. Passius subordinats	-	-
2.6. Altres passius financers	-	-
3. Passius financers a cost amortitzat	2.038.638	2.282.942
3.1. Dipòsits de bancs centrals	68.045	402.129
3.2. Dipòsits d'entitats de crèdit	46.999	40.888
3.3. Dipòsits de la clientela	1.905.315	1.822.030
3.4. Dèbits representats per valors negociables	-	-
3.5. Passius subordinats	-	-
3.6. Altres passius financers	18.279	17.895
4. Ajustos a passius financers per macrocobertures	-	-
5. Derivats de cobertura	-	-
6. Passius associats amb actius no corrents en venda	-	-
8. Provisions	340	417
8.1. Fons per a pensions i obligacions similars	-	-
8.2. Provisions per a impostos i altres contingències legals	-	-
8.3. Provisions per a riscos i compromisos contingents	88	110
8.4. Altres provisions	252	307
9. Passius fiscals	10.109	12.198
9.1. Corrents	765	1
9.2. Diferits	9.344	12.197
10. Fons de l'obra social	95	68
11. Resta de passius	7.072	7.034
12. Capital reemborsable a la vista	-	-
TOTAL PASSIU	2.056.717	2.304.720
1. Fons propis	141.982	133.709
1.1. Fons de dotació	69.362	67.498
1.1.1. Escripturat	69.362	67.498
1.1.2. Menys: capital no exigit	-	-
1.2. Prima d'emissió	-	-
1.3. Reserves	62.937	57.490
1.4. Altres instruments de capital	-	-
1.4.1. D'instruments financers compostos	-	-
1.4.2. Quotes participatives i fons associats	-	-
1.4.3. Resta d'instruments de capital	-	-
1.5. Menys: valors propis	-	-
1.6. Resultat de l'exercici	9.683	8.721
1.7. Menys: dividends i retribucions	-	-
2. Ajustos per valoració	25.084	33.810
2.1. Actius financers disponibles per a la venda	25.076	33.797
2.2. Cobertures dels fluxos d'efectiu	-	-
2.3. Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger	-	-
2.4. Diferències de canvi	8	13
2.5. Actius no corrents en venda	-	-
2.6. Resta d'ajustos per valoració	-	-
TOTAL PATRIMONI NET	167.066	167.519
TOTAL PASSIU I PATRIMONI NET	2.223.783	2.472.239

Milers d'euros

Les xifres de l'exercici 2014 es presenten, únicament i exclusiva, a efectes comparatius.

COMPTES DE PÈRDUES I GUANYS DELS EXERCICIS 2015 I 2014

	2015	2014
1. Interessos i rendiments assimilats	45.699	52.188
2. Interessos i càrregues assimilades	-11.130	-17.723
3. Remuneració de capital reemborsable a la vista	-	-
A) MARGE D'INTERESSOS	34.569	34.465
5. Rendiment d'instruments de capital	157	112
6. Comissions percebudes	21.984	20.657
7. Comissions pagades	-1.916	-2.232
8. Resultat d'operacions financeres (net)	7.545	8.780
8.1. Cartera de negociació	1.385	1.969
8.2. Altres instruments financers a valor raonable amb canvis en P i G	-	-
8.3. Instruments financers no valorats a valor raonable amb canvis en P i G	6.176	7.150
8.4. Altres	-16	-339
9. Diferències de canvi (net)	131	44
10. Altres productes d'explotació	1.076	1.010
11. Altres càrregues d'explotació	-2.958	-3.376
B) MARGE BRUT	60.588	59.460
12. Despeses d'administració	-38.388	-34.536
12.1. Despeses de personal	-22.980	-20.340
12.2. Altres despeses generals d'administració	-15.408	-14.196
13. Amortització	-4.915	-4.134
14. Dotacions a provisions (net)	-57	900
15. Pèrdues per deteriorament d'actius financers (net)	-5.715	-10.609
15.1. Inversions creditícies	-5.702	-10.658
15.2. Instruments financers no valorats a valor raonable amb canvis en P i G	-13	49
C) RESULTAT DE LES ACTIVITATS D'EXPLOTACIÓ	11.513	11.081
16. Pèrdues per deteriorament de la resta d'actius (net)	-3	-
16.1. Fons de comerç i altre actiu intangible	-	-
16.2. Altres actius	-3	-
17. Guanys / (Pèrdues) per la baixa d'actius no classificats com a no corrents en venda	-	-
18. Diferència negativa en combinacions de negocis	-	-
19. Guanys / (Pèrdues) d'actius no corrents en venda no classificats com a operacions interrompudes	218	-53
D) RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	11.728	11.028
20. Impost sobre beneficis	-1.311	-1.634
21. Dotació obligatòria a obres i fons socials	-734	-673
E) RESULTAT DE L'EXERCICI PROCEDENT D'OPERACIONS CONTINUADES	9.683	8.721
22. Resultat d'operacions interrompudes (net)	-	-
F) RESULTAT DE L'EXERCICI	9.683	8.721

Milers d'euros

Les xifres de l'exercici 2014 es presenten, únicament i exclusiva, a efectes comparatius.

ESTATS D'INGRESSOS I DESPESES RECONEGUTS DELS EXERCICIS 2015 I 2014

	2015	2014
(A) RESULTAT DE L'EXERCICI	9.683	8.721
(B) ALTRES INGRESSOS I DESPESES RECONEGUTS	-8.619	16.265
Partides que no seran reclassificades a resultats	107	141
Guany / (Pèrdues) actuàrials en plans de pensions de prestació definida	144	189
Actius no corrents en venda	-	-
Impost sobre beneficis relacionat amb partides que no seran reclassificades a resultats	-37	-48
Partides que podran ser reclassificades a resultats	-8.726	16.124
1. Actius financers disponibles per a la venda	-11.665	21.486
1.1. Guany / (Pèrdues) per valoració	-6.129	27.994
1.2. Imports transferits al compte de pèrdues i guanys	-5.536	-6.508
1.3. Altres reclassificacions	-	-
2. Cobertures dels fluxos d'efectiu	-	-
2.1. Guany / (Pèrdues) per valoració	-	-
2.2. Imports transferits al compte de pèrdues i guanys	-	-
2.3. Imports transferits al valor inicial de les partides cobertes	-	-
2.3. Altres reclassificacions	-	-
3. Cobertura d'inversions netes en negoci a l'estranger	-	-
3.1. Guany / (Pèrdues) per valoració	-	-
3.2. Imports transferits al compte de pèrdues i guanys	-	-
3.3. Altres reclassificacions	-	-
4. Diferències de canvi	-6	18
4.1. Guany / (Pèrdues) per valoració	-6	18
4.2. Imports transferits al compte de pèrdues i guanys	-	-
4.3. Altres reclassificacions	-	-
5. Actius no corrents en venda	-	-
5.1. Guany / (Pèrdues) per valoració	-	-
5.2. Imports transferits al compte de pèrdues i guanys	-	-
5.3. Altres reclassificacions	-	-
8. Resta d'ingressos i despeses reconegudes	-	-
9. Impost sobre beneficis	2.945	-5.380
(C) TOTAL INGRESSOS I DESPESES RECONEGUDES (A+B)	1.064	24.986

Milers d'euros

Les xifres de l'exercici 2014 es presenten, únicament i exclusiva, a efectes comparatius.

ESTATS TOTALS DE CANVIS EN EL PATRIMONI NET EL 31 DE DESEMBRE DE 2015 I 2014

	Fons de dotació	Reserves	Altres instruments de capital
1. Saldo final el 31 de desembre de 2014	67.498	57.490	-
1.1. Ajustos per canvi de criteri comptable	-	-	-
1.2. Ajustos per errors	-	-	-
2. Saldo inicial ajustat	67.498	57.490	-
3. Total ingressos i despeses reconeguts	-	107	-
4. Altres variacions en el patrimoni net	1.864	5.340	-
4.1. Augments del fons de dotació	1.864	-723	-
4.2. Reduccions del fons de dotació	-	-	-
4.3. Conversió de passius financers en capital	-	-	-
4.4. Incrementos d'altres instruments de capital	-	-	-
4.5. Reclassificació de passius financers a altres instruments de capital	-	-	-
4.6. Reclassificació d'altres instruments de capital a passius financers	-	-	-
4.7. Distribució de dividends / Remuneració als socis	-	-	-
4.8. Operacions amb instruments de capital propi (net)	-	-	-
4.9. Traspassos entre partides de patrimoni net	-	6.055	-
4.10. Incrementos / (reduccions) per combinacions de negocis	-	-	-
4.11. Dotació discrecional a obres i fons socials	-	-	-
4.12. Pagaments amb instruments de capital	-	-	-
4.13. Resta d'incrementos / (reduccions) de patrimoni net	-	8	-
5. Saldo final el 31 de desembre de 2015	69.362	62.937	-
1. Saldo final el 31 de desembre de 2013	65.866	56.825	-
1.1. Ajustos per canvi de criteri comptable	-	-1.713	-
1.2. Ajustos per errors	-	-	-
2. Saldo inicial ajustat	65.866	55.112	-
3. Total ingressos i despeses reconeguts	-	141	-
4. Altres variacions en el patrimoni net	1.632	2.237	-
4.1. Augments del fons de dotació	1.632	-1.063	-
4.2. Reduccions del fons de dotació	-	-	-
4.3. Conversió de passius financers en capital	-	-	-
4.4. Incrementos d'altres instruments de capital	-	-	-
4.5. Reclassificació de passius financers a altres instruments de capital	-	-	-
4.6. Reclassificació d'altres instruments de capital a passius financers	-	-	-
4.7. Distribució de dividends / Remuneració als socis	-	-	-
4.8. Operacions amb instruments de capital propi (net)	-	-	-
4.9. Traspassos entre partides de patrimoni net	-	3.307	-
4.10. Incrementos / (reduccions) per combinacions de negocis	-	-	-
4.11. Dotació discrecional a obres i fons socials	-	-	-
4.12. Pagaments amb instruments de capital	-	-	-
4.13. Resta d'incrementos / (reduccions) de patrimoni net	-	-7	-
5. Saldo final el 31 de desembre de 2014	67.498	57.490	-

Milers d'euros

Les xifres de l'exercici 2014 es presenten, únicament i exclusiva, a efectes comparatius.

Resultat de l'exercici	Menys: dividends i retribucions	Total fons propis	Ajustos per valoració	Total patrimoni net
8.721	-	133.709	33.810	167.519
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
8.721	-	133.709	33.810	167.519
9.683	-	9.790	-8.726	1.064
-8.721	-	-1.517	-	-1.517
-	-	1.141	-	1.141
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-2.666	-	-2.666	-	-2.666
-	-	-	-	-
-6.055	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	8	-	8
9.683	-	141.982	25.084	167.066
7.882	-	130.573	17.686	148.259
-1.980	-	-3.693	-	-3.693
-	-	-	-	-
5.902	-	126.880	17.686	144.566
8.721	-	8.862	16.124	24.986
-5.902	-	-2.033	-	-2.033
-	-	569	-	569
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-2.595	-	-2.595	-	-2.595
-	-	-	-	-
-3.307	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-7	-	-7
8.721	-	133.709	33.810	167.519

ESTATS DE FLUXOS D'EFFECTIU DELS EXERCICIS 2015 I 2014

	2015	2014
(A) FLUXOS D'EFFECTIU DE LES ACTIVITATS D'EXPLOTACIÓ	16.847	49.075
1. Resultat de l'exercici	9.683	8.721
2. Ajustos per obtenir els fluxos d'efectiu de les activitats d'explotació	13.045	2.014
2.1. Amortització	4.915	4.134
2.2. Altres ajustos	8.130	-2.120
3. Augment / (Disminució) net dels actius d'explotació	241.746	-146.264
3.1. Cartera de negociació	23.112	-5.405
3.2. Altres actius financers a valor raonable amb canvis en P i G	-	-
3.3. Actius financers disponibles per a la venda	261.717	-151.582
3.4. Inversions creditícies	-44.693	10.895
3.5. Altres actius d'explotació	1.610	-172
4. Augment / (Disminució) net dels passius d'explotació	-246.329	187.572
4.1. Cartera de negociació	-2.788	-3.819
4.2. Altres passius financers a valor raonable amb canvis en P i G	-	-
4.3. Passius financers a cost amortitzat	-244.304	191.391
4.4. Altres passius d'explotació	763	-
5. Cobraments / (Pagaments) per impost sobre beneficis	-1.298	-2.968
(B) FLUXOS D'EFFECTIU DE LES ACTIVITATS D'INVERSIÓ	-19.814	-36.465
6. Pagaments	-21.746	-44.560
6.1. Actius materials	-3.220	-5.914
6.2. Actius intangibles	-4.836	-4.502
6.3. Participacions	-	-
6.4. Entitats dependents i altres unitats de negoci	-	-
6.5. Actius no corrents i passius associats en venda	-220	-68
6.6. Cartera d'inversió al venciment	-9.572	-30.107
6.7. Altres pagaments relacionats amb activitats d'inversió	-3.898	-3.969
7. Cobraments	1.932	8.095
7.1. Actius materials	-	-
7.2. Actius intangibles	-	-
7.3. Participacions	1	-
7.4. Entitats dependents i altres unitats de negoci	-	-
7.5. Actius no corrents i passius associats en venda	-	-
7.6. Cartera d'inversió al venciment	-	-
7.7. Altres cobraments relacionats amb activitats d'inversió	1.931	8.095

	2015	2014
(C) FLUXOS D'EFFECTIU DE LES ACTIVITATS DE FINANÇAMENT	-1.525	-2.026
8. Pagaments	-2.666	-2.595
8.1. Dividends	-2.666	-2.595
8.2. Passius subordinats	-	-
8.3. Amortització d'instruments de capital propi	-	-
8.4. Adquisició d'instruments de capital propi	-	-
8.5. Altres pagaments relacionats amb activitats de finançament	-	-
9. Cobraments	1.141	569
9.1. Passius subordinats	-	-
9.2. Emissió d'instruments de capital propi	1.141	569
9.3. Alienació d'instruments de capital propi	-	-
9.4. Altres cobraments relacionats amb activitats de finançament	-	-
(D) EFECTE DE LES VARIACIONS DELS TIPUS DE CANVI	-	-
(E) AUGMENT / (DISMINUCIÓ) NET DE L'EFFECTIU I EQUIVALENTS (A+B+C+D)	-4.492	10.584
(F) EFECTIU I EQUIVALENTS A L'INICI DEL PERÍODE	22.862	12.278
(G) EFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DEL PERÍODE	18.370	22.862
Promemòria		
COMPONENTS DE L'EFFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DEL PERÍODE		
1.1. Caixa	4.964	5.216
1.2. Saldos equivalents a l'efectiu en bancs centrals	13.406	17.646
1.3. Altres actius financers	-	-
1.4. Menys: descoberts bancaris reintegrables a la vista	-	-
TOTAL EFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DEL PERÍODE	18.370	22.862

Milers d'euros

Les xifres de l'exercici 2014 es presenten, únicament i exclusiva, a efectes comparatius.

BALANÇOS DE SITUACIÓ CONSOLIDATS

EL 31 DE DESEMBRE DE 2015 I 2014

ACTIU	2015	2014
1. Caixa i dipòsits en bancs centrals	18.371	22.862
2. Cartera de negociació	30.454	53.365
2.1. Dipòsits en entitats de crèdit	-	-
2.2. Crèdit a la clientela	-	-
2.3. Valors representatius en deute	30.158	52.381
2.4. Instruments de capital	283	978
2.5. Derivats de negociació	13	6
Promemòria: prestats o en garantia	-	-
3. Altres actius financers a valor raonable amb canvis en P i G	2.070	752
3.1. Dipòsits en entitats de crèdit	1.457	752
3.2. Crèdit a la clientela	-	-
3.3. Valors representatius de deute	-	-
3.4. Instruments de capital	613	-
Promemòria: prestats o en garantia	-	-
4. Actius financers disponibles per a la venda	703.650	961.092
4.1. Valors representatius de deute	685.358	943.094
4.2. Instruments de capital	18.292	17.998
Promemòria: prestats o en garantia	81.835	156.099
5. Inversions creditícies	1.474.244	1.430.992
5.1. Dipòsits en entitats de crèdit	32.949	24.445
5.2. Crèdit a la clientela	1.428.681	1.390.906
5.3. Valors representatius de deute	12.614	15.641
Promemòria: prestats o en garantia	12.445	8.638
6. Cartera d'inversió al venciment	83.338	73.622
Promemòria: prestats o en garantia	10.024	-
7. Ajustos a actius financers per macrocobertures	-	-
8. Derivats de cobertura	421	2.051
9. Actius no corrents en venda	1.010	777
10. Participacions	3.846	3.835
10.1. Entitats associades	3.846	3.835
10.2. Entitats multigrup	-	-
11. Contractes d'assegurances vinculats a pensions	-	-
12. Actius per reassegurances	336	173
13. Actiu material	22.077	20.271
13.1. Immobilitzat material	22.077	20.271
13.1.1. D'ús propi	20.113	20.271
13.1.2. Cedit en arrendament operatiu	1.964	-
13.1.3. Afecte a l'obra social	-	-
13.2. Inversions immobiliàries	-	-
Promemòria: adquirit en arrendament financer	-	-
14. Actiu intangible	12.136	10.501
14.1. Fons de comerç	-	-
14.2. Altre actiu intangible	12.136	10.501
15. Actius fiscals	11.506	10.192
15.1. Corrents	374	177
15.2. Diferits	11.132	10.015
16. Resta d'actius	3.910	8.658
16.1. Existències	-	-
16.2. Altres	3.910	8.658
TOTAL ACTIU	2.367.369	2.599.143
Promemòria	-	-
1. Riscos contingents	213.407	314.855
2. Compromisos contingents	142.761	144.454

Milers d'euros

PASSIU	2015	2014
1. Cartera de negociació	463	2.061
1.1. Dipòsits de bancs centrals	-	-
1.2. Dipòsits d'entitats de crèdit	-	-
1.3. Dipòsits de la clientela	-	-
1.4. Dèbits representats per valors negociables	-	-
1.5. Derivats de negociació	463	2.061
1.6. Posicions curtes de valors	-	-
1.7. Altres passius financers	-	-
2. Altres passius financers a valor raonable amb canvis en P i G	-	-
2.1. Dipòsits de bancs centrals	-	-
2.2. Dipòsits d'entitats de crèdit	-	-
2.3. Dipòsits de la clientela	-	-
2.4. Dèbits representats per valors negociables	-	-
2.5. Passius subordinats	-	-
2.6. Altres passius financers	-	-
3. Passius financers a cost amortitzat	2.001.489	2.227.528
3.1. Dipòsits de bancs centrals	68.045	402.129
3.2. Dipòsits d'entitats de crèdit	46.999	40.888
3.3. Dipòsits de la clientela	1.867.562	1.765.592
3.4. Dèbits representats per valors negociables	-	-
3.5. Passius subordinats	-	-
3.6. Altres passius financers	18.883	18.919
4. Ajustos a passius financers per macrocobertures	-	-
5. Derivats de cobertura	-	-
6. Passius associats amb actius no corrents en venda	-	-
7. Passius per contractes d'assegurances	157.468	159.460
8. Provisions	341	417
8.1. Fons per a pensions i obligacions similars	-	-
8.2. Provisions per a impostos i altres contingències legals	1	-
8.3. Provisions per a riscos i compromisos contingents	88	110
8.4. Altres provisions	252	307
9. Passius fiscals	12.607	15.488
9.1. Corrents	765	54
9.2. Diferits	11.842	15.434
10. Fons de l'obra social	5.065	4.817
11. Resta de passius	8.905	8.874
12. Capital reemborsable a la vista	-	-
TOTAL PASSIU	2.186.338	2.418.645
1. Fons propis	146.854	136.639
1.1. Fons de dotació	69.362	67.498
1.1.1. Escripturat	69.362	67.498
1.1.2. Menys: capital no exigít	-	-
1.2. Prima d'emissió	-	-
1.3. Reserves	70.096	62.805
1.3.1. Reserves / (pèrdues) acumulades	70.091	62.800
1.3.2. Reserves / (pèrdues) d'entitats valorades pel mètode de la participació	5	5
1.4. Altres instruments de capital	-	-
1.4.1. D'instruments financers compostos	-	-
1.4.2. Quotes participatives i fons associats	-	-
1.4.3. Resta d'instruments de capital	-	-
1.5. Menys: valors propis	-4.256	-4.211
1.6. Resultat de l'exercici atribuït a l'entitat dominant	11.652	10.547
1.7. Menys: dividends i retribucions	-	-
2. Ajustos per valoració	32.833	42.654
2.1. Actius financers disponibles per a la venda	32.303	42.062
2.2. Cobertures dels fluxos d'efectiu	-	-
2.3. Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger	-	-
2.4. Diferències de canvi	8	13
2.5. Actius no corrents en venda	-	-
2.6. Entitats valorades pel mètode de la participació	522	579
2.7. Resta d'ajustos per valoració	-	-
3. Interessos minoritaris	1.344	1.205
3.1. Ajustos per valoració	47	35
3.2. Resta	1.297	1.170
TOTAL PATRIMONI NET	181.031	180.498
TOTAL PASSIU I PATRIMONI NET	2.367.369	2.599.143

Milers d'euros

Les xifres de l'exercici 2014 es presenten, únicament i exclusiva, a efectes comparatius.

COMPTES DE PÈRDUES I GUANYS CONSOLIDATS DELS EXERCICIS 2015 I 2014

	2015	2014
1. Interessos i rendiments assimilats	50.004	56.848
2. Interessos i càrregues assimilades	-10.493	-16.428
3. Remuneració de capital reemborsable a la vista	-	-
A) MARGE D'INTERESSOS	39.511	40.420
4. Rendiment d'instruments de capital	83	52
5. Resultat d'entitats valorades pel mètode de la participació	143	75
6. Comissions percebudes	22.856	21.408
7. Comissions pagades	-1.753	-1.877
8. Resultat d'operacions financeres (net)	7.741	9.068
8.1. Cartera de negociació	1.385	1.969
8.2. Altres instruments financers a valor raonable amb canvis en P i G	113	92
8.3. Instruments financers no valorats a valor raonable amb canvis en P i G	6.259	7.355
8.4. Altres	-16	-348
9. Diferències de canvi (net)	131	44
10. Altres productes d'explotació	52.615	27.240
10.1. Ingressos de contractes d'assegurances i reassegurances emesos	52.031	26.601
10.2. Vendes i ingressos per prestació de serveis no financers	37	35
10.3. Resta de productes d'explotació	547	604
11. Altres càrregues d'explotació	-55.003	-31.319
11.1. Despeses de contractes d'assegurances i reassegurances	-52.025	-27.923
11.2. Variació d'existències	-	-
11.3. Resta de càrregues d'explotació	-2.978	-3.396
B) MARGE BRUT	66.324	65.111
12. Despeses d'administració	-41.337	-37.525
12.1. Despeses de personal	-25.026	-22.277
12.2. Altres despeses generals d'administració	-16.311	-15.248
13. Amortització	-5.099	-4.291
14. Dotacions a provisions (net)	-57	900
15. Pèrdues per deteriorament d'actius financers (net)	-5.763	-10.610
15.1. Inversions creditícies	-5.702	-10.658
15.2. Altres instruments financers no valorats a valor raonable amb canvis en P i G	-61	48
C) RESULTAT DE L'ACTIVITAT D'EXPLOTACIÓ	14.068	13.585
16. Pèrdues per deteriorament de la resta d'actius (net)	-3	-
16.1. Fons de comerç i altre actiu intangible	-	-
16.2. Altres actius	-3	-
17. Guanys / (Pèrdues) per la baixa d'actius no classificats com a no corrents en venda	-	1
18. Diferència negativa en combinacions de negocis	-	-
19. Guanys / (Pèrdues) d'actius no corrents en venda no classificats com a operacions interrompudes	218	-53
D) RESULTAT ABANS D'IMPOSTOS	14.283	13.533
20. Impost sobre beneficis	-1.912	-2.333
21. Dotació obligatòria a obres i fons socials	-734	-673
E) RESULTAT DE L'EXERCICI PROCEDENT D'OPERACIONS CONTINUADES	11.637	10.527
22. Resultat d'operacions interrompudes (net)	-	-
F) RESULTAT CONSOLIDAT DE L'EXERCICI	11.637	10.527
F1) Resultat atribuït a l'entitat dominant	11.652	10.547
F2) Resultat atribuït a interessos minoritaris	-15	-20

Milers d'euros

Les xifres de l'exercici 2014 es presenten, únicament i exclusiva, a efectes comparatius.

ESTATS D'INGRESSOS I DESPESES RECONEGUTS CONSOLIDATS DELS EXERCICIS 2015 I 2014

	2015	2014
A) RESULTAT CONSOLIDAT DE L'EXERCICI	11.637	10.527
B) ALTRES INGRESSOS I DESPESES RECONEGUTS	-9.703	21.279
Partides que no seran reclassificades a resultats	107	141
Guany / (Pèrdues) actuàrials en plans de pensions de prestació definida	144	189
Actius no corrents en venda	-	-
Impost sobre beneficis relacionat amb partides que no seran reclassificades a resultats	-37	-48
Partides que podran ser reclassificades a resultats	-9.810	21.138
1. Actius financers disponibles per a la venda	-13.492	28.023
1.1. Guany / (Pèrdues) per valoració	-7.939	34.732
1.2. Imports transferits al compte de pèrdues i guanys	-5.553	-6.709
1.3. Altres reclassificacions	-	-
2. Cobertures dels fluxos d'efectiu	-	-
2.1. Guany / (Pèrdues) per valoració	-	-
2.2. Imports transferits al compte de pèrdues i guanys	-	-
2.3. Imports transferits al valor inicial de les partides cobertes	-	-
2.4. Altres reclassificacions	-	-
3. Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger	-	-
3.1. Guany / (Pèrdues) per valoració	-	-
3.2. Imports transferits al compte de pèrdues i guanys	-	-
3.3. Altres reclassificacions	-	-
4. Diferències de canvi	-6	18
4.1. Guany / (Pèrdues) per valoració	-6	18
4.2. Imports transferits al compte de pèrdues i guanys	-	-
4.3. Altres reclassificacions	-	-
5. Actius no corrents en venda	-	-
5.1. Guany / (Pèrdues) per valoració	-	-
5.2. Imports transferits al compte de pèrdues i guanys	-	-
5.3. Altres reclassificacions	-	-
7. Entitats valorades pel mètode de la participació	-57	209
7.1. Guany / (Pèrdues) per valoració	-57	209
7.2. Imports transferits al compte de pèrdues i guanys	-	-
7.3. Altres reclassificacions	-	-
8. Resta d'ingressos i despeses reconeguts	-	-
9. Impost sobre beneficis	3.745	-7.112
C) TOTAL INGRESSOS I DESPESES RECONEGUTS (A+B)	1.934	31.806
C 1) Atribuïts a l'entitat dominant	1.938	31.816
C 2) Atribuïts als interessos minoritaris	-4	-10

Milers d'euros

Les xifres de l'exercici 2014 es presenten, únicament i exclusiva, a efectes comparatius.

ESTATS TOTALS DE CANVIS EN EL PATRIMONI NET CONSOLIDATS EL 31 DE DESEMBRE DE 2015 I 2014

	Fons de dotació	Reserves	Menys: valors propis
1. Saldo final el 31 de desembre de 2014	67.498	62.805	-4.211
1.1. Ajustos per canvi de criteri comptable	-	-	-
1.2. Ajustos per errors	-	-	-
2. Saldo inicial ajustat	67.498	62.805	-4.211
3. Total ingressos i despeses reconeguts	-	107	-
4. Altres variacions en el patrimoni net	1.864	7.184	-45
4.1. Augments del fons de dotació	1.864	-723	-
4.2. Reduccions del fons de dotació	-	-	-
4.3. Conversió de passius financers en capital	-	-	-
4.4. Incrementos d'altres instruments de capital	-	-	-
4.5. Reclassificació de passius financers a altres instruments de capital	-	-	-
4.6. Reclassificació d'altres instruments de capital a passius financers	-	-	-
4.7. Distribució de dividends / Remuneració als socis	-	-	-
4.8. Operacions amb instruments de capital propi (net)	-	-	-
4.9. Traspassos entre partides de patrimoni net	-	7.881	-45
4.10. Incrementos / (reduccions) per combinacions de negocis	-	-	-
4.11. Dotació discrecional a obres i fons socials	-	-	-
4.12. Pagaments amb instruments de capital	-	-	-
4.13. Resta d'incrementos / (reduccions) de patrimoni net	-	26	-
5. Saldo final el 31 de desembre de 2015	69.362	70.096	-4.256
1. Saldo final el 31 de desembre de 2013	65.866	60.723	-4.144
1.1. Ajustos per canvi de criteri comptable	-	-1.713	-
1.2. Ajustos per errors	-	-	-
2. Saldo inicial ajustat	65.866	59.010	-4.144
3. Total ingressos i despeses reconeguts	-	141	-
4. Altres variacions en el patrimoni net	1.632	3.654	-67
4.1. Augments del fons de dotació	1.632	-1.063	-
4.2. Reduccions del fons de dotació	-	-	-
4.3. Conversió de passius financers en capital	-	-	-
4.4. Incrementos d'altres instruments de capital	-	-	-
4.5. Reclassificació de passius financers a altres instruments de capital	-	-	-
4.6. Reclassificació d'altres instruments de capital a passius financers	-	-	-
4.7. Distribució de dividends / Remuneració als socis	-	-	-
4.8. Operacions amb instruments de capital propi (net)	-	-	-
4.9. Traspassos entre partides de patrimoni net	-	4.724	-67
4.10. Incrementos / (reduccions) per combinacions de negocis	-	-	-
4.11. Dotació discrecional a obres i fons socials	-	-	-
4.12. Pagaments amb instruments de capital	-	-	-
4.13. Resta d'incrementos / (reduccions) de patrimoni net	-	-7	-
5. Saldo final el 31 de desembre de 2014	67.498	62.805	-4.211

Milers d'euros

Les xifres de l'exercici 2014 es presenten, únicament i exclusiva, a efectes comparatius.

Resultat de l'exercici atribuït a l'entitat dominant	Menys: dividends i retribucions	Total fons propis	Ajustos per valoració	Total	Interessos minoritaris	Total patrimoni net atribuït a l'entitat dominant
10.547	-	136.639	42.654	179.293	1.205	180.498
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
10.547	-	136.639	42.654	179.293	1.205	180.498
11.652	-	11.759	-9.821	1.938	-4	1.934
-10.547	-	-1.544	-	-1.544	143	-1.401
-	-	1.141	-	1.141	-	1.141
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-2.666	-	-2.666	-	-2.666	-	-2.666
-	-	-	-	-	-	-
-7.855	-	-19	-	-19	143	124
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-26	-	-	-	-	-	-
11.652	-	146.854	32.833	179.687	1.344	181.031
9.266	-	131.711	21.526	153.237	1.114	154.351
-1.980	-	-3.693	-	-3.693	-	-3.693
-	-	-	-	-	-	-
7.286	-	128.018	21.526	149.544	1.114	150.658
10.547	-	10.688	21.128	31.816	-10	31.806
-7.286	-	-2.067	-	-2.067	101	-1.966
-	-	569	-	569	-	569
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-2.595	-	-2.595	-	-2.595	-	-2.595
-	-	-	-	-	-	-
-4.691	-	-34	-	-34	101	67
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-
-	-	-7	-	-7	-	-7
10.547	-	136.639	42.654	179.293	1.205	180.498

ESTATS DE FLUXOS D'EFFECTIU CONSOLIDATS DELS EXERCICIS 2015 I 2014

	2015	2014
(A) FLUXOS D'EFFECTIU DE LES ACTIVITATS D'EXPLOTACIÓ	14.537	55.224
1. Resultat consolidat de l'exercici	11.637	10.527
2. Ajustos per obtenir els fluxos d'efectiu de les activitats d'explotació	-6.158	14.817
2.1. Amortització	5.099	4.291
2.2. Altres Ajustos	-11.257	10.526
3. Augment / (Disminució) net dels actius d'explotació	241.314	-155.784
3.1. Cartera de negociació	23.112	-5.406
3.2. Altres actius financers a valor raonable amb canvis en P i G	-640	-
3.3. Actius financers disponibles per a la venda	267.130	-162.724
3.4. Inversions creditícies	-49.167	12.611
3.5. Altres actius d'explotació	879	-265
4. Augment / (Disminució) net dels passius d'explotació	-230.820	188.879
4.1. Cartera de negociació	-2.789	-3.819
4.2. Altres passius financers a valor raonable amb canvis en P i G	-	-
4.3. Passius financers a cost amortitzat	-226.039	192.698
4.4. Altres passius d'explotació	-1.992	-
5. Cobraments / (Pagaments) per impost sobre beneficis	-1.436	-3.215
(B) FLUXOS D'EFFECTIU DE LES ACTIVITATS D'INVERSIÓ	-17.504	-42.614
6. Pagaments	-23.243	-55.854
6.1. Actius materials	-3.334	-6.085
6.2. Actius intangibles	-5.210	-4.374
6.3. Participacions	-	-
6.4. Entitats dependents i altres unitats de negoci	-	-
6.5. Actius no corrents i passius associats en venda	-220	-68
6.6. Cartera d'inversió al venciment	-9.572	-40.776
6.7. Altres pagaments relacionats amb activitats d'inversió	-4.907	-4.551
7. Cobraments	5.739	13.240
7.1. Actius materials	-	-
7.2. Actius intangibles	-	-
7.3. Participacions	-	-
7.4. Entitats dependents i altres unitats de negoci	-	-
7.5. Actius no corrents i passius associats en venda	-	-
7.6. Cartera d'inversió al venciment	-	-
7.7. Altres cobraments relacionats amb activitats d'inversió	5.739	13.240

	2015	2014
(C) FLUXOS D'EFFECTIU DE LES ACTIVITATS DE FINANÇAMENT	-1.525	-2.026
8. Pagaments	-2.666	-2.595
8.1. Dividends	-2.666	-2.595
8.2. Passius subordinats	-	-
8.3. Amortització d'instruments de capital propi	-	-
8.4. Adquisició d'instruments de capital propi	-	-
8.5. Altres pagaments relacionats amb activitats de finançament	-	-
9. Cobraments	1.141	569
9.1. Passius subordinats	-	-
9.2. Emissió d'instruments de capital propi	1.141	569
9.3. Alienació d'instruments de capital propi	-	-
9.4. Altres cobraments relacionats amb activitats de finançament	-	-
(D) EFECTE DE LES VARIACIONS DELS TIPUS DE CANVI	-	-
(E) AUGMENT / (DISMINUCIÓ) NET DE L'EFFECTIU I EQUIVALENTS (A+B+C+D)	-4.492	10.584
(F) EFECTIU I EQUIVALENTS A L'INICI DEL PERÍODE	22.862	12.278
(G) EFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DEL PERÍODE	18.370	22.862
Promemòria		
COMPONENTS DE L'EFFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DEL PERÍODE		
1.1. Caixa	4.964	5.216
1.2. Saldos equivalents a l'efectiu en bancs centrals	13.406	17.646
1.3. Altres actius financers	-	-
1.4. Menys: descoberts bancaris reintegrables a la vista	-	-
TOTAL EFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DEL PERÍODE	18.370	22.862

Milers d'euros

Les xifres de l'exercici 2014 es presenten, únicament i exclusiva, a efectes comparatius.

09

INFORME FINANCIER

The background features a series of parallel diagonal lines in various shades of blue and green, creating a textured effect. Overlaid on this are several concentric circles and arcs in white and light blue, some of which are partially filled with solid colors like light green and light blue. The text is centered within a white circle.

EL GRUP HA
CONTINUAT
AUGMENTANT ELS
SEUS RESULTATS,
ENFORTINT
LA SEVA SOLVÈNCIA

09

INFORME FINANCER

Durant l'exercici 2015, en un entorn caracteritzat per una recuperació econòmica gradual en què els tipus d'interès s'han reduït substancialment a mínims històrics, el Grup ha continuat augmentant els seus resultats, enfortint la seva solvència i incrementant la base de socis que mantenen dipositada la seva confiança en el Grup Caixa d'Enginyers.

9.1

INFORME DE L'ACTIVITAT

9.1.1 ACTIU

L'**actiu total** del Grup, en data 31 de desembre de 2015, és de 2.367.369 milers d'euros, la qual cosa representa una disminució del 8,92% respecte al tancament de l'exercici 2014. La principal variació correspon a les inversions en valors representatius de deute, que han passat de 1.084.738 milers d'euros a 811.468 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament, la qual cosa representa una disminució de 273.270 milers d'euros (-25,19%, en termes relatius).

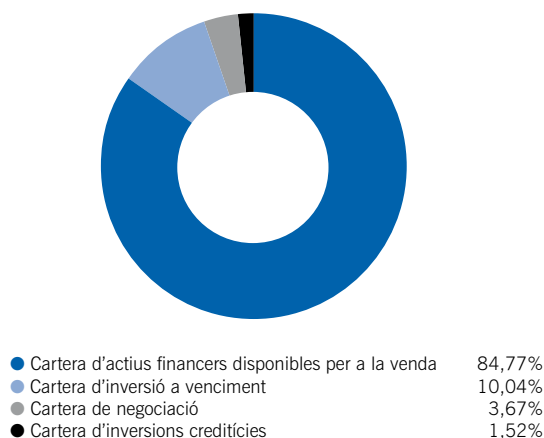
EVOLUCIÓ DE L'ACTIU (EN MILIONS D'EUROS)

En conjunt, els **valors representatius de deute, altres instruments de capital i derivats de negociació** han passat d'1.103.720 milers d'euros a 830.669 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament, i representen un 35,09% sobre l'actiu total.

Tot seguit s'analitzen els principals tipus de carteres en què es distribueixen aquestes inversions:

DISTRIBUCIÓ DE LES INVERSIONS PER TIPUS DE CARTERA

- La **cartera de negociació** engloba posicions en valors i altres instruments financers adquirits amb finalitats de negociació, i el 31 de desembre de 2015 té 30.454 milers d'euros, distribuïts en 30.158 milers d'euros de deute públic i renda fixa corporativa, 283 milers d'euros de fons d'inversió i renda variable i 13 milers d'euros de derivats de negociació. En data 31 de desembre de 2014, aquesta cartera tenia 53.365 milers d'euros, la qual cosa representa una disminució de 22.911 milers d'euros (-42,93%, en termes relatius).

- La **cartera d'inversió a venciment**, la finalitat bàsica de la qual és la cobertura de passius per *matching* de venciments entre actius i passius, té, en data 31 de desembre de 2015, 83.338 milers d'euros davant dels 73.622 milers d'euros que tenia al tancament de l'exercici 2014, la qual cosa representa un increment de 9.716 milers d'euros (13,20%, en termes relatius). La TIR mitjana de compra dels actius integrats a aquesta cartera, en data 31 de desembre de 2015, ha estat del 0,98%.

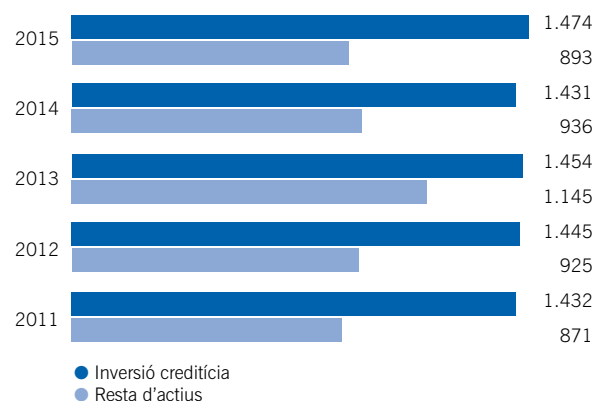
- La **cartera d'actius financers disponibles per a la venda** engloba, bàsicament, posicions en actius de renda fixa. El 31 de desembre de 2015, aquesta cartera té 703.650 milers d'euros, distribuïts en 685.358 milers d'euros de deute públic, renda fixa corporativa i bons de titulització d'actius i 18.292 milers d'euros de fons d'inversió i renda variable. El 31 de desembre de 2014, aquesta cartera tenia 961.092 milers d'euros, la qual cosa representa una disminució de 257.442 milers d'euros (-26,79%, en termes relatius).

- Si ens centrem en els valors representatius de deute que formen part de la **cartera d'inversió creditícia**, aquests s'han situat, en data 31 de desembre de 2015, en 12.614 milers d'euros, corresponents, íntegrament, a bons de titulització hipotecària en què l'Entitat ha participat com a cedent. El 31 de desembre de 2014, aquesta cartera tenia 15.641 milers d'euros, la qual cosa representa una disminució de 3.027 milers d'euros (-19,35%, en termes relatius), derivada de l'amortització dels bons de titulització hipotecària que formen part d'aquesta cartera.

La **inversió creditícia** s'ha situat, al tancament de l'exercici 2015, en 1.474.244 milers d'euros, i ha registrat un increment del 3,02%, en termes relatius, respecte al tancament de l'exercici anterior, com a resultat, bàsicament, de l'increment en el crèdit a la clientela.

Tot seguit es mostra l'evolució del pes de la inversió creditícia respecte a la resta de l'actiu en els últims cinc exercicis:

INVERSIÓ CREDITÍCIA RESPECTE A LA RESTA DE L'ACTIU (EN MILIONS D'EUROS)

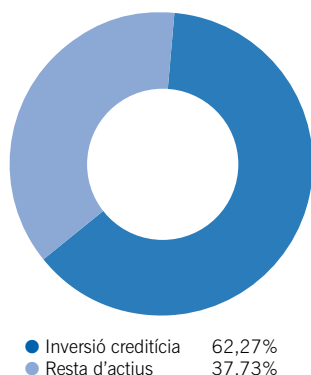
inversió creditícia

62,27%

de l'actiu total

La inversió creditícia, en l'exercici 2015, representa un 62,27% de l'actiu total.

INVERSIÓ CREDITÍCIA RESPECTE AL TOTAL DE L'ACTIU 2015 (%)

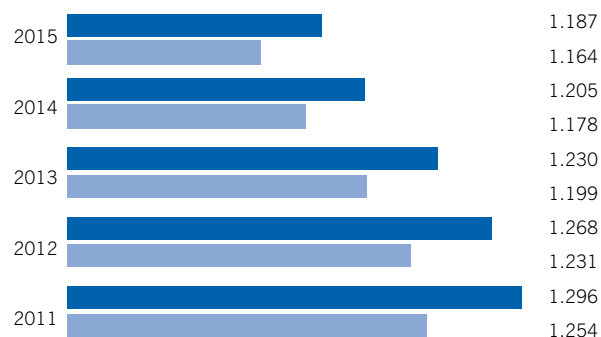
El **crèdit a la clientela**, que és el component principal de la cartera d'inversió creditícia, ha registrat un increment lleuger respecte a l'exercici anterior, i ha assolit la xifra d'1.428.681 milers d'euros al tancament de l'exercici 2015.

EVOLUCIÓ DEL CRÈDIT A LA CLIENTELA (EN MILIONS D'EUROS)

Dins del crèdit a la clientela, el crèdit a **amb garantia hipotecària** és d'1.164.378 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2015, la qual cosa representa un 81,50% del total del crèdit a la clientela i un 49,18% de l'actiu total en la data esmentada.

EVOLUCIÓ DE FINANÇAMENT AMB GARANTIA HIPOTECÀRIA (EN MILIONS D'EUROS)

- Amb garantia real hipotecària inclosos titulitzats fora de balanç
- Amb garantia real hipotecària

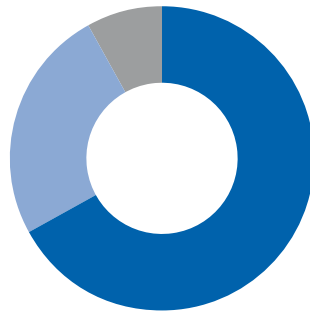
Finançament amb garantia hipotecària

49,18%

de l'actiu total

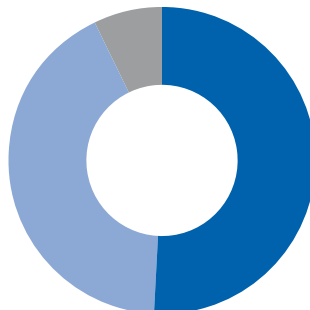
Cal assenyalar que el nombre d'operacions de crèdit amb garantia hipotecària formalitzades durant l'exercici 2015 ha ascendit a 572 i l'import total de nou finançament atorgat és de 90.882 milers d'euros, la qual cosa representa un increment en la concessió de crèdit hipotecari del 14,88% respecte a l'exercici anterior. Si considerem el finançament total concedit, el nombre d'operacions formalitzades durant aquest exercici ha estat de 2.295, amb un import de 177.493 milers d'euros, la qual cosa representa un 18,31% més que a l'exercici anterior. Aquestes xifres són el resultat de l'aposta de l'Entitat per mantenir el flux de finançament als socis i a l'economia.

DISTRIBUCIÓ DEL NOMBRE D'ALTES DE PRÉSTECES I CRÈDITS (%)

● Sense garantia real 67%
● Garantia real hipotecària 25%
● Altres garanties reals 8%

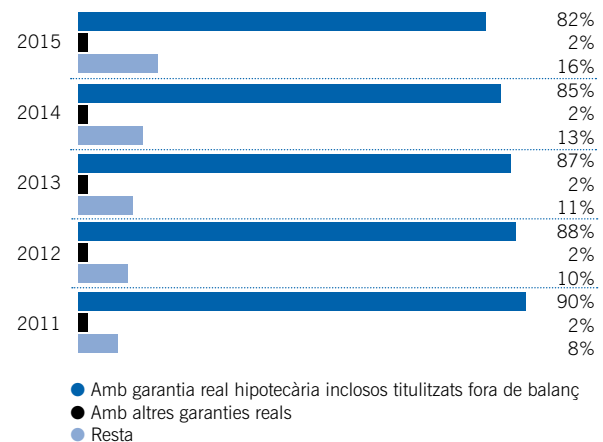
DISTRIBUCIÓ DE L'IMPORT D'ALTES DE PRÉSTECES I CRÈDITS (%)

● Garantia real hipotecària 51%
● Sense garantia real 42%
● Altres garanties reals 7%

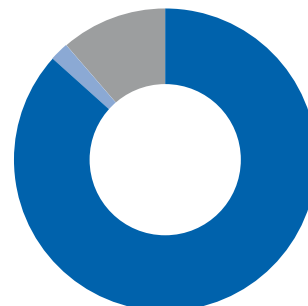
Pel que fa a l'evolució de la [distribució del crèdit a la clientela](#), cal destacar-ne el manteniment d'una bona qualitat i la seva cobertura en gran part per garanties reals, la majoria de les quals són hipotecàries.

EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ DEL CRÈDIT A LA CLIENTELA AMB RISC NORMAL PER TIPUS DE GARANTIA (%)

En el cas del crèdit a la clientela classificat com a risc normal, els actius amb garantia real representen el 84,46% de la cartera, i un 82,43% d'aquests actius correspon a actius amb garanties hipotecàries.

DISTRIBUCIÓ DEL CRÈDIT A LA CLIENTELA AMB RISC NORMAL PER TIPUS DE GARANTIA (%)

● Crèdit amb garantia real hipotecària 83,70%
● Crèdit amb altres garanties reals 0,97%
● Crèdit amb garantia personal 15,33%

El 61,22% del crèdit amb garantia hipotecària presenta un *Loan to Value* (LTV) inferior o igual al 80%, prenent com referència per al seu càlcul les taxacions convenientment actualitzades en l'exercici 2015.

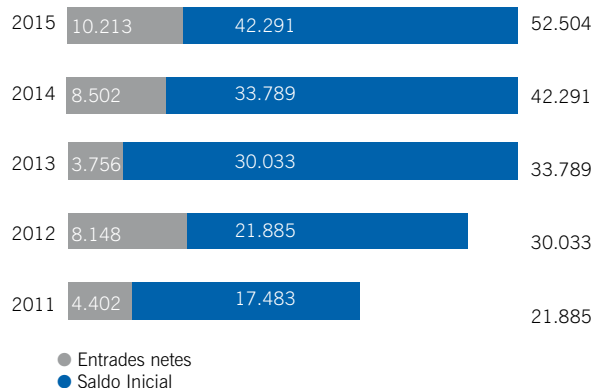
DISTRIBUCIÓ PER LTV DEL CRÈDIT AMB GARANTIA HIPOTECÀRIA A LES LLARS PER A L'ADQUISICIÓ D'UNA VIVENDA (%)

A més, cal considerar l'increment de les [operacions de refinançament i reestructuració](#) dutes a terme per l'Entitat per tal de facilitar al soci el pagament del deute, que, al tancament de l'exercici 2015, s'ha situat en 37.935 milers d'euros respecte als 37.128 milers d'euros assolits a l'exercici anterior, la qual cosa representa un 2,66% del total del crèdit a la clientela.

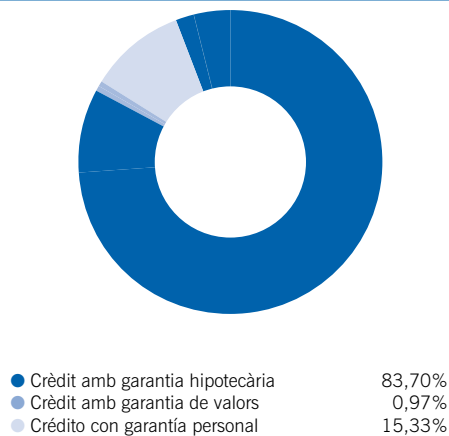
El 31 de desembre de 2015, els [actius dubtosos](#) de la cartera d'inversió creditícia s'han situat en 52.504 milers d'euros, que es distribueixen en 43.941 milers d'euros corresponents a la cartera de préstecs i crèdits amb garantia hipotecària i 8.563 milers d'euros a la resta de préstecs i crèdits. El 31 de desembre de 2014, els actius dubtosos pujaven a 42.291 milers d'euros, la qual cosa significa que, durant l'exercici 2015, han incrementat en 10.213 milers d'euros (24,15%, en termes relatius).

EVOLUCIÓ DELS ACTIUS DUBTOSOS (EN MILERS D'EUROS)

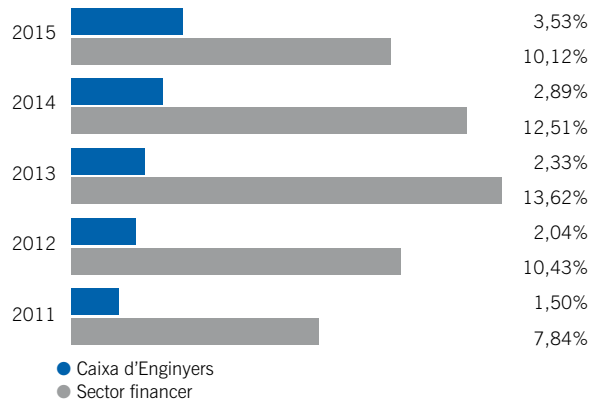
El crèdit dubtós, en data 31 de desembre de 2015, està constituït, en un 83,70%, per operacions amb garanties reals hipotecàries i, en un 0,97%, per altres garanties reals, i només el 15,33% que resta correspon a crèdit amb garantia personal.

DISTRIBUCIÓ DEL RISC DUBTÓS PER TIPUS DE GARANTIA (%)

Dels actius dubtosos, en data 31 de desembre del 2015, 41.645 i 10.859 milers d'euros corresponen a imports classificats per morositat i per raons diferents a la morositat, respectivament (37.285 i 5.006 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014). La **ràtio de morositat** de la cartera d'inversió creditícia, en data 31 de desembre de 2015, és del 3,53% davant del 2,89% del 31 de desembre de 2014. Si ens centrem en l'àmbit hipotecari, la ràtio de morositat s'ha situat, en data 31 de desembre de 2015, en el 3,57% davant del 2,83% al tancament de l'exercici 2014. Cal destacar que l'Entitat ha mantingut la ràtio de morositat substancialment per sota de la mitjana del sector financer, que s'ha situat, al tancament de 2015, en el 10,12%. Aquesta evolució és el resultat de l'aplicació rigorosa d'una política estricta de concessió creditícia, de la qualitat dels actius i de les seves garanties.

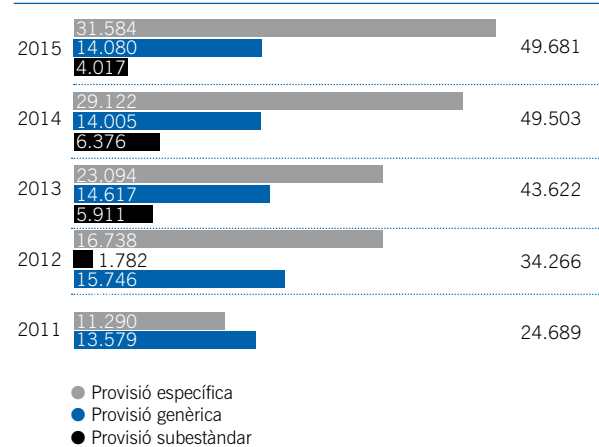
EVOLUCIÓ DE LA RÀTIO DE MOROSITAT (%)

Ràtio de morositat
3,53%
vs. 10,12% del sector

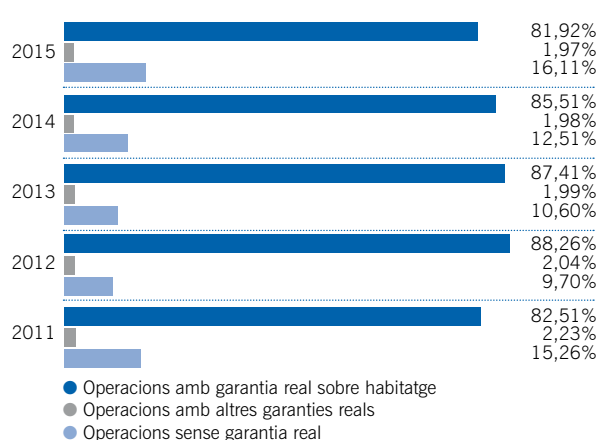
Les **provisions de la cartera d'inversió creditícia** han incrementat de 49.503 milers d'euros a 49.681 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament, atenent criteris de màxima prudència valorativa.

EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ DE LES PROVISIONS (EN MILERS D'EUROS)

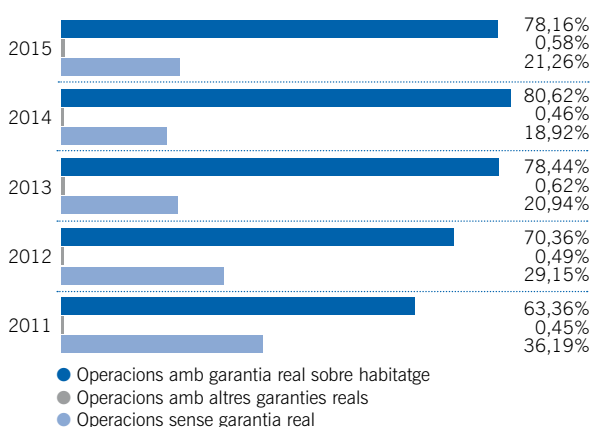

Cal assenyalar que el 81,92%, el 78,16% i el 84,59% de les **provisions genèriques**, de les **provisions específiques** i de les **provisions subestàndar**, respectivament, estan cobrint actius emparats per garantia hipotecària.

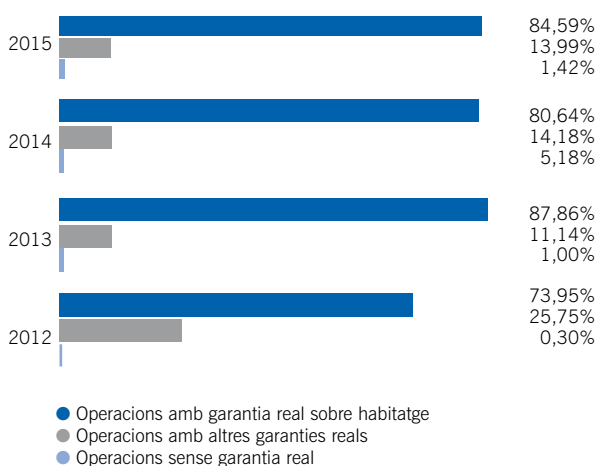
EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ DE LA PROVISIÓ GENÈRICA (%)

EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ DE LA PROVISIÓ ESPECÍFICA (%)

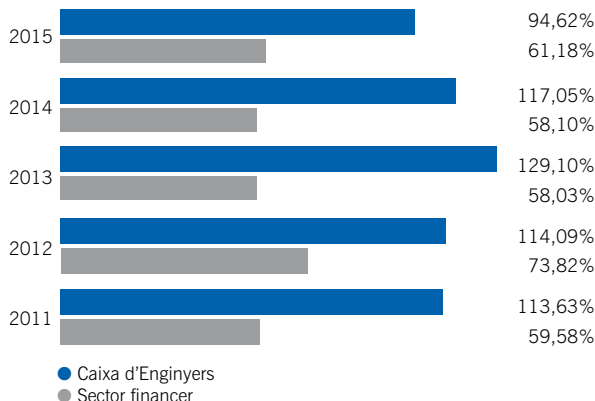

EVOLUCIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ DE LA PROVISIÓ SUBESTÀNDAR (%)

La política estricta en la concessió del crèdit adoptada per l'Entitat, que comporta saldos dubtosos reduïts, combinada amb l'aplicació de criteris de màxima prudència valorativa en la determinació de les necessitats de cobertura del risc de crèdit, es tradueix en una **ràtio de cobertura** elevada de la cartera d'inversió creditícia deteriorada, que se situa en el 94,62%, en data 31 de desembre de 2015, molt superior a la mitjana del sector financer, que s'ha situat al tancament de l'exercici 2015 en el 59,20%.

EVOLUCIÓ DE LA RÀTIO DE COBERTURA (%)

Els **actius adjudicats**, corresponents a actius rebuts per l'Entitat en pagament de deutes, s'han situat en 1.010 milers d'euros el 31 de desembre de 2015, davant dels 777 milers d'euros del tancament de l'exercici anterior. Així mateix, el volum d'aquesta cartera, en data 31 de desembre de 2015, representa el 0,04% de l'actiu total. Cal assenyalar que la gestió dels actius rebuts en pagament de deutes la fa la mateixa Entitat.

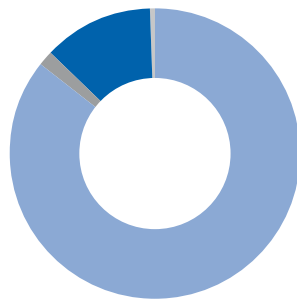
La **titulització hipotecària** és el procés mitjançant el qual una entitat financera cedeix els drets de crèdit hipotecari que té en l'actiu del seu balanç per transformar-los en actius financers negociables en mercats organitzats. Per tant, és un instrument de finançament pel qual s'utilitzen drets de crèdit il·líquids com a element col·lateral per convertir-se en actius financers líquids negociables.

Caixa d'Enginyers ha participat en cinc programes de titulització hipotecària multicedents, dels quals, actualment, quatre continuen vigents amb un import pendent d'amortitzar, en data 31 de desembre de 2015, de 58.656 milers d'euros davant d'un import inicial de 281 milions d'euros.

A més, l'Entitat ha realitzat, com a cedent únic, dos programes de titulització d'actius hipotecaris, el fons Caixa Enginyers TDA 1, Fons de Titulització d'Actius, i el fons Caixa Enginyers AyT 2, Fons de Titulització d'Actius, per un import inicial de 270 milions i 450 milions d'euros, respectivament. En data 31 de desembre de 2015, l'import pendent d'amortització, agregat per a les dues titulitzacions, és de 523.637 milers d'euros.

Tot seguit s'inclou la distribució per qualificació creditícia dels bons emesos¹ pels sis programes de titulització d'actius, abans comentats, que l'Entitat manté en cartera, en data 31 de desembre de 2015, per un import total de 582.293 milers d'euros.

DISTRIBUCIÓ PER QUALIFICACIÓ CREDITÍCIA

● A-	12,35%
● AA	85,59%
● A	1,69%
● BBB+	0,37%

Vegeu l'apartat 9.3. *Gestió del risc* d'aquest informe, en el qual es fa una anàlisi exhaustiva dels diferents riscos assumits pel Grup.

9.1.2. PASSIU I ALTRES RECURSOS GESTIONATS

Volum de negoci

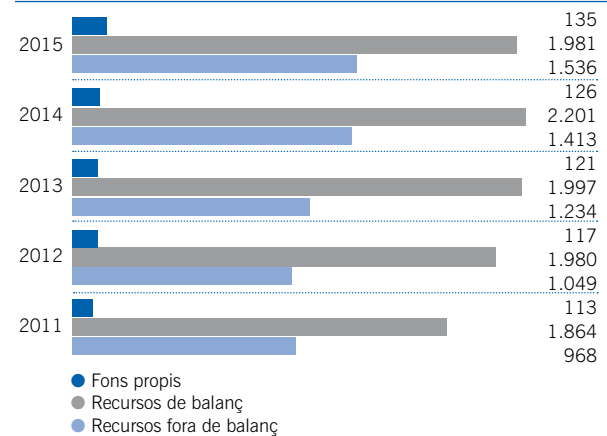
El **volum de negoci**, definit a nivell de gestió com la suma dels recursos de tercers gestionats i de la cartera d'inversió creditícia bruta, és de 4.982.277 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2015, davant dels 5.049.316 milers d'euros el 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa una disminució de 67.039 milers d'euros (-1,33%, en termes relatius).

Recursos gestionats

El total de **recursos de tercers gestionats i fons propis**, en data 31 de desembre de 2015, és de 3.651.843 milers d'euros davant dels 3.740.167 milers d'euros del 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa una disminució de 88.324 milers d'euros (-2,36%, en termes relatius).

Tot seguit es detalla la distribució dels recursos gestionats:

RECURSOS TOTALS GESTIONATS (EN MILIONS D'EUROS)

¹ El ràting assignat, seguint els criteris establerts en la CRR, correspon amb la més baixa de les qualificacions, en disposar d'una o dues avaluacions creditícies de diferents agències de ràting.

	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
Fons propis	135.202	126.092	9.110	7,22
Recursos gestionats de clients	3.372.894	3.081.270	291.624	9,46
Altres recursos gestionats de tercers	143.747	532.805	-389.058	-73,02
	3.651.843	3.740.167	-88.324	-2,36

En milers d'euros

Els **recursos gestionats de clients** s'han situat, en data 31 de desembre de 2015, en 3.372.894 milers d'euros davant dels 3.081.270 milers d'euros del 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa un increment de 291.624 milers d'euros (9,46%, en termes relatius). Concretament, els recursos de balanç i els recursos de fora de balanç gestionats han incrementat en un 10,11% i 8,71%, respectivament.

Recursos gestionats del passiu

Els **recursos gestionats del passiu** s'han situat, en data 31 de desembre de 2015, en 1.980.698 milers d'euros en comparació dels 2.201.152 milers d'euros del 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa una disminució de 220.454 milers d'euros (-10,02%, en termes relatius). Tot seguit s'analitzen les partides principals dels recursos gestionats que formen part de l'epígraf de dipòsits de la clientela del passiu.

Els **dipòsits de la clientela** han incrementat en 101.970 milers d'euros (5,78%, en termes relatius) i se situen, el 31 de desembre de 2015, en 1.867.562 milers d'euros davant de l'1.765.592 milers d'euros del tancament de l'exercici 2014.

EVOLUCIÓ DELS DIPÒSITS DE LA CLIENTELA (EN MILIONS D'EUROS)

La composició dels **dipòsits de la clientela**, segons la seva naturalesa, presenta la distribució següent:

	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
Dipòsits a la vista	936.899	760.557	176.342	23,19
Dipòsits a termini	829.521	864.721	-35.200	-4,07
Cessions temporals d'actius	98.405	136.293	-37.888	-27,80%
Ajustos per valoració	2.737	4.021	-1.284	-31,93
Total dipòsits de clients	1.867.562	1.765.592	101.970	5,78

En milers d'euros

El finançament del Banc Central Europeu s'ha situat en 68.045 milers d'euros el 31 de desembre de 2015 respecte als 402.129 milers d'euros de l'exercici anterior, la qual cosa representa un decrement de 334.084 milers d'euros (-83,08%, en termes relatius). Aquest volum de finançament correspon, en la seva totalitat, a la liquiditat obtinguda a través del programa de finançament a llarg termini del BCE (TLTRO), al qual l'Entitat ha acudit, amb venciment el mes de setembre de 2018, i que s'està traslladant íntegrament als socis a través de la concessió de crèdit.

Finalment, cal destacar que el Grup ha mantingut una **ràtio de liquiditat estructural** del 130,03% al tancament de l'exercici 2015, més de 49 punts per sobre de la mitjana del sector financer, un aspecte que consolida la seva posició excel·lent de liquiditat i permet fer front a canvis de l'entorn financer, així com a episodis d'estrès en els mercats financers. Al seu torn, aquesta òptima situació de liquiditat permet disposar d'una àmplia oferta de finançament als socis i a l'economia (vegeu l'apartat 9.3.7. *Gestió del risc - Risc estructural de liquiditat* d'aquest informe).

Recursos gestionats de fora de balanç

Els recursos gestionats de fora de balanç han ascendit a 1.535.943 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2015, en comparació de l'1.412.923 milers d'euros del 31 de desembre de 2014, la

qual cosa representa un increment del 8,71%, en termes relatius. Aquestes dades reflecteixen l'èxit de l'estratègia adoptada pel Grup de proporcionar, en un entorn financer de tipus d'interès extraordinàriament reduïts, una àmplia oferta de serveis d'inversió i de productes del negoci assegurador als socis, el tractament fiscal dels quals és més favorable que el dels productes d'estalvi tradicionals.

El patrimoni dels **fons d'inversió** gestionat per Caixa d'Enginyers Gestió i comercialitzat a tercers ha augmentat en un 16,79%, en termes relatius, i s'ha situat, al tancament de l'exercici 2015, en 584.296 milers d'euros. Aquestes dades reflecteixen una demanda creixent d'aquest tipus de productes del Grup, atesa la seva bona evolució.

El patrimoni final dels fons d'inversió gestionat per Caixa d'Enginyers Gestió, en data 31 de desembre de 2015, ha ascendit a 600.782 milers d'euros davant dels 515.691 milers d'euros de l'exercici anterior, la qual cosa representa un increment del 16,50%, en termes relatius.

Tot seguit s'indica la distribució dels fons d'inversió gestionats per Caixa d'Enginyers Gestió per tipus de fons:

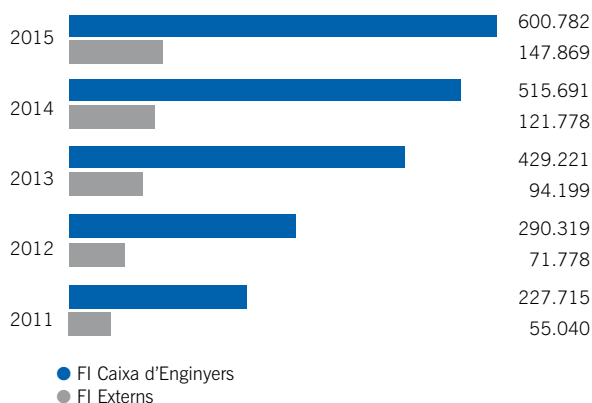
	2015	2014	Variació
FI de Renda Variable	164.554	121.791	35,11
FI de RV Mixta	30.556	21.883	39,63
FI de RF Mixta	115.262	70.553	63,37
FI de Renda Fixa	52.955	23.697	123,46
FI Garantits	214.763	262.974	-18,33
Altres fons	22.692	14.793	53,40
Total fons d'inversió	600.782	515.691	16,50

En milers d'euros

Pel que fa al nombre total de comptes de partícips dels fons d'inversió gestionats, s'ha situat en 28.096 i 23.354 comptes, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, respectivament, la qual cosa representa un increment del 20,30%.

El Grup comercialitza fons d'inversió gestionats per la filial Caixa d'Enginyers Gestió i fons d'inversió gestionats per entitats externes al Grup. Els primers representen un 80,25% del patrimoni total comercialitzat en data 31 de desembre de 2015. Pel que fa als fons d'inversió comercialitzats de tercers, el seu patrimoni, al tancament de 2015, s'ha situat en 147.869 milers d'euros. Tot seguit es mostra l'evolució dels fons d'inversió comercialitzats pel Grup en els últims cinc exercicis:

EVOLUCIÓ DELS FONS D'INVERSIÓ COMERCIALIZATS (EN MILERS D'EUROS)

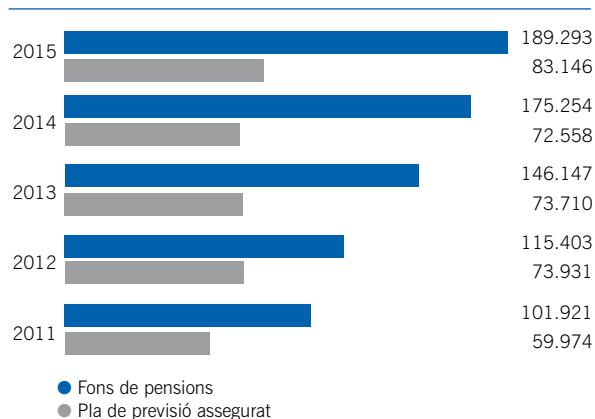

El [Servei de Gestió Discrecional de Carteres](#) de Caixa d'Enginyers ha tancat l'exercici 2015 amb un patrimoni gestionat de 97.171 milers d'euros. Aquest servei d'inversió comporta una resposta immediata i dinàmica de gestió en funció de la successió de fets que es produeixen en els mercats financers.

La previsió social complementària, corresponent als drets consolidats dels [fons de pensions](#) i a la provisió matemàtica del [pla de previsió assegurat](#), gestionada per la filial Caixa d'Enginyers Vida, s'ha situat, en data 31 de desembre de 2015, en 272.439 milers d'euros davant dels 247.812 milers d'euros del 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa un increment del 9,94%.

Tot seguit es mostra l'evolució dels fons de pensions i del pla de previsió assegurat en els últims cinc exercicis:

EVOLUCIÓ DELS FONS DE PENSIONS I DEL PLA DE PREVISIÓ ASSEGURAT (TOTAL DEL PATRIMONI GESTIONAT EN MILERS D'EUROS)

La distribució per tipus dels fons de pensions i del pla de previsió assegurat, els dos gestionats per Caixa d'Enginyers Vida, és la següent:

	2015	2014	Variació
FP de Renda Variable	58.353	41.750	39,77
FP de RV Mixta	54.517	44.384	22,83
FP de RF Mixta	51.910	35.098	47,90
FP de Renda Fixa	14.007	7.603	84,23
FP Garantit	5.335	42.928	-87,57
Ocupació	5.171	3.491	48,12
PPA	83.146	72.558	14,59
Total	272.439	247.812	9,94

En Milers d'euros

A més, el nombre total de comptes de partícips dels fons de pensions s'ha situat en 11.511 i 10.357 comptes en data 31 de desembre de 2015 i 2014, respectivament, la qual cosa ha suposat un increment de l'11,14%.

Per la seva banda, la provisió matemàtica del [pla individual d'estalvi sistemàtic](#), gestionat per Caixa d'Enginyers Vida, ha augmentat un 16,40% i ha passat de 36.019 a 41.926 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament. A més, el nombre total de contractes ha incrementat un 7,33% i ha passat de 5.319 a 5.709 contractes, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament.

Així mateix, la provisió matemàtica de la [renda vitalícia](#), modalitat d'assegurança que permet una renda mensual assegurada de forma vitalícia, gestionada per Caixa d'Enginyers Vida, ha assolit l'import de 5.756 milers d'euros al tancament de l'exercici 2015, la qual cosa representa un increment del 5,19%, en termes relatius.

La Llei 26/2014, de 27 de novembre, per la qual es modifica la Llei 35/2006, de 28 de novembre, de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques, va donar pas a un nou producte financer, amb avantatges fiscals, per tal d'incentivar l'estalvi a llarg termini dels contribuents, materialitzat en el [Pla Futur 5, SIALP](#) (assegurança individual d'estalvi a llarg termini). Caixa d'Enginyers ha posat a la disposició del soci la possibilitat de contractar aquest tipus de producte que, al tancament de l'exercici 2015, ha assolit una provisió matemàtica de 9.993 milers d'euros.

Els [unit linked](#), en els quals el prenedor assumeix el risc de la inversió, gestionats per Caixa d'Enginyers Vida, han ascendit a una provisió matemàtica de 15.764 milers d'euros al tancament de l'exercici 2015 davant dels 44.882 milers d'euros del 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa una disminució del 64,88%, derivada, bàsicament, del venciment de tres emissions. No obstant això, durant l'últim trimestre de l'exercici 2015, Caixa d'Enginyers Vida ha relançat l'emissió de productes estructurats en aquest format, i ha posat a la disposició dels socis la nova assegurança de vida InvestSegur EuroIndex.

Els valors de [renda fixa](#), gestionats per l'Entitat i formats per Bons i Obligacions de Deute Públic, Lletres del Tresor i renda fixa corporativa, han incrementat en 16.737 milers d'euros (16,84%, en termes relatius) i han assolit 116.146 milers d'euros al tancament de l'exercici 2015.

Els valors de [renda variable](#), gestionats per l'Entitat, s'han situat el 31 de desembre de 2015 en 330.737 milers d'euros, la qual cosa representa un lleuger decrement respecte als 348.438 milers d'euros del 31 de desembre de 2014.

Vegeu l'apartat 6.2 Socis d'aquest informe, on s'amplia la informació relativa als productes gestionats pel Grup.

9.1.3. FONS PROPIS

Els [fons propis](#) del Grup, en data 31 de desembre de 2015, s'han situat en 146.854 milers d'euros davant dels 136.639 milers d'euros del tancament de l'exercici anterior.

EVOLUCIÓ DELS FONS PROPIS (EN MILERS D'EUROS)

El [capital social](#), en data 31 de desembre de 2015, ha ascendit a 69.362 milers d'euros, distribuïts entre 24.372 socis amb aportacions de Caixa d'Enginyers.

EVOLUCIÓ DEL CAPITAL (EN MILERS D'EUROS)

En data 31 de desembre de 2015, les entitats dependents del Grup Caixa d'Enginyers mantenien 44.333 títols cooperatius per un valor nominal de 4.256 milers d'euros, la qual cosa representa un 6,14% del total del capital de l'Entitat.

Com a cooperativa de crèdit, Caixa d'Enginyers manté una estructura de capital molt atomitzada, que compleix en tot moment amb els límits marcats en els Estatuts, de manera que no hi ha cap soci que tingui títols cooperatius per un import superior al 2,5% del capital social, en el cas de persones físiques, o superior al 10%, en el cas de persones jurídiques.

Les participacions més significatives en el capital social de l'Entitat, per part de persones jurídiques, corresponen a la Fundació Privada de la Caixa d'Enginyers i a Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda., amb el 4,74% i l'1,07%, respectivament, en data 31 de desembre 2015. Pel que fa a les participacions per part de persones físiques, el grau elevat d'atomització de socis de l'Entitat comporta que, en data 31 de desembre de 2015, la participació individual més elevada sigui del 2,47%.

La base social del Grup Caixa d'Enginyers ha augmentat en 11.127 socis durant l'exercici 2015 (un 8,56%, en termes relatius) i ha assolit un total de 141.043 el 31 de desembre 2015. Tot seguit es mostra l'evolució de la base social en els últims cinc exercicis:

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE SOCIS

El 92,29% dels socis del Grup són persones físiques i el 7,71% són persones jurídiques. En data 31 de desembre de 2015, la xifra de socis, quant a persones físiques i jurídiques, és de 130.165 i 10.878, respectivament.

Les reserves del Grup s'han situat, en data 31 de desembre de 2015, en 70.096 milers d'euros, una xifra que suposa un augment de l'11,61% respecte a l'exercici anterior. Les reserves representen el 47,73% dels fons propis.

EVOLUCIÓ DE LES RESERVES (EN MILERS D'EUROS)

Reserves

+ 11,61%

vs. 2014

9.2

RESULTATS

9.2.1. RESULTAT CONSOLIDAT

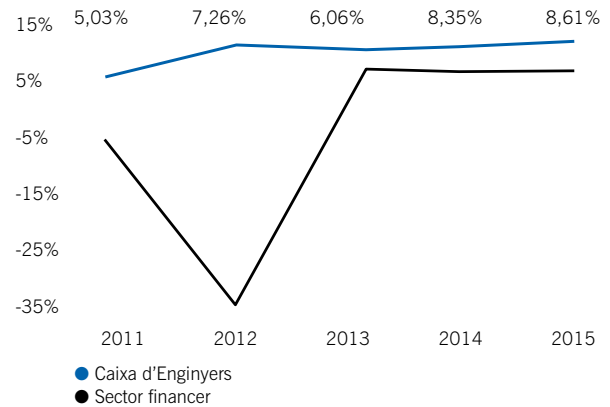
El resultat de l'exercici del Grup, en data 31 de desembre de 2015, és d'11.637 milers d'euros, la qual cosa representa un increment del 10,54% respecte als 10.527 milers d'euros amb què va tancar l'exercici 2014

EVOLUCIÓ DEL RESULTAT CONSOLIDAT (EN MILERS D'EUROS)

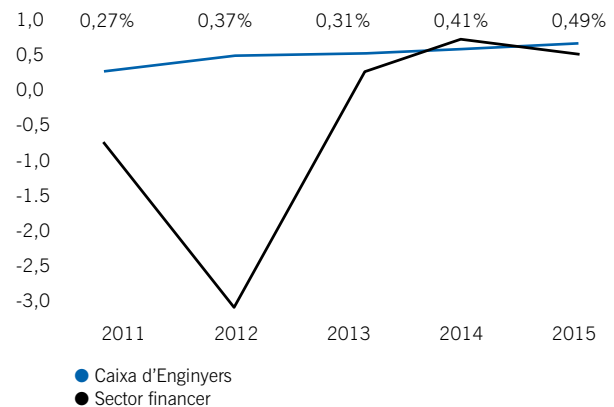
En termes de rendibilitat, la rendibilitat sobre recursos propis (ROE) ha incrementat respecte a l'exercici anterior i s'ha situat, al tancament de l'exercici 2015, en el 8,61% davant del 8,35% aconseguit el 31 de desembre de 2014.

EVOLUCIÓ DE LA RENDIBILITAT SOBRE RECURSOS PROPIS (ROE)

Asimismo, la rentabilidad sobre activos (ROA) ha incrementado del 0,41% al 0,49%, al 31 de diciembre de 2014 y 2015, respectivamente.

EVOLUCIÓ DE LA RENDIBILITAT SOBRE ACTIUS (ROA)

El **marge d'interessos** de l'exercici 2015 ha experimentat un decrement del 2,25% respecte a l'exercici 2014 i s'ha situat en 39.511 milers d'euros el 31 de desembre de 2015 davant dels 40.420 milers d'euros del 31 de desembre de 2014. Aquesta disminució respon tant al descens de la rendibilitat de la cartera d'inversió creditícia, condicionada per l'evolució a la baixa dels tipus d'interès, que limita, així mateix, els preus de la nova producció, com als ingressos més baixos derivats del volum més petit de cartera de renda fixa, la rendibilitat de la qual, a més, ha estat inferior per a la nova cartera. En aquest context de tipus d'interès en mínims històrics, la reducció del cost de finançament, com a resultat de la baixada generalitzada dels tipus de remuneració que, alhora, ha motivat la canalització de part dels dipòsits a termini a dipòsits a la vista i a altres productes financers de fora de balanç amb més rendibilitat, ha permès moderar la contracció del marge esmentat.

EVOLUCIÓ DEL MARGE D'INTERESSOS (EN MILERS D'EUROS)

2015		39.511
2014		40.420
2013		37.016
2012		43.871
2011		24.993

El **net entre comissions percebudes i comissions pagades** durant l'exercici 2015 és de 21.103 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2015, respecte als 19.531 milers d'euros registrats el desembre de 2014, la qual cosa representa un increment de 1.572 milers d'euros (8,05%, en termes relatius).

Concretament, **les comissions percebudes** han passat de 21.408 milers d'euros a 22.856 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament, la qual cosa representa un increment del 6,76% (1.448 milers d'euros, en termes absoluts), a conseqüència, bàsicament, de l'increment en el volum de comissions per la gestió de productes corresponents als negocis de gestió d'actius i assegurador.

El **resultat net d'operacions financeres** ha pujat a 7.741 milers d'euros al tancament de l'exercici 2015, a causa, bàsicament, de la materialització de part de plusvàlues latents de la cartera de disponibles per a la venda, aprofitant la conjuntura dels mercats, la qual cosa reflecteix la gestió adequada duta a terme pel Grup.

El **net entre altres productes i altres càrregues d'explotació** ha experimentat, durant l'exercici 2015, una millora de 1.691 milers d'euros respecte al tancament de l'exercici 2014, que respon, principalment, a la reducció del net de dotacions a les provisions d'assegurances de vida i ingressos per primes meritades realitzades per la filial Caixa d'Enginyers Vida. A més, la modificació de la base de càlcul de les aportacions als fons de garantia de dipòsits (recollida en el Reial Decret 1012/2015, de 6 de novembre) i la disminució del percentatge aplicat sobre la base de càlcul dels dipòsits efectivament garantits (del 2 per mil a l'1,6 per mil), fixada per la Comissió Gestora del Fons de Garantia de Dipòsits d'Entitats de Crèdit (FGDEC), en la seva sessió del 2 de desembre de 2015, representen menys aportació de l'Entitat al FGDEC durant l'exercici 2015.

Com a resultat de les diferents evolucions exposades, el **marge brut** ha incrementat un 1,86% i ha passat de 65.111 milers d'euros a 66.324 milers d'euros al tancament dels exercicis 2014 i 2015, respectivament.

EVOLUCIÓ DEL MARGE BRUT (EN MILERS D'EUROS)

2015		66.324
2014		65.111
2013		59.098
2012		59.328
2011		46.303

El resultat de les activitats d'explotació ha augmentat 483 milers d'euros (3,56%, en termes relatius) i ha passat de 13.585 milers d'euros a 14.068 milers d'euros el 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament, un increment que ha estat compatible amb l'important esforç realitzat en la dotació a les provisions per deteriorament dels actius, la finalitat de la qual ha estat mantenir una ràtio adequada de cobertura que garanteixi un sanejament correcte dels actius de la cartera de crèdit a la clientela de l'Entitat. En aquest sentit, s'han fet unes dotacions totals netes de 5.763 milers d'euros en l'exercici 2015.

EVOLUCIÓ DEL RESULTAT DE LES ACTIVITATS D'EXPLOTACIÓ (EN MILERS D'EUROS)

Cal destacar, d'altra banda, l'increment de les despeses d'administració com a resultat de la combinació del procés d'expansió i creixement en què està immers el Grup i de l'important cost derivat dels creixents requeriments reguladors que afecten el sector financer. En conseqüència, i en termes relatius, les despeses d'administració han incrementat un 10,16% respecte a l'exercici anterior i la ràtio d'eficiència s'ha situat en el 62,33% el 31 de desembre de 2015 (davant del 57,63% de l'exercici anterior).

9.2.2. RESULTATS INDIVIDUALS DE LES ENTITATS DEL GRUP

Caixa de Crèdit dels Enginyers, S. Coop. de Crèdit, ha tancat l'exercici 2015 amb un benefici de 9.683 milers d'euros, la qual cosa representa un increment d'un 11,03% respecte als 8.721 milers d'euros amb què va tancar l'exercici 2014.

EVOLUCIÓ DELS RESULTATS DE CAIXA D'ENGINYERS (EN MILERS D'EUROS)

Benefici
+ 11,03%
vs. 2014

Tot seguit es mostra l'evolució dels resultats de les entitats que integren el Grup Caixa d'Enginyers, així com de l'entitat associada Norbolsa, entitat en què Caixa d'Enginyers manté una participació del 10% amb l'objectiu de potenciar els serveis prestats actualment als socis en l'àmbit dels mercats de valors, una línia de negoci estratègica del Grup:

Resultats entitats del Grup	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
Caixa de Crèdit dels Enginyers, S. Coop. de Crèdit	9.683	8.721	962	11,03
Caixa Enginyers Gestió, SGIIC, SAU	341	507	-166	-32,74
Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU	1.025	945	80	8,47
Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU	591	366	225	61,48
Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda.	14	9	5	55,56
Fundació Privada Caixa d'Enginyers	-2	38	-40	-105,26
Resultats entitats associades				
Norbolsa, SV, SA	1.427	749	678	90,52

En milers d'euros

9.2.3. REMUNERACIÓ ALS ÒRGANS DE GOVERN

Totes les remuneracions percebudes pel Consell Rector i les comissions delegades de l'Entitat i pels Consells d'Administració de les filials del Grup corresponen exclusivament a dietes per assistència a reunions i desplaçaments. Els òrgans de govern no perceben cap altra remuneració pel desenvolupament de les seves funcions com a membres d'aquests consells i d'aquestes comissions.

Les remuneracions dels membres del Consell Rector i dels Consells d'Administració de les filials han pujat a 241 milers d'euros, la qual cosa representa un increment del 47,85% respecte als 163 milers d'euros amb què va tancar l'exercici anterior.

El Grup no ha contret obligacions en matèria de pensions o pagaments de primes d'assegurances de vida respecte als membres dels òrgans de govern esmentats.

9.2.4. PROPOSTA DE DISTRIBUCIÓ DE RESULTATS

El resultat de Caixa d'Enginyers, en data 31 de desembre del 2015, és de 9.683 milers d'euros.

Tot seguit es detalla la proposta de distribució del resultat de l'exercici 2015, que el Consell Rector de l'Entitat sotmet a l'aprovació de l'Assemblea General de Socis:

Distribució del resultat	2015
A Fons d'Educació i Promoció	-
Interessos a pagar als socis per aportacions al capital	3.081
A reserva obligatòria	1.467
A reserva voluntària	5.135
	9.683

En milers d'euros

El repartiment dels 3.081 milers d'euros en concepte d'interessos que cal pagar als socis per aportacions al capital comporta l'aplicació d'un tipus d'interès nominal del 4,5%.

9.3

GESTIÓ DEL RISC

9.3.1. INTRODUCCIÓ

Els canvis en el sector financer esdevenint en els últims anys han fet palesa la importància crucial que té per a les entitats financeres la gestió adequada dels seus riscos. Per al Grup Caixa d'Enginyers, la gestió del risc constitueix un pilar essencial de la seva estratègia competitiva i té com a objectiu la preservació dels seus nivells de solvència i l'impuls, al seu torn, del desenvolupament del negoci.

El perfil de risc del Grup Caixa d'Enginyers es caracteritza principalment per la gestió prudent del risc de crèdit, fonamentada en el grau d'exigència del procés de concessió. Així mateix, es manté una posició folgada de capital i liquiditat, i un balanç equilibrat en la gestió del risc de tipus d'interès.

En un entorn macroeconòmic que planteja reptes importants, en concret per l'escenari de tipus d'interès propers a zero i les debilitats que encara presenta l'activitat econòmica, és rellevant destacar les capacitats que aporta el model de negoci dut a terme pel Grup Caixa d'Enginyers per sustentar la rendibilitat futura. Caixa d'Enginyers ha mantingut un creixement estable i constant, ja que ha prioritzat la qualitat del servei, la diversificació en les fonts d'ingressos i la prudència en l'assumpció de riscos.

El Consell Rector de l'Entitat estableix el marc de gestió dels riscos en l'activitat del Grup, a través de la definició de polítiques, sistemes i procediments de control intern, i la supervisió del seu compliment. La coordinació d'aquestes polítiques prudents i l'ús de mètodes i tècniques de gestió i control homogenis i efectius permeten al Grup Caixa d'Enginyers obtenir resultats de manera recurrent i sostenible, així com gaudir d'una posició folgada de solvència.

La identificació, el mesurament, la gestió, així com el control i el seguiment dels riscos inherents a l'activitat del Grup, es constitueixen com a objectius fonamentals, sempre dins d'un marc d'optimització de la gestió global dels riscos, i comprenen principalment el model de negoci, el risc de crèdit i de contrapart, els riscos estructurals de tipus d'interès i de liquiditat, el risc de mercat, el risc operacional, els riscos de compliment i blanqueig de capitals i el risc de reputació.

9.3.2. PRINCIPIS GENERALS

El Sistema de Gestió del Risc requereix, per al seu desenvolupament, l'aplicació de principis que facilitin una gestió eficaç del risc, i es consideren com a fonamentals els següents:

- **Sostenibilitat.** La missió del Grup Caixa d'Enginyers és aportar als socis valor sostenible, i aquesta sostenibilitat s'ha d'emparar en les polítiques i bones pràctiques de gestió del risc.
- **Qualitat en la gestió.** El risc és inherent al negoci del Grup Caixa d'Enginyers i, per això, s'ha d'establir una gestió del risc professionalitzada, robusta i present en tota l'organització.
- **Responsabilitat.** La responsabilitat última de la gestió del risc correspon al Consell Rector. El Director General de Caixa d'Enginyers és responsable de l'execució de la gestió del risc.
- **Seguiment.** El Grup Caixa d'Enginyers ha de definir el llindar de riscos acceptable i dur a terme el monitoratge del seu perfil de riscos en relació amb el llindar de riscos definit. Els riscos assumits han d'estar identificats i han d'haver-hi mecanismes per al seu mesurament i seguiment.
- **Compromís.** La gestió del risc requereix la implicació de tota l'organització. El Grup fomenta la cultura del risc traslladant els criteris de gestió del risc als diferents nivells de l'organització a través dels mecanismes de comunicació interna, incloent-hi la formació i la normativa.
- **Independència.** La funció que té encomanada la gestió i control dels riscos ha de ser independent de la funció comercial i de les àrees de negoci.

9.3.3. SISTEMA DE GESTIÓ DEL RISC

El Grup Caixa d'Enginyers estableix un Sistema de Gestió del Risc que es compon dels elements següents:

- Un sistema de govern i organització de la funció de riscos que compte amb una adequada definició de rols i responsabilitats, un cos de comitès i estructures de delegació, un model de tres línies de defensa i un sistema de control intern coherent amb la naturalesa i magnitud dels riscos.

- Un Marc d'Apetència pel Risc, integrat a la Política de Gestió del Risc i aprovat pel Consell Rector, que determina els riscos, i el seu nivell, que el Grup està disposat a assumir per assolir els seus objectius de negoci.
- Un model de gestió que inclou l'autoavaluació dels riscos, el seu seguiment integral, la seva planificació i la solvència, la comunicació interna i pública i un cos normatiu que regula la seva gestió.
- Una assignació adequada de recursos humans i tecnològics per a la gestió i supervisió efectiva del model.

9.3.4. MARC D'APETÈNCIA PEL RISC

El Marc d'Apetència pel Risc és el marc global a través del qual l'apetència pel risc es fixa, comunica i monitoritza, per a la qual cosa es requereixen polítiques, procediments, sistemes i controls. Defineix explícitament els límits amb què poden operar els gestors de l'Entitat. El Marc d'Apetència pel Risc del Grup Caixa d'Enginyers té les característiques següents:

- Alineament amb la missió, la visió, els valors i els eixos estratègics de Caixa d'Enginyers.
- Alineament amb el pla estratègic i de negoci.
- Recerca d'un perfil de risc mitjà-baix.
- Formulació clara, concisa, forward looking i gestionable.
- Definició explícita dels límits amb què poden operar els gestors.
- Manteniment d'un excés raonable de capital i liquiditat.

9.3.5. RISC DE CRÈDIT I DE CONTRAPART

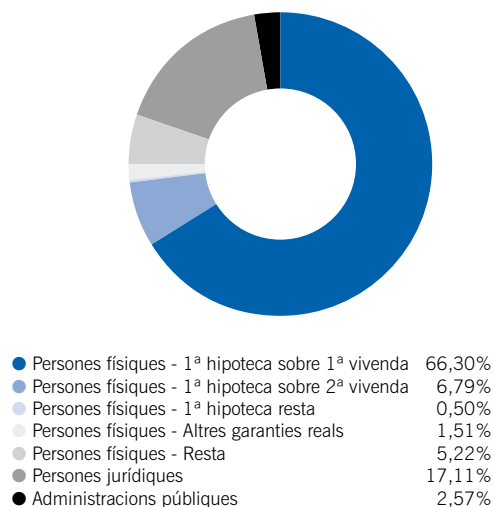
El **risc de crèdit** correspon a les pèrdues que sofriria el Grup en el cas que el deutor no complís amb les seves obligacions contractuals, ja sigui un soci o altres contraparts. La prudència elevada de les polítiques relatives al risc de crèdit del Grup li permet mantenir una bona qualitat de l'actiu i uns nivells de morositat significativament per sota de la mitjana del sector.

D'acord amb la normativa actual de solvència, el risc de crèdit es cobreix mitjançant l'existència i el control d'uns recursos propis capaços d'absorbir els riscos assumits, i també mitjançant la constitució de provisions destinades a la cobertura d'insolvències. Aquestes provisions se separen en provisions específiques, l'objectiu de les quals és cobrir les possibles insolvències dels actius classificats com a dubtosos i com a risc subestàndard, i provisions genèriques, destinades a la cobertura de possibles pèrdues inherents als instruments de deute i riscos contingents, incloses les possibles pèrdues a causa del canvi de cicle econòmic.

Cal assenyalar la col·lateralització elevada de tota la cartera creditícia del Grup, que contribueix a millorar les seves ràtios de gestió. El percentatge d'operacions amb garantia real representa un 84,47% del crèdit a la clientela total al tancament de l'exercici 2015, amb la qual cosa es mantenen els nivells històrics elevats de garanties reals.

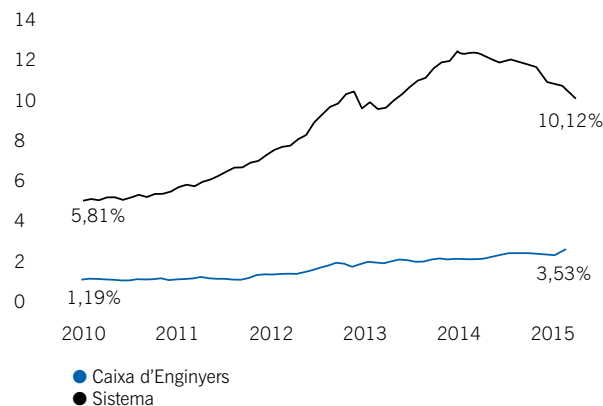
Seguint la línia de diversificació i col·lateralització en la concessió de préstecs amb garantia hipotecària característica de l'Entitat, cal destacar que durant l'exercici 2015 s'han concedit 560 operacions (537 a l'exercici 2014) per un import mitjà de 159 milers d'euros (140 milers d'euros el 2014) i amb un *Loan to Value* mitjà del 59,41% (64,17% el 2014).

DISTRIBUCIÓ DEL CRÈDIT A LA CLIENTELA PER TIPUS DE GARANTIA I DE PRESTATARI (%)

En data 31 de desembre de 2015, la taxa de morositat de Caixa d'Enginyers se situa en el 3,53%, que continua substancialment per sota del nivell de morositat mantingut pel sector, situat en el 10,12% el 31 de desembre de 2015.

COMPARATIVA DE L'EVOLUCIÓ DE LA MOROSITAT (%)

Font: Banc d'Espanya i Caixa d'Enginyers

Al tancament de l'exercici 2015, el total de provisions del Grup destinades a la cobertura de possibles insolvències del crèdit a la clientela i dels valors representatius de deute s'ha situat en 50.115 milers d'euros, dels quals 14.514 milers d'euros corresponen a provisions genèriques, 31.584 milers d'euros a provisions específiques d'actius dubtosos i 4.017 milers d'euros a provisions específiques d'actius subestàndard.

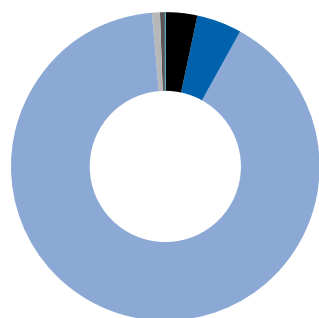
El total de provisions associades a la cartera d'inversió creditícia mantingut el 31 de desembre de 2015, que és de 49.681 milers d'euros, representa una ràtio de cobertura del 94,62%, significativament superior a la mitjana del sector, que ha tancat l'exercici 2015 en el 59,20%.

Vegeu l'apartat 9.1.1. *Informe de l'activitat - Actiu* d'aquest informe, en el qual es fa una anàlisi exhaustiva de l'activitat creditícia.

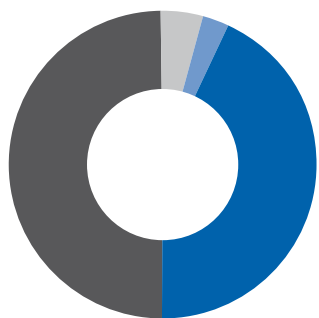
D'altra banda, el Grup té una Política d'Inversions Financeres en la qual s'estableix un sistema de límits d'acord amb el seu perfil de riscos, el compliment del qual, revisat permanentment, permet evitar concentracions de risc de crèdit. Una gran part de les inversions en cartera es troba en actius amb bona qualificació creditícia i, sobretot, prop de la meitat de les inversions és en deute públic espanyol, mentre que les titulitzacions hipotecàries originades per Caixa d'Enginyers representen el 47,76% de la cartera.

Tot seguit, es presenta la distribució de la cartera d'inversions financeres, en data 31 de desembre de 2015, en funció dels diferents nivells de ràting i del tipus de deute:

DISTRIBUCIÓ DE LA CARTERA D'INVERSIONS

● AAA	0,28%
● AA	3,53%
● A	4,66%
● BBB	90,54%
● BB	0,82%
● B	0,17%

● RF Privada	4,44%
● CC.AA	2,72%
● Deute públic	43,20%
● Titulitzacions	49,64%

El risc de crèdit inclou el **risc de contrapart**, que és el risc que les contrapartides incorrin en incompliments amb el Grup abans de la liquidació definitiva de les operacions amb instruments derivats, de les operacions amb compromís de recompra, de les operacions de préstec de valors, de les operacions amb liquidació diferida i de les operacions de finançament de les garanties.

Caixa d'Enginyers revisa el compliment dels límits de contrapart en el Mercat Interbancari, les operacions simultànies i les operacions amb derivats. El seguiment i el compliment de l'estructura de límits permeten evitar concentracions de risc que puguin afectar els recursos propis del Grup.

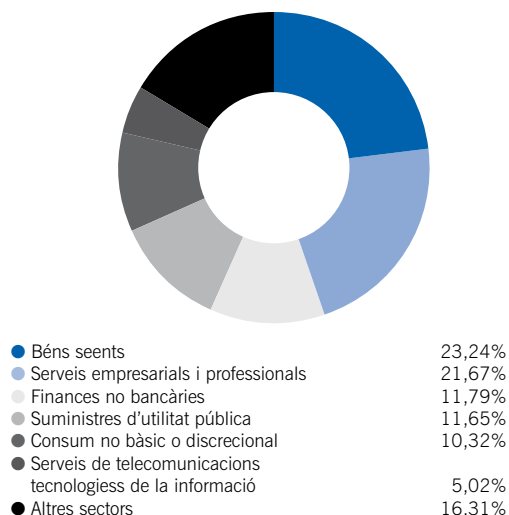
Cal destacar que el risc de contrapart assumit pel Grup és molt poc significatiu en relació amb el risc de crèdit total.

A més, el risc de concentració de crèdit, que està associat a la possibilitat que es produeixin pèrdues significatives com a conseqüència de la concentració de risc en un grup reduït d'acreditats, en un conjunt d'acreditats de comportament similar o en actius financers especialment correlacionats, constitueix un element essencial en la gestió del risc de crèdit.

Amb l'objectiu de limitar la concentració sectorial, Caixa d'Enginyers ha adoptat, d'una banda, una política de concessió de crèdit prudent, la qual dona com a resultat una cartera d'inversió creditícia ben diversificada; i, d'altra banda, una política d'inversions financeres, a nivell de Grup, en què s'estableixen límits prudents al conjunt de les inversions en cada sector econòmic.

La distribució de l'exposició al risc de crèdit presenta un nivell adequat de diversificació sectorial, i els pesos més significatius són els que corresponen a les activitats econòmiques següents: béns seents, 23,24%; serveis empresarials i professionals, 21,67%; finances no bancàries, 11,79%; subministraments d'ús públic, 11,65%; i consum no bàsic o discrecional, 10,32%.

CONCENTRACIÓ SECTORIAL (%)

Els altres sectors, de forma individual, no arriben al 5% de l'exposició total.

A més, les polítiques esmentades de concessió de crèdit i d'inversions financeres estableixen uns límits d'import i de jerarquia en la presa de decisions de concessió que permeten controlar la concentració individual o de grup empresarial.

D'acord amb el Reglament UE 575/2013, tots els riscos que una entitat adquireixi amb una mateixa contrapart, física, jurídica o grup econòmic, es consideraran grans riscos quan el seu valor agregat superi el 10% dels recursos propis del Grup, llevat de les exposicions amb governs i bancs centrals pertanyents a l'OCDE. En data 31 de desembre de 2015, no hi ha exposicions agregades que superin el 10% dels recursos propis del Grup.

Respecte a les carteres de renda fixa corporativa del Grup, aquestes estan ben diversificades, ja que estan distribuïdes en 56 grups emissors de bona qualitat creditícia.

9.3.6. RISC ESTRUCTURAL DE TIPUS D'INTERÈS

El **risc estructural de tipus d'interès** és la possibilitat de tenir pèrdues per l'impacte potencial de canvis en els tipus d'interès sobre els beneficis de l'Entitat o sobre el valor net dels seus actius. El risc de tipus d'interès s'exclou de la cartera de negociació.

El Comitè ALM analitza les necessitats de cobertura que resulten de la gestió d'actius i passius i pren les decisions d'inversió corresponents, sempre complint amb els límits per a la contractació establerts per al Grup. Caixa d'Enginyers disposa de l'eina Focus ALM, implantada durant l'exercici 2014, per a l'avaluació de la seva exposició al risc de tipus d'interès, que permet analitzar, a nivell estàtic, els forats de venciment o la repreciaió entre actius i passius, la sensibilitat o el valor econòmic i, a nivell dinàmic, la simulació del marge financer i el valor econòmic futur, així com les seves sensibilitats a variacions de tipus d'interès.

El risc estructural de tipus d'interès de balanç, mesurat en termes de forat d'actius i passius distribuïts per venciment o repreciaió, permet detectar concentracions de risc d'interès en els diferents terminis.

En data 31 de desembre de 2015, la sensibilitat del valor econòmic de l'Entitat a un moviment paral·lel de la corba de tipus d'interès de -200 punts bàsics és del -3,23%, significativament inferior al límit regulador del 20%¹.

La simulació del marge financer a un any, considerant manteniment de l'estructura de balanç, mostra una sensibilitat a moviments paral·lels de les corbes de tipus d'interès de -200 punts bàsics del -0,22%, significativament inferior al límit regulador del 50%¹.

Les xifres assenyalades estimen que les variacions de tipus d'interès tindrien un impacte advers reduït sobre el valor econòmic, els recursos propis mínims i el marge financer.

¹ Segons allò que estableix la Circular 3/2008, del Banc d'Espanya, a la Norma 106.3.a).

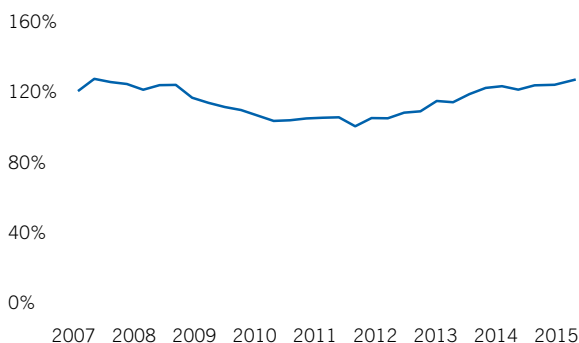
9.3.7. RISC ESTRUCTURAL DE LIQUIDITAT

Per **risc de liquiditat** s'entén la possible pèrdua en una situació en què sigui impossible aconseguir, a preus raonables, fons per fer front puntualment a les obligacions de pagament, tant pel reintegrament de recursos o utilització de disponibles en operacions de crèdit per part de clients com per la liquidació d'operacions de mercat.

L'objectiu de les polítiques de gestió de la liquiditat del Grup és assegurar els fons necessaris per cobrir les necessitats del negoci, diversificant les fonts de finançament i minimitzant el seu cost. El Grup, a través de Caixa d'Enginyers, supervisa la seva posició de liquiditat i les seves estratègies de finançament de forma continuada. A més, disposa d'un Pla de Contingències de Liquiditat que permet gestionar els possibles esdeveniments inesperats, per condicions econòmiques o de mercat, o altres situacions fora del control directe de Caixa d'Enginyers que podrien causar dificultats de liquiditat a curt o a llarg termini.

Cal destacar la ràtio favorable de liquiditat estructural (definida com el quocient entre els dipòsits i el crèdit de la clientela) mantinguda històricament pel Grup Caixa d'Enginyers que, en data 31 de desembre de 2015, és del 130,03%.

EVOLUCIÓ DE LA RÀTIO DE LIQUIDITAT ESTRUCTURAL (%)

A partir de l'informe al Banc Central Europeu dels estats COREP, s'ha fet el seguiment de la ràtio de cobertura de liquiditat i de la ràtio de finançament net estable de Caixa d'Enginyers (LCR i NSFR, respectivament, per les seves sigles en anglès). L'LCR busca assegurar que l'Entitat compti amb suficients actius líquids d'alta qualitat per fer front a les sortides d'efectiu que es produïrien sota un escenari d'estrès agut d'un mes de durada; per la seva banda, l'NSFR permet conèixer la capacitat de resistència en un any, mesurant la proporció dels fons de finançament estable sobre els actius que requereixen finançament. Les dues ràtios s'han mantingut en nivells elevats durant l'exercici. Concretament, el 31 de desembre de 2015, la ràtio LCR estimada és d'un 361% i la ràtio NSFR estimada d'un 137%, quan els requeriments reguladors se situen en un 60% per a l'exercici 2015 en el cas de l'LCR i en un 100% a partir de l'exercici 2018 en els dos casos.

9.3.8. RISC DE MERCAT

El **risc de mercat** és el risc associat a la possibilitat de tenir pèrdues en les posicions de la cartera de negociació motivades per moviments adversos en les variables de mercat.

Per a la gestió del risc de mercat, a més de les mesures de durada, convexitat i sensibilitat, s'aplica com a sistema de mesurament el Valor en Risc (VaR, segons les seves sigles en anglès), un mètode de càlcul que permet determinar la pèrdua màxima esperada d'acord amb una probabilitat i un horitzó temporal. Complementàriament a la mesura del VaR, es calcula el VaR Condicional (o TailVaR), estadístic que mesura la pèrdua mitjana que es produiria en els casos en què se superés el nivell de VaR, i el ComponentVaR, que mesura la contribució d'una subcartera al VaR total de la cartera.

El Grup Caixa d'Enginyers, seguint criteris de prudència, ha establert en la seva política d'inversions financeres uns límits màxims en els nivells de VaR assumits.

RENIBIBILITAT POR UNITAT DE RISC I SENSIBILITAT EN LA CARTERA DE RENDA FIXA

Cartera	Durada	TIR	TIR/Durada	Sensibilitat a $\pm 1\%$
Negociació	6,82	1,82%	0,27%	2.033

CARTERA DE NEGOCIACIÓ

Tipus d'Actiu	VaR	VaR Condicional	Component VaR
Total	7,18%	9,01%	7,18%
Renda Fixa	1,35%	1,70%	0,02%
Renda Variable	7,28%	9,14%	7,16%
Suma de VaR i TailVaR	8,63%	10,84%	
Efecte diversificació	1,45%	1,83%	

VaR calculat amb un interval de confiança del 95% i un horitzó temporal d'un dia. Resultats anualitzats.

9.3.9. RISC OPERACIONAL

El **risc operacional** es defineix com tots els esdeveniments que puguin generar pèrdues a conseqüència de processos interns inadequats, errors humans, funcionament incorrecte dels sistemes d'informació o esdeveniments externs. Aquest risc és inherent a l'operativa diària de tota entitat, per la qual cosa el seu control ha de ser objecte de consideració en tots els àmbits.

Aquesta definició inclou el risc legal, però exclou el risc estratègic i el risc d'imatge o de reputació.

El risc legal inclou, entre d'altres, la possibilitat de ser sancionat, multat o obligat a pagar danys punitius com a resultat d'accions del supervisor o d'acords privats entre les parts.

Al marge de la definició de risc operacional prèviament exposada, el Grup Caixa d'Enginyers té també en consideració el risc d'imatge (o de reputació), i valora, en termes qualitatius, l'impacte en el client final i la notorietat davant de diversos grups d'interès d'una potencial materialització dels riscos operacionals identificats.

El model organitzatiu adoptat pel Grup Caixa d'Enginyers, definit i implantat durant l'exercici 2012, es basa en tres pilars o nivells de responsabilitat independents:

- **Funcions de Negoci i Suport:** són responsables d'identificar, avaluar, gestionar, controlar i informar els riscos operacionals de la seva activitat.
- **Funció de Risc Operacional:** és l'encarregada de definir la metodologia i les solucions per a la correcta identificació, mesurament, control i gestió del risc operacional del Grup i, a més, de controlar el seu correcte desplegament. Dóna suport a les Funcions de Negoci i Suport i consolida la informació sobre els riscos operacionals de tot el Grup per al reporting a la Direcció de Gestió Global del Risc i als comitès de gestió de riscos implicats.
- **Funció d'Auditoria Interna:** en relació amb el risc operacional, és l'àrea responsable de revisar el compliment del model d'identificació, mesurament, control i gestió del risc operacional que s'ha establert.

La Funció de Risc Operacional analitza, informa i assessora les Funcions de Negoci i Suport sobre la millor manera d'avaluar el risc operacional.

La gestió diària del risc operacional recau en les diferents àrees i departaments de l'Entitat, que mantenen línies de comunicació amb la Funció de Risc Operacional. Aquesta última treballa amb les primeres en l'obtenció d'informació i implantació d'accions, si s'escau, per a la gestió del risc. Per a una interacció correcta entre la Funció de Risc Operacional i les àrees i departaments esmentats, s'ha definit el rol d'Expert de Procés en aquestes àrees i aquests departaments.

A més, cal destacar que l'Entitat té contractada una pòlissa d'assegurança integral bancària que dona cobertura, essencialment, a les pèrdues que es poguessin produir com a resultat d'esdeveniments relacionats amb riscos operacionals (fraud informàtic, infidelitat d'empleats, etc.).

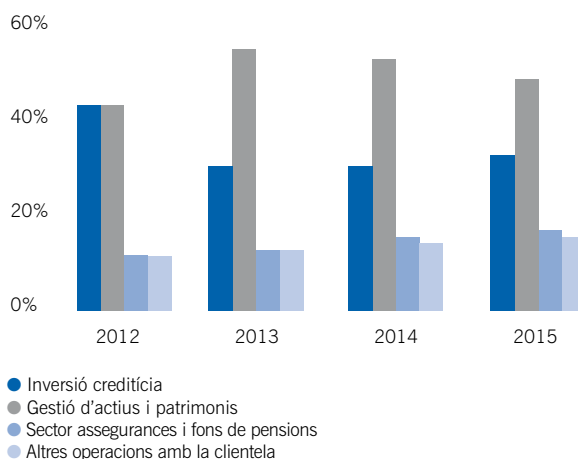
9.3.10. RISC DE NEGOCI

S'entén per **risc de negoci** la possibilitat de tenir pèrdues a conseqüència de la presa de decisions estratègiques o de l'ocurrència d'hipotètics factors adversos (interns o externs), que afectin negativament el desenvolupament normal del negoci, la capacitat del Grup per assolir els seus objectius de rendibilitat o la seva solvència. El Grup Caixa d'Enginyers ve impulsant des de fa més d'una dècada la diversificació del negoci, que s'estructura en quatre grans àrees d'activitat, que són:

- La inversió creditícia.
- Les activitats de gestió d'actius i patrimonis.
- Les relacionades amb les assegurances i fons de pensions.
- Altres operacions amb la clientela.

Aquestes àrees d'activitat es configuren com a elements de diversificació de l'oferta de serveis als socis i dels seus ingressos. A continuació, es mostra l'evolució de l'aportació relativa de les àrees de negoci esmentades en els últims exercicis:

EVOLUCIÓ DE L'APORTACIÓ RELATIVA DE LES ÀREES DE NEGOCI DEL GRUP (%)

Tal com es pot observar en el gràfic adjunt, l'aportació relativa dels negocis de gestió d'actius i patrimonis, el perfil dels quals és més estable quant a la seva ciclicitat, continua sent elevada, encara que amb una lleugera disminució del seu pes relatiu en aquest últim exercici, a causa, bàsicament, de l'evolució negativa dels mercats. Per la seva banda, les activitats relacionades amb les assegurances i fons de pensió han seguit una evolució ascendent del seu pes específic. Finalment, cal destacar el manteniment de l'aportació relativa de les activitats d'inversió creditícia.

Històricament, el Grup Caixa d'Enginyers ha mantingut una tendència de creixement i rendibilitat, amb increments estables i equilibrats dels resultats i de les masses patrimonials, així com una bona qualitat del seu actiu i uns nivells de morositat i cobertura significativament millors que la mitjana sectorial.

Les magnituds i ràtios del Grup Caixa d'Enginyers mostren la solidesa i recurrència en l'obtenció de resultats, així com la fortaleza competitiva del Grup en el seu entorn. La sostenibilitat del benefici, la rendibilitat creixent del capital (ROE) i dels actius (ROA) i uns ràtios de morositat i de cobertura ajustades són una mostra clara de la capacitat del Grup Caixa d'Enginyers per fer front a necessitats de dotacions per deterioraments d'actius sense que afecti de manera transcendent en la seva solvència.

9.3.11. RISC DE REPUTACIÓ

El Grup Caixa d'Enginyers entén per risc de reputació el perjudici que per al Grup comporta una informació o una publicitat negatives en relació amb les seves pràctiques de negoci, siguin certes o no, i que puguin afectar la seva base de clients, els seus costos de litigació o els seus ingressos. Està associat a les repercussions que per al Grup poden suposar el seu descrèdit o la seva desconfiança davant de la seva clientela actual i potencial.

El risc de reputació està especialment vinculat a la funció de compliment, atesa la forta afectació a la reputació que implica la possibilitat de rebre sancions, econòmiques o no, o de ser objecte d'un altre tipus de mesures disciplinàries per part d'organismes supervisors. Així mateix, inclou el risc de conducta, que tracta de mesurar i gestionar els riscos de perjudicis que es causin als socis i a la integritat del mercat.

Així mateix, són d'especial importància la gestió adequada dels aspectes següents:

- **Comercialització de productes financers complexos.** L'Entitat té polítiques específiques per al disseny i llançament de productes nous.
- **Actuacions relacionades amb el blanqueig de capitals.** L'Entitat té una Política de Prevenció del Blanqueig de Capitals i del Finançament del Terrorisme, aprovat pel Consell Rector, que inclou mesures encaminades a prevenir i/o detectar i comunicar operacions sospitoses d'estar relacionades amb el blanqueig de capitals i/o el finançament del terrorisme.
- **Transparència amb la clientela en relació amb l'operativa bancària.** L'Entitat té un Servei d'Atenció al Soci/Client davant del qual els usuaris de serveis bancaris de l'Entitat poden adreçar les seves queixes i/o reclamacions, amb la independència necessària per emetre la seva resolució, i un reglament de funcionament en què es descriuen les funcions i responsabilitats d'aquest organisme. Així mateix, compta amb la figura del Defensor del Client, extern a l'Entitat, a qui els usuaris de serveis bancaris de l'Entitat també poden adreçar les seves queixes i/o reclamacions. D'altra banda, l'Entitat manté un nombre reduït de queixes i/o reclamacions amb organismes oficials i supervisors.

9.3.12. ÀREA DE GESTIÓ GLOBAL DEL RISC

L'Àrea de **Gestió Global del Risc**, que en l'organigrama de l'Entitat depèn jeràrquicament de la Direcció General, d'acord amb el principi d'independència de la funció de riscos, és la que integra el control de tots els riscos inherents al negoci del Grup.

Les seves funcions principals es resumeixen segons el detall següent:

- Proporcionar una visió integral dels riscos del Grup.
- Vetllar per l'adequació dels nivells de risc assumits al perfil de riscos del Grup.
- Identificar els riscos als quals s'exposa el Grup, inclosos els riscos que es puguin estar desenvolupant, les concentracions de riscos que hi poguessin haver i altres situacions que s'hagin d'examinar.
- Avaluar l'adequació dels recursos propis als requeriments actuals i futurs de les diferents exposicions.
- Verificar el compliment de l'estructura de límits aprovada en les polítiques de risc.
- Definir les polítiques de risc rellevants per a la seva aprovació. Coordinar i promoure l'establiment de polítiques i procediments de risc.
- Analitzar escenaris i stress testing, a efectes de valorar els impactes d'escenaris futurs i alternatius.
- Coordinar l'Informe d'Autoavaluació de Capital, incloent-hi la Planificació de Capital, i la Informació amb Rellevància Prudencial.

Els responsables de la funció de riscos de les filials estableixen mecanismes de coordinació i comunicació amb Gestió Global del Risc, de manera que pugui ser efectiva la funció de vetllar per la solvència del Grup, salvaguardant-se la independència de la filial i les responsabilitats del seu Consell.

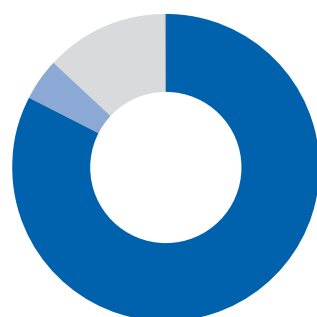
El control i la gestió de riscos en el Grup Caixa d'Enginyers s'estableixen en un cos de documentació que defineix les polítiques, els límits, les metodologies i les normatives d'aplicació, el qual permet transmetre el perfil i els objectius a tota l'organització.

9.4

SOLVÈNCIA

La taxa reduïda de morositat, la col·lateralització elevada del crèdit, la fortalesa de les provisions constituïdes i l'exposició reduïda a altres riscos, juntament amb una estructura adequada de recursos propis, es tradueixen en el nivell elevat de **solvència** del Grup.

REQUERIMENTS DE CAPITAL PER TIPUS DE RISC (%)

● Risc de crèdit i contrapart	82%
● Risc de preu i tipus de canvi	5%
● Risc operacional	13%

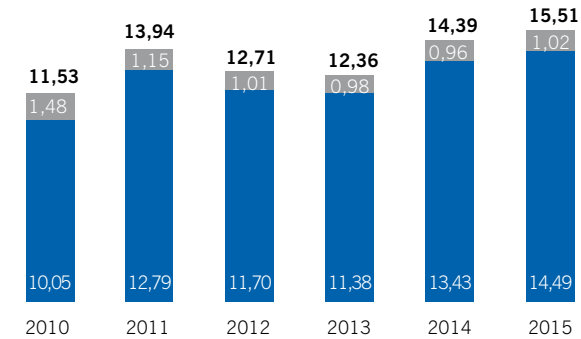
La ràtio de capital total se situa, al tancament de l'exercici 2015, en el 15,51% (14,57% sense incloure els resultats assignables a reserves), molt per sobre del mínim exigít legalment.

La ràtio de capital total mesura la relació entre els requeriments de capital i els recursos propis i, d'acord amb el Reglament (UE) núm. 575/2013, sobre els requisits prudencials de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió (CRR), i la Directiva 2013/36/UE, relativa a l'accés a l'activitat de les entitats de crèdit i a la supervisió prudencial de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió (CRD IV), ha de ser superior al 8%.

Així mateix, el superàvit de capital total a nivell consolidat s'ha situat, al tancament de l'exercici 2015, en 69 milions d'euros.

El Common Equity Tier 1 (CET1) del Grup Caixa d'Enginyers, amb dades al tancament de l'exercici 2015, és de 133.441 milers d'euros, i la seva ràtio se situa en el 14,49% (13,56% sense incloure els resultats assignables a reserves), substancialment per sobre de l'exigít legalment.

COEFICIENT DE SOLVÈNCIA CONSOLIDAT (%)

- Capital principal (CET1)
- Capital de nivell 2

Així mateix, aplicant els criteris previstos per al final del període transitori, el Grup Caixa d'Enginyers assoleix una ràtio CET1 fully loaded del 13,54%, inclòs el resultat net retingut corresponent a l'exercici, la qual cosa representa un excedent de 68 milions d'euros sobre el mínim CET1 fully loaded regulador del 7%, que inclou el 2,5% de coixí de conservació de capital.

10

**COMPTES ANUALS
I INFORME
DE GESTIÓ**

CAIXA DE CRÈDIT DELS ENGINYERS - CAJA DE CRÉDITO DE LOS INGENIEROS, S. COOP. DE CRÈDIT, I ENTITATS DEPENDENTS QUE COMPONEN EL GRUP CAIXA D'ENGINYERS

MEMÒRIA CONSOLIDADA DELS COMPTES ANUALS CORRESPONENT A L'EXERCICI ANUAL ACABAT EL 31 DE DESEMBRE DE 2015

1. INTRODUCCIÓ, BASES DE PRESENTACIÓ DELS COMPTES ANUALS CONSOLIDATS I ALTRA INFORMACIÓ

1.1 RESSENYA DEL GRUP

Caixa de Crèdit dels Enginyers, S. Coop. de Crèdit (d'ara endavant, 'l'Entitat Dominant'), és una cooperativa de crèdit constituïda el 29 de setembre de 1967 i inscrita en el Ministeri de Treball i Seguretat Social amb el número 14.651, clau 1698 SMT, i en el Registre Especial de Cooperatives de Crèdit del Banc d'Espanya amb el número 3.025. Es regeix per la Llei 13/1989, de 26 de maig, modificada parcialment, entre d'altres, per la Llei 20/1990, de 19 de desembre, sobre Règim Fiscal de les Cooperatives, i desenvolupada pel Reial Decret 84/1993, de 22 de gener. També està subjecta a les normes que, amb caràcter general, regulen l'activitat de les entitats de crèdit i, amb caràcter supletori, a la Legislació de les Cooperatives.

El seu objecte social i activitats principals consisteixen, fonamentalment, a captar fons del públic en forma de dipòsits, la concessió de préstecs, la cessió temporal d'actius financers o altres d'anàlogues que comportin l'obligació de restituir-los, aplicant-los per compte propi a la concessió de préstecs, crèdits o altres operacions de naturalesa anàloga que permetin atendre les necessitats financeres dels seus socis, dels socis de les cooperatives associades i de tercers. Així mateix, podrà realitzar tot tipus d'operacions actives, passives i de serveis que constitueixen l'activitat bancària pròpia de les entitats de crèdit, així com l'accessòria o instrumental a la mateixa, amb atenció preferent a les necessitats financeres dels seus socis

Actualment, té el seu domicili social a Via Laietana, núm. 39, de Barcelona. L'àmbit territorial de l'activitat de l'Entitat Dominant s'estén a l'estat espanyol i a la Unió Europea, amb un total de 24 oficines al tancament de l'exercici 2015, sense perjudici que es puguin dur a terme les operacions legalment permeses fora d'aquest àmbit. L'Entitat Dominant desenvolupa una activitat comercial a través de la seva xarxa d'oficines i no utilitza agents comercials independents.

A més, l'Entitat Dominant té participacions en quatre societats que duen a terme activitats complementàries i/o auxiliars a les de la pròpia Entitat Dominant, amb les quals constitueix el Grup Caixa d'Enginyers (d'ara endavant, 'el Grup' o 'Grup Caixa d'Enginyers'). Les principals dades, en data 31 de desembre de 2015, així com l'activitat que desenvolupen aquestes societats del Grup, es mostren en el quadre següent:

Denominació social	Domicili social	Objecte social	Participació a 31 de desembre de 2015	Milers d'euros		
				Capital social	Reserves i prima d'emissió	Resultats
Caixa Enginyers Gestió, SGIC, SAU	Casp, 88 08010 Barcelona	Administració i representació d'institucions d'inversió col·lectiva.	100%	1.800	1.896	341
Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU	Casp, 88 08010 Barcelona	Pràctica de l'assegurança i reassegurança en el ram de vida i en totes les modalitats autoritzades per la legislació vigent. Exercici de les activitats preparatòries, complementàries i auxiliars que siguin necessàries per a la pràctica de l'assegurança i la reassegurança privades o que tinguin com a finalitat la inversió dels fons socials, i també l'exercici de l'activitat de l'administració de fons de pensions.	100%	9.016	4.588	1.025
Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU	Casp, 88 08010 Barcelona	Realització de l'activitat d'agent d'assegurances privades com a operador de Bancassegurances Vinculat.	100%	30	1.326	591
Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda.	Via Laietana, 39 08003 Barcelona	Prestació de serveis i venda d'articles i subministraments per al consum.	Inferior al 0,01% (a)	868	415	14

(a) L'Entitat Dominant manté una participació minoritària a Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda. Això no obstant, els membres del Consell Rector de l'esmentada Societat Cooperativa són, alhora, membres del Consell Rector de l'Entitat Dominant, per la qual cosa es compleix amb les condicions establertes en les Normes Internacionals de Comptabilitat per a la seva consideració com a societat que forma part del Grup Caixa d'Enginyers.

La societat Caixa d'Enginyers Serveis Integrats, AIE, va formar part integrant del Grup Caixa d'Enginyers fins al dia 18 de novembre de 2015, data en què s'acorda, a l'Assemblea de Socis, la dissolució, liquidació i extinció d'aquesta societat. El capital social de Caixa d'Enginyers Serveis Integrats, AIE, era de 1.500 euros, que es dividien en 300 participacions socials de valor nominal 5 euros, i va ser liquidat i abonat als seus cinc socis, tots integrants del Grup Caixa d'Enginyers (l'Entitat Dominant i les seves quatre societats dependents), que mantenien, cada un d'ells, un percentatge de participació del 20%. La data d'inscripció de l'escriptura de dissolució i liquidació en el Registre Mercantil de Barcelona es va efectuar el 27 de gener de 2016.

Cal afegir que, durant l'exercici 2010, l'Entitat Dominant va constituir la Fundació Privada de la Caixa d'Enginyers (d'ara endavant, la Fundació), amb l'objectiu de vehicular les seves activitats de responsabilitat social corporativa (RSC). La Fundació, de caràcter privat i sense ànim de lucre, sorgeix de la transformació de l'Agrupació Sociocultural i Tecnològica dels Enginyers, constituïda el 13 de novembre de 1980 (Nota 18).

Amb data 13 de desembre de 2011, el Grup va adquirir una participació del 10% a Norbolsa, SV, SA, per un import de 3 milions d'euros. Tot i que la participació és inferior al 20% del capital social, la influència significativa en l'esmentada participada s'evidencia en tenir representació en el seu Consell d'Administració. El valor de la participació en aquesta societat es registra en l'epígraf 'Participacions - Entitats associades' del balanç de situació consolidat. El fons de comerç implícit en l'adquisició d'aquesta participació en el moment de la compra va ser de 631 milers d'euros.

Així mateix, amb data 12 de juny de 2012, aquesta societat va realitzar una ampliació de capital a la qual l'Entitat Dominant va acudir mitjançant el desemborsament de 177 milers d'euros, amb l'objectiu de mantenir el percentatge de participació del 10%. El fons de comerç implícit en l'ampliació va ser de 55 milers d'euros.

El detall de les dades principals, en data 31 de desembre de 2015, així com l'activitat que desenvolupa, es mostra en el quadre següent:

Denominació social		Domicili social	Objecte social	Participació a 31 de desembre de 2015		
Norbolsa, SV, SA		Plaza Euskadi, 5 48009 Bilbao	Empresa de serveis d'inversió.	10%		

Patrimoni net					Cost de la participació	
Capital social	Reserves i prima d'emissió	Resultats	Ajustos per valoració	Total	2015	2014
14.187	6.133	1.427	11.939	33.686	3.177	3.177

El valor comptable de Norbolsa, SV, SA, en els balanços de situació consolidats adjunts, en data 31 de desembre de 2015, és de 3.846 milers d'euros (3.835 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014).

L'activitat del Grup està subjecta a normes legals determinades que regulen, entre d'altres, els aspectes següents:

- El compliment d'uns coeficients de reserves mínimes i de recursos propis mínims.
- L'obligatorietat de dotar un 10% de l'excedent disponible de l'exercici al 'Fons d'Educació i Promoció' i un 20% d'aquest excedent al 'Fons de Reserva Obligatori', que no són de lliure disposició. L'excedent disponible s'obté de deduir, al resultat abans d'impostos, l'impost sobre beneficis i els interessos a pagar als socis per aportacions al capital. (Nota 3).
- La limitació de concessió d'inversions creditícies a socis de l'Entitat Dominant i als membres singulars de les entitats que hi estan associades, així com a tercers no socis, en els límits establerts a l'article quart de la Llei 13/1989, de 26 de maig, de Cooperatives de Crèdit, i en el seu desenvolupament reglamentari posterior, concretament a la disposició addicional tercera del Reial Decret 84/1993, de 22 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei 13/1989, de 26 de maig, de Cooperatives de Crèdit.
- La participació en el Fons de Garantia de Dipòsits d'Entitats de Crèdit, que té per finalitat garantir fins a 100.000 euros els dipòsits realitzats a l'Entitat Dominant, d'acord amb allò que disposa el Reial Decret 628/2010, de 14 de maig, pel qual es modifiquen el Reial Decret 2606/1996 de 20 de desembre, sobre fons de garantia de dipòsits d'entitats de crèdit, i el Reial Decret 948/2001, de 3 d'agost, sobre sistemes d'indemnització a inversors (Nota 1.8).

1.2 BASES DE PRESENTACIÓ DELS COMPTES ANUALS CONSOLIDATS I INFORMACIÓ REFERIDA A L'EXERCICI 2014

Els comptes anuals consolidats corresponents a l'exercici 2015 han estat formulats pel Consell Rector de l'Entitat Dominant, en la reunió celebrada el dia 31 de març de 2016, i s'han preparat d'acord amb les Normes Internacionals d'Informació Financera adoptades per la Unió Europea (NIIF-UE), per tal de mostrar la imatge fidel del patrimoni i de la situació financera del Grup en data 31 de desembre de 2015 i dels resultats de les seves operacions, dels canvis en el patrimoni net i dels seus fluxos d'efectiu generats durant l'exercici anual acabat en aquesta data. Els comptes anuals consolidats se sotmetran a l'aprovació de l'Assemblea General de Socis de l'Entitat Dominant i els comptes anuals individuals de les entitats integrades en el Grup se sotmetran a l'aprovació dels seus respectius Òrgans de Govern (Assemblea General de Socis, Junta General d'Accionistes o Administrador Únic, segons correspongui). El Consell Rector de l'Entitat Dominant estima que aquests comptes s'aprovaran sense cap modificació. Els comptes anuals consolidats del Grup de l'exercici 2014 els va aprovar l'Assemblea General de Socis de l'Entitat Dominant celebrada el 21 de maig de 2015.

El marc normatiu d'informació financera aplicable al Grup és el que s'estableix en:

- a. El Codi de Comerç i la legislació mercantil restant.
- b. La Circular 4/2004, de 22 de desembre, del Banc d'Espanya, i les modificacions successives, sobre normes d'informació financera pública i reservada i models d'estats financers d'entitats de crèdit (d'ara endavant, la Circular 4/2004). La Circular 4/2004 constitueix l'adaptació al sector de les entitats de crèdit espanyoles de les Normes Internacionals d'Informació Financera, adoptades per la Unió Europea mitjançant Reglaments Comunitaris, d'acord amb el Reglament 1606/2002 del Parlament Europeu i del Consell, de 19 de juliol de 2002, relatiu a l'aplicació de les Normes Internacionals de Comptabilitat.
- c. Les normes de compliment obligat aprovades per l'Institut de Comptabilitat i Auditoria de Comptes i les seves normes complementàries de compliment obligat aprovades pel Banc d'Espanya.
- d. La resta de la normativa comptable espanyola que sigui aplicable.

Els comptes anuals consolidats es presenten d'acord amb els models que estableix la Circular 4/2004 i les seves modificacions successives i, si no n'hi ha, seguint les Normes Internacionals d'Informació Financera.

Els comptes anuals consolidats de l'exercici 2015 s'han elaborat considerant tots els principis i polítiques comptables descrits en la Nota 2, així com els criteris de valoració d'aplicació obligatòria que hi tenen un efecte significatiu. Aquests comptes anuals consolidats s'han preparat a partir dels registres de comptabilitat mantinguts per l'Entitat Dominant i per la resta de societats integrades en el Grup. No obstant això, ja que els principis comptables i criteris de valoració aplicats en la preparació dels comptes anuals consolidats de l'exercici 2015 poden diferir dels utilitzats per algunes de les entitats que hi estan integrades, en el procés de consolidació s'han introduït els ajustos i reclassificacions necessaris per homogeneïtzar entre si aquests principis i criteris i per adequar-los a les NIIF-UE aplicades per l'Entitat Dominant.

Les xifres dels documents que formen aquests comptes anuals consolidats, excepte si s'indica el contrari, es presenten en milers d'euros.

D'acord amb la legislació vigent, la informació que conté aquesta memòria referida a l'exercici 2014 es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius amb la informació relativa a l'exercici 2015 i, per tant, no forma part dels comptes anuals consolidats de l'exercici 2015.

Normes i interpretacions emeses per l'*International Accounting Standards Board* (IASB) que han entrat en vigor durant l'exercici 2015

En la data de formulació d'aquests comptes anuals consolidats, les principals normes, modificacions i interpretacions, d'aplicació obligatòria en els exercicis 2015 i posteriors, que han entrat en vigor i han estat adoptades per la Unió Europea, i l'adopció de les quals en el Grup no ha tingut un impacte significatiu en aquests comptes anuals consolidats, són les que es detallen a continuació:

Noves normes i modificacions que han entrat en vigor durant l'exercici 2015

Millores en les NIIF Cicle 2010-2012

Introdueixen modificacions menors en les normes:

NIIF 2 Pagaments basats en accions

Aclariment de les condicions d'irrevocabilitat.

NIIF 3 Combinacions de negoci

Aclariment de la comptabilització de contractes que estableixin contrapartides de caràcter contingent.

NIIF 8 Segments d'operació

Aclariment dels criteris d'agregació i del desglossament de reconciliació entre els actius del segment i els de l'entitat.

NIIF 13 Valoració del valor raonable

Eliminació del paràgraf relatiu al mesurament de les partides a cobrar i a pagar a curt termini sense tipus d'interès establert.

NIC 7 Estat de fluxos d'efectiu

Aclariment de la classificació dels pagaments d'interessos capitalitzats.

NIC 16 Immobilitzat material i NIC 38 Actius intangibles

Aclariment per a l'aplicació del mètode de revaloració.

NIC 24 Informació a revelar sobre parts vinculades

Inclusió de persones jurídiques com a personal clau de la direcció.

Millores en les NIIF Cicle 2011-2013

Introdueixen modificacions menors en les normes:

NIIF 3 Combinacions de negoci

Aclariment de l'abast de les excepcions per a aliances d'empreses (joint ventures).

NIIF 13 Valoració del valor raonable

Aclariment de l'aplicabilitat de l'excepció de l'article 48 a tots els actius financers segons NIC 39 o NIIF 9, independentment que s'ajustin a les definicions d'actius financers o passius financers de la NIC 32.

NIC 40 Inversions immobiliàries

Aclariment que en l'adquisició d'una inversió immobiliària, la NIIF 3 ha de servir com a guia per distingir si aquesta adquisició és d'un actiu, d'un grup d'actius o d'una combinació de negocis.

Normes i interpretacions emeses per l'IASB encara no vigents

En la data de formulació d'aquests comptes anuals consolidats, les normes, modificacions i interpretacions més significatives que havien estat publicades per l'IASB, però que encara no havien entrat en vigor, perquè la seva data d'efectivitat és posterior a la data dels comptes anuals consolidats, són les que es detallen a continuació:

Aprovades per a la seva aplicació a la Unió Europea		Aplicació obligatòria per a exercicis iniciats a partir de:
Modificació de la NIC 1 Presentació d'estats financers	Iniciativa sobre informació a revelar (es permet aplicació anticipada).	1 de gener de 2016
Modificació a la NIIF 11 Acords conjunts	Adquisicions de participacions en operacions conjunes (es permet aplicació anticipada) Especifica la forma de comptabilitzar l'adquisició d'una participació en una operació conjunta l'activitat de la qual constitueix un negoci.	1 de gener de 2016
Modificació de les NIC 16 Immobilitzat material i NIC 38 Actius immaterials	Mètodes acceptables de depreciació i amortització (es permet aplicació anticipada) Aclareix els mètodes acceptables d'amortització i depreciació de l'immobilitzat material i intangible.	1 de gener de 2016
Modificació de la NIC 19 Retribucions als empleats	Contribucions d'empleats a plans de prestació definida La modificació s'emet per facilitar la possibilitat de deduir aquestes contribucions del cost del servei en el mateix període en què es paguen si es compleixen certs requisits.	1 de gener de 2016
Modificació de les NIIF 10 Estats financers consolidats i NIC 28 Comptabilització d'inversions en empreses associades	Venda o aportació d'actius entre un inversor i la seva associada o negoci conjunt Clarificació en relació amb el resultat d'aquestes operacions si es tracta de negocis o d'actius.	1 de gener de 2016
Millores en les NIIF Cicle 2012-2014	Introdueixen modificacions menors en les normes (es permet aplicació anticipada): NIIF 5 Actius no corrents mantinguts per a la venda i operacions discontinuades. NIIF 7 Instruments financers: informació a revelar. NIC 19 Retribucions als empleats. NIC 34 Informació financera intermèdia.	1 de gener de 2016

En la data actual, el Grup encara no ha avaluat l'efecte que aquestes modificacions i millores poden tenir en els comptes anuals consolidats del Grup.

En la data de formulació d'aquests comptes anuals consolidats, les normes, modificacions i interpretacions més significatives que havien estat publicades per l'IASB, però que encara no havien entrat en vigor perquè no han estat encara adoptades per la Unió Europea, són les que es detallen a continuació:

Pendents d'aprovació per a la seva aplicació a la Unió Europea		Aplicació obligatòria per a exercicis iniciats a partir de:
Modificació de les NIIF 10 Estats financers consolidats i NIC 28 Comptabilització d'inversions en empreses associades	Venda o aportació d'actius entre un inversor i la seva associada o negoci conjunt (es permet aplicació anticipada) Estableix que es reconeixerà un guany o una pèrdua per l'import total quan la transacció involucri un negoci.	1 de gener de 2016
NIC 12 Impost sobre els guanys	Reconeixement d'actius per impostos diferits per pèrdues no realitzades	1 de gener de 2017
NIIF 15 Ingressos d'activitats ordinàries procedents de contractes amb clients	Nova norma de reconeixement d'ingressos que substitueix les: NIC 11 Contractes de construcció. NIC 18 Ingressos. IFRIC 13 Programes de fidelització de clients. IFRIC 15 Acords per a la construcció d'immobles. IFRIC 18 Transferències d'actius procedents de clients. SIC-31 Ingressos-Permutes de serveis de publicitat.	1 de gener de 2018
NIIF 9 Instruments financers	Substitueix els requisits de classificació, valoració, reconeixement i baixa en comptes d'actius i passius financers i baixes en comptes de la NIC 39 Instruments financers: reconeixement i valoració.	1 de gener de 2018
NIIF 16 Arrendaments	Nova norma d'arrendaments que substitueix la NIC 17 Arrendaments: La norma estableix un model comptable únic per als arrendataris.	1 de gener de 2019

En la data actual, el Grup encara no ha avaluat l'efecte que aquestes normes poden tenir en els comptes anuals consolidats del Grup, ja que encara no han estat aprovades per al seu ús a la Unió Europea.

1.3 RESPONSABILITAT DE LA INFORMACIÓ I ESTIMACIONS REALITZADES

La informació continguda en aquests comptes anuals consolidats és responsabilitat dels Administradors de l'Entitat Dominant.

En els comptes anuals consolidats de l'exercici 2015 s'han utilitzat, ocasionalment, estimacions realitzades pels Administradors de l'Entitat Dominant per quantificar alguns dels actius, passius, ingressos, despeses i compromisos que hi figuren registrats. Bàsicament, aquestes estimacions es refereixen a:

- La valoració de la participació en entitats associades (Nota 2.1.3).
- El valor raonable de determinats actius financers no cotitzats (Nota 2.2).
- Les pèrdues per deteriorament de determinats actius financers i l'estimació de les garanties associades (Notes 2.3, 2.8, 2.12 i 7 a 9).
- La vida útil i les pèrdues per deteriorament dels actius materials i intangibles (Notes 2.9 i 2.10, 13 i 14).
- Les pèrdues per deteriorament dels actius no corrents en venda (Notes 2.13 i 11).
- La valoració de fons específics i l'estimació de provisions i passius contingents (Notes 2.14 i 17).
- Les hipòtesis utilitzades en el càlcul actuarial dels passius i els compromisos per retribucions postocupació i altres compromisos a llarg termini mantinguts amb els empleats (2.18 i 38.1).
- Les hipòtesis utilitzades per assignar part de les plusvàlues i/o minusvàlues no realitzades de les carteres d'inversions financeres assignades com a 'disponibles per a la venda' (Nota 19).
- La recuperabilitat dels actius fiscals (Notes 2.19 i 21).

Si bé les estimacions descrites anteriorment s'han fet en funció de la millor informació disponible el 31 de desembre de 2015 sobre els fets analitzats, és possible que esdeveniments que puguin tenir lloc en el futur obliguin a modificar-les (a l'alça o a la baixa) en pròxims exercicis; això es faria, si fos necessari, conforme a allò que estableix la *NIC 8 Polítiques comptables, canvis en les estimacions comptables i errors*, de manera prospectiva, reconeixent els efectes del canvi d'estimació en el compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis afectats.

1.4 PARTICIPACIONS EN EL CAPITAL D'ENTITATS DE CRÈDIT

D'acord amb allò que disposa l'article 28 del Reial Decret 84/2015, de 13 de febrer, que desenvolupa la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència de les entitats de crèdit, que regula qüestions relatives al règim jurídic de les entitats de crèdit, el 31 de desembre de 2015 no hi ha participacions mantingudes per l'Entitat Dominant que superin el 5% del capital o dels drets de vot en entitats de crèdit nacionals o estrangeres.

El 31 de desembre de 2015, cap entitat de crèdit, nacional o estrangera, ni cap grup, en el sentit de l'article 4 de la Llei del Mercat de Valors, en què s'integri alguna entitat de crèdit, nacional o estrangera, té una participació superior al 5% del capital o dels drets de vot de l'Entitat Dominant.

1.5 OBJECTIUS, POLÍTIQUES I PROCESSOS DE GESTIÓ DE CAPITAL

El 26 de juny de 2013, el Parlament Europeu i el Consell de la Unió Europea van aprovar la regulació que, a partir de l'1 de gener de 2014, va fer efectiva a tota la Unió Europea l'aplicació dels acords internacionals de capital coneguts com a Basilea III. Aquesta regulació s'articula en el Reglament (UE) núm. 575/2013, sobre els requisits prudencials de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió (d'ara endavant, CRR), i en la Directiva 2013/36/UE, relativa a l'accés a l'activitat de les entitats de crèdit i a la supervisió prudencial de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió (d'ara endavant, CRD IV). Aquesta nova regulació va entrar en vigor l'1 de gener de 2014, amb un calendari d'implantació gradual fins al 2019 (2024 per a alguns aspectes concrets).

El CRR regula, principalment:

- La definició dels fons propis computables, de les deduccions i dels filtres dels elements de capital i dels requisits prudencials.
- La fixació d'uns requisits mínims de capital, mitjançant la definició d'unes ràtios de capital i l'establiment d'uns mínims exigits per a aquests ràtios:
 - Ràtio de capital de nivell 1 ordinari, amb un mínim exigint del 4,5%.
 - Ràtio de capital de nivell 1, amb un mínim exigint del 6%.
 - Ràtio de capital total, amb un mínim exigint del 8%.

El CRR incorpora un calendari d'implantació gradual que permet una adaptació progressiva als nous requeriments de la Unió Europea. Aquest calendari ha estat incorporat en la regulació espanyola a través del RDL 14/2013 i de la Circular 2/2014. La seva aplicació va començar durant l'exercici 2014 i finalitzarà, en alguns casos, l'exercici 2024. Aquest calendari afecta les noves deduccions i emissions i elements de fons propis que, amb aquesta nova regulació, deixen de ser computables com a capital.

- L'exigència del càlcul d'una ràtio de palanquejament, que es defineix com el capital de nivell 1 dividit per l'exposició total assumida.

Per la seva part, la CRD IV estableix, principalment, els requeriments addicionals de capital sobre els establerts pel CRR, mitjançant la definició d'un coixí de conservació de capital del 2,5% sobre el capital de nivell 1 ordinari; un coixí de capital anticíclic, específic per a cada entitat, sobre el capital de nivell 1 ordinari; i un coixí contra riscos sistèmics, només aplicable per a les entitats d'importància sistèmica, amb una aplicació gradual que finalitza el 2019.

El CRR i la CRD IV s'han traslladat a l'ordenació jurídica espanyola a través de la legislació següent:

- Reial Decret-Llei 14/2013, de 29 de novembre, de mesures urgents per a l'adaptació del dret espanyol a la normativa de la Unió Europea en matèria de supervisió i solvència d'entitats financeres (d'ara endavant, RDL 14/2013).

L'objectiu principal del RDL 14/2013 és realitzar les adaptacions més urgents de l'ordenació jurídica espanyola a les novetats substantives derivades de la CRD IV i del CRR, així com ampliar i adaptar les funcions supervisores del Banc d'Espanya i de la Comissió Nacional del Mercat de Valors a les noves facultats establertes en el Dret de la Unió Europea. D'aquesta manera, es garanteix el control operatiu dels supervisors per assegurar el compliment que cal de les obligacions que per a les entitats de crèdit i les empreses de serveis d'inversió es deriven de la nova normativa europea.

- Circular 2/2014, de 31 de gener, del Banc d'Espanya, a les entitats de crèdit, sobre l'exercici de diverses opcions reguladores contingudes en el Reglament (UE) núm. 575/2013 (d'ara endavant, la Circular 2/2014).

D'acord amb les facultats conferides pel CRR a les autoritats competents nacionals, l'objecte d'aquesta circular és establir quines opcions han de complir immediatament, des de l'entrada en vigor del nou marc regulador de la solvència, els grups consolidables d'entitats de crèdit i les entitats de crèdit espanyoles integrades o no en un grup consolidable, i amb quin abast. Per a això, en aquesta circular, el Banc d'Espanya fa ús d'algunes de les opcions reguladores de caràcter permanent previstes en el CRR, a fi de permetre una continuïtat en el tractament que la normativa espanyola havia estat donant a determinades qüestions abans de l'entrada en vigor de l'esmentada norma comunitària.

- Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit.

L'objecte principal d'aquesta llei és continuar la transposició de la CRD IV, iniciada pel RDL 14/2013, refondre en un únic text les principals normes d'ordenació i disciplina de les entitats de crèdit i regular els instruments supervisors i sancionadors que han d'utilitzar les autoritats, amb l'objecte de garantir l'eficàcia plena de la normativa.

- Circular 3/2014, de 30 de juliol, del Banc d'Espanya, a les entitats de crèdit i societats i serveis de taxació homologats, per la qual s'estableixen mesures per fomentar la independència de l'activitat de taxació i s'exerciten opcions reguladores en relació amb la deducció d'actius intangibles.

L'objectiu d'aquesta circular és unificar el tractament de la deducció dels actius intangibles durant el període transitori que estableix el CRR, equiparant el tractament dels fons de comerç al de la resta d'actius intangibles.

- Reial Decret 84/2015, de 13 de febrer, pel qual es desplega la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit.

El Reial Decret introdueix les principals novetats de la Directiva 2013/36/UE en matèria de govern corporatiu i política de remuneracions. Així mateix, introdueix determinades disposicions relacionades amb la solvència, s'aclareix l'aplicació de certs articles del Reglament UE 575/2013 i desenvolupa el règim de coixins de capital i les facultats supervisors del Banc d'Espanya.

Els objectius estratègics marcats per la Direcció del Grup en relació amb la gestió que es fa dels seus recursos propis són els següents:

- Mantenir un excés raonable de capital respecte als requeriments de recursos propis mínims, que reforci la solvència del Grup, permeti superar qualsevol eventualitat i faciliti el creixement futur del balanç.
- Prioritzar els recursos propis de primera categoria en ser de la màxima qualitat.

Per complir amb aquests objectius, el Grup disposa d'una sèrie de polítiques i processos de gestió dels recursos propis, les principals directrius dels quals es detallen a continuació:

- El Departament de Gestió Global del Risc, que depèn jeràrquicament de la Direcció General de l'Entitat Dominant, analitza les diferents ràtios de capital i la seva relació amb els nivells de tolerància definits internament, així com el compliment de la normativa en matèria de recursos propis, incloent-los en la informació periòdica al Consell Rector.

- El procés de Planificació de Capital permet al Grup controlar la seva solvència i, en particular, les necessitats de recursos propis que resulten del seu pla estratègic i del seu perfil de risc. La Planificació de Capital inclou l'ús d'escenaris d'estrès.
- L'avaluació del perfil de risc en el marc de l'exercici anual d'autoavaluació de capital i l'anàlisi de l'adequació dels recursos propis al perfil de risc.
- La implementació d'un Sistema de Gestió del Risc efectiu, d'acord amb l'estratègia del Grup i els seus plans operatius.

La gestió que el Grup du a terme dels seus recursos propis s'ajusta, pel que fa a definicions conceptuals, a allò que disposa el CRR. En aquest sentit, el Grup considera com a recursos propis computables els que s'indiquen en el Reglament esmentat.

El Grup calcula els requeriments de recursos propis mínims que estableix el CRR esmentat seguint el mètode estàndard; sobre la base del qual estima la seva exposició al risc de crèdit i contrapart (en funció dels actius, compromisos i altres comptes d'ordre que presentin aquests riscos, atenent els seus imports, característiques, contraparts, garanties, etc.), al risc de posició i liquidació corresponent a la cartera de negociació i al risc operacional (per a l'avaluació del qual utilitza el mètode de l'indicador bàsic).

A més, el Grup està subjecte, segons el que estableix el CRR esmentat, al compliment dels límits de concentració de riscos i al compliment de les obligacions de Govern Corporatiu; a mantenir un procés d'autoavaluació del capital i mesurament del risc de tipus d'interès; així com a les obligacions d'informació pública que cal rendir al mercat.

Per garantir el compliment dels objectius indicats anteriorment, el Grup fa una gestió integrada d'aquests riscos, d'acord amb les polítiques esmentades abans.

A continuació s'inclou un detall dels recursos propis del Grup, en data 31 de desembre de 2015 i 31 de desembre de 2014, considerats com a 'capital a efectes de gestió', classificats en recursos propis de capital de nivell 1 i nivell 2.

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Recursos computables de capital de nivell 1		
+ Capital de nivell 1 ordinari	65.222	63.403
+ Guanyos acumulats	101.302	103.808
+ Reserves (excepte reserva de revaloració)	63.877	57.507
+ Reserves d'entitats pel mètode de la participació (*)	4.592	3.647
+ Ajustos per valoració de valors representatius de deute	32.105	41.560
+ Ajustos per valoració d'instruments de capital	720	1.081
+ Ajustos per valoració per diferències de canvi	8	13
+ Reserves de revaloració (Nota 20.1.2)	1.637	1.663
+ Resultat de l'exercici	11.705	10.552
- Interessos per pagar als socis per aportacions al capital (Nota 3)	(3.081)	(2.666)
+ Interessos minoritaris	806	964
- Altres actius intangibles	(11.992)	(10.267)
- Actius de plans de prestació definida (Nota 38.1.1.2)	(318)	(424)
- Instruments de capital de nivell 1 d'ens del sector financer	(10.053)	(10.896)
- Altres deduccions de capital de nivell 1	(21.787)	(32.306)
Subtotal	133.441	123.831
Recursos computables de capital de nivell 2		
+ Cobertura genèrica computable	9.327	8.896
Subtotal	9.327	8.896
Total fons propis (Nivell 1 + 2)	142.768	132.727

(*) Inclou l'entitat dependent Caixa Enginyers Vida, SA, i l'entitat associada Norbolsa, SV, SA.

En data 31 de desembre de 2015, l'Entitat Dominant assoleix una ràtio de capital de nivell 1 ordinari (CET 1) del 15,08% (14,49% a nivell consolidat) i de ràtio de capital total del 16,09% (15,51% a nivell consolidat), la qual cosa representa un excés de recursos propis sobre el mínim exigít per la ràtio de capital total de 73.235 milers d'euros (69.119 milers d'euros, a nivell consolidat) sobre els requeriments mínims reguladors establerts en el Reglament 575/2013 sobre els requisits prudencials de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió (CRR).

1.6 DETERMINACIÓ DEL PATRIMONI CONSOLIDAT

A causa de l'aplicació de les normes en vigor per a la presentació dels comptes anuals consolidats, per efectuar una avaluació del patrimoni net del Grup, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, cal considerar els següents saldos i conceptes dels balanços de situació consolidats adjunts:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Fons de dotació (Nota 20.1.1)	69.362	67.498
Reserves (Nota 20.1.2)	70.096	62.805
Menys: valors propis (Nota 20.1.1)	(4.256)	(4.211)
Resultat de l'exercici atribuït a l'Entitat Dominant	11.652	10.547
Ajustos per valoració (Nota 20.2)	32.833	42.654
Interessos minoritaris (Nota 20.3)	1.344	1.205
Patrimoni net	181.031	180.498
Aplicacions previstes en la distribució de resultats que minoren el patrimoni net (Notes 3 y 21.2)		
Interessos per pagar als socis per aportacions al capital	(3.081)	(2.666)
Patrimoni net després de l'aplicació de resultats	177.950	177.832

1.7 COEFICIENT DE RESERVES MÍNIMES

El 31 de desembre de 2015 i 2014, així com durant els exercicis 2015 i 2014, l'Entitat Dominant complia amb els requisits mínims que exigeix la normativa vigent per a aquest coeficient.

1.8 FONS DE GARANTIA DE DIPÒSITS I ALTRES CONTRIBUCIONS

1.8.1 Fons de Garantia de Dipòsits d'Entitats de Crèdit

L'Entitat Dominant està adscrita al Fons de Garantia de Dipòsits d'Entitats de Crèdit (d'ara endavant, FGDEC) i hi realitza les aportacions anuals i derrames que li corresponen en virtut del Reial Decret-Ilei 16/2011, de 14 d'octubre, pel qual es crea l'FGDEC.

La disposició final primera del Reial Decret 1012/2015 modifica el Reial Decret 2606/1996, de 20 de desembre, sobre fons de garantia de dipòsits d'entitats de crèdit, a fi de desenvolupar els nous articles que la Llei 11/2015, de 18 de juny, de recuperació i resolució d'entitats de crèdit i empreses d'inversió va introduir en el Reial Decret-Ilei 16/2011, de 14 d'octubre, pel qual es crea l'FGDEC. D'aquesta forma, es completa la transposició de la Directiva 2014/49/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 16 d'abril de 2014, que harmonitza determinats aspectes dels sistemes de garantia de dipòsits a nivell europeu.

Les modificacions del Reial Decret 2606/1996, de 20 de desembre, suposen un canvi en la base de càlcul de les aportacions en dividir-se l'FGDEC en dos compartiments estancs: el compartiment de garantia de dipòsits i el compartiment de garantia de valors, que desenvolupa la Circular 8/2015, de 18 de desembre de 2015, del Banc d'Espanya, a les entitats i sucursals adscrites a l'FGDEC, sobre informació per determinar les bases de càlcul de les aportacions a l'FGDEC i que substitueix l'anterior Circular 4/2001, de 24 de setembre, a les entitats adscrites a un fons de garantia de dipòsits, d'informació sobre els saldos que integren la base de càlcul de les aportacions als fons de garantia de dipòsits i abast dels imports garantits.

D'acord amb aquesta Circular 8/2015, la base de càlcul de les aportacions, per a l'exercici 2015 i següents, vindrà determinada, per al compartiment de garantia de dipòsits, pel volum de dipòsits coberts pel FGDEC i els interessos que meritin aquests, també coberts per l'FGDEC.

Aportació ordinària anual

La Comissió Gestora de l'FGDEC, en la seva sessió de 2 de desembre de 2015, va acordar fixar l'aportació ordinària anual al compartiment de garantia de dipòsits, per a l'exercici 2015, en l'1,6 per mil de l'import dels dipòsits garantits. L'aportació ordinària anual al compartiment de valors es manté en el 2 per mil del 5 per cent de l'import dels valors dipositats admissibles.

Les modificacions en l'FGDEC també preveuen que les aportacions anuals de les entitats al compartiment de garantia de dipòsits s'ajustin en funció del seu perfil de risc una vegada el Banc d'Espanya hagi desenvolupat els mètodes necessaris per al càlcul. Ja que la data màxima per a aquest desenvolupament és el 31 de maig de 2016, aquests ajustos no s'han aplicat a les aportacions de l'exercici 2015.

Les aportacions meritades durant l'exercici 2015, en concepte de la contribució a l'FGDEC, ascendeixen a 2.083 milers d'euros (3.085 milers d'euros, a l'exercici 2014), que s'han registrat en el capítol 'Altres càrregues d'explotació' dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts (Nota 37).

Derrama aprovada per la Comissió Gestora

La Comissió Gestora de l'FGDEC, en la seva sessió del 30 de juliol de 2012, amb la finalitat de restaurar la suficiència patrimonial de l'FGDEC conforme a allò que preveu l'article 6.2 del Reial Decret-Llei 16/2011, de 14 d'octubre, va acordar la realització d'una derrama entre les entitats que hi estan adscrites. En el cas de l'Entitat Dominant, la derrama corresponent és de 3.366 milers d'euros, pagable en deu quotes anuals de 337 milers d'euros cadascuna. La quota que en cada data hagi d'ingressar l'Entitat Dominant serà deduïda de l'aportació ordinària anual que, si s'escau, satisfaci en aquesta mateixa data, i fins a l'import d'aquesta aportació ordinària.

El compromís de pagament per aquesta derrama es registra, pel seu valor actual, en l'epígraf de 'Passius financers a cost amortitzat - Altres passius financers' del passiu dels balanços de situació consolidats adjunts. El saldo d'aquest concepte, el 31 de desembre de 2015, és de 2.149 milers d'euros (2.421 milers d'euros, el 31 de desembre de 2014) i inclou 64 milers d'euros en concepte d'interessos financers meritats durant l'exercici 2015 (72 milers d'euros, durant l'exercici 2014) (Notes 16.4 i 37).

D'altra banda, la despesa anticipada que suposa aquesta derrama s'ha registrat, pel seu valor actual, en l'epígraf 'Inversions creditícies - Crèdit a la clientela' de l'actiu dels balanços de situació consolidats adjunts. El saldo d'aquest concepte, el 31 de desembre de 2015, és de 2.097 milers d'euros (2.362 milers d'euros, el 31 de desembre de 2014) (Nota 8.1).

Aportació extraordinària addicional

Per emprendre les funcions previstes per a l'FGDEC derivades del Reial Decret-Llei 6/2013, de 22 de març, de protecció als titulars de determinats productes d'estalvi i inversió i altres mesures de caràcter financer, es va establir una aportació extraordinària addicional, aplicable una única vegada, d'un 3 per mil dels dipòsits computables el 31 de desembre de 2013, liquidable en dos trams: un primer tram, equivalent a les dues cinques parts de l'import total que cal satisfer una vegada aplicades les deduccions previstes, que es va liquidar el 22 de gener de 2014; i un segon tram, equivalent a les tres cinques parts restants, el calendari definitiu de pagaments del qual va ser aprovat per la Comissió Gestora de l'FGDEC amb data 17 de desembre de 2014, corresponent l'últim pagament al 2016. L'import pendent de pagament per aquest concepte, el 31 de desembre de 2015, és de 1.016 milers d'euros (2.032 milers d'euros, el 31 de desembre de 2014) (Nota 16.4).

1.8.2 Altres contribucions

Fons de Resolució Nacional

La Directiva 2014/59/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 15 de maig de 2014, per la qual s'estableix un marc per a la reestructuració i la resolució d'entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió, imposa als Estats Membres l'establiment de mecanismes de finançament de la resolució amb la finalitat de garantir l'aplicació efectiva, per part de l'autoritat de resolució, de les competències i instruments de la resolució.

La Llei 11/2015, de 18 de juny, de recuperació i resolució d'entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió trasllada l'anterior Directiva Europea a l'ordenació jurídica espanyola. Aquesta llei crea un Fons de Resolució Nacional (FRN), la finalitat del qual és finançar les mesures de resolució que executi el Fons de Resolució Ordenada Bancària (FROB), qui té encomanada la gestió i administració de l'FRN.

L'FRN està finançat per les aportacions de les entitats de crèdit i les empreses de serveis d'inversió, i els seus recursos financers han d'assolir, almenys, l'1 per cent dels dipòsits garantits de totes les entitats no més tard del 31 de desembre de 2024.

Per tal d'assolir aquest nivell i cobrir les seves despeses de funcionament, el FROB recaptarà, a partir de l'exercici 2015 i, almenys, amb una periodicitat anual, contribucions ordinàries de les entitats integrants. Per determinar la contribució de cada entitat, es considerarà, d'una banda, la proporció dels passius totals de cada entitat sobre el total agregat de totes les entitats, exclosos els recursos propis i els imports garantits de dipòsits, i, d'altra banda, el perfil de risc de cada entitat, que inclou una avaluació de la probabilitat de ser objecte de resolució, la complexitat de la seva estructura i resolubilitat i els indicadors de la situació financera i nivell de risc, entre d'altres.

D'acord amb el calendari previst, el gener de 2016, l'Autoritat Única de Resolució Europea va iniciar plenament les seves operacions i, a finals de gener, s'han d'haver fusionat tots els Fons de Resolució Nacionals dels Estats membres de la zona euro en un Fons Únic de Resolució Europeu. Les aportacions de l'exercici 2016 i següents es faran a aquest Fons Europeu, i l'FRN només quedarà operatiu per a empreses de serveis d'inversió.

L'aportació reportada per l'Entitat Dominant durant l'exercici 2015 ha estat de 321 milers d'euros, que s'han registrat en el capítol 'Altres càrregues d'explotació' del compte de pèrdues i guanys consolidat adjunt (Nota 37).

Taxa de supervisió al Banc Central Europeu

L'Entitat Dominant està obligada al desemborsament d'una taxa anual, segons estableix el Reglament (UE) núm. 1163/2014 del Banc Central Europeu, de 22 d'octubre de 2014, sobre les taxes de supervisió per sostenir les competències de supervisió a les entitats de crèdit encarregades al Banc Central Europeu.

Aquesta taxa es determina basant-se en la importància i el perfil de risc de l'Entitat Dominant, així com en els seus actius ponderats per risc.

La contribució meritada durant l'exercici 2015 s'ha registrat en l'epígraf 'Altres càrregues d'explotació - Resta de càrregues d'explotació' del compte de pèrdues i guanys consolidat adjunt per un import de 17 milers d'euros.

1.9 INFORMACIÓ REQUERIDA PER LA LLEI 2/1981, DE 25 DE MARÇ, DE REGULACIÓ DEL MERCAT HIPOTECARI I PEL REIAL DECRET 716/2009, DE 24 D'ABRIL, PEL QUAL ES DESENVOLUPEN DETERMINATS ASPECTES D'AQUESTA LLEI

El Grup no té emissions de cèdules hipotecàries ni de bons hipotecaris subjectes a la informació que requereix aquesta llei.

No obstant això, el Consell Rector de l'Entitat Dominant manifesta que el Grup disposa de les polítiques i els procediments expressos en relació amb les seves activitats en el mercat hipotecari, els quals garanteixen el compliment de la normativa que el regula. Aquestes polítiques i procediments inclouen aspectes com:

- La relació entre l'import de préstecs i crèdits i el valor de la taxació del bé immoble hipotecat.
- La relació entre el deute i els ingressos del prestatari, així com la verificació de la informació facilitada pel prestatari i de la seva solvència.
- Procediments sobre la selecció de societats taxadores.

1.10 INFORMACIÓ SOBRE ELS AJORNAMENTS DE PAGAMENT EFECTUATS A PROVEÏDORS

L'entrada en vigor de la Llei 15/2010, de 5 de juliol, que va modificar la Llei 3/2004, de 29 de desembre, per la qual s'establien mesures de lluita contra la morositat en les operacions comercials, establia l'obligació per a les entitats de publicar, de manera expressa, les informacions sobre els terminis de pagament als seus proveïdors en la memòria dels seus comptes anuals.

La Disposició final segona de la Llei 31/2014, de 3 de desembre, ha modificat la Llei 15/2010, anteriorment citada, perquè les entitats incloguin, de manera expressa, en les memòries dels seus comptes anuals el període mitjà de pagament a proveïdors, i ha facultat l'Institut de Comptabilitat i Auditoria de Comptes (d'ara endavant, ICAC) a establir les adaptacions necessàries per al compliment d'aquesta obligació.

D'acord amb allò que disposa l'article 6 de la Resolució, de 29 de gener de 2016, de l'ICAC, es desglossa, a continuació, la informació requerida en relació amb el període mitjà de pagament a proveïdors, la ràtio de les operacions pagades i pendents de pagament i el total de pagaments realitzats i pendents de realitzar en la data del tancament del balanç de situació consolidat adjunt.

Díes	2015
Període mitjà de pagament a proveïdors	20
Ràtio d'operacions pagades	21
Ràtio d'operacions pendents de pagament	15
Milers d'euros	2015
Total de pagaments fets	23.498
Total de pagament pendents	2.595

Les dades exposades en el quadre anterior sobre pagaments a proveïdors fan referència a aquells que, per la seva naturalesa, són creditors comercials, de manera que inclouen les dades relatives al capítol 'Resta de passius' del balanç de situació consolidat adjunt.

El Grup ha calculat el període mitjà de pagament a proveïdors com el termini que transcorre des del lliurament dels béns o la prestació dels serveis a càrrec del proveïdor i el pagament material de l'operació d'acord amb la metodologia que es descriu a l'article 5 d'aquesta Resolució de l'ICAC.

El termini màxim legal de pagament aplicable al Grup, durant l'exercici 2015, segons la Llei 3/2004, de 29 de desembre, per la qual s'establien mesures de lluita contra la morositat en les operacions comercials (modificada pel Reial Decret-Llei 4/2013, de 22 de febrer), és de 30 dies naturals, llevat que hi hagi un pacte de les parts i sense que, en cap cas, es pugui acordar un termini superior a 60 dies naturals.

1.11 CONTRACTES D'AGÈNCIA

Ni al tancament de l'exercici 2015, ni en cap moment durant aquest exercici, l'Entitat Dominant i les entitats dependents no han mantingut en vigor 'contractes d'agència' en la forma en què aquests es preveuen a l'article 22 del Reial Decret 1245/1995, de 14 de juliol.

1.12 IMPACTE MEDIAMBIENTAL

Ateses les activitats a les quals es dediquen les entitats que formen el Grup, no tenen responsabilitats, despeses, actius, provisions ni contingències de naturalesa mediambiental que poguessin ser significatius en relació amb el patrimoni, la situació financera i els resultats d'aquestes entitats. Per aquest motiu, no s'inclouen desglossaments específics en aquesta memòria dels comptes anuals consolidats respecte a informació de qüestions mediambientals.

1.13 FETS POSTERIORIS

Entre la data de tancament i la data de formulació d'aquests comptes anuals consolidats, no s'ha produït cap esdeveniment, que no s'hagi especificat en les Notes d'aquesta memòria consolidada, que els afecti de manera significativa.

2. PRINCIPIS I POLÍTIQUES COMPTABLES I CRITERIS DE VALORACIÓ APLICATS

En l'elaboració dels comptes anuals consolidats del Grup, de l'exercici 2015, s'han aplicat els principis i polítiques comptables i criteris de valoració següents:

2.1 CONSOLIDACIÓ

2.1.1 Entitats dependents

Es consideren 'entitats dependents' les entitats sobre les quals l'Entitat Dominant té capacitat per exercir control; aquesta capacitat es manifesta, generalment encara que no únicament, per la propietat, directa o indirecta, del 50% o més dels drets de vot de les entitats participades o, tot i ser aquest percentatge inferior o nul, si l'existència d'altres circumstàncies o acords atorguen a l'Entitat Dominant el control.

Conforme a allò que disposa la NIC 27 Estats financers consolidats i separats, s'entén per control el poder de dirigir les polítiques financeres i operatives d'una entitat amb la finalitat d'obtenir beneficis de les seves activitats.

L'Entitat Dominant manté una participació minoritària en la societat cooperativa Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda. No obstant això, els membres del Consell Rector de dita societat són, al seu torn, membres del Consell Rector de l'Entitat Dominant, la qual cosa, d'acord amb allò que estableix la NIC 27 Estats financers consolidats i separats, suposa l'existència de control i, en conseqüència, obliga l'Entitat Dominant a consolidar aquesta societat cooperativa pel mètode d'integració global.

Els comptes anuals de les entitats dependents es consoliden amb els de l'Entitat Dominant mitjançant l'aplicació del mètode d'integració global, tal com el defineix la NIC 27 Estats financers consolidats i separats. En conseqüència, tots els saldos significatius derivats de les transaccions efectuades entre les societats consolidades s'han eliminat en el procés de consolidació mitjançant aquest mètode. Addicionalment, la participació de tercers en el patrimoni net del Grup es presenta en el capítol 'Interessos minoritaris' dels balanços de situació consolidats i la participació de tercers en els resultats consolidats de l'exercici es presenta en el capítol 'Resultat atribuït a interessos minoritaris' del compte de pèrdues i guanys consolidat (Nota 20.3).

La consolidació dels resultats generats per les entitats dependents adquirides en un exercici es fa tenint en compte, únicament, els resultats relatius al període comprès entre la data d'adquisició i el tancament de l'exercici.

2.1.2 Negocis conjunts

Un 'negoci conjunt' és un acord contractual en virtut del qual dues o més entitats, denominades participants, emprenen una activitat econòmica que se sotmet a un control conjunt, és a dir, un acord contractual per compartir el poder de dirigir les polítiques financeres i d'explotació d'una entitat, o una altra activitat econòmica, a fi de beneficiar-se de les seves operacions, en el qual es requereix el consentiment unànim de tots els participants per a la presa de decisions estratègiques tant financeres com operatives.

El 31 de desembre de 2015 i 2014, l'Entitat Dominant no manté participacions en negocis conjunts.

2.1.3 Entitats associades

Es consideren 'entitats associades' les societats sobre les quals l'Entitat Dominant té capacitat per exercir una influència significativa, tot i que no constitueixin una unitat de decisió amb l'Entitat Dominant ni es troben sota control conjunt. Habitualment, aquesta capacitat es manifesta en una participació (directa o indirecta) igual o superior al 20% i inferior al 50% dels drets de vot de l'entitat participada. Si els drets de vot són inferiors al 20%, la influència significativa s'evidencia si es produeix alguna de les circumstàncies assenyalades en la normativa vigent com, per exemple, la representació en el Consell d'Administració.

En els comptes anuals consolidats, les entitats associades es valoren mitjançant el mètode de la participació, tal com el defineix la NIC28 Inversions en entitats associades. En el cas de transaccions significatives amb una entitat associada, les pèrdues i guanys corresponents s'eliminen en el percentatge de participació del Grup en el seu capital.

L'única participació del Grup en entitats associades correspon a la participació en Norbolsa, SV, SA (Nota 1.1). Aquesta participació es va adquirir durant l'exercici 2011 amb un fons de comerç financer de 631 milers d'euros.

2.2 INSTRUMENTS FINANCERS

Un instrument financer és un contracte que dóna lloc a un actiu financer en una entitat i, alhora, a un passiu financer o instrument de capital en una altra entitat.

Un instrument de capital, o de patrimoni net, és un negoci jurídic que evidencia, o reflecteix, una participació residual en els actius de l'entitat que l'emet, una vegada deduïts tots els passius.

2.2.1 Registre inicial d'instruments financers

Els instruments financers es registren inicialment en el balanç de situació consolidat quan el Grup es converteix en una part del contracte que els origina, d'acord amb les condicions d'aquest contracte. En concret, els instruments de deute, com ara els crèdits i dipòsits de diners, es registren des de la data en què sorgeix el dret legal a rebre o l'obligació legal de pagar efectiu. Per la seva banda, els derivats financers, amb caràcter general, es registren en la data de la seva contractació.

Les operacions de compravenda d'actius financers instrumentades mitjançant contractes convencionals, entesos com a contractes en què les obligacions recíproques de les parts s'han de consumir dins d'un marc temporal establert per la regulació o per les convencions del mercat i que no es poden liquidar per diferències, com ara els contractes borsaris o les compravendes a termini de divises, es registren des de la data en què els beneficis, els riscos, els drets i els deures inherents a tot propietari siguin de la part adquirent; segons el tipus d'actiu financer comprat o venut, pot ser la data de contractació o la data de liquidació o lliurament. En concret, les operacions realitzades en el mercat de divises de comptat es registren en la data de liquidació; les operacions realitzades amb instruments de capital negociats en mercats secundaris de valors espanyols es registren en la data de contractació; i les operacions realitzades amb instruments de deute negociats en mercats secundaris de valors espanyols es registren en la data de liquidació.

2.2.2 Baixa dels instruments financers

Un actiu financer es dóna de baixa del balanç de situació consolidat quan es produeix alguna de les circumstàncies següents:

- Els drets contractuals sobre els fluxos d'efectiu que generen han expirat.
- Es transfereix l'actiu financer i es transmeten substancialment els riscos i els beneficis de l'actiu financer o, encara que ni hi hagi ni transmissió ni retenció substancial, es transmet el control de l'actiu financer (Nota 2.6).

Per la seva banda, un passiu financer es dona de baixa del balanç de situació consolidat quan s'han extingit les obligacions que genera o quan el Grup el readquireix, ja sigui amb la intenció de tornar-lo a col·locar o amb la intenció de cancel·lar-lo.

2.2.3 Valor raonable i cost amortitzat dels instruments financers

Quan es registren inicialment en el balanç de situació consolidat, tots els instruments financers es registren pel seu valor raonable que, llevat que hi hagi alguna evidència en contra, és el preu de transacció. Després de la comptabilització inicial, en una data determinada, s'entén per valor raonable d'un instrument financer l'import pel qual podria ser comprat o venut en aquesta data entre dues parts, degudament informades, en una transacció realitzada en condicions d'independència mútua.

No obstant això, en el cas de determinats actius i passius financers, el criteri de reconeixement en el balanç de situació consolidat és el de cost amortitzat. Aquest criteri s'aplica als actius financers inclosos a les carteres d'"Inversions creditícies" i "Cartera d'inversió a venciment" i, pel que fa als passius financers, als registrats com a "Passius financers a cost amortitzat".

Valor raonable

La referència més objectiva i habitual del valor raonable d'un instrument financer és el preu que se'n pagaria en un mercat organitzat, transparent i profund ('preu de cotització' o 'preu de mercat').

Quan no hi ha preu de mercat per a un instrument financer determinat, per estimar el seu valor raonable es recorre al preu establert en transaccions recents d'instruments anàlegs i, si no n'hi ha, a models de valoració prou contrastats per la comunitat financera internacional, i es tenen en compte les peculiaritats específiques de l'instrument per valorar i, molt especialment, els diferents tipus de riscos que l'instrument porta associats. No obstant això, les limitacions dels models de valoració desenvolupats i les possibles inexactituds en les assumpcions exigides per aquests models poden fer que el valor raonable, així estimat, d'un instrument financer no coincideixi exactament amb el preu al qual l'instrument podria ser comprat o venut en la data de la seva valoració. La majoria d'instruments financers registrats a valor raonable, excepte els derivats OTC, estan valorats d'acord amb cotitzacions de mercats actius.

El valor raonable dels derivats financers negociats en mercats organitzats, transparents i profunds, inclosos a la cartera de negociació, s'assimila a la seva cotització diària i, si per raons excepcionals, no es pot establir la seva cotització en una data concreta, es recorre per valorar-los a mètodes similars als utilitzats per valorar els derivats no negociats en mercats organitzats.

El valor raonable dels derivats no negociats en mercats organitzats o negociats en mercats organitzats poc profunds o transparents s'assimila a la suma dels fluxos de caixa futurs amb origen en l'instrument, descomptats en la data de la valoració ('valor actual' o 'tancament teòric'), i en el procés de valoració s'utilitzen mètodes reconeguts pels mercats financers: 'valor actual net' (VAN), models de determinació de preus d'opcions, etc.

Els instruments financers es classifiquen en una de les categories següents en funció de la metodologia utilitzada en l'obtenció del seu valor raonable:

- **Nivell 1:** instruments financers el valor raonable dels quals s'ha determinat prenent la seva cotització en mercats actius, sense fer-hi cap modificació.
- **Nivell 2:** instruments financers el valor raonable dels quals s'ha estimat sobre la base de preus cotitzats en mercats organitzats per a instruments similars o mitjançant la utilització d'altres tècniques de valoració en què tots els inputs significatius es basen en dades de mercat observables directament o indirectament.

- **Nivell 3:** instruments el valor raonable dels quals s'ha estimat utilitzant tècniques de valoració en què algun input significatiu no es basa en dades de mercat observables.

A efectes d'allò que disposen els paràgrafs anteriors, es considera que un input és significatiu quan és important en la determinació del valor raonable en el seu conjunt.

La majoria dels instruments financers del Grup registrats a valor raonable tenen com referència objectiva per determinar el seu valor raonable les cotitzacions de mercats actius (Nivell 1) i, per tant, per determinar el seu valor raonable utilitzen el preu que se'n pagaria en un mercat organitzat, transparent i profund (el preu de cotització o el preu de mercat).

Cost amortitzat

S'entén per cost amortitzat el cost d'adquisició d'un actiu o passiu financer corregit (per més o per menys, segons sigui el cas) pels reemborsaments de principal i d'interessos i (per més o per menys, segons sigui el cas) per la part imputada en el compte de pèrdues i guanys consolidat, mitjançant la utilització del mètode del tipus d'interès efectiu, de la diferència entre l'import inicial i el valor de reemborsament d'aquests instruments financers. En el cas dels actius financers, el cost amortitzat inclou, a més, les correccions del seu valor motivades pel deteriorament que hagin experimentat des de la seva adquisició.

El tipus d'interès efectiu és el tipus d'actualització que iguala exactament el valor inicial d'un instrument financer amb la totalitat dels seus fluxos d'efectiu estimats per tots els conceptes al llarg de la seva vida romanent. En el cas dels instruments financers amb tipus d'interès fix, el tipus d'interès efectiu coincideix amb el tipus d'interès contractual establert en el moment de la seva adquisició, ajustat, si escau, per les comissions i pels costos de transacció que, d'acord amb allò que disposa la normativa vigent, s'hagin d'incloure al càlcul d'aquest tipus d'interès efectiu. En els instruments financers amb tipus d'interès variable, el tipus d'interès efectiu s'estima de manera anàloga a les operacions de tipus d'interès fix, i es recalcula en cada data de revisió del tipus d'interès contractual de l'operació tenint en compte els canvis que hagin sofert els fluxos d'efectiu futurs d'aquests instruments financers.

Una part important dels actius i alguns passius registrats en el balanç de situació consolidat a cost amortitzat estan referenciats a tipus d'interès variables i tenen una revisió, com a màxim, anual del tipus d'interès aplicable, de manera que el valor raonable d'aquests actius, obtingut per descompte de fluxos amb un tipus d'interès de mercat, no serà significativament diferent del valor de cost amortitzat registrat en el balanç de situació consolidat.

La resta d'actius i passius registrats en el balanç de situació consolidat segons el cost amortitzat tenen un tipus d'interès fix, i una part significativa té venciment residual inferior a un any. En conseqüència, el seu valor raonable, obtingut pel descompte de fluxos amb un tipus d'interès de mercat, no és significativament diferent del valor de cost amortitzat registrat en el balanç de situació consolidat.

Els actius i passius registrats en el balanç de situació consolidat segons el cost amortitzat que no s'inclouen en algun dels paràgrafs anteriors, és a dir, els que tenen un tipus fix amb venciment residual superior a un any, són poc significatius en relació amb el total de cada capítol, de manera que el Grup considera que la diferència entre el seu valor raonable, obtingut pel descompte de fluxos amb un tipus d'interès de mercat, i el valor de cost amortitzat registrat en el balanç de situació consolidat no serà significativa.

2.2.4 Classificació i valoració dels actius i passius financers

Els instruments financers es presenten classificats en el balanç de situació consolidat del Grup, principalment, d'acord amb les categories que es relacionen a continuació:

- **Actius i passius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys:** en el Grup, aquesta categoria la integren els instruments financers classificats com a 'Cartera de negociació' i els instruments financers classificats com a 'Altres actius i passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats'.

Cartera de negociació

- Es consideren **actius financers** inclosos a la 'Cartera de negociació' aquells que s'adquireixen amb la intenció de realitzar-los a curt termini o que formen part d'una cartera d'instruments financers, identificats i gestionats conjuntament, per a la qual hi ha evidències d'actuacions recents per obtenir guanys a curt termini, així com els instruments derivats que no hagin estat designats com a instruments de cobertura, inclosos els que hagin estat segregats d'instruments financers híbrids en aplicació d'allò que disposa la NIC 39 *Instruments financers: reconeixement i valoració*.
- Es consideren **passius financers** inclosos a la 'Cartera de negociació' aquells que s'emeten amb la intenció de readquirir-los en un futur proper o que formen part d'una cartera d'instruments financers, identificats o gestionats conjuntament, per a la qual hi ha evidències d'actuacions recents per obtenir guanys a curt termini; les posicions curtes de valors fruit de vendes d'actius adquirits temporalment amb pacte de retrocessió no opcional o de valors rebuts en préstec; i els instruments derivats que no s'hagin designat com a instruments de cobertura, inclosos els que hagin estat segregats d'instruments financers híbrids en aplicació d'allò que disposa la NIC 39.

Els instruments financers classificats com a actius o passius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys es valoren inicialment pel seu valor raonable, i després es registren les variacions produïdes en el dit valor raonable amb contrapartida en l'epígraf 'Resultats d'operacions financeres (net) - Cartera de negociació' del compte de pèrdues i guanys consolidat, llevat de les variacions en aquest valor raonable que es deguin als rendiments meritats d'instruments financers diferents dels derivats de negociació, que es registraran en els capítols d'Interessos i rendiments assimilats, 'Interessos i càrregues assimilades' o 'Rendiment d'instruments de capital' del compte de pèrdues i guanys consolidat, segons quina sigui la seva naturalesa. Els rendiments dels instruments de deute inclosos a aquesta categoria es calculen aplicant el mètode del tipus d'interès efectiu.

Altres actius i passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats

En aquesta categoria s'inclouen els actius financers que així designa el Grup en el moment del reconeixement inicial, ja que aquesta designació elimina o redueix de manera significativa asimetries comptables, o bé aquests actius formen un grup el rendiment del qual s'avalua, per part de la Direcció del Grup, sobre la base del seu valor raonable i d'acord amb una estratègia establerta i documentada.

De forma específica, el Grup ha classificat en aquesta categoria les inversions per compte de prenedors que assumeixen el risc de la inversió, i es determinen les provisions d'assegurances de vida per a aquestes modalitats d'assegurances en funció dels actius específicament afectes o dels índexs o actius que s'han fixat com a referència per determinar el valor econòmic dels seus drets. D'aquesta manera, tant les variacions en el valor raonable dels actius financers afectes com de les provisions associades es registren en el compte de pèrdues i guanys.

- **Cartera d'inversió a venciment:** a aquesta categoria s'inclouen valors representatius de deute negociats en un mercat actiu, amb venciment fix i fluxos d'efectiu d'import determinat o determinable, que el Grup manté, des de l'inici i en qualsevol data posterior, amb la intenció i amb la capacitat financera de mantenir-los fins al seu venciment.

Els valors representatius de deute inclosos a aquesta categoria es valoren inicialment segons el seu valor raonable, ajustat amb l'import dels costos de transacció que es puguin atribuir directament a l'adquisició de l'actiu financer, els quals s'imputaran al compte de pèrdues i guanys consolidat mitjançant l'aplicació del mètode del tipus d'interès efectiu que defineix la NIC 39 *Instruments financers: reconeixement i valoració*. Posteriorment, es valoren al seu cost amortitzat.

Els interessos reportats per aquests valors, calculats mitjançant l'aplicació del mètode del tipus d'interès efectiu, es registren en el capítol 'Interessos i rendiments assimilats' del compte de pèrdues i guanys consolidat. Les diferències de canvi dels valors denominats en divisa diferent de l'euro inclosos a aquesta cartera es registren d'acord amb allò que disposa la Nota 2.7. Les pèrdues per deteriorament que puguin patir aquests valors es registren d'acord amb allò que disposa la Nota 2.3.

- **Inversions creditícies:** a aquesta categoria s'inclouen els valors no cotitzats representatius de deute, el finançament prestat a tercers amb origen en les activitats típiques de crèdit i préstec realitzades pel Grup i els deutes contrets pels compradors de béns i pels usuaris dels serveis que presta. A aquesta categoria també s'inclouen els imports per cobrar per les operacions d'arrendament financer en què el Grup actua com a arrendador.

Els actius financers que s'inclouen a aquesta categoria es valoren inicialment pel seu valor raonable, ajustat amb l'import de les comissions i dels costos de transacció que es puguin atribuir directament a l'adquisició de l'actiu financer i que, d'acord amb allò que disposa la normativa vigent, s'hagin d'imputar al compte de pèrdues i guanys consolidat mitjançant l'aplicació del mètode del tipus d'interès efectiu fins al seu venciment. Després de l'adquisició, els actius inclosos a aquesta categoria es valoren segons el cost amortitzat.

Els actius adquirits amb descompte es comptabilitzen segons l'efectiu desemborsat, i la diferència entre el seu valor de reemborsament i aquest efectiu desemborsat es reconeix com a ingrés financer conforme amb el mètode del tipus d'interès efectiu durant el període que resta fins al venciment.

En termes generals, el Grup té la intenció de mantenir els préstecs i crèdits que té concedits fins al seu venciment final, raó per la qual es presenten en el balanç de situació consolidat d'acord amb seu cost amortitzat.

Els interessos meritats per aquests valors, calculats mitjançant l'aplicació del mètode del tipus d'interès efectiu, es registren en el capítol 'Interessos i rendiments assimilats' del compte de pèrdues i guanys consolidat. Les diferències de canvi dels valors denominats en divisa diferent de l'euro inclosos a aquesta cartera es registren d'acord amb allò que disposa la Nota 2.7. Les pèrdues per deteriorament que puguin patir aquests valors es registren d'acord amb allò que disposa la Nota 2.3. Els instruments de deute inclosos a operacions de cobertura de valor raonable es registren d'acord amb allò que disposa la Nota 2.5.

- **Actius financers disponibles per a la venda:** a aquesta categoria s'inclouen els valors representatius de deute que son propietat del Grup i no estan classificats com a inversió a venciment, com a inversions creditícies o amb valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys, i els instruments de capital propietat del Grup corresponents a entitats que no siguin del Grup, negocis conjunts o associades i que no s'hagin classificat com a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys.

Els instruments que s'inclouen a aquesta categoria es valoren inicialment segons el valor raonable, ajustat amb l'import dels costos de transacció que es puguin atribuir directament a l'adquisició de l'actiu financer, els quals s'imputen al compte de pèrdues i guanys consolidat mitjançant l'aplicació del mètode del tipus d'interès efectiu, fins al seu venciment, llevat que els actius financers no tinguin venciment fix. En aquest últim cas, s'imputen al compte de pèrdues i guanys consolidat quan se'n produeixi el deteriorament o es donen de baixa del balanç de situació consolidat. Després de la seva adquisició, els actius financers inclosos a aquesta categoria es valoren segons el valor raonable.

No obstant això, en aquests comptes anuals consolidats, els instruments de capital el valor raonable dels quals no es pot determinar de manera prou objectiva es valoren segons el cost, net dels possibles deterioraments del seu valor, calculats d'acord amb els criteris que explica la Nota 2.3.

Les variacions que es produeixen en el valor raonable dels actius financers classificats com a disponibles per a la venda corresponents als seus interessos o dividendes meritats es registren amb contrapartida en el capítol 'Interessos i rendiments assimilats' (calculats mitjançant l'aplicació del mètode del tipus d'interès efectiu) i en el capítol 'Rendiment d'instruments de capital' del compte de pèrdues i guanys consolidat, respectivament. Les diferències de canvi dels actius financers denominats en divises diferents de l'euro es registren d'acord amb allò que disposa la Nota 2.7. Les variacions produïdes en el valor raonable dels actius financers inclosos a aquesta categoria coberts a través d'operacions de cobertura de valor raonable es valoren d'acord amb allò que disposa la Nota 2.5. Les pèrdues per deteriorament que hagin pogut patir aquests instruments es comptabilitzen d'acord amb allò que disposa la Nota 2.3.

La resta de canvis que es produeixen en el valor raonable dels actius financers classificats com a disponibles per a la venda des del moment de la seva adquisició es comptabilitzen amb contrapartida en el patrimoni net consolidat del Grup en l'epígraf 'Patrimoni net - Ajustos per valoració - Actius financers disponibles per a la venda', nets de l'efecte fiscal, fins al moment en què es produeix la baixa de l'actiu financer, moment en què el saldo registrat en aquest epígraf es registra en el compte de pèrdues i guanys consolidat, en l'epígraf 'Resultats d'operacions financeres (net) - Instruments financers no valorats a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys'.

- **Passius financers a cost amortitzat:** a aquesta categoria d'instruments financers s'inclouen els passius financers que no s'han inclòs en la categoria de passius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys.

Els passius financers inclosos a aquesta categoria es valoren inicialment segons el valor raonable, ajustat amb l'import dels costos de transacció que es puguin atribuir directament a l'emissió o la contractació del passiu financer, els quals s'imputaran al compte de pèrdues i guanys consolidat mitjançant l'aplicació del mètode del tipus d'interès efectiu, fins al seu venciment. Posteriorment, es valoren al seu cost amortitzat.

Els interessos meritats per aquests passius, calculats mitjançant l'aplicació del mètode del tipus d'interès efectiu, es registren en el capítol 'Interessos i càrregues assimilades' del compte de pèrdues i guanys consolidat. Les diferències de canvi dels passius denominats en divisa diferent de l'euro inclosos a aquesta cartera es registren d'acord amb allò que disposa la Nota 2.7. Els passius financers inclosos a aquesta categoria coberts en operacions de cobertura de valor raonable es registren d'acord amb allò que disposa la Nota 2.5.

2.2.5 Reclassificació entre carteres d'instruments financers

Les reclassificacions entre carteres d'instruments financers es duen a terme, exclusivament, si s'escau, d'acord amb els supòsits següents:

- a. Llevat que es donin les circumstàncies excepcionals que s'indiquen en la lletra d) següent, els instruments financers classificats com 'A valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys' no es poden reclassificar ni dins ni fora d'aquesta categoria d'instruments financers una vegada adquirits, emesos o assumits.
- b. Si a conseqüència d'un canvi en la intenció o en la capacitat financera, un actiu financer deixa de complir els requisits per estar classificat a la 'Cartera d'inversió a venciment', s'ha de reclassificar a la categoria d'Actius financers disponibles per a la venda'. En aquest cas, cal aplicar el mateix tractament a tots els instruments financers classificats a la 'Cartera d'inversió a venciment', llevat que la reclassificació estigui en els supòsits permesos per la normativa aplicable (vendes molt pròximes al venciment o una vegada cobrat pràcticament tot el principal de l'actiu financer, etc.).

El Grup no podrà classificar ni tenir classificat cap actiu financer com a inversió a venciment si durant l'exercici actual, o els dos precedents, ha venut o reclassificat actius inclosos en aquesta cartera per més d'un import insignificant en relació amb l'import total dels actius inclosos a aquesta categoria, llevat que la reclassificació respongui als supòsits permesos esmentats.

Durant els exercicis 2015 i 2014, no s'ha realitzat cap venda no permesa per la normativa aplicable d'actius financers classificats com a 'Cartera d'inversió a venciment'.

- c. A conseqüència d'un canvi en la intenció o en la capacitat financera del Grup, o un cop els dos exercicis de penalització establerts per al supòsit de venda d'actius financers classificats a la 'Cartera d'inversió a venciment', els actius financers (instruments de deute) de la categoria 'Actius financers disponibles per a la venda' es podran reclassificar a la 'Cartera d'inversió a venciment'. En aquest cas, el valor raonable d'aquests instruments financers en la data de traspàs passarà a convertir-se en el seu nou cost amortitzat i la diferència entre aquest import i el seu valor de reemborsament s'imputarà al compte de pèrdues i guanys consolidat, aplicant-hi el mètode del tipus d'interès efectiu durant la vida residual de l'instrument.

Durant els exercicis 2015 i 2014, el Grup no ha realitzat cap reclassificació com les descrites en el paràgraf anterior.

- d. Un actiu financer que no sigui un instrument financer derivat es podrà reclassificar fora de la 'Cartera de negociació' si deixa de ser mantingut amb el propòsit de vendre'l o recomprar-lo a curt termini, sempre que es produeixi alguna de les circumstàncies següents:

- En circumstàncies rares i excepcionals (que sorgeixen d'un esdeveniment particular, que és inusual i molt improbable que es repeteixi en un futur previsible), llevat que es tracti d'actius susceptibles d'haver estat inclosos a la categoria d'"Inversions creditícies".
- Quan el Grup tingui la intenció i la capacitat financera de mantenir l'actiu financer en un futur previsible o fins al seu venciment, sempre que en el reconeixement inicial s'hagi complert amb la definició d'inversió creditícia.

Si es donen aquestes situacions, la reclassificació de l'actiu es fa pel valor raonable del dia de la reclassificació, sense revertir els resultats, i aquest valor es considera al seu cost amortitzat. Els actius reclassificats d'aquesta manera en cap cas es podran reclassificar de nou en la categoria de 'Cartera de negociació'.

Durant els exercicis 2015 i 2014, el Grup no ha realitzat cap reclassificació entre carteres de l'apartat d) anterior.

2.3 DETERIORAMENT DEL VALOR DELS ACTIUS FINANCERS

Un actiu financer es considera deteriorat i, per tant, se'n corregeix el valor comptable per reflectir l'efecte del deteriorament, quan hi ha una evidència objectiva que s'han produït esdeveniments que donen lloc al següent:

- En el cas d'instruments de deute, entesos com els crèdits i els valors representatius de deute, quan després del seu reconeixement inicial es produeixi un esdeveniment o un efecte combinat de diversos esdeveniments que suposi un impacte negatiu en els fluxos d'efectiu futurs.
- En el cas d'instruments de capital, quan després del seu reconeixement inicial es produeixi un esdeveniment o un efecte combinat de diversos esdeveniments que suposi que no es podrà recuperar el seu valor comptable.

Com a criteri general, la correcció del valor comptable dels instruments financers per causa del seu deteriorament s'efectua amb càrrec al compte de pèrdues i guanys consolidat del període en què aquest deteriorament es manifesta, i les recuperacions de les pèrdues per deteriorament prèviament registrades, si es produeixen, es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat del període en què el deteriorament s'elimina o es redueix.

Si es considera que la recuperació de qualsevol import registrat és remota, aquest import s'elimina del balanç de situació consolidat, sense perjudici de les actuacions que puguin dur a terme les entitats consolidades per intentar aconseguir-ne el cobrament fins que no s'hagin extingit definitivament els seus drets, sigui per prescripció, condonació o altres causes.

A continuació, es presenten els criteris aplicats pel Grup per determinar les possibles pèrdues per deteriorament existents en cadascuna de les diferents categories d'instruments financers, així com el mètode seguit per calcular les cobertures comptabilitzades per l'esmentat deteriorament.

2.3.1 Instruments de deute valorats al seu cost amortitzat

Com a criteri general, l'import de les pèrdues per deteriorament experimentades per aquests instruments coincideix amb la diferència positiva entre els respectius valors comptables i els valors actuals dels seus fluxos d'efectiu futurs previstos.

En el cas d'instruments de deute cotitzats es pot utilitzar, com a substitut del valor actual dels fluxos d'efectiu futurs, el seu valor de mercat, sempre que aquest valor sigui suficientment fiable com per considerar-lo representatiu del valor que pogués recuperar el Grup.

En l'estimació dels fluxos d'efectiu futurs dels instruments de deute es tenen en compte:

- Tots els imports que està previst obtenir durant la vida romanent de l'instrument, fins i tot, si escau, els que puguin tenir el seu origen en les garanties amb què compta (una cop deduïts els costos necessaris per a l'adjudicació i la venda posterior). La pèrdua per deteriorament té en compte l'estimació de la possibilitat de cobrament dels interessos meritats, vençuts i no cobrats.
- Els diferents tipus de risc als quals estigui subjecte cada instrument.
- Les circumstàncies en què previsiblement tinguin lloc els cobraments.

Després, aquests fluxos d'efectiu s'actualitzen al tipus d'interès contractual efectiu de l'instrument (si el seu tipus contractual fos fix) o al tipus d'interès contractual efectiu en la data de l'actualització (si fos variable).

Pel que fa específicament a les pèrdues per deteriorament que tenen la seva causa en la materialització del risc d'insolvència de qui està obligat al pagament (risc de crèdit), un instrument de deute pateix deteriorament per insolvència:

- Quan s'evidencia un enviliment en la capacitat de pagament de qui està obligat a fer-ho, tant si ho fa palès la seva morositat o per altres raons diferents.
- Per causa de la materialització del 'risc-país', que és el risc que es presenta en els deutors residents en un país per circumstàncies diferents del risc comercial habitual.

En funció del risc d'insolvència imputable al client o a l'operació, els instruments es classifiquen en alguna de les categories següents:

- **Risc normal:** comprèn els instruments que no compleixen els requisits per classificar-los en alguna de les tres categories següents.
- **Risc subestàndard:** comprèn els instruments que, sense complir els criteris per classificar-los individualment com a dubtosos o fallits, presenten debilitats que poden suposar pèrdues per al Grup, estimades col·lectivament sobre la base de l'experiència de pèrdues històriques per a actius amb característiques de risc de crèdit similars. Inclou, entre altres, les operacions de clients que formen part de col·lectius en els quals s'ha posat de manifest que tenen dificultats econòmiques, com els residents en una determinada àrea geogràfica o els que pertanyen a un sector econòmic concret, per als quals s'estimen pèrdues globals superiors a aquelles que corresponen a les categories descrites com a risc normal.

- **Risc dubtós**

Per raó de la morositat del client

Comprèn l'import total dels instruments de deute, independentment del seu titular i garantia, que tinguin algun import vençut per principal, interessos o despeses pactades contractualment, amb més de 90 dies d'antiguitat, llevat que sigui procedent classificar-los com a fallits.

El refinançament o reestructuració de les operacions que no estan al corrent de pagament no interromp la seva morositat, ni produeix la seva reclassificació a la categoria de risc normal, llevat que existeixi certesa raonable que el client pot fer front al seu pagament en el calendari previst o s'aportin noves garanties eficaces. En ambdós casos, com a mínim s'han de percebre els interessos ordinaris pendents de cobrament, sense tenir en compte els interessos de demora.

Tenen la consideració de garanties eficaces, les garanties pignoratives sobre dipòsits dineraris, instruments de capital cotitzats i valors representatius de deute emesos per emissors de solvència reconeguda; les garanties hipotecàries sobre habitatges, oficines i locals polivalents acabats i finques rústiques, deduïdes, si s'escau, les càrregues prèvies; i les garanties personals, com avals, fiances o incorporació de nous titulars, que impliquin la responsabilitat directa i solidària dels nous garants davant del Grup, essent els nous garants persones o entitats la solvència de les quals estigui suficientment demostrada a efectes de garantir el reemborsament total de l'operació en els termes acordats.

Per raons diferents de la morositat del client

Comprèn els instruments de deute, vençuts o no, en els quals sense presentar-se les circumstàncies per classificar-los en les categories de fallits o dubtosos per raó de la morositat del client, es presenten dubtes raonables sobre el seu reemborsament total, principal i interessos, en els termes pactats contractualment.

- **Risc fallit:** en aquesta categoria es classifiquen els instruments de deute, vençuts o no, per als quals després d'una anàlisi individualitzada es considera remota la seva recuperació i se'ls dona de baixa de l'actiu, sense perjudici de les actuacions que pugui dur a terme l'Entitat Dominant per intentar aconseguir el seu cobrament fins que no s'hagin extingit definitivament els seus drets, sigui per prescripció, condonació o altres causes.

Llevat de prova en contra, s'inclouen en aquesta categoria tots els dèbits, excepte els imports coberts amb garanties eficaces suficients, quan els acreditats pateixen un deteriorament notori i irrecuperable de la seva solvència, quan s'hagi declarat la fase de liquidació del concurs de creditors o quan hagin transcorregut més de quatre anys des de la seva classificació com a dubtós per raó de la seva morositat.

El procés d'avaluació de les possibles pèrdues per deteriorament d'aquests actius es du a terme:

- **Individualmentel** càlcul de les pèrdues per deteriorament de totes les operacions de quantia significativa d'actius qualificats com a dubtosos per raons de la morositat del client es fa de manera individualitzada, tenint en compte l'antiguitat dels imports impagats, les garanties aportades i la situació econòmica del client i els garants. També s'analitzen i s'estimen de manera individual les pèrdues per deteriorament de les operacions qualificades com a dubtoses per raons diferents de la morositat del client.
- **Col·lectivament:** el càlcul de les pèrdues per deteriorament de la resta d'operacions qualificades com a dubtoses per raons de morositat del client es fa de manera col·lectiva i el seu import es determina en funció de l'antiguitat de les quotes impagades i de les garanties amb què compten les operacions. També es determinen de manera col·lectiva les pèrdues per deteriorament dels actius classificats com a risc subestàndard.

Adicionalment a les cobertures específiques per deteriorament indicades anteriorment, el Grup cobreix les pèrdues inherents incorregudes dels instruments de deute no valorats pel seu valor raonable amb canvis en el compte de pèrdues i guanys consolidat i dels riscos contingents classificats com a risc normal mitjançant una cobertura col·lectiva.

En aquest sentit, el Banc d'Espanya determina, a l'Annex IX de la Circular 4/2004, els mètodes, paràmetres i imports a utilitzar per a la cobertura de les pèrdues per deteriorament inherents incorregudes en els instruments de deute i riscos contingents classificats com a risc normal.

Als efectes de registrar la cobertura per deteriorament dels instruments classificats com dubtosos per raó de la morositat del client, determinada de manera col·lectiva, s'apliquen al risc viu de les operacions els percentatges de cobertura indicats a continuació en funció del temps transcorregut des del venciment de la primera quota o termini que romangui impagat d'una mateixa operació.

	Percentatge de cobertura
Fins a 180 dies	25%
Més de 180 dies, sense excedir de 270 dies	50%
Més de 270 dies, sense excedir d'1 any	75%
Més d'1 any	100%

L'escala anterior s'aplica a les operacions classificades com a dubtoses per morositat del client per acumulació d'imports morosos en altres operacions. A aquests efectes, es considera com a data per al càlcul del percentatge de cobertura d'aquestes operacions la de l'import vençut més antic que romangui impagat, o la de la qualificació dels actius com a dubtosos si és anterior.

Per al cas d'instruments de deute que disposen de garanties reals, es té en compte el valor dels drets rebuts en garantia com la millor estimació del valor recuperable dels actius financers classificats com a dubtosos, sempre que aquests drets reals siguin primera càrrega i es trobin degudament constituïts i registrats a favor del Grup.

Per determinar el valor dels drets rebuts en garantia es té compte l'import més petit entre el cost escripturat o acreditat del bé i el valor de taxació en el seu estat actual. Al valor de la garantia, així determinat, se li aplica un percentatge de ponderació segons el tipus de bé que es tracti.

	Ponderacions
Habitatges acabats, residència habitual	80%
Finques rústiques en explotació i oficines, locals i naus polivalents acabades	70%
Habitatges acabats (altres)	60%
Parcel·les, solars i altres actius immobiliaris	50%

La cobertura del risc de crèdit s'estima sobre el risc viu pendent que excedeix del valor de la garantia ponderada d'acord amb els percentatges del quadre precedent. Sobre aquest valor s'apliquen els percentatges de cobertura indicats anteriorment en funció del temps transcorregut des del venciment de la primera quota impagada.

La cobertura per deteriorament del risc de crèdit serà com a mínim l'import que resulti del càlcul de la cobertura per pèrdues inherents associades al deute.

2.3.2 Instruments de deute classificats com a disponibles per a la venda

La pèrdua per deteriorament dels valors representatius de deute inclosos a la cartera d'Actius financers disponibles per a la venda' equival, si s'escau, a la diferència positiva entre el seu cost mitjà d'adquisició (net de qualsevol amortització de principal) i el seu valor de recuperació, una vegada deduïda qualsevol pèrdua per deteriorament reconeguda prèviament en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

El valor de mercat dels instruments de deute cotitzats es considera una estimació raonable del valor actual dels seus fluxos d'efectiu futurs, i la disminució del valor raonable per sota del cost d'adquisició no constitueix en si mateixa una evidència de deteriorament.

En el cas de pèrdues per deteriorament sorgides per motiu de la insolvència de l'emissor dels títols de deute classificats com a disponibles per a la venda, el procediment que segueix el Grup per calcular aquestes pèrdues coincideix amb el criteri explicat anteriorment per als instruments de deute valorats al seu cost amortitzat.

Quan hi ha una evidència objectiva que les minusvàlues sorgides en la valoració d'aquests actius tenen l'origen en un deteriorament d'aquests actius, aquestes minusvàlues deixen de presentar-se a l'epígraf del patrimoni net consolidat del Grup 'Ajustos per valoració - Actius financers disponibles per a la venda' i es registren per tot l'import considerat com a deteriorat acumulat fins aleshores en l'epígraf 'Pèrdues per deteriorament d'actius financers (net) - Altres instruments financers no valorats a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys' del compte de pèrdues i guanys consolidat. Si posteriorment es recuperen totes o una part de les pèrdues per deteriorament, el seu import es reconeixeria en el compte de pèrdues i guanys consolidat del període en què es produís la recuperació. Concretament, entre els esdeveniments principals que poden constituir una evidència de deteriorament hi ha els següents:

- Que l'emissor tingui dificultats financeres significatives o s'hagi declarat (o sigui probable que sigui declarat) en concurs.
- Que s'hagin produït incompliments contractuals, com ara l'impagament de principal o d'interessos.
- Que s'hagin atorgat finançaments o reestructuracions a l'emissor perquè té dificultats financeres, llevat que hi hagi una certesa raonable que el client pot fer front al seu pagament en el calendari previst o que s'aportin garanties addicionals a les existents inicialment.

2.3.3 Instruments de capital classificats com a disponibles per a la venda

La pèrdua per deteriorament dels instruments de capital inclosos a la cartera d'Actius financers disponibles per a la venda' equival, si s'escau, a la diferència positiva entre el seu cost mitjà d'adquisició (net de qualsevol amortització de principal) i el seu valor raonable, una vegada deduïda qualsevol pèrdua per deteriorament reconeguda en exercicis anteriors en el compte de pèrdues i guanys consolidat, i la disminució del valor raonable per sota del cost d'adquisició no constitueix en si mateixa una evidència de deteriorament. Si s'escau, la pèrdua per deteriorament de l'exercici deixa de presentar-se en l'epígraf del patrimoni net 'Ajustos per valoració - Actius financers disponibles per a la venda' i es registra en l'epígraf 'Pèrdues per deteriorament d'actius financers (net) - Altres instruments financers no valorats a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys' del compte de pèrdues i guanys consolidat.

El Grup considera que existeixen indicis de deteriorament de valor dels instruments de patrimoni no cotitzats classificats com a actius financers disponibles per a la venda segons la comparació del cost mitjà d'adquisició de l'instrument amb el valor raonable determinat d'acord amb les millors estimacions en funció de la informació disponible.

Els criteris seguits per al registre de les pèrdues per deteriorament dels instruments de capital classificats com a disponibles per a la venda són similars als aplicables a 'Instruments de deute' (segons s'expliquen en aquesta mateixa Nota 2.3.), excepte pel fet que qualsevol recuperació que es produeixi d'aquestes pèrdues es reconeix en l'epígraf del patrimoni net consolidat 'Ajustos per valoració - Actius financers disponibles per a la venda'.

Així mateix, entre els principals esdeveniments que poden constituir evidència de deteriorament per als instruments de capital hi ha els següents:

- Que l'emissor presenti dificultats financeres significatives o estigui declarat (o sigui probable que sigui declarat) en concurs.
- Que s'hagin produït canvis significatius en l'entorn tecnològic, de mercat, econòmic o legal de l'emissor, que puguin afectar de manera adversa la recuperació de la inversió.
- Que el valor raonable de l'actiu experimenti un descens significatiu i prolongat per sota del seu valor comptable. En aquest sentit, en instruments que cotitzen en mercats actius, l'evidència objectiva es fonamenta davant d'una caiguda d'un quaranta per cent de la cotització respecte al seu cost mitjà d'adquisició i durant un període continuat d'un any i mig.

2.3.4 Instruments de capital valorats a cost

Les pèrdues per deteriorament dels instruments de capital valorats al seu cost d'adquisició equivalen a la diferència entre el seu valor comptable i el valor actual dels fluxos de caixa futurs esperats, actualitzats al tipus de rendibilitat de mercat per a altres valors similars.

Les pèrdues per deteriorament es registren en l'epígraf 'Pèrdues per deteriorament d'actius financers (net) - Altres instruments financers no valorats a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys' del compte de pèrdues i guanys consolidat del període en què es manifesten, i minoren directament el cost de l'instrument. Aquestes pèrdues només es poden recuperar posteriorment en el cas de venda dels actius

L'estimació i la comptabilització de les pèrdues per deteriorament de les participacions en entitats del Grup i associades, les quals, a l'efecte de l'elaboració d'aquests comptes anuals consolidats, no es consideren 'Instruments financers', es realitzen per part del Grup d'acord amb els criteris que s'indiquen en la Nota 2.1.

2.4 OPERACIONS DE REFINANÇAMENT O REESTRUCTURACIÓ

D'acord amb allò que estableix la Circular 4/2004, aquestes operacions es classifiquen en les categories següents:

- **Operació de refinançament:** la que es concedeix o se'n disposa per raons econòmiques o legals relacionades amb dificultats financeres actuals o previsibles del titular de l'operació, amb la finalitat de cancel·lar o posar al corrent de pagament una o diverses operacions concedides amb anterioritat al mateix titular o a altres empreses del seu grup econòmic, perquè no puguin o es prevegi que no podran complir en temps i forma amb les condicions pactades.
- **Operació refinançada:** la que es posa, totalment o parcialment, al corrent de pagament a conseqüència d'un refinançament.
- **Operació reestructurada:** la que, per raons econòmiques relacionades amb dificultats financeres actuals o previsibles del titular, se'n modifiquen les condicions financeres a fi de facilitar el pagament del deute perquè el titular no pugui o es prevegi que no podrà complir en temps i forma amb les condicions pactades.

Es consideren com a operacions reestructurades totes les operacions en què es reben actius per reduir-ne el deute, o en les quals es fa una quitança, o se'n modifiquen les condicions per allargar el venciment o es modifica el quadre d'amortització per minorar l'import de les quotes.

- **Operació renegociada:** la que es modifiquen les seves condicions financeres sense que el prestatari tingui o es prevegi que pugui tenir en el futur dificultats financeres.

- **Operació de renovació:** la formalitzada per substituir-ne una altra de concedida prèviament sense que el prestatari tingui o es prevegi que pugui tenir en el futur dificultats financeres.

Com a norma general, les operacions refinançades i les noves operacions realitzades per al seu refinançament es classifiquen en la categoria de risc subestàndard d'acord amb l'Annex IX de la Circular 4/2004. Malgrat tot, segons les característiques concretes de l'operació, es classifiquen en altres categories de risc:

- **Risc dubtós**

- i) operacions el deute patrimonial de les quals en el moment del seu refinançament era més baix que el deute patrimonial actual,
- ii) operacions que han estat refinançades prèviament, i
- iii) operacions amb període de carència d'amortització de capital superior a 30 mesos.

- **Risc normal**

- i) operacions amb període de carència d'amortització de capital inferior a 6 mesos,
- ii) operacions concedides a persones físiques amb una ràtio d'endeutament menor o igual al 50%, i
- iii) operacions concedides a persones jurídiques el deute financer de les quals sobre EBITDA és menor o igual a 5. Quan no es compleix perquè és més gran, s'observa el seu ràting i, en els casos que aquest valor és inferior a 6, es manté classificat com a risc normal.

Més endavant, les operacions refinançades es podran reclassificar com a risc normal quan s'hagi cobrat el 10% del deute refinançat o el client atengui els compromisos pactats. Aquesta última condició suposa que s'han de donar alhora les circumstàncies següents:

- Que des del moment del seu refinançament, l'acreditat atengui els seus compromisos durant almenys 12 mesos consecutius (6 mesos per al cas de finançament per a la compra d'habitatge habitual).
- Que des de la finalització del període de carència, moratòria o espera, l'acreditat atengui els seus deutes durant un mínim de 3 mesos.

Si no es compleix aquesta última circumstància, però sí l'anterior, i l'operació està classificada com a risc dubtós, es classificarà com a risc subestàndard en lloc de fer-ho com a risc normal.

Per a la resta de situacions no es procedeix a la reclassificació del risc de les operacions i es mantenen classificades en la situació de risc definit en el moment del seu refinançament. No obstant això, totes les operacions quedaran classificades sempre en la situació més desfavorable després d'aplicar-los els criteris descrits de refinançament o els que corresponguin per aplicació de la Circular 4/2004.

2.5 COBERTURES COMPTABLES I MITIGACIÓ DE RISCOS

El Grup utilitza derivats financers com a part de la seva estratègia per disminuir l'exposició als riscos de tipus d'interès i de tipus de canvi de la moneda estrangera, entre d'altres. Quan aquestes operacions compleixen uns requisits determinats que estableix la *NIC 39 Instruments financers: reconeixement i valoració*, aquestes operacions es consideren de 'cobertura'.

Quan el Grup designa una operació com de cobertura, ho fa des del moment inicial de les operacions o dels instruments inclosos a aquesta cobertura, i documenta l'esmentada operació de cobertura de manera adequada. En la documentació d'aquestes operacions de cobertura s'identifiquen adequadament l'instrument o els instruments coberts i l'instrument o els instruments de cobertura, a més de la naturalesa del risc que es pretén cobrir, així com els criteris o mètodes seguits pel Grup per valorar l'eficàcia de la cobertura al llarg de tota la seva vida, segons el risc que es vulgui cobrir.

El Grup només considera com a operacions de cobertura les que es consideren altament eficaces al llarg de la seva vida. Una cobertura es considera altament eficaç si, durant el seu termini de durada previst, les variacions que es produeixin en el valor raonable o en els fluxos d'efectiu atribuïts al risc cobert en l'operació de cobertura de l'instrument o dels instruments financers coberts són compensades pràcticament totes per les variacions en el valor raonable o en els fluxos d'efectiu, segons el cas, de l'instrument o dels instruments de cobertura.

Per mesurar l'efectivitat de les operacions de cobertura definides com a tals, el Grup analitza si des de l'inici i fins al final del termini definit per a l'operació de cobertura es pot esperar, de manera prospectiva, que els canvis en el valor raonable o en els fluxos d'efectiu de la partida coberta que siguin atribuïbles al risc cobert siguin compensats gairebé completament pels canvis en el valor raonable o en els fluxos d'efectiu, segons el cas, de l'instrument o dels instruments de cobertura i que, retrospectivament, els resultats de la cobertura hagin oscil·lat dins d'un interval de variació del vuitanta al cent vint-i-cinc per cent respecte al resultat de la partida coberta.

Totes les operacions de cobertura realitzades pel Grup corresponen a cobertures de valor raonable, l'objectiu de les quals és cobrir l'exposició a la variació en el valor raonable d'actius i passius financers o de compromisos en ferm encara no reconeguts, o d'una porció identificada dels esmentats actius, passius o compromisos en ferm, atribuïble a un risc en particular i sempre que afectin el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Pel que fa específicament als instruments financers designats com a partides cobertes i de cobertura comptable, les diferències de valoració produïdes tant en els elements de cobertura com en els elements coberts (pel que fa al tipus de risc cobert) es reconeixen directament en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

El Grup interromp la comptabilització de les operacions de cobertura com a tals quan l'instrument de cobertura venç o és venut, quan l'operació de cobertura deixa de complir els requisits per ser considerada com a tal o quan es revoca la consideració de l'operació com de cobertura.

Quan, d'acord amb allò que disposa el paràgraf anterior, es produeixi la interrupció de l'operació de cobertura de valor raonable, en el cas de partides cobertes valorades al seu cost amortitzat, els ajustos en el seu valor realitzats amb motiu de l'aplicació de la comptabilitat de cobertures descrites s'imputen al compte de pèrdues i guanys consolidat fins al venciment dels instruments coberts i s'aplica el tipus d'interès efectiu recalculat en la data d'interrupció de l'esmentada operació de cobertura.

2.6 TRANSFERÈNCIES D'ACTIUS FINANCERS

El tractament comptable de les transferències d'actius financers està condicionat per la manera en què es traspassen a tercers els riscos i els beneficis associats als actius que es transfereixen.

- Si els riscos i els beneficis dels actius transferits es traspassen substancialment a tercers (com seria el cas de les vendes incondicionals, les vendes amb pacte de recompra pel seu valor raonable en la data de la recompra, les vendes d'actius financers amb una opció de compra adquirida o de venda emesa profundament fora de diner, les titulitzacions d'actius en què el cedent no reté finançaments subordinats ni concedeix cap tipus de millora creditícia als nous titulars i altres casos similars), l'actiu financer transferit es dóna de baixa del balanç de situació consolidat i, simultàniament, es reconeix qualsevol dret o obligació retingut o creat a conseqüència de la transferència.
- Si es retenen substancialment els riscos i els beneficis associats a l'actiu financer transferit (com seria el cas de les vendes d'actius financers amb pacte de recompra per un preu fix o pel preu de venda més un interès, els contractes de préstec de valors en què el prestatari té l'obligació de tornar els mateixos actius o similars, les titulitzacions d'actius financers en què es mantinguin finançaments subordinats o altres tipus de millores creditícies que absorbeixin substancialment les pèrdues creditícies esperades per als actius titulitzats i altres casos anàlegs), l'actiu financer transferit no es dóna de baixa del balanç de situació consolidat i es continua valorant amb els mateixos criteris utilitzats abans de la transferència. Per contra, es reconeixen comptablement, sense compensar-se entre si:
 - Un passiu financer associat per un import igual al de la contraprestació rebuda, el qual es valora posteriorment al seu cost amortitzat o, en cas que es compleixin els requisits indicats anteriorment perquè sigui classificat com a altres passius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys, al seu valor raonable, d'acord amb els criteris indicats anteriorment per a aquesta categoria de passius financers.
 - Els ingressos de l'actiu financer transferit, però no donat de baixa, i les despeses del nou passiu financer.
- Si ni es transfereixen ni es retenen substancialment els riscos i els beneficis associats a l'actiu financer transferit (com seria el cas de les vendes d'actius financers amb una opció de compra adquirida o de venda emesa que no estan profundament dins ni fora de diner, les titulitzacions d'actius financers en què el cedent assumeix un finançament subordinat o altres tipus de millores creditícies per una part de l'actiu transferit i altres casos semblants), es distingeix entre:
 - Si el Grup no conserva el control de l'actiu financer transferit: en aquest cas, l'actiu transferit es dóna de baixa del balanç de situació consolidat i es reconeix qualsevol dret o obligació retingut o creat a conseqüència de la transferència.
 - Si el Grup conserva el control de l'actiu financer transferit: el continua reconeixent en el balanç de situació consolidat amb un import igual a la seva exposició als canvis de valor que pugui experimentar i reconeix un passiu financer associat a l'actiu financer transferit. L'import net de l'actiu transferit i el passiu associat és el cost amortitzat dels drets i les obligacions que es conserven, si l'actiu transferit es mesura segons el cost amortitzat, o el valor raonable dels drets i les obligacions conservats, si l'actiu transferit es mesura segons el valor raonable.

D'acord amb això, els actius financers només es donen de baixa del balanç de situació consolidat quan s'han extingit els fluxos d'efectiu que generen o quan s'han transferit substancialment a tercers els riscos i beneficis que porten implícits.

No obstant això, i d'acord amb la normativa vigent, el tractament comptable que s'indica només és aplicable a les transferències d'actius financers realitzades a partir de l'1 de gener de 2004 i no és vàlid per a les transaccions anteriors. Per aquesta motiu, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, els comptes anuals consolidats no contenen en el balanç de situació consolidat els actius donats de baixa en aplicació de la normativa comptable derogada i que, amb els criteris de la normativa vigent, s'haurien d'haver mantingut en el balanç de situació consolidat.

A la Nota 28.1 es resumeixen les circumstàncies més significatives de les transferències principals d'actius que estaven en vigor al tancament de l'exercici 2015 i que no han suposat la baixa dels actius del balanç de situació consolidat adjunt.

2.7 OPERACIONS EN MONEDA ESTRANGERA

2.7.1 Moneda funcional

La moneda funcional del Grup és l'euro. Així doncs, tots els saldos i transaccions denominats en monedes diferents de l'euro es consideren denominats en 'moneda estrangera'.

Milers d'euros	31.12.15		31.12.14	
	Actius	Passius	Actius	Passius
Dòlar USA	17.906	17.510	10.949	10.905
Lliura esterlina	762	719	973	722
Franc suís	407	390	525	465
Ien japonès	1.276	1.281	1.393	1.389
Altres divises	309	246	299	207
Total	20.660	20.146	14.139	13.688

El contravalor en euros dels actius i passius en moneda estrangera, classificats per la seva naturalesa, mantinguts pel Grup el 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	31.12.15		31.12.14	
	Actius	Passius	Actius	Passius
Actius				
Caixa	129	-	179	-
Dipòsits en entitats de crèdit residents	8.027	-	8.883	-
Dipòsits en entitats de crèdit no residents	7.270	-	2.130	-
Crèdits a altres sectors residents	-	-	-	-
Crèdits a altres sectors no residents	2.001	-	-	-
Derivats de negociació	-	-	-	-
Resta d'actius	3.233	-	2.947	-
Passius				
Dipòsits a entitats de crèdit residents	-	1	-	1
Dipòsits a entitats de crèdit no residents	-	-	-	-
Dipòsits a altres sectors residents	-	18.742	-	12.998
Dipòsits a altres sectors no residents	-	1.385	-	673
Resta de passius	-	18	-	16
Total	20.660	20.146	14.139	13.688

2.7.2 Criteris de conversió dels saldos en moneda estrangera

En el reconeixement inicial, els saldos deutors i creditors denominats en moneda estrangera es converteixen a la moneda funcional utilitzant el tipus de canvi de comptat de la data de reconeixement, entès com el tipus de canvi per a lliurament immediat. Després del reconeixement inicial, s'apliquen les següents regles per a la conversió de saldos denominats en moneda estrangera a la moneda funcional:

- Els actius i passius de caràcter monetari es converteixen al tipus de canvi de tancament, entès com el tipus de canvi mitjà de comptat de la data a la qual es refereixen els estats financers.
- Les partides no monetàries valorades al cost històric es converteixen al tipus de canvi de la data d'adquisició.
- Les partides no monetàries valorades al valor raonable es converteixen al tipus de canvi de la data en què es determina el valor raonable.
- Els ingressos i les despeses es converteixen aplicant el tipus de canvi de la data de l'operació. No obstant això, s'utilitza el tipus de canvi mitjà del període per a totes les operacions realitzades durant el mateix període, llevat que hagi patit variacions significatives. Les amortitzacions es converteixen al tipus de canvi aplicat a l'actiu corresponent.

2.7.3 Tipus de canvi aplicats

Els tipus de canvi utilitzats pel Grup per fer la conversió dels saldos denominats en moneda estrangera a euros, a l'efecte de l'elaboració dels comptes anuals consolidats i tenint en compte els criteris exposats més amunt, han estat els tipus de canvi publicats pel Banc Central Europeu en la data indicada.

2.7.4 Registre de les diferències de canvi

Les diferències de canvi que es produeixen en convertir els saldos en moneda estrangera a la moneda funcional del Grup es registren, amb caràcter general, pel seu import net, en el capítol 'Diferències de canvi (net)' del compte de pèrdues i guanys consolidat, a excepció de les diferències de canvi produïdes en instruments financers classificats al seu valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys, les quals es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat sense diferenciar-les de la resta de variacions que pugui patir el seu valor raonable en el capítol 'Resultats d'operacions financeres (net)'.

Malgrat això, les diferències de canvi sorgides en partides no monetàries el valor raonable de les quals s'ajusta amb contrapartida en el patrimoni net es registraran, fins al moment en què es realitzin, en l'epígraf del patrimoni net 'Ajustos per valoració - Diferències de canvi' del balanç de situació consolidat.

2.8 GARANTIES FINANCERES I PROVISIONS CONSTITUÏDES SOBRE LES MATEIXES GARANTIES

Es consideren 'garanties financeres' els contractes en virtut dels quals una entitat s'obliga a pagar quantitats concretes per compte d'un tercer en el supòsit que aquest no ho faci, independentment de la manera en què s'instrumenti l'obligació: fiança, aval financer o tècnic, crèdit documentari irrevocable emès o confirmat pel Grup, etc. El risc de crèdit al qual estan exposades les garanties financeres es registra en el capítol 'Riscos contingents' dels comptes d'ordre consolidats.

Quan es formalitzen els contractes, es reconeixen pel seu valor raonable (entès com el valor actual dels fluxos d'efectiu futurs) en l'epígraf de l'actiu 'Inversions creditícies - Crèdit a la clientela', amb contrapartida en l'epígraf de passiu 'Passius financers a cost amortitzat - Altres passius financers'.

Les garanties financeres, independentment del titular, la instrumentació o d'altres circumstàncies, s'analitzen periòdicament per tal de determinar el risc de crèdit al qual estan exposades i, si s'escau, estimar les necessitats de constituir-ne provisió, que es determina mitjançant l'aplicació de criteris similars als establerts per quantificar les pèrdues per deteriorament experimentades pels instruments de deute valorats al seu cost amortitzat que s'han explicat a la Nota 2.3.

Les provisions que es constitueixen sobre aquestes operacions es comptabilitzen a l'epígraf 'Provisions - Provisions per a riscos i compromisos contingents' del passiu del balanç de situació consolidat. La dotació i recuperació d'aquestes provisions es registra en el capítol 'Dotacions a provisions (net)' del compte de pèrdues i guanys consolidat.

A la Nota 27 es mostra la composició del risc suportat per aquestes operacions d'acord amb la seva forma jurídica.

2.9 ACTIUS MATERIALS

2.9.1 Actiu material d'ús propi

L'immobilitzat d'ús propi inclou els actius, en propietat o adquirits en règim d'arrendament financer, que el Grup té per usar-los actualment o en el futur amb propòsits administratius diferents dels de l'Obra Social o per a la producció o subministrament de béns, i que s'espera que siguin utilitzats durant més d'un exercici econòmic. Entre d'altres, s'inclouen en aquesta categoria els actius materials rebuts per l'Entitat Dominant per a la liquidació, total o parcial, d'actius financers que representen drets de cobrament davant tercers i als quals es preveu donar un ús continuat i propi. L'immobilitzat material d'ús propi es presenta valorat en el balanç de situació consolidat al seu cost d'adquisició (revalorat en determinats actius conforme a allò que estableix la normativa vigent), constituït pel valor raonable de qualsevol contraprestació lliurada, més el conjunt de desemborsaments dineraris realitzats o compromesos, menys:

- La amortització corresponent acumulada.
- Si s'escau, les pèrdues estimades que resultin de comparar el valor net comptable de cada partida amb l'import recuperable corresponent.

A aquests efectes, el cost d'adquisició dels actius adjudicats, que passen a formar part de l'immobilitzat material d'ús propi de l'Entitat Dominant, es registra inicialment per un import igual al més petit dels valors següents (Nota 2.13):

- El valor comptable dels actius financers aplicats, és a dir, el seu cost amortitzat menys el deteriorament estimat, amb un mínim del 10%.
- El valor de taxació de l'actiu rebut en el seu estat actual menys els costos estimats de venda, que en cap cas no seran inferiors al 10% del valor de taxació en el seu estat actual.

L'amortització de l'actiu material d'ús propi es calcula aplicant el mètode lineal sobre el cost d'adquisició dels actius menys el seu valor residual; s'entén que els terrenys sobre els quals s'assenten els edificis i altres construccions tenen una vida indefinida i que, per tant, no són objecte d'amortització.

Les dotacions anuals en concepte d'amortització dels actius materials es realitzen amb contrapartida en el capítol 'Amortització' del compte de pèrdues i guanys consolidat i es calculen, bàsicament, en funció dels anys estimats de vida útil dels diferents elements, segons el detall següent:

	Anys de vida útil
Edificis d'ús propi i les seves instal·lacions i obra civil	4 a 88
Equips informàtics	4
Mobiliari	10
Rest a d'instal·lacions	10 a 14
Altres (vehicles, equips electrònics, etc.)	4 a 8

En cada tancament comptable, les entitats consolidades analitzen si hi ha indicis, interns o externs, que el valor net comptable dels elements del seu actiu material superi l'import recuperable corresponent; si es dona el cas, es redueix el valor comptable de l'actiu que es tracti fins a assolir el seu import recuperable i s'ajusten els càrrecs futurs en concepte d'amortització en proporció al seu valor comptable ajustat i a la seva nova vida útil romanent, en el cas que sigui necessària tornar-la a estimar. Aquesta reducció del valor comptable dels actius materials d'ús propi es fa, en el cas que calgui fer-la, amb càrrec a l'epígraf 'Pèrdues per deteriorament de la resta d'actius (net) - Altres actius' del compte de pèrdues i guanys consolidat.

De manera similar, si hi ha indicis que s'ha recuperat el valor d'un actiu material deteriorat, les entitats consolidades registren la reversió de la pèrdua per deteriorament comptabilitzada en períodes anteriors mitjançant l'abonament corresponent a l'epígraf 'Pèrdues per deteriorament de la resta d'actius (net) - Altres actius' del compte de pèrdues i guanys consolidat i ajusten, en conseqüència, els càrrecs futurs en concepte de la seva amortització. En cap cas, la reversió de la pèrdua per deteriorament d'un actiu no pot suposar l'increment del seu valor comptable per sobre d'aquell que tindria si no s'haguessin reconegut pèrdues per deteriorament en exercicis anteriors.

Així mateix, almenys amb una periodicitat anual, es revisen les vides útils estimades dels elements de l'immobilitzat material d'ús propi, a fi de detectar-hi canvis significatius que, si es produeixen, cal ajustar mitjançant la correcció corresponent del càrrec al compte de pèrdues i guanys consolidat d'exercicis futurs en concepte de la seva amortització en virtut de les noves vides útils.

Les despeses de conservació i manteniment dels actius materials d'ús propi es carreguen als resultats de l'exercici en què es produeixen, a l'epígraf 'Despeses d'administració - Altres despeses generals d'administració' del compte de pèrdues i guanys consolidat.

2.9.2 Immobilitzat material cedit en arrendament operatiu

La partida 'Actiu material - Immobilitzat material - Cedit en arrendament operatiu' del balanç de situació consolidat recull els valors nets dels actius materials que l'Entitat Dominant té cedits en arrendament operatiu.

Els criteris aplicats per al reconeixement del cost d'adquisició dels actius cedits en arrendament operatiu, per a la seva amortització, per a l'estimació de les seves respectives vides útils i per al registre de les seves possibles pèrdues per deteriorament coincideixen amb els descrits anteriorment en aquesta mateixa Nota, en relació amb els 'Actius materials d'ús propi'.

Les dotacions anuals en concepte d'amortització dels actius materials es fan amb contrapartida en el capítol 'Amortització' del compte de pèrdues i guanys consolidat i es calculen, bàsicament, en funció dels anys estimats de vida útil dels diferents elements, segons el detall següent:

	Anys de vida útil
Edificis d'ús propi i les seves instal·lacions i obra civil	4 a 88
Mobiliari	10
Resta d'instal·lacions	10 a 14

2.9.3 Immobilitzat material afecte a l'Obra Social

A la partida 'Actiu material - Immobilitzat material - Afecte a l'Obra Social' del balanç de situació consolidat, s'hi inclou el valor net comptable dels actius materials afectes a l'Obra Social del Grup.

Els criteris aplicats per al reconeixement del cost d'adquisició dels actius afectes a l'Obra Social, per a la seva amortització, per a l'estimació de les seves respectives vides útils i per al registre de les seves possibles pèrdues per deteriorament coincideixen amb els descrits anteriorment per a l'Actiu material d'ús propi (Nota 2.9.1), excepte pel que fa a la revaloració d'actius determinats, i amb l'única excepció que els càrrecs que cal fer en concepte d'amortització i el registre de la dotació i de la recuperació del possible deteriorament que puguin patir aquests actius no es comptabilitza en el compte de pèrdues i guanys consolidat, sinó en el capítol 'Fons de l'Obra Social' del passiu del balanç de situació consolidat.

2.10 ACTIUS INTANGIBLES

Es consideren actius intangibles els actius no monetaris identificables, encara que no tinguin aparença física, que sorgeixen a conseqüència d'un negoci jurídic o que han estat desenvolupats internament per les entitats consolidades. Només es reconeixen comptablement aquells actius intangibles amb un cost que es pugui estimar d'una manera raonablement objectiva i que les entitats consolidades considerin que sigui probable que es produeixin beneficis econòmics en el futur.

Els actius intangibles es reconeixen inicialment pel seu cost d'adquisició o producció i, després, es valoren al seu cost menys, segons escaigui, l'amortització acumulada corresponent i les pèrdues per deteriorament que hagin pogut experimentar.

Els actius intangibles poden ser de 'vida útil indefinida' si, sobre la base de les anàlisis fetes de tots els factors rellevants, s'arriba a la conclusió que no hi ha un límit previsible del període durant el qual s'espera que generin fluxos d'efectiu nets a favor de les entitats consolidades, o de 'vida útil definida' en la resta de casos.

Els actius intangibles de vida útil indefinida no s'amortitzen, tot i que, si s'escau, amb motiu de cada tancament comptable, les entitats consolidades revisarien les vides útils romanents respectives per tal d'assegurar-se que continuen essent indefinides.

Els actius intangibles amb vida útil definida s'amortitzen en funció d'aquesta vida aplicant-hi criteris similars als adoptats per a l'amortització dels actius materials. L'amortització anual dels elements de l'actiu intangible de vida útil definida es registra en el capítol 'Amortització' del compte de pèrdues i guanys consolidat.

La totalitat de l'actiu intangible del Grup té vida útil definida i s'amortitza en un període d'entre 4 i 10 anys.

Les entitats consolidades reconeixen comptablement qualsevol pèrdua que s'hagi pogut produir en el valor registrat d'aquests actius amb origen en el seu deteriorament, i s'utilitza com a contrapartida l'epígraf 'Pèrdues per deteriorament de la resta d'actius (net) - Fons de comerç i altre actiu intangible' del compte de pèrdues i guanys consolidat. Els criteris per al reconeixement de les pèrdues per deteriorament d'aquests actius i, si s'escau, de les recuperacions de les pèrdues per deteriorament registrades en exercicis anteriors són similars als aplicats per als 'Actius materials d'ús propi' (Nota 2.9).

2.11 PERMUTES D'ACTIUS

S'entén per 'permuta d'actius' l'adquisició d'actius materials o intangibles en canvi del lliurament d'altres actius no monetaris o d'una combinació d'actius monetaris i no monetaris. A l'efecte d'aquests comptes anuals consolidats, l'adjudicació d'actius derivats del procés de recuperació d'importos deguts per tercers al Grup no es considera una permuta d'actius.

Els actius financers que es troben en una permuta d'actius financers es valoren al seu valor raonable, sempre que es pugui entendre que en aquesta operació de permuta hi ha caràcter comercial, tal com el defineixen la NIC 16 Immobilitzat material i NIC 38 Actiu intangible. El valor raonable de l'instrument rebut es determina com el valor raonable de l'actiu lliurat més, si s'escau, les contrapartides monetàries lliurades en canvi, llevat que es tingui una evidència més clara del valor raonable de l'actiu rebut. Si cap d'aquests valors raonables no es pot mesurar de manera fiable, l'actiu rebut es reconeixerà pel valor comptable de l'actiu lliurat més, si s'escau, les contrapartides monetàries que s'hagin lliurat en canvi.

En les operacions de permuta que no tinguin caràcter comercial, l'actiu rebut es registra pel valor comptable de l'actiu lliurat més l'import de les contraprestacions monetàries pagades o compromeses en la seva adquisició. No obstant això, si el valor raonable de l'actiu rebut fos inferior a l'import establert anteriorment, l'actiu rebut es reconeixerà per aquest últim import.

2.12 COMPTABILITZACIÓ DE LES OPERACIONS D'ARRENDAMENT

2.12.1 Arrendaments financers

Es consideren operacions d'arrendament financer les operacions en què substancialment tots els riscos i avantatges que recauen sobre el bé objecte de l'arrendament es transfereixen a l'arrendatari.

Si el Grup actua com a arrendador d'un bé en una operació d'arrendament financer, la suma dels valors actuals dels imports que rebrà de l'arrendatari més el valor residual garantit, habitualment el preu d'exercici de l'opció de compra de l'arrendatari quan finalitzi el contracte, es registra com un finançament prestat a tercers, de manera que s'inclou al capítol 'Inversions creditícies' del balanç de situació consolidat, d'acord amb la naturalesa de l'arrendatari.

Si el Grup actua com a arrendatari en una operació d'arrendament financer, presenta el cost dels actius arrendats en el balanç de situació consolidat segons la naturalesa del bé objecte del contracte i, simultàniament, presenta un passiu del mateix import (que ha de ser el més baix entre el valor raonable del bé arrendat o la suma dels valors actuals de les quantitats que calgui pagar a l'arrendador més, si s'escau, el preu d'exercici de l'opció de compra), que es registra en l'epígraf 'Passius financers a cost amortitzat - Altres passius financers'. Aquests actius s'amortitzen amb uns criteris similars als aplicats al conjunt dels 'Actius materials d'ús propi' del Grup (Nota 2.9).

En ambdós casos, els ingressos i les despeses financers que tenen l'origen en aquests contractes s'abonen i es carreguen en el compte de pèrdues i guanys consolidat, en els capítols 'Interessos i rendiments assimilats' i 'Interessos i càrregues assimilades', respectivament, i per estimar-ne la meritació s'hi aplica el mètode del tipus d'interès efectiu de les operacions.

2.12.2 Arrendaments operatius

En les operacions d'arrendament operatiu, la propietat del bé arrendat i, substancialment, tots els riscos i avantatges que recauen sobre el bé queden en mans del l'arrendador.

Si el Grup actua com a arrendador en operacions d'arrendament operatiu, presenta el cost d'adquisició dels béns arrendats en el capítol 'Actiu material', ja sigui com a 'Inversions immobiliàries' o com a 'Immobilitzat material - Cedit en arrendament operatiu', segons la naturalesa dels actius que siguin objecte d'aquest arrendament. Aquests actius s'amortitzen d'acord amb les polítiques adoptades per als actius materials similars d'ús propi (Nota 2.9) i els ingressos procedents dels contractes d'arrendament es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat, de manera lineal, al capítol 'Altres productes d'explotació'.

Si el Grup actua com a arrendatari en operacions d'arrendament operatiu, les despeses de l'arrendament, inclosos els incentius concedits, si escau, per l'arrendador, es carreguen linealment en el compte de pèrdues i guanys consolidat, en l'epígraf 'Despeses d'administració - Altres despeses generals d'administració'.

2.13 ACTIUS NO CORRENTS EN VENDA

El capítol 'Actius no corrents en venda' del balanç de situació consolidat recull:

- Actius el valor comptable dels quals es recuperin fonamentalment mitjançant la seva venda en lloc de fer-ho pel seu ús continuat i sempre que la venda es consideri altament probable.
- Actius materials adjudicats procedents de la regularització de crèdits, excepte els que es destinin a ús propi o a la seva explotació en règim de lloguer i els terrenys i immobles en curs de construcció, la venda dels quals és altament probable que tingui lloc, en les condicions en què aquests actius es troben actualment, en el termini d'un any a comptar des de la data de classificació com a no corrents en venda.

La classificació i presentació en balanç consolidat dels actius adjudicats es du a terme tenint el compte la finalitat a la qual es destinin. Tots els actius adjudicats s'adquireixen per a la seva venda en el termini més baix possible. Els actius materials adquirits per al seu ús continuat, ja fos per a ús propi o per a inversió immobiliària, es reconeixen i valoren d'acord amb els criteris detallats en la Nota 2.9.

Per tant, la recuperació del valor comptable d'aquestes partides tindrà lloc previsiblement a través del preu que se n'obtingui en alienar-les, en lloc de fent-se ús continuat.

Amb caràcter general, els actius classificats com a actius no corrents en venda es valoren pel l'import més petit entre el seu valor comptable en el moment en què són considerats com a tals i el seu valor raonable, net dels costos de venda estimats d'aquests actius. Mentre estan classificats en aquesta categoria, els actius materials i intangibles amortitzables per la seva naturalesa no s'amortitzen.

En el cas que el valor comptable superi el valor raonable dels actius, nets dels costos de venda, el Grup ajusta el valor comptable dels actius per l'import d'aquest excés, amb contrapartida en el capítol 'Guany/(Pèrdues) d'actius no corrents en venda no classificats com a operacions interrompudes' del compte de pèrdues i guanys consolidat. En el cas de que es produeixin increments posteriors del valor raonable dels actius, el Grup reverteix les pèrdues comptabilitzades anteriorment i incrementa el valor comptable dels actius amb el límit de l'import anterior al seu deteriorament, amb contrapartida en el capítol 'Guany/(Pèrdues) d'actius no corrents en venda no classificats com a operacions interrompudes' del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Els resultats procedents de la venda d'actius no corrents en venda es presenten en el capítol 'Guany/(Pèrdues) d'actius no corrents en venda no classificats com a operacions interrompudes' del compte de pèrdues i guanys consolidat.

El 31 de desembre de 2015, el saldo del capítol 'Actius no corrents en venda' del balanç de situació consolidat adjunt es compon exclusivament d'actius rebuts per al pagament de deutes per l'Entitat Dominant (Nota 11).

Registre i valoració d'actius rebuts per al pagament de deutes

Els actius rebuts per al pagament de deutes es registren inicialment, d'acord amb la normativa vigent, per un import igual al més petit dels valors següents:

- El valor comptable dels actius financers aplicats, és a dir, el seu cost amortitzat menys el deteriorament estimat, amb un mínim del 10%.
- El valor de taxació de l'actiu rebut en el seu estat actual menys els costos estimats de venda, que en cap cas no seran inferiors al 10% del valor de taxació en el seu estat actual.

En el supòsit que els actius adjudicats romanguin en el balanç consolidat durant un període temporal superior a l'inicialment previst, el valor dels actius es revisa per reconèixer qualsevol pèrdua per deteriorament que la dificultat de trobar compradors o ofertes raonables de venda hagi pogut posar de manifest. L'Entitat Dominant no endarrereix en cap cas el reconeixement d'aquest deteriorament, que, com a mínim, suposa elevar el percentatge de cobertura del 10% anterior fins al 20%, el 30% o el 40% per als actius que romanguin en balanç consolidat més de 12, 24 o 36 mesos, respectivament.

El 31 de desembre de 2015, l'Entitat Dominant no tenia actius rebuts per al pagament de deutes procedents de finançaments concedits per a la construcció ni per a la promoció immobiliària, ni tampoc tenia actius rebuts per al pagament de deutes no acabats o que consistissin en sòl immobiliari no edificat.

2.14 PROVISIONS I PASSIUS CONTINGENTS

En el moment de formular aquests comptes anuals consolidats, els Administradors diferencien entre els conceptes següents:

- Provisions: saldos creditors que cobreixen obligacions presents en la data del balanç de situació consolidat sorgides a conseqüència d'esdeveniments passats dels quals es poden derivar perjudicis patrimonials per a les entitats consolidades, que es considera probable que esdevinguin i es consideren de naturalesa concreta, però indeterminats quant al seu import i/o moment de cancel·lació.
- Passius contingents: obligacions possibles sorgides a conseqüència d'esdeveniments passats, la materialització del les quals està condicionada al fet que tinguin lloc, o no, un o més esdeveniments futurs independents de la voluntat de les entitats consolidades.

Els comptes anuals consolidats del Grup recullen totes les provisions significatives respecte a les situacions en què s'estima que la probabilitat que s'hagi d'atendre l'obligació és elevada (Nota 17). Els passius contingents no es reconeixen en el balanç de situació consolidat ni en el compte de pèrdues i guanys consolidat, sinó que se n'informa conforme als requeriments de la NIC 37 Provisions, actius i passius contingents en aquesta memòria consolidada (Nota 27).

Les provisions, que es quantifiquen tenint en compte la millor informació disponible sobre les conseqüències de l'esdeveniment que les originen i es tornen a estimar en cada tancament comptable, s'utilitzen per afrontar les obligacions específiques per a les quals s'havien reconegut originalment, i se'n fa la reversió, total o parcial, quan aquestes obligacions deixen d'existir o disminueixen.

La dotació i l'alliberament de les provisions que es consideren necessàries d'acord amb els criteris anteriors es registren amb càrrec o abonament en el capítol 'Dotacions a provisions (net)' del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Al tancament de l'exercici 2015, estaven en curs, iniciats en exercicis anteriors, diferents procediments judicials i reclamacions presentats contra les entitats consolidades, amb origen en el desenvolupament habitual de les seves activitats. Tant els assessors legals del Grup com els seus Administradors entenen que, tenint en compte els imports aprovisionats a aquest efecte, la conclusió d'aquests procediments i reclamacions no tindrà un efecte significatiu en els estats financers consolidats dels exercicis en què finalitzin.

2.15 FONS DE L'OBRA SOCIAL: FONS D'EDUCACIÓ I PROMOCIÓ (FEP)

Les dotacions que fa l'Entitat Dominant al Fons d'Educació i Promoció cooperatiu es reconeixen com una despesa de l'exercici quan són obligatòries. Si es produeixen dotacions addicionals, es reconeixen com a aplicació del benefici (Nota 3).

Addicionalment al FEP, l'Entitat Dominant canalitza activitats determinades de l'Obra Social a través de la Fundació Caixa d'Enginyers (Nota 18). La majoria dels membres del Patronat d'aquesta Fundació són, al seu torn, membres del Consell Rector de l'Entitat Dominant, fet que, d'acord amb normativa vigent, suposa l'existència de control i, en conseqüència, obliga l'Entitat Dominant a consolidar la Fundació amb el mètode d'integració global.

Les subvencions, donacions i altres ajudes vinculades al Fons d'Educació i Promoció cooperatiu es reconeixen, d'acord amb la legislació vigent, com un ingrés de les cooperatives i, simultàniament, es doten al fons amb el mateix import. Així mateix, les donacions que fa directament l'Entitat Dominant a la Fundació es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat com una despesa dotant el Fons de l'Obra Social.

L'aplicació d'aquest fons es produeix, normalment, amb abonament a tresoreria, llevat que l'import del Fons d'Educació i Promoció es materialitzi mitjançant activitats pròpies de l'Entitat Dominant; en aquest cas, es redueix l'import registrat en el capítol 'Fons de l'Obra Social' i es reconeix, simultàniament, un ingrés en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Les despeses derivades del Fons d'Educació i Promoció cooperatiu es presenten en el balanç de situació consolidat deduint-les del capítol 'Fons de l'Obra Social', sense que en cap cas s'imputin al compte de pèrdues i guanys consolidat.

Els actius materials (Nota 2.9.3 - Immobilitzat material afecte a l'Obra Social) i els passius afectes a l'Obra Social es presenten en partides separades del balanç de situació consolidat.

2.16 COMPENSACIONS DE SALDOS

Només es compensen entre si (i, per tant, es presenten en el balanç de situació consolidat pel seu import net) els saldos deutors i creditors amb origen en transaccions que, contractualment o per imperatiu d'una norma legal, preveuen la possibilitat de compensació i que es té la intenció de liquidar-los pel seu import net o de realitzar l'actiu i procedir al pagament del passiu de manera simultània.

A aquest efecte, la presentació d'acord amb les NIIF-UE en aquests comptes anuals consolidats dels actius financers subjectes a correccions valoratives per depreciació o deteriorament, nets d'aquests conceptes, no es considera una 'compensació de saldos'.

2.17 RECONeixEMENT D'INGRESSOS I DESPESES

Tot seguit es resumeixen els criteris comptables més significatius utilitzats pel Grup per al reconeixement dels ingressos i les despeses.

2.17.1 Ingressos i despeses per interessos, dividendes i conceptes assimilats

Amb caràcter general, els ingressos i les despeses per interessos i conceptes assimilats es reconeixen comptablement en funció del seu període de meritació aplicant-hi el mètode del tipus d'interès efectiu, d'acord amb allò que disposa la Nota 2.2. Els interessos meritats per deutors classificats com a dubtosos, inclòs el risc país, s'abonen a resultats en el moment del seu cobrament, la qual cosa és una excepció respecte al criteri general. Els dividendes percebuts d'altres societats es reconeixen com a ingrés en el moment en què neix el dret a percebre'ls per les entitats consolidades, que és el de l'anunci oficial de pagament de dividend per part de l'òrgan corresponent de la societat.

2.17.2 Comissions, honoraris i conceptes assimilats

Els ingressos i les despeses en concepte de comissions i honoraris assimilats, que no hagin de formar part del càlcul del tipus d'interès efectiu de les operacions i/o que no formin part del cost d'adquisició d'actius o passius financers diferents dels classificats com a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys, es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat amb criteris diferents segons la seva naturalesa. Els més significatius són els següents:

- Els que estan vinculats a l'adquisició d'actius i passius financers valorats a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys, els quals es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat en el moment de la seva liquidació.
- Els que tenen el seu origen en transaccions o serveis que es prolonguen al llarg del temps, els quals es comptabilitzen en el compte de pèrdues i guanys consolidat durant la vida de les transaccions o serveis.
- Els que responen a un acte singular, els quals s'imputen al compte de pèrdues i guanys consolidat quan es produeix l'acte que els origina.

Les comissions financeres, com ara les comissions d'obertura de préstecs i crèdits, formen part del rendiment o cost efectiu d'una operació financera i es reconeixen en el mateix capítol que els productes o costos financers, és a dir, 'Interessos i rendiments assimilats' i 'Interessos i càrregues assimilades', respectivament. Aquestes comissions, que es cobren o paguen anticipadament, s'imputen al compte de pèrdues i guanys consolidat, al llarg de la vida de l'operació, excepte en la part que compensen costos directes relacionats (Notes 29 i 30).

Les comissions que compensen costos directes relacionats, entesos com els que no s'haurien produït si no s'hagués concertat l'operació, es registren en el capítol 'Altres productes d'explotació' (Nota 36) en el moment de constituir-se l'operació d'actiu. Individualment, l'import d'aquestes comissions no podrà superar el 0,4% del principal de l'instrument financer, amb el límit màxim de 400 euros, i l'excés sobre aquest import s'imputarà al compte de pèrdues i guanys consolidat al llarg de la vida de l'operació. Si l'import d'aquestes comissions no supera els 90 euros, es reconeixen immediatament en el compte de pèrdues i guanys consolidat. En tot cas, l'import dels costos directes relacionats i identificats individualment es podrà registrar directament en el compte de pèrdues i guanys consolidat en l'inici de l'operació, sempre que no sigui superior a la comissió cobrada.

2.17.3 Ingressos i despeses no financeres

Es reconeixen comptablement d'acord amb el criteri de meritació.

2.17.4 Cobraments i pagaments diferits en el temps

Es reconeixen comptablement per l'import que resulta d'actualitzar financerament a taxes de mercat els fluxos d'efectiu previstos.

2.18 DESPESES DE PERSONAL

2.18.1 Compromisos postocupació i altres retribucions postocupació

El Grup té assumit el compromís de complementar les prestacions dels sistemes públics de Seguretat Social que corresponguin a empleats determinats i als seus drethavents després d'acabar el període d'ocupació.

Els compromisos postocupació que el Grup manté amb els seus empleats es consideren 'Plans d'aportació definida' quan el Grup realitza contribucions de caràcter predeterminat a una entitat separada, sense tenir l'obligació legal ni efectiva de fer contribucions addicionals si l'entitat separada no pot atendre les retribucions als empleats relacionades amb els serveis prestats durant l'exercici corrent i en els anteriors. Els compromisos postocupació que no compleixin les condicions anteriors es consideren 'Plans de prestació definida'.

Els compromisos per pensions amb el personal del Grup estan coberts mitjançant un pla de pensions i pòlisses d'assegurança, segons s'indica a continuació:

Plans d'aportació definida

El Grup té formalitzat un acord amb el seu personal actiu a través del qual es compromet a aportar al '*Pla de Pensions d'Ocupació del Grup Caixa d'Enginyers*', integrat en el '*Caixa d'Enginyers Ocupació, Fons de Pensions*', una quantitat fixa anual, que s'actualitza anualment segons acord de la Comissió de Control. Aquestes aportacions es fan per a tots els empleats que, el 15 de desembre de cada any, tinguin una antiguitat superior als 18 mesos.

El registre de l'aportació meritada durant l'exercici per aquest concepte es registra en l'epígraf 'Despeses d'administració - Despeses de personal' del compte de pèrdues i guanys consolidat.

En el cas que el 31 de desembre de l'exercici hi hagi algun import pendent d'aportar al pla extern en què estiguin materialitzats els compromisos, aquest import es registra pel seu valor actual en l'epígraf 'Provisions - Fons per a pensions i obligacions similars' del balanç de situació consolidat. En data 31 de desembre de 2015 i 2014, no hi havia cap import pendent d'aportació a plans externs d'aportació definida.

Plans de prestació definida

Les retribucions postocupació a plans de prestació definida reconegudes pel Grup són les següents:

a. Premi de dedicació

Tal com s'indica en la Nota 1, l'Entitat Dominant és una cooperativa de crèdit. L'article 26 (premi a la dedicació) del XX Conveni Col·lectiu per a les Societats Cooperatives de Crèdit estableix el pagament de tres mensualitats per a tot el personal que tingui una antiguitat igual o superior a vint anys i cessi per jubilació, invalidesa permanent total o absoluta o gran invalidesa.

Els beneficiaris d'aquesta prestació són el personal de l'Entitat Dominant i els empleats de la resta de societats del Grup que havien treballat prèviament per a l'Entitat Dominant i que, en el procés de traspàs a la filial, han mantingut aquests beneficis.

Els compromisos per jubilació i invalidesa permanent corresponents a l'esmentat article 26 del XX Conveni Col·lectiu es financen a través d'una assegurança col·lectiva d'acord amb allò que estableix el Reial Decret 1/2002, de 29 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de Regulació dels Plans i Fons de Pensions, i el Reial Decret 1588/1999, de 15 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament sobre la instrumentació dels compromisos per pensions de les empreses amb els treballadors i els beneficiaris.

Concretament, la cobertura dels riscos de jubilació meritats per pensions no causades s'instrumenta a través d'una pòlissa d'assegurances que el Grup té contractada amb Rural Vida, SA d'Assegurances i Reassegurances, asseguradora que assumeix els riscos demogràfics i d'interès. Així mateix, els riscos d'invalidesa permanent i gran invalidesa s'instrumenten mitjançant una pòlissa d'assegurances contractada pel 'Pla de Pensions d'Ocupació del Grup Caixa d'Enginyers' amb la mateixa companyia d'assegurances, a la qual s'ha transferit tot el risc.

b. Prestacions per defunció en actiu

Els familiars dels empleats en actiu de l'Entitat Dominant i dels empleats de la resta de societats del Grup que s'han definit en l'apartat a) anterior percebran, en cas de defunció d'aquests empleats, determinades prestacions que recull l'article 40 (viduïtat i orfandat) del XX *Conveni Col·lectiu* per a les Societats Cooperatives de Crèdit:

- **Viduïtat:** s'estableix una pensió complementària a favor del cònjuge vidu dels empleats morts en actiu.
- **Orfandat:** s'estableix una pensió complementària d'orfandat a favor dels fills dels empleats morts en actiu, que reuneixin els requisits que exigeixen la Llei General de la Seguretat Social i les disposicions complementàries.

Els compromisos per defunció corresponents a l'esmentat article 40 del XX *Conveni Col·lectiu* es financen a través d'una assegurança col·lectiva d'acord amb allò que estableix el Reial Decret 1/2002, de 29 de novembre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei de Regulació dels Plans i Fons de Pensions, i el Reial Decret 1588/1999, de 15 d'octubre, pel qual s'aprova el Reglament sobre la instrumentació dels compromisos per pensions de les empreses amb els treballadors i beneficiaris.

Concretament, la cobertura dels riscos de defunció en actiu s'instrumenta a través d'una pòlissa d'assegurances que el 'Pla de Pensions d'Ocupació del Grup Caixa d'Enginyers' té contractada amb Rural Vida, SA d'Assegurances i Reassegurances, asseguradora que assumeix els riscos demogràfics i d'interès.

c. Altres compromisos per defunció, invalidesa i jubilació

El Grup manté determinats compromisos amb l'Alta Direcció que cobreixen les contingències de jubilació, invalidesa i defunció.

La cobertura d'aquestes prestacions s'instrumenta mitjançant pòlisses d'assegurances que el Grup té contractades amb Rural Vida, SA d'Assegurances i Reassegurances, asseguradora que assumeix els riscos demogràfics i d'interès. Així mateix, els riscos de defunció i d'invalidesa permanent s'han transferit totalment a la companyia d'assegurances.

A més a més, tal com estableix l'article 59 (assegurances de vida) del conveni col·lectiu d'àmbit estatal del sector de la mediació d'assegurances privades, la societat del Grup que és afecte a aquest conveni (Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU) té contractada una pòlissa d'assegurança de vida amb Zurich Seguros, que cobreix el risc de defunció i la bestreta de capital en cas d'incapacitat permanent del personal.

Els actius nets en plans de pensions, a conseqüència de la instrumentació mitjançant les pòlisses esmentades dels compromisos postocupació pel premi a la dedicació, la prestació per defunció en actiu i els altres compromisos per defunció, invalidesa i jubilació es registren en el capítol 'Resta d'actius' del balanç de situació consolidat (Nota 15).

Els guanys i les pèrdues actuàries s'entenen com la diferència entre les hipòtesis actuàries prèvies i el seu comportament real, així com els canvis en les hipòtesis actuàries utilitzades. Totes les pèrdues i guanys actuàries es registren com a 'Ajustos per valoració' en el patrimoni net consolidat en l'exercici en què incorren. La norma permet l'opció que es reclassifiquin posteriorment a reserves voluntàries o que es mantinguin en 'Ajustos per valoració'. En aquest sentit, l'Entitat Dominant ha optat per la seva reclassificació a reserves voluntàries.

D'altra banda, el cost per interessos i el retorn esperat dels actius del pla s'han substituït en la nova norma per una quantitat neta per interessos, que es calcula aplicant el tipus de descompte al passiu (o actiu) pel compromís.

Els conceptes relacionats amb les retribucions postocupació a registrar en el compte de pèrdues i guanys consolidat són els següents:

- El cost dels serveis passats, originat per canvis introduïts en les retribucions postocupació vigents o per la introducció de noves prestacions.
- El cost dels serveis de l'exercici corrent, entès com l'increment del valor actual de les obligacions originades a conseqüència dels serveis prestats en l'exercici pels empleats.
- El cost per interessos, entès com l'increment produït en l'exercici del valor actual de les obligacions a conseqüència del pas del temps.
- El rendiment esperat dels contractes d'assegurances vinculats a pensions menys qualsevol cost originat per la seva administració i els impostos que els afectin.
- La pèrdua o guany ocasionats per qualsevol reducció o liquidació del pla.

2.18.2 Indemnitzacions per cessament

D'acord amb la legislació vigent, el Grup està obligat a indemnitzar els empleats que siguin acomiadats sense causa justificada.

Els imports meritats en concepte d'indemnitzacions per cessament durant els exercicis 2015 i 2014 pugen a 522 i 592 milers d'euros, respectivament (Nota 38.1).

2.18.3 Facilitats creditícies per als empleats

Segons la normativa vigent, la concessió de facilitats creditícies per als empleats per sota de les condicions de mercat es considera retribucions no monetàries i s'estima per la diferència entre les condicions de mercat i les pactades.

2.19 IMPOST SOBRE BENEFICIS

La despesa per l'impost sobre beneficis es reconeix en el compte de pèrdues i guanys consolidat, llevat si es conseqüència d'una transacció els resultats de la qual es registren directament en el patrimoni net; en aquest cas, l'impost sobre beneficis es registra amb contrapartida en el patrimoni net del Grup.

La despesa per impost sobre beneficis de l'exercici es calcula com l'impost que cal pagar respecte al resultat fiscal de l'exercici, ajustat amb l'import de les variacions que s'hagin produït durant l'exercici en els actius i els passius registrats que derivin de diferències temporàries, dels crèdits per deduccions i bonificacions fiscals i dels crèdits per bases imposables negatives (Nota 21).

El Grup considera que hi ha una diferència temporània quan hi ha una diferència entre el valor comptable i la base fiscal d'un element patrimonial. Es considera com a base fiscal d'un element patrimonial l'import atribuït al dit element a efectes fiscals. Es considera una diferència temporània imposable la que, en exercicis futurs, hagi de generar l'obligació del Grup de fer algun pagament a l'Administració. Es considera una diferència temporània deduïble la que hagi de generar per al Grup algun dret de reemborsament o un pagament més baix a fer a l'Administració en exercicis futurs.

Els crèdits per deduccions i bonificacions i els crèdits per bases imposables negatives són imports que, un cop s'hagi produït l'activitat o s'hagi obtingut el resultat per generar el dret corresponent, no s'apliquen fiscalment a la declaració corresponent fins que es compleixin els condicionants que estableix la normativa tributària, i es considera probable que el Grup els apliqui en exercicis futurs.

Es consideren actius i passius per impostos corrents els impostos que es preveu que seran recuperables o pagadors a l'Administració, respectivament, en un termini que no superi els 12 mesos des de la data del seu registre. Per la seva banda, es consideren actius o passius per impostos diferits els imports que s'espera recuperar o pagar a l'Administració, respectivament, en exercicis futurs.

Si s'escau, les diferències temporànies es registren en el balanç com a actius o passius fiscals diferits, segregats dels actius o passius fiscals corrents que estan formats, bàsicament, per pagaments a compte de l'impost sobre beneficis, retencions que es practiquen en concepte d'IRPF, pagaments a compte de la Seguretat Social i comptes d'Hisenda pública per IVA que cal compensar.

No obstant això, el Grup només registra actius per impostos diferits amb origen en diferències temporànies deduïbles, en crèdits per deduccions o bonificacions o per l'existència de bases imposables negatives, si es compleixen les condicions següents:

- Que es consideri probable que les entitats consolidades tinguin guanys fiscals suficients en el futur contra els quals pugui fer-los efectius.
- En el cas d'actius per impostos diferits amb origen en bases imposables negatives, que aquestes diferències es produeixin per causes identificades que és improbable que es repeteixin.

No es registren ni actius ni passius amb origen en impostos diferits quan inicialment es registri un element patrimonial, excepte si sorgeix en una combinació de negocis i que, en el moment de registrar-lo, no hagi afectat ni el resultat comptable ni el fiscal.

Amb motiu de cada tancament comptable, es revisen els impostos diferits registrats (tant actius com passius) per tal de comprovar que es mantenen vigents, i es fan les correccions oportunes d'acord amb els resultats de les anàlisis realitzades.

Tal com s'indica a la Nota 1, l'Entitat Dominant és una cooperativa de crèdit. Segons la disposició transitòria trenta-quatre de la Llei 27/2014, de 27 de novembre, de l'Impost sobre Societats, les cooperatives de crèdit tributen al 25%, excepte pel que fa als resultats extracooperatius, que tributen al tipus general del 30%. En relació amb les societats filials, tributen al tipus general del 28% (el saldo dels actius i passius per impostos diferits s'ha ajustat a conseqüència de la modificació tributària continguda en la Llei 27/2014, de 27 de novembre, de l'Impost sobre Societats, relativa al canvi de tipus impositius, i s'ha computat en resultats l'ingrés o despesa derivat d'aquest ajust), a excepció de Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda., que, com que es tracta d'una cooperativa de consum, d'acord amb l'article 29 de la Llei 27/2014, de 27 de novembre, de l'Impost sobre Societats, tributa al 20% per la part corresponent a resultats cooperatius.

2.20 FONS D'INVERSIÓ, FONS DE PENSIONS I ALTRES PATRIMONIS GESTIONATS

Els fons d'inversió, els fons de pensions i altres patrimonis gestionats pel Grup no es presenten registrats en el balanç de situació consolidat, ja que el seu patrimoni és propietat de tercers (Nota 28.2). Les comissions meritades durant l'exercici pels diversos serveis prestats a aquests fons pel Grup (serveis de gestió i dipòsit de carteres) estan registrades en el capítol 'Comissions percebudes' del compte de pèrdues i guanys consolidat (Nota 32).

2.21 ESTAT DE CANVIS EN EL PATRIMONI NET CONSOLIDAT

L'estat de canvis en el patrimoni net consolidat que es presenta en aquests comptes anuals consolidats mostra el total de les variacions que ha tingut el patrimoni net consolidat durant l'exercici. Aquesta informació es presenta desglossada, al seu torn, en dos estats: l'estat d'ingressos i despeses reconeguts consolidat i l'estat total de canvis en el patrimoni net consolidat. A continuació, s'expliquen les principals característiques de la informació continguda en ambdues parts de l'estat.

2.21.1 Estat d'ingressos i despeses reconeguts consolidat

A l'Estat d'ingressos i despeses reconeguts consolidat es presenten els ingressos i despeses generats pel Grup a conseqüència de la seva activitat durant l'exercici, distingint els que s'han registrat com a resultats en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici i els altres ingressos i despeses registrats d'acord amb allò que disposa la normativa vigent, directament en el patrimoni net consolidat.

Per tant, en aquest estat es presenta:

- a. El resultat consolidat de l'exercici.
- b. L'import net dels ingressos i despeses reconeguts transitòriament com a ajustos per valoració en el patrimoni net consolidat.
- c. L'import net dels ingressos i despeses reconeguts definitivament en el patrimoni net consolidat.
- d. L'impost sobre beneficis meritat pels conceptes indicats a les lletres b) i c) anteriors, excepte per als ajustos per valoració amb origen en participacions en societats associades o multigrup valorades amb el mètode de la participació, que es presenten en termes nets.
- e. El total dels ingressos i despeses consolidats reconeguts, calculat com la suma de les lletres anteriors i mostrant de manera separada l'import atribuït a l'Entitat Dominant i el corresponent a interessos minoritaris.

L'import dels ingressos i despeses que corresponen a entitats valorades amb el mètode de la participació registrats directament contra el patrimoni net es presenten en aquest estat, qualsevol que sigui la seva naturalesa, en la rúbrica 'Entitats valorades amb el mètode de la participació'.

Les variacions que hi ha hagut en els ingressos i despeses reconeguts en el patrimoni net consolidat com a ajustos per valoració es desglossen en:

- **Guanys / (Pèrdues) per valoració:** recull l'import dels ingressos, nets de les despeses originades durant l'exercici, reconeguts directament en el patrimoni net consolidat. Els imports reconeguts en l'exercici en aquesta partida es mantenen en aquesta partida, encara que en el mateix exercici es traspassin al compte de pèrdues i guanys consolidat, al valor inicial d'altres actius o passius, o es reclassifiquin en una altra partida.

- **Imports transferits al compte de pèrdues i guanys consolidat:** recull l'import dels guanys o pèrdues per valoració reconeguts prèviament en el patrimoni net consolidat, encara que sigui en el mateix exercici, que es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat.
- **Imports transferits al valor inicial de les partides cobertes:** recull l'import dels guanys o pèrdues per valoració reconeguts prèviament en el patrimoni net consolidat, encara que sigui en el mateix exercici, que es reconeguin en el valor inicial dels actius o passius a conseqüència de cobertures de fluxos d'efectiu.
- **Altres reclassificacions:** recull l'import dels traspassos fets durant l'exercici entre partides d'ajustos per valoració conforme als criteris establerts en la normativa vigent.

Els imports d'aquestes partides es presenten pel seu import brut, i es mostren, llevat de les partides corresponents a ajustos per valoració d'entitats valorades amb el mètode de la participació, l'efecte impositiu corresponent a la rúbrica 'Impost sobre beneficis' de l'estat.

2.21.2 Estat de fluxos d'efectiu consolidat

A l'Estat total de canvis en el patrimoni net consolidat' es presenten totes les variacions que hi ha hagut en el patrimoni net consolidat, incloses les que tenen el seu origen en canvis en els criteris comptables i en correccions d'errors. Així doncs, aquest estat mostra una conciliació del valor comptable al començament i al final de l'exercici de totes les partides que formen el patrimoni net consolidat i agrupa els moviments que hi ha hagut en funció de la seva naturalesa en les partides següents:

- Ajustos per canvis de criteris comptables i correcció d'errors: inclou els canvis en el patrimoni net consolidat que sorgeixen a conseqüència de la reexpressió retroactiva dels saldos dels estats financers amb origen en canvis en els criteris comptables o en la correcció d'errors.
- Total d'Ingressos i despeses reconeguts durant l'exercici: recull, de manera agregada, el total de les partides registrades en l'estat d'ingressos i despeses reconeguts que s'han indicat anteriorment.
- Altres variacions en el patrimoni net consolidat: recull la resta de partides registrades en el patrimoni net consolidat, com ara augments o disminucions del fons de dotació, distribució de resultats, operacions amb instruments de capital propis, pagaments amb instruments de capital, traspassos entre partides del patrimoni net consolidat i qualsevol altre increment o disminució del patrimoni net consolidat.

2.22 ESTAT DE FLUXOS D'EFFECTIU CONSOLIDAT

En l'Estat de fluxos d'efectiu consolidat' s'utilitzen les expressions següents:

- **Fluxos d'efectiu:** entrades i sortides de diners en efectiu i dels seus equivalents; s'entén per 'equivalents' les inversions a curt termini de gran liquiditat i baix risc d'alteracions en el seu valor.
- **Activitats d'explotació:** activitats típiques dels grups d'entitats de crèdit, així com altres activitats que no es poden qualificar d'inversió o de finançament. També es consideren activitats d'explotació els interessos pagats per qualsevol finançament rebut, encara que es considerin com a activitats de finançament. A efectes de l'elaboració d'aquest estat, les activitats realitzades amb les diferents categories d'instruments financers que s'han assenyalat a la Nota 2.2. es consideren activitats d'explotació, amb les excepcions de la 'Cartera d'inversió a venciment'.

- **Activitats d'inversió:** les d'adquisició, alienació o disposició per altres mitjans d'actius a llarg termini i altres inversions no incloses a l'efectiu i els seus equivalents, com ara actius materials, actius intangibles, participacions, actius no corrents en venda i els seus passius associats i instruments de deute inclosos a la 'Cartera d'inversió a venciment'.
- **Activitats de finançament:** activitats que produeixen canvis en el volum i la composició del patrimoni net i dels passius que no formen part de les activitats d'explotació.

A efectes de l'elaboració de l'Estat de fluxos d'efectiu consolidat, el Grup considera efectiu o equivalents d'efectiu els actius financers següents:

- L'efectiu propietat del Grup, que està registrat en el capítol 'Caixa i dipòsits en bancs centrals' dels balanços de situació consolidats adjunts, és de 4.964 milers d'euros el 31 de desembre de 2015 (5.216 milers d'euros el 31 de desembre de 2014) (Nota 5).
- El saldo deutor mantingut amb bancs centrals, que està registrat en el capítol 'Caixa i dipòsits en bancs centrals' dels balanços de situació consolidats adjunts, és de 13.406 milers d'euros el 31 de desembre de 2015 (17.646 milers d'euros el 31 de desembre de 2014) (Nota 5).

2.23 OPERACIONS D'ASSEGURANCES

D'acord amb les pràctiques comptables d'ús general en el sector assegurador, les entitats d'assegurances consolidades abonen a resultats els imports de les primes que emeten i carreguen als seus comptes de resultats el cost dels sinistres als quals han de fer front quan es produeix la seva liquidació final. Aquestes pràctiques comptables obliguen les entitats asseguradores a periodificar, en el moment de tancar cada exercici, tant els imports abonats als seus comptes de pèrdues i guanys i no meritats en aquesta data com els costos incorreguts no carregats als comptes de pèrdues i guanys.

Els passius més significatius registrats per les entitats d'assegurances consolidades pel que fa a les assegurances directes que contracten es recullen en les provisions tècniques següents:

- **Provisió per a primes no consumides:** reflecteix la prima de tarifa cobrada en un exercici imputable a exercicis futurs, un cop deduït el recàrrec de seguretat.
- **Provisió per a riscos en curs:** complementa la provisió per a primes no consumides en l'import en què aquesta prima no sigui suficient per reflectir la valoració dels riscos i les despeses que calgui cobrir que corresponguin al període de cobertura no transcorregut en la data del tancament.
- **Provisió per a prestacions:** reflecteix les valoracions de les obligacions pendents derivades dels sinistres ocorreguts abans del tancament de l'exercici, tant si es tracta de sinistres pendents de liquidació o pagament com de sinistres pendents de declaració, un cop deduïts els pagaments a compte realitzats i tenint en compte les despeses internes i externes de liquidació dels sinistres i, si escau, les provisions addicionals que siguin necessàries per cobrir desviacions en les valoracions dels sinistres de llarga tramitació.
- **Provisió d'assegurances de vida:** en les assegurances de vida amb un període de cobertura d'un any o menys, la provisió de primes no consumides reflecteix la prima de tarifa cobrada durant l'exercici, imputable a exercicis futurs. En els casos en què aquesta provisió sigui insuficient, es calcula, de manera complementària, una provisió per a riscos en curs que cobreixi la valoració dels riscos i despeses previstos en el període no transcorregut en la data del tancament de l'exercici.

En les assegurances de vida amb un període de cobertura superior a l'any, la provisió matemàtica es calcula com la diferència entre el valor actual actuarial de les obligacions futures de les entitats consolidades que operen en aquest ram i les del prenedor o assegurat, prenent com a base de càlcul la prima d'inventari meritada durant l'exercici (constituïda per la prima pura més el recàrrec per a despeses d'administració segons bases tècniques).

- **Provisió d'assegurances de vida, quan el risc de la inversió l'assumeixen els prenedor de l'assegurança:** es determinen en funció dels actius afectes específicament per determinar el valor dels drets.
- **Provisió per participació en beneficis i extorns:** recull l'import dels beneficis meritats pels prenedors, els assegurats o els beneficiaris de l'assegurança i el de les primes que sigui procedent restituir als prenedor o assegurats en virtut del comportament experimentat pel risc assegurat, mentre no s'hagin assignat individualment a cadascun.
- **Correcció d'asimetries comptables:** en les operacions d'assegurança que estan immunitzades financerament, que referencien el seu valor de rescat al valor dels actius assignats de forma específica, que prevegin una participació en els beneficis d'una cartera d'actius vinculada, o en el cas d'operacions d'assegurança en què el prenedor assumeix el risc de la inversió o assimilats, l'entitat asseguradora reconeix, simètricament, d'una banda, dins del patrimoni net consolidat, les variacions experimentades en el valor raonable dels actius que es mantenen classificats en el capítol d'Actius financers disponibles per a la venda', i de l'altra, la contrapartida de les variacions anteriors es registra com una provisió d'assegurances de vida, quan així ho exigeix el reglament i altres normatives aplicables, o en l'epígraf 'Resta de passius' dels balanços de situació consolidats adjunts.

La correcció d'asimetries comptables també s'aplica en les diferències de canvi i en les operacions de cobertura quan l'element cobert són les provisions d'assegurances de vida.

Les provisions tècniques corresponents a les cessions a reasseguradors, que es calculen en funció dels contractes de reassegurança subscrits i aplicant-hi els mateixos criteris que s'utilitzen per a l'assegurança directa, es presenten en el balanç de situació consolidat al capítol 'Actius per reassegurances' (Nota 12).

Quant a l'activitat de reassegurança cedida del Grup:

- El compte tècnic per reassegurança cedida a favor del Grup durant l'exercici 2015 és de 193 milers d'euros. Durant l'exercici 2014, la reassegurança cedida a favor del reassegurador va ser de 129 milers d'euros.
- El cedent no difereix ni amortitza pèrdues i guanys procedents de la reassegurança cedida.
- No hi ha hipòtesis que tinguin un efecte més gran sobre la valoració dels imports reconeguts en aquest apartat. Aquest criteri no ha variat respecte a exercicis precedents, per tant, no hi ha cap impacte ni en el balanç de situació consolidat ni en el compte de pèrdues i guanys consolidat per canvis d'hipòtesis.

A continuació es detalla la informació sobre el risc d'assegurança, neta de reassegurança.

Milers d'euros	2015		2014	
	Espanya		Espanya	
	Primes imputades (*)	Provisions	Primes imputades (*)	Provisions
Ram Vida				
Assegurança directa	52.031	157.468	26.129	159.460

(*) Netes de reassegurança.

Pel que fa a la informació referent a la gestió de riscos de la companyia asseguradora del Grup, aquesta tasca està centralitzada en el Departament de Gestió Global del Risc de l'Entitat Dominant, que depèn jeràrquicament de la Direcció General de l'Entitat Dominant. Aquest departament disposa dels mecanismes necessaris per controlar l'exposició a les variacions en els tipus d'interès, així com als riscos de crèdit i liquiditat. Les polítiques d'inversió les estableix el Comitè d'Inversions de la companyia asseguradora, que es reuneix amb una periodicitat, almenys, mensual. A més a més, qualsevol irregularitat que detecti el Departament de Gestió Global del Risc, l'ha de tractar el Comitè d'Inversions.

Tot seguit s'indiquen els principals riscos financers que impacten en la companyia asseguradora del Grup:

- **Risc de crèdit**

En el cas dels saldos que es mantenen per cobrar dels prenedors d'assegurança, no hi ha una concentració significativa del risc de crèdit amb tercers.

Pel que fa al risc de crèdit associat als instruments financers, la política que ha establert la companyia asseguradora es basa en dos principis bàsics:

Prudència: el ràting mínim per a inversions en renda fixa és BBB-. Qualsevol inversió per sota d'aquesta qualificació requereix l'aprovació expressa del Comitè d'Inversions.

Diversificació: alta diversificació en sectors i emissors, amb límits màxims de risc per emissor del 5% de les provisions tècniques per cobrir; aquest percentatge es pot incrementar fins al 10% sempre que el conjunt d'inversions que superin el 5% no siguin superiors al 40% de les provisions tècniques per cobrir.

- **Risc de liquiditat**

La companyia asseguradora del Grup disposa d'un nivell adequat de tresoreria a fi d'assegurar la liquiditat i poder atendre tots els compromisos de pagament que es deriven de la seva activitat. A més, és important destacar que disposa d'inversions financeres que són títols cotitzats en mercats organitzats, de manera que es podrien fer immediatament en el cas que es produís alguna situació de tensió de liquiditat no prevista.

• **Risc de mercat** (inclou tipus d'interès, tipus de canvi i altres riscos de preu)

El Comitè d'Inversions de la companyia asseguradora, que com a mínim es reuneix un cop al mes, fa una anàlisi de la sensibilitat de les seves carteres al risc de mercat, el qual s'entén com el risc associat a la possibilitat de patir pèrdues motivades per moviments adversos en les variables de mercat. Per les característiques de les carteres d'inversions financeres de la companyia asseguradora, aquestes carteres estan exposades al risc que es deriva de l'evolució dels tipus d'interès i del preu dels actius i no estan exposades al risc de tipus de canvi, perquè la companyia asseguradora del Grup inverteix exclusivament en actius denominats en euros.

3. DISTRIBUCIÓ DEL RESULTAT DE L'EXERCICI

La proposta de distribució del resultat de l'Entitat Dominant de l'exercici 2015, que el seu Consell Rector sotmetrà a l'aprovació de l'Assemblea General de Socis, de conformitat amb allò que disposen els seus Estatuts Socials, adaptats a la normativa en vigor, en els quals s'estableixen unes dotacions mínimes a la Reserva Obligatòria del 20% de l'excedent disponible de l'exercici i al Fons d'Educació i Promoció del 10% de l'excedent esmentat, és la següent:

Milers d'euros	2015	2014 (*)
Base de repartiment		
Resultat abans d'impostos	11.728	11.028
Impost sobre beneficis	(1.311)	(1.634)
A Fons d'Educació i Promoció		
Mínim (Nota 21.2)	(734)	(673)
Total	9.683	8.721
Distribució		
A Fons d'Educació i Promoció	-	-
Interessos per pagar als socis per aportacions al capital (Nota 1.6)	3.081	2.666
A reserva obligatòria	1.467	1.346
A reserva voluntària	5.135	4.709
Total	9.683	8.721

(*) Les dades de l'exercici 2014 d'aquest quadre, corresponents a la distribució aprovada per l'Assemblea General de Socis de l'Entitat Dominant, es presenten, únicament i exclusivament, a efectes comparatius.

El excedente disponible del ejercicio se obtiene de deducir al resultado antes de impuestos el impuesto sobre beneficios i los intereses a pagar. L'excedent disponible de l'exercici s'obté de deduir al resultat abans d'impostos l'impost sobre beneficis i els interessos per pagar als socis per aportacions al capital (Nota 1.1).

L'import dels interessos per pagar als socis per aportacions al capital està condicionat a l'obtenció de resultats nets suficients i el determina l'Assemblea General de Socis, a proposta del Consell Rector de l'Entitat Dominant, sense que superi allò que estableix la legislació reguladora de cooperatives de crèdit.

Els resultats de les entitats dependents que formen el Grup s'han d'aplicar de la manera que aprovin els seus respectius Òrgans de Govern (Assemblea General de Socis, Junta General d'Accionistes o Administrador Únic, segons correspongui).

4. RETRIBUCIONS I ALTRES PRESTACIONS AL PERSONAL CLAU DE L'ADMINISTRACIÓ I DIRECCIÓ

El 'personal clau de l'administració i la direcció' del Grup, que són les persones que tenen autoritat i responsabilitat per planificar, dirigir i controlar les activitats del Grup directament i indirectament, està integrat pels membres del Consell Rector i de l'Alta Direcció. A causa dels càrrecs que té aquest col·lectiu de persones es considera 'part vinculada' i, com a tal, està subjecte a uns requeriments d'informació que es recullen en aquesta Nota i en la Nota 45.

També són parts vinculades el conjunt de persones que mantenen determinades relacions de parentiu o afectivitat amb 'el personal clau de l'administració i la direcció', i també les societats controlades amb influència significativa o amb poder de vot important del personal clau o d'algunes de les persones comentades del seu entorn familiar. Les transaccions del Grup amb aquestes altres parts vinculades s'informen a la Nota 45.

4.1 REMUNERACIÓ AL CONSELL RECTOR DE L'ENTITAT DOMINANT

Totes les remuneracions percebudes pel Consell Rector i Comissions Delegades corresponen al reintegrament de les despeses que els origina l'acompliment de la seva funció, així com a dietes per assistència a reunions.

En el quadre següent es mostra un detall de les remuneracions meritades a favor dels membres del Consell Rector de l'Entitat Dominant, exclusivament en la seva qualitat de Consellers de l'Entitat Dominant, durant els exercicis 2015 i 2014:

		Milers d'euros	
Membres del Consell Rector		2015	2014
José Oriol Sala Arlandis	President	45	19
Manuel Bertran Mariné	Vicepresident	27	19
Enric Homs Martínez	Secretari	28	19
David Parcerisas Vázquez	Vocal núm. 1	8	3
Pedro A. Hernández del Santo	Vocal núm. 2	27	19
Pedro Marín Giménez	Vocal núm. 3	7	8
Jaime Roure Pagés	Vocal núm. 4	8	8
José María Pera Abadía	Vocal núm. 5	13	10
Félix Masjuán Teixidó	Vocal núm. 6	10	8
Sebastià Carrión Morros	Vocal núm. 7	8	7
Josep Maria Muxí Comellas	Vocal núm. 8	10	7
Antonio Santamans Olivé	Vocal núm. 9	7	6
Montserrat Salleras Costal	Vocal núm. 10	11	7
Antoni Sansalvadó Tribó (*)	-	-	1
Total		209	141

(*) Membre donat de baixa durant l'exercici 2014.

Així mateix, les remuneracions percebudes pels membres dels Consells d'Administració de les entitats dependents del Grup, en concepte de dietes per assistència i desplaçament als consells esmentats, han estat de 32 milers d'euros en l'exercici 2015 (22 milers d'euros en l'exercici 2014).

No hi ha compromisos postocupació o assegurances de vida amb els membres actuals o anteriors del Consell Rector.

4.2 REMUNERACIONS AL PERSONAL CLAU DE LA DIRECCIÓ DEL GRUP

A l'efecte d'elaborar aquests comptes anuals consolidats, s'ha considerat com a personal de l'Alta Direcció del Grup, durant l'exercici 2015, 12 persones (12 persones durant l'exercici 2014), que ocupaven els llocs de membres del Comitè de Direcció de l'Entitat Dominant i de la direcció de les societats del Grup.

En el següent quadre es mostra la remuneració meritada pel personal de l'Alta Direcció del Grup corresponent als exercicis 2015 i 2014. Les remuneracions es registren en l'epígraf 'Despeses d'administració - Despeses de personal' dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts.

Milers d'euros	2015	2014
Retribucions a curt termini	1.906	1.881
Altres prestacions a llarg termini	207	170
Indemnitzacions per cessament	-	-
Total	2.113	2.051

Hi ha compromisos postocupació amb els actuals membres de la Direcció, els quals es detallen a les Notes 2.18.1 i 45. Aquests compromisos no existeixen amb els membres del Comitè de Direcció anterior.

5. CAIXA I DIPÒSITS EN BANCS CENTRALS

El desglossament del saldo d'aquest capítol dels balanços de situació consolidats adjunts el 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Caixa (Nota 2.22)	4.964	5.216
Banc d'Espanya (Nota 2.22)	13.406	17.646
Ajustos per valoració	1	-
Total	18.371	22.862

El saldo del compte corrent amb el Banc d'Espanya es troba afecte a la cobertura del coeficient de reserves mínimes i ha meritat un tipus d'interès anual mitjà, durant l'exercici 2015, d'aproximadament el 0,05% (0,11%, durant l'exercici 2014).

6. ACTIUS I PASSIUS FINANCERS A VALOR RAONABLE AMB CANVIS EN PÈRDUES I GUANYES

6.1 CARTERA DE NEGOCIACIÓ

A continuació es presenta un desglossament dels actius i passius financers inclosos en aquesta categoria en data 31 de desembre de 2015 i 2014, classificats per àrees geogràfiques on hi ha localitzat el risc, per tipus de contraparts i per tipus d'instruments.

Milers d'euros	31.12.15		31.12.14	
	Saldo deutor	Saldo creditor	Saldo deutor	Saldo creditor
Per àrees geogràfiques				
Espanya	18.386	463	37.871	2.061
Resta	12.068	-	15.494	-
Total	30.454	463	53.365	2.061
Per tipus de contrapart				
Administracions públiques residents	15.781	-	31.807	-
Administracions públiques no residents	957	-	-	-
Entitats de crèdit residents	1.788	-	4.604	-
Entitats de crèdit no residents	5.122	-	2.023	-
Altres sectors residents	817	463	1.460	2.061
Altres sectors no residents	5.989	-	13.471	-
Total	30.454	463	53.365	2.061
Per tipus d'instruments				
Instruments de capital				
Accions cotitzades	283	-	978	-
Valors representatius de deute				
Valors representatius de deute	30.158	-	52.381	-
Derivats de negociació				
Derivats negociats en mercats organitzats	13	-	6	-
Derivats negociats en mercats no organitzats				
Opcions venudes	-	463	-	2.061
Total	30.454	463	53.365	2.061

El valor comptable registrat en el quadre anterior representa el nivell màxim d'exposició al risc de crèdit del Grup en relació amb els instruments financers que s'hi inclouen.

El tipus d'interès mitjà corresponent als rendiments meritats, durant l'exercici 2015, dels valors representatius de deute de la 'Cartera de negociació' ha estat de l'1,90% (2,70% durant l'exercici 2014).

La TIR mitjana de compra dels actius integrats en aquesta cartera en data 31 de desembre de 2015 és de l'1,83% (2,21% en data 31 de desembre de 2014).

A continuació es presenta el desglossament de l'epígraf 'Cartera de negociació - Valors representatius de deute', segons el ràting dels actius financers que formen la cartera.

	Milers d'euros	
	31.12.15	31.12.14
AAA	-	-
AA+	-	-
AA	983	-
AA-	1.999	-
A+	-	2.053
A	199	-
A-	-	3.038
BBB+	15.230	2.928
BBB	2.669	35.289
BBB-	6.279	4.709
'Investment grade'	91%	92%
BB+	1.285	508
BB	-	3.091
BB-	531	765
B+	983	-
B	-	-
B-	-	-
CCC-	-	-
Sense qualificació	-	-
'Non-investment grade'	9%	8%
Total	30.158	52.381

En data 31 de desembre de 2015, el ràting a curt i llarg termini atorgat per Standard&Poor's al deute sobirà del Regne d'Espanya se situa en A-2 i BBB+, respectivament (A-2 i BBB, respectivament, el 31 de desembre de 2014).

El detall del nocional per terminis dels 'Derivats de negociació' en data 31 de desembre de 2015 i 2014 es detalla en els quadres següents:

En data 31 de desembre de 2015

Milers d'euros	Actiu			Passiu		
	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total
Derivats sobre valors						
Opcions	108	-	108	36.084	54.188	90.272
Total	108	-	108	36.084	54.188	90.272

Milers d'euros	Comprats			Venuts		
	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total
Derivats sobre tipus d'interès						
Futurs financers	12.458	-	12.458	34.262	-	34.262
Total	12.458	-	12.458	34.262	-	34.262

En data 31 de desembre de 2014

Milers d'euros	Actiu			Passiu		
	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total
Derivats sobre valors						
Opcions		70	70	53.511	36.134	89.645
Total	-	70	70	53.511	36.134	89.645

Milers d'euros	Comprats			Venuts		
	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total
Derivats sobre tipus d'interès						
Futurs financers	5.358	-	5.358	42.537	-	42.537
Total	5.358	-	5.358	42.537	-	42.537

L'import nocional dels contractes formalitzats no suposa el risc real assumit pel Grup en relació amb aquests instruments.

A l'epígraf del passiu 'Cartera de negociació - Derivats de negociació', es registra el valor raonable de les opcions implícites en els dipòsits a la clientela, la revaloració de les quals està vinculada amb l'evolució de determinats valors o índexs (dipòsits estructurats), així com amb el valor raonable dels compromisos de venda a termini sobre actius de renda fixa.

El desglossament dels actius i passius financers classificats a la 'Cartera de negociació', en funció del mètode de càlcul del valor raonable, és el següent (Nota 2.2):

Milers d'euros	31.12.15		31.12.14	
	Actiu	Passiu	Actiu	Passiu
Nivell 1	30.454	-	53.365	-
Nivell 2	-	463	-	2.061
Nivell 3	-	-	-	-
Total	30.454	463	53.365	2.061

Les Notes 24, 25 i 26.1 presenten, respectivament, informació relativa als riscos de tipus d'interès, de liquiditat i de mercat assumits pel Grup en relació amb els instruments inclosos a aquesta categoria. Així mateix, la Nota 22 presenta informació relativa als resultats reconeguts en el compte de pèrdues i guanys consolidat procedents d'actius no realitzats i classificats a la cartera de negociació.

6.2 ALTRES ACTIUS FINANCERS DESIGNATS A VALOR RAONABLE AMB CANVIS EN RESULTATS

Aquest capítol dels balanços de situació consolidats adjunts inclou, exclusivament, les inversions corresponents als productes d'assegurances de vida quan el risc d'inversió és assumit pel prenedor que té en la seva cartera la companyia asseguradora del Grup.

A continuació es presenta un desglossament dels actius financers inclosos en aquesta categoria, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, classificats per àrees geogràfiques on hi ha localitzat el risc, per tipus de contrapart i per tipus d'instruments:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
	Saldo net	Saldo net
Per àrees geogràfiques		
Espanya	2.070	752
Total	2.070	752
Por tipus de contrapart		
Altres sectors residents	2.070	752
Total	2.070	752
Por tipus d'instruments		
Opcions	1.457	752
Participacions en IIC	613	-
Total	2.070	752

La partida 'Opcions' del quadre anterior recull, exclusivament, el valor raonable de les opcions els actius subjacents de les quals són els índexs DJ Eurostoxx 50 i IBEX 35 vinculats a productes d'assegurances de vida 'unit link'.

Durant l'exercici 2015 i 2014, el Grup ha registrat ingressos i despeses per canvis de valor d'aquestes opcions per un import de 113 i 92 milers d'euros, respectivament, en l'epígraf 'Resultats d'operacions financeres - Altres instruments financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys' del compte de pèrdues i guanys consolidat adjunt (Nota 34).

El detall del nocional per terminis de les opcions implícites incloses a aquesta cartera, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, es detalla en els quadres següents:

En data 31 de desembre de 2015

Milers d'euros	Actiu		
	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total
Derivats sobre valors			
Opcions	10.222	581	10.803
Total	10.222	581	10.803

En data 31 de desembre de 2014

Milers d'euros	Actiu		
	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total
Derivats sobre valors			
Opcions	-	10.260	10.260
Total	-	10.260	10.260

El desglossament dels actius financers classificats en la cartera 'Altres actius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys', en funció del mètode de càlcul del valor raonable, és el següent (Nota 2.2.):

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Nivell 1	613	-
Nivell 2	1.457	752
Nivell 3	-	-
Total	2.070	752

Les Notes 24, 25 i 26.1 presenten, respectivament, informació relativa als riscos de tipus d'interès, de liquiditat i de mercat assumits pel Grup en relació amb els instruments inclosos a aquesta categoria. Així mateix, la Nota 22 presenta informació relativa als resultats reconeguts en el compte de pèrdues i guanys consolidat procedents d'actius no realitzats i classificats a la cartera de negociació.

7. ACTIUS FINANCERS DISPONIBLES PER A LA VENDA

7.1 COMPOSICIÓ DEL SALDO I RISC DE CRÈDIT MÀXIM

A continuació, es presenta un desglossament dels actius financers inclosos en aquesta categoria, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, classificats per divisa, per tipus de contrapart i per tipus d'instruments:

Milers d'euros	31.12.15				
	Import brut (*)	Ajustos per valoració per variació del valor raonable	Correccions de valor per deteriorament	Correccions per operacions de microcobertura	Import net
Per divisa					
En euros	660.742	43.123	(624)	189	703.430
En moneda estrangera	206	14	-	-	220
Total (Nota 20.2.1)	660.948	43.137	(624)	189	703.650
Per tipus de contrapart					
Administracions públiques residents	483.224	35.548	(12)	-	518.760
Administracions públiques no residents	1.015	70	-	-	1.085
Entitats de crèdit residents	95.158	5.632	-	-	100.790
Entitats de crèdit no residents	3.716	56	(21)	141	3.892
Altres sectors residents	60.020	1.292	(359)	48	61.001
Altres sectors no residents	17.744	539	(161)	-	18.122
Actius dubtosos	71	-	(71)	-	-
Total (Nota 20.2.1)	660.948	43.137	(624)	189	703.650
Per tipus d'instruments					
Valors representatius de deute					
Obligacions i bons de l'Estat	366.628	28.099	-	-	394.727
Resta d'obligacions i bons	276.135	14.684	(377)	189	290.631
Subtotal (Nota 20.2.1)	642.763	42.783	(377)	189	685.358
Instruments de capital					
Accions en entitats no cotitzades	117	-	(71)	-	46
Participacions en institucions d'inversió col·lectiva	15.466	98	-	-	15.564
Accions en entitats cotitzades	2.602	256	(176)	-	2.682
Subtotal (Nota 20.2.1)	18.185	354	(247)	-	18.292
Total (Nota 20.2.1)	660.948	43.137	(624)	189	703.650

(*) Inclou interessos meritats i cupó corregut.

Milers d'euros	31.12.14				
	Import brut (*)	Ajustos per valoració per variació del valor raonable	Correccions de valor per deteriorament	Correccions per operacions de microcobertura	Import net
Per divisa					
En euros	904.589	56.588	(553)	178	960.802
En moneda estrangera	249	41	-	-	290
Total (Nota 20.2.1)	904.838	56.629	(553)	178	961.092
Per tipus de contrapart					
Administracions públiques residents	675.529	45.184	-	-	720.713
Administracions públiques no residents	1.018	84	-	-	1.102
Entitats de crèdit residents	147.290	7.483	-	-	154.773
Entitats de crèdit no residents	10.254	90	-	141	10.485
Altres sectors residents	54.816	2.835	(332)	77	57.396
Altres sectors no residents	15.860	953	(150)	(40)	16.623
Actius dubtosos	71	-	(71)	-	-
Total (Nota 20.2.1)	904.838	56.629	(553)	178	961.092
Per tipus d'instruments					
Valors representatius de deute					
Obligacions i bons de l'Estat	593.046	38.158	-	-	631.204
Resta d'obligacions i bons	294.391	17.627	(306)	178	311.890
Subtotal (Nota 20.2.1)	887.437	55.785	(306)	178	943.094
Instruments de capital					
Accions en entitats no cotitzades	116	-	(71)	-	45
Participacions en institucions d'inversió col·lectiva	15.103	671	-	-	15.774
Accions en entitats cotitzades	2.182	173	(176)	-	2.179
Subtotal (Nota 20.2.1)	17.401	844	(247)	-	17.998
Total (Nota 20.2.1)	904.838	56.629	(553)	178	961.092

(*) Inclou interessos meritats i cupó corregut.

El valor comptable detallat en el quadre anterior representa el nivell màxim d'exposició al risc de crèdit del Grup en relació amb els instruments financers que s'hi inclouen.

El tipus d'interès mitjà corresponent als rendiments meritats durant l'exercici 2015 dels valors representatius de deute de la cartera disponible per a la venda ha estat del 3,14% (3,34% durant l'exercici 2014). La TIR mitjana de compra dels actius integrats a aquesta cartera en data 31 de desembre de 2015 és del 2,99% (2,96% en data 31 de desembre de 2014).

El saldo de la partida 'Participacions en institucions d'inversió col·lectiva' del quadre anterior correspon íntegrament a les participacions mantingudes pel Grup en fons d'inversió gestionats pel mateix Grup (Nota 28.2).

El moviment, durant els exercicis 2015 i 2014, de la cartera d'Actius financers disponibles per a la venda' és el següent:

Milers d'euros	2015			2014		
	Valors representatius de deute	Instruments de capital	Total	Valors representatius de deute	Instruments de capital	Total
Saldo a l'inici de l'exercici	943.094	17.998	961.092	752.968	16.916	769.884
Compres i meritació d'interessos	74.318	1.297	75.615	415.623	6.968	422.591
Baixes per vendes, amortitzacions i altres	(318.862)	(510)	(319.372)	(255.498)	(6.130)	(261.628)
Variació d'ajustos per valoració (sense les microcobertures)	(13.131)	(493)	(13.624)	29.606	215	29.821
Variació d'operacions de microcobertura	11	-	11	351	-	351
Variació per correccions de valor per deteriorament	(72)	-	(72)	44	29	73
Saldo al final de l'exercici	685.358	18.292	703.650	943.094	17.998	961.092

Les baixes per vendes de la cartera d'Actius financers disponibles per a la venda' han generat, durant l'exercici 2015, un resultat net positiu de 6.106 milers d'euros (7.210 milers d'euros, a l'exercici 2014) (Nota 34).

El desglossament dels actius classificats a la cartera d'Actius financers disponibles per a la venda', en funció del mètode de càlcul del valor raonable, és el següent (Nota 2.2):

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Nivell 1	703.605	961.047
Nivell 2	-	-
Nivell 3	45	45
Total	703.650	961.092

A la Nota 20.2 inclou el desglossament dels 'Ajustos per valoració' registrats en el 'Patrimoni net' en data 31 de desembre de 2015 i 2014.

Les Notes 24, 25 i 26.1 presenten, respectivament, informació relativa als riscos de tipus d'interès, de liquiditat i de mercat assumits pel Grup en relació amb els instruments inclosos en aquesta categoria.

7.2 COBERTURA DEL RISC DE CRÈDIT

A continuació es mostra el desglossament del saldo de les correccions de valor per deteriorament dels 'Actius financers disponibles per a la venda' en data 31 de desembre de 2015 i 2014, classificat per tipus d'instrument i per tipus de cobertura.

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Per tipus d'instrument		
Valors representatius de deute	(377)	(305)
Altres instruments de capital	(247)	(248)
Total	(624)	(553)
Per tipus de cobertura		
Pèrdues per deteriorament estimades individualment	(247)	(248)
Pèrdues per deteriorament estimades col·lectivament	(377)	(305)
Total	(624)	(553)

El moviment del saldo de correccions de valor per deteriorament dels 'Actius financers disponibles per a la venda' durant els exercicis 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	Valors representatius de deute - Determinats individualment	Valors representatius de deute - Determinats col·lectivament	Altres instruments de capital - Determinats individualment	Total
Saldo a l'inici de l'exercici 2014	-	(349)	(277)	(626)
(Dotació) / Recuperació amb càrrec/ abonament a resultats (Nota 41)	-	44	(5)	39
Altres sectors residents	-	31	-	31
Altres sectors no residents	-	13	(5)	7
Utilització de la provisió	-	-	35	35
Altres sectors residents	-	-	-	-
Altres sectors no residents	-	-	35	35
Saldo al tancament de l'exercici 2014	-	(305)	(247)	(552)
(Dotació) / Recuperació amb càrrec/ abonament a resultats (Nota 41)	-	(72)	-	(72)
Altres sectors residents	-	(35)	-	(35)
Altres sectors no residents	-	(37)	-	(37)
Utilització de la provisió	-	-	-	-
Altres sectors residents	-	-	-	-
Altres sectors no residents	-	-	-	-
Saldo al tancament de l'exercici 2015	-	(377)	(247)	(624)

8. INVERSIONS CREDITÍCIES

8.1 COMPOSICIÓ DEL SALDO I RISC DE CRÈDIT MÀXIM

A continuació es presenta un desglossament del capítol 'Inversions creditícies' en data 31 de desembre de 2015 i 2014 per àrees geogràfiques on estan localitzats els riscos, per tipus de contraparts, per tipus d'instruments i per tipus d'interès aplicat.

Milers d'euros	31.12.15							
	Correccions de valor per deteriorament d'actiu				Total co- rreccions de valor per dete- riorament	Interessos meritats	Comissions	Import net
	Import brut	Provisió genèrica	Provisió subes- tàndard	Provisió específica				
Per àrees geogràfiques								
Espanya	1.501.800	(14.013)	(3.981)	(31.571)	(49.565)	1.042	(2.858)	1.450.419
Resta	23.957	(67)	(36)	(13)	(116)	12	(28)	23.825
Total	1.525.757	(14.080)	(4.017)	(31.584)	(49.681)	1.054	(2.886)	1.474.244
Per tipus de contraparts								
Administracions públiques	37.604	-	-	(15)	(15)	(50)	-	37.539
Entitats de crèdit	32.944	-	-	-	-	5	-	32.949
Altres sectors residents	1.441.642	(14.013)	(3.981)	(31.556)	(49.550)	1.087	(2.858)	1.390.321
Altres sectors no residents	13.567	(67)	(36)	(13)	(116)	12	(28)	13.435
Total	1.525.757	(14.080)	(4.017)	(31.584)	(49.681)	1.054	(2.886)	1.474.244
Per tipus d'instruments								
Deutors amb garantia real	1.193.043	(11.929)	(3.956)	-	(15.885)	663	(2.611)	1.175.210
Altres deutors a termini	193.488	(2.139)	(61)	-	(2.200)	221	(275)	191.234
Valors representatius de deute	12.613	-	-	-	-	1	-	12.614
Deutors a la vista i diversos	60.558	(12)	-	-	(12)	169	-	60.715
Altres actius financers	13.551	-	-	-	-	-	-	13.551
Actius dubtosos	52.504	-	-	(31.584)	(31.584)	-	-	20.920
Total	1.525.757	(14.080)	(4.017)	(31.584)	(49.681)	1.054	(2.886)	1.474.244
Per tipus d'interès aplicat								
Tipus d'interès fix	291.746	(1.009)	(55)	(4.625)	(5.689)	350	(228)	286.179
Tipus d'interès variable	1.209.622	(11.803)	(3.922)	(26.881)	(42.606)	704	(2.658)	1.165.062
Altres (targetes, etc.)	24.389	(1.268)	(40)	(78)	(1.386)	-	-	23.003
Total	1.525.757	(14.080)	(4.017)	(31.584)	(49.681)	1.054	(2.886)	1.474.244

Milers d'euros	31.12.14							
	Correccions de valor per deteriorament d'actiu				Total co- rreccions de valor per dete- riorament	Interessos meritats	Comissions	Import net
	Import brut	Provisió genèrica	Provisió subes- tandard	Provisió específica				
Per àrees geogràfiques								
Espanya	1.468.420	(13.949)	(6.376)	(29.112)	(49.437)	1.211	(2.984)	1.417.210
Resta	13.779	(56)	-	(10)	(66)	99	(30)	13.782
Total	1.482.199	(14.005)	(6.376)	(29.122)	(49.503)	1.310	(3.014)	1.430.992
Per tipus de contraparts								
Administracions públiques	28.683	-	-	-	-	99	(30)	28.752
Entitats de crèdit	24.442	-	-	-	-	3	-	24.445
Altres sectors residents	1.418.286	(13.949)	(6.376)	(29.112)	(49.437)	1.109	(2.954)	1.367.004
Altres sectors no residents	10.788	(56)	-	(10)	(66)	99	(30)	10.791
Total	1.482.199	(14.005)	(6.376)	(29.122)	(49.503)	1.310	(3.014)	1.430.992
Per tipus d'instruments								
Deutors amb garantia real	1.205.664	(12.308)	(6.045)	-	(18.353)	790	(2.780)	1.185.321
Altres deutors a termini	161.645	(1.053)	(330)	-	(1.383)	344	(234)	160.372
Valors representatius de deute	15.639	-	-	-	-	2	-	15.641
Deutors a la vista i diversos	46.741	(644)	(1)	-	(645)	174	-	46.270
Altres actius financers	10.219	-	-	-	-	-	-	10.219
Actius dubtosos	42.291	-	-	(29.122)	(29.122)	-	-	13.169
Total	1.482.199	(14.005)	(6.376)	(29.122)	(49.503)	1.310	(3.014)	1.430.992
Per tipus d'interès aplicat								
Tipus d'interès fix	254.047	(836)	(67)	(4.891)	(5.794)	869	(171)	248.951
Tipus d'interès variable	1.205.094	(11.877)	(6.279)	(24.092)	(42.248)	441	(2.843)	1.160.444
Altres (targetes, etc.)	23.058	(1.292)	(30)	(139)	(1.461)	-	-	21.597
Total	1.482.199	(14.005)	(6.376)	(29.122)	(49.503)	1.310	(3.014)	1.430.992

L'import brut comptable detallat en el quadre anterior representa el nivell màxim d'exposició al risc de crèdit del Grup en relació amb els instruments financers que s'hi inclouen.

El tipus d'interès efectiu mitjà de les 'Inversions creditícies', exclosos els dipòsits en entitats de crèdit, durant l'exercici 2015 ha estat de l'1,74% (1,82% durant l'exercici 2014).

A més, el tipus d'interès efectiu mitjà dels dipòsits en entitats de crèdit durant l'exercici 2015 ha estat del 0,25% (0,15% durant l'exercici 2014).

Dins de la partida 'Altres actius financers' inclosa en el detall 'Per tipus d'instruments' del quadre anterior, s'hi inclouen, en data 31 de desembre de 2015, 2.097 milers d'euros (2.362 milers d'euros en data 31 de desembre de 2014), corresponents al valor actual de la despesa anticipada en concepte de derrama a l'FGDEC acordada per la Comissió Gestora d'aquest Fons amb data 30 de juliol de 2012 (Nota 1.8).

L'epígraf d'"Inversions creditícies - Crèdit a la clientela" inclou actius classificats com a risc subestàndard, que corresponen a operacions que, tot i estar al corrent de pagament dels seus compromisos, presenten debilitats determinades que indiquen l'existència d'un risc de crèdit inherent superior al risc de crèdit de les operacions de la cartera de crèdits del Grup classificades amb risc normal.

El detall dels actius que, com a conseqüència de les anàlisis efectuades, tenen la consideració d'actius amb risc subestàndard, en data 31 de desembre 2015 i 2014, és el següent:

Milers d'euros	Actius subestàndard			
	31.12.15		31.12.14	
	Base	Provisió	Base	Provisió
Base subestàndard	25.939	4.017	39.628	6.376
De la qual: refinançaments	14.710	2.207	22.285	3.470

Adicionalment, l'epígraf d'"Inversions creditícies - Crèdit a la clientela" inclou 559.017 i 601.979 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, respectivament, corresponents als imports pendents d'amortitzar d'actius titulitzats a partir de l'1 de gener de 2004 (Nota 28.1), que no s'han donat de baixa dels balanços de situació consolidats adjunts perquè no s'han transferit substancialment tots els beneficis i riscos associats a aquests actius.

Per contra, les titulitzacions anteriors a l'1 de gener de 2004, amb un import pendent d'amortitzar de 23.276 i 27.203 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, respectivament, es van donar de baixa de l'actiu, d'acord amb allò que estableix la Disposició Addicional Transitòria Primera de la Circular 4/2004 (Nota 28.1).

Els valors representatius de deute inclosos a l'epígraf d'"Inversions creditícies - Valors representatius de deute" inclouen, bàsicament, bons emesos per fons de titulització, en els quals l'Entitat Dominant actua com a cedent, corresponents a les cessions de crèdit anteriors a l'1 de gener de 2004.

L'Entitat Dominant ha concedit millores de crèdit als fons de titulització als quals s'han cedit els esmentats actius per un import, en data 31 de desembre de 2015, de 68.559 milers d'euros (69.372 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014) (Nota 28.1), que estan registrades en l'epígraf d'"Inversions creditícies - Crèdit a la clientela".

L'import de les operacions les condicions de les quals han estat renegociades durant l'exercici 2015 és de 48.218 milers d'euros (48.801 milers d'euros durant l'exercici 2014).

El desglossament del valor raonable dels actius classificats a la cartera d'Inversions creditícies', en funció del mètode de càlcul utilitzat per a la seva determinació, és el següent (Nota 2.2):

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Nivell 1	6.579	8.562
Nivell 2	-	-
Nivell 3	1.467.665	1.421.257
Total	1.474.244	1.429.819

Les Notes 23, 24 i 25 presenten, respectivament, informació relativa als riscos de crèdit, de tipus d'interès i de liquiditat assumits pel Grup en relació amb els instruments inclosos en aquesta categoria.

8.2 ACTIUS VENÇUTS I NO DETERIORATS

La classificació per tipus d'instrument i garantia dels saldos vençuts dels actius amb imports vençuts amb antiguitat inferior a 90 dies no considerats com a deteriorats, en data 31 de desembre de 2015 i de 2014, és la següent:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Préstecs	518	762
Préstecs amb garantia hipotecària	336	436
Préstecs amb garantia de valors	19	41
Préstecs amb garantia personal	163	285
Crèdits	434	283
Crèdits amb garantia hipotecària	95	-
Crèdits amb garantia de valors	67	73
Crèdits amb garantia personal	272	210
Descoberts en comptes corrents i excedits en comptes de crèdit	485	513
Total	1.437	1.558

A continuació, es presenta el desglossament per dates dels saldos vençuts dels actius amb imports vençuts no deteriorats, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, per tipus de contrapart i per tipus d'instruments:

En data 31 de desembre de 2015

Milers d'euros	Fins a 1 mes	Entre 1 i 2 mesos	Entre 2 i 3 mesos	Total
Per tipus de contraparts				
Altres sectors residents	1.017	132	283	1.432
Altres sectors no residents	5	-	-	5
Total	1.022	132	283	1.437
Per tipus d'instruments				
Préstecs i comptes de crèdit	537	132	283	952
Descoberts i excedits	485	-	-	485
Total	1.022	132	283	1.437

En data 31 de desembre de 2014

Milers d'euros	Fins a 1 mes	Entre 1 i 2 mesos	Entre 2 i 3 mesos	Total
Per tipus de contraparts				
Altres sectors residents	1.127	155	272	1.554
Altres sectors no residents	4	-	-	4
Total	1.131	155	272	1.558
Per tipus d'instruments				
Préstecs i comptes de crèdit	618	155	272	1.045
Descoberts i excedits	513	-	-	513
Total	1.131	155	272	1.558

A continuació, es presenta el desglossament dels saldos vençuts dels actius amb imports vençuts no deteriorats, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, en funció de les garanties i de les millores creditícies que hi havia sobre aquests actius:

En data 31 de desembre de 2015

Milers d'euros

	Garanties hipotecàries	Garanties d'administracions públiques	Altres garanties reals	Resta	Total
Instruments de deute					
Crèdit a la clientela	430	-	85	922	1.437

En data 31 de desembre de 2014

Milers d'euros

	Garanties hipotecàries	Garanties d'administracions públiques	Altres garanties reals	Resta	Total
Instruments de deute					
Crèdit a la clientela	436	-	114	1.008	1.558

8.3 ACTIUS DUBTOSOS

La classificació per tipus d'instrument i garantia dels actius dubtosos en data 31 de desembre de 2015 i 2014 és la següent:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Préstecs	43.160	35.891
Préstecs amb garantia hipotecària	37.467	31.328
Préstecs amb garantia de valors	205	246
Préstecs amb garantia personal	5.488	4.317
Comptes de crèdit	7.895	4.797
Comptes de crèdit amb garantia hipotecària	6.474	3.699
Comptes de crèdit amb garantia de valors	306	249
Comptes de crèdit amb garantia personal	1.115	849
Descoberts en comptes corrents	1.424	1.572
Altres	25	31
Total (Nota 23.2)	52.504	42.291

A continuació es detalla el moviment que s'ha produït, durant els exercicis 2015 i 2014 en el saldo d'actius dubtosos.

Milers d'euros	2015	2014
Saldo a l'inici de l'exercici	42.291	33.789
Més		
Addició de nous actius	27.738	25.663
Menys		
Actius normalitzats	(11.589)	(12.580)
Actius adjudicats	(2.890)	(324)
Actius donats de baixa	(3.046)	(4.257)
Saldo al final de l'exercici (Nota 23.2)	52.504	42.291

A continuació es mostra un detall dels actius dubtosos, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, classificats per tipus de contrapart i garantia, així com en funció del termini transcorregut des del venciment de l'import impagat més antic de cada operació en aquelles dates:

En data 31 de desembre de 2015

Milers d'euros	Fins a 6 mesos	Entre 6 i 9 mesos	Entre 9 i 12 mesos	Més de 12 mesos	Total
Per tipus de contrapart					
Altres sectors residents	17.210	2.776	3.620	28.898	52.504
Altres sectors no residents	-	-	-	-	-
Total	17.210	2.776	3.620	28.898	52.504
Per garantia					
Operacions amb garantia real sobre habitatges	11.650	1.646	1.702	20.533	35.531
Operacions amb altres garanties reals	2.731	643	1.453	4.095	8.922
Operacions sense garantia real	2.829	487	465	4.270	8.051
Total (Nota 23.2)	17.210	2.776	3.620	28.898	52.504

En data 31 de desembre de 2014

Milers d'euros	Fins a 6 mesos	Entre 6 i 9 mesos	Entre 9 i 12 mesos	Més de 12 mesos	Total
Per tipus de contrapart					
Altres sectors residents	11.058	6.015	1.842	23.376	42.291
Altres sectors no residents	-	-	-	-	-
Total	11.058	6.015	1.842	23.376	42.291
Per garantia					
Operacions amb garantia real sobre habitatges	7.448	4.769	1.589	16.576	30.382
Operacions amb altres garanties reals	2.400	345	-	2.395	5.140
Operacions sense garantia real	1.210	901	253	4.405	6.769
Total (Nota 23.2)	11.058	6.015	1.842	23.376	42.291

8.4 COBERTURA DEL RISC DE CRÈDIT

El detall en data 31 de desembre de 2015 i 2014 del saldo de 'Correccions de valor per deteriorament d'actius' del capítol d'Inversions creditícies' és el següent:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Per tipus de cobertura		
Cobertura genèrica	(14.080)	(14.005)
Cobertura subestàndard	(4.017)	(6.376)
Cobertura específica	(31.584)	(29.122)
Total (Nota 23.2)	(49.681)	(49.503)
Cobertura genèrica		
Operacions amb garantia real sobre habitatge acabat	(2.353)	(9.705)
Operacions amb altres garanties reals	(9.462)	(2.482)
Operacions sense garantia real	(2.265)	(1.818)
Total	(14.080)	(14.005)
Cobertura subestàndard		
Operacions amb garantia real sobre habitatge acabat	(1.915)	(2.808)
Operacions amb altres garanties reals	(2.040)	(3.238)
Operacions sense garantia real	(62)	(330)
Total	(4.017)	(6.376)
Cobertura específica		
Operacions amb garantia real sobre habitatge acabat	(19.987)	(20.489)
Operacions amb altres garanties reals	(4.863)	(3.122)
Operacions sense garantia real	(6.734)	(5.511)
Total	(31.584)	(29.122)

En data 31 de desembre de 2015, tota la cobertura genèrica s'ha estimat col·lectivament i, de la cobertura específica, un import de 13.180 milers d'euros s'ha estimat individualment segons els motius diferents de la morositat del client i un import de 18.404 milers d'euros s'ha estimat col·lectivament segons els calendaris de morositat establerts pel Banc d'Espanya (11.462 i 17.660 milers d'euros, respectivament, en data 31 de desembre de 2014). Tota la cobertura dels actius classificats com a subestàndard s'ha estimat col·lectivament (Nota 8.1).

Pràcticament totes les correccions de valor per deteriorament en data 31 de desembre de 2015 i 2014 cobreixen operacions amb contraparts residents a Espanya.

El moviment que s'ha produït durant els exercicis 2015 i 2014 del saldo de 'Correccions de valor per deteriorament d'actius' del capítol d'"Inversions creditícies" és el següent:

Milers d'euros	Cobertura genèrica	Cobertura subestàndard	Cobertura específica	Total
Saldo a l'inici de l'exercici 2014	(14.617)	(5.911)	(23.094)	(43.622)
Dotacions netes amb càrrec a resultats (Nota 41)	(1.973)	(2.390)	(12.993)	(17.356)
Recuperació d'imports dotats en exercicis anteriors (Nota 41)	2.585	1.925	2.388	6.898
Utilitzacions (Nota 8.5)	-	-	4.577	4.577
Saldo al tancament de l'exercici 2014	(14.005)	(6.376)	(29.122)	(49.503)
Dotacions netes amb càrrec a resultats (Nota 41)	(2.664)	(1.061)	(12.666)	(16.391)
Recuperació d'imports dotats en exercicis anteriors (Nota 41)	2.589	3.420	4.751	10.760
Utilitzacions (Nota 8.5)	-	-	5.453	5.453
Saldo al tancament de l'exercici 2015	(14.080)	(4.017)	(31.584)	(49.681)

8.5 ACTIUS FINANCERS DONATS DE BAIXA DEL BALANÇ DE SITUACIÓ CONSOLIDAT PEL SEU DETERIORAMENT

A continuació es mostra el moviment durant els exercicis 2015 i 2014 dels actius financers deteriorats que no estan registrats en els balanços de situació consolidats adjunts perquè es considera remota la seva recuperació, encara que l'Entitat Dominant no hagi interromput les accions per aconseguir la recuperació del deute:

Milers d'euros	2015	2014
Saldo d'actius financers per als quals es considera remota la seva recuperació a l'inici de l'exercici	11.844	8.079
Addicions	5.971	5.389
Càrrec a correccions de valor per deteriorament d'actius (Nota 8.4)	5.453	4.577
Càrrec directe en el compte de pèrdues i guanys (Nota 41)	204	320
Productes vençuts i no cobrats	314	492
Altres conceptes	-	-
Recuperacions / Baixes	(4.101)	(1.624)
Per cobrament en efectiu (Nota 41)	(124)	(112)
Per cobrament en efectiu de productes vençuts i no cobrats (Nota 41)	(9)	(8)
Per condonació	(660)	(51)
Per adjudicació d'actiu material	(3.218)	(1.397)
Per altres conceptes	(90)	(56)
Saldo d'actius financers per als quals es considera remota la seva recuperació al final de l'exercici	13.714	11.844

En data 31 de desembre de 2015 i 2014, tots els saldos d'actius financers per als quals es considera remota la seva recuperació corresponen íntegrament a crèdit de la clientela.

9. CARTERA D'INVERSIÓ A VENCIMENT

9.1 COMPOSICIÓ DEL SALDO I RISC DE CRÈDIT MÀXIM

A continuació es presenta un desglossament dels actius financers inclosos en aquesta categoria en data 31 de desembre de 2015 i 2014 classificats per àrees geogràfiques on estan localitzats els riscos, per tipus de contrapart i per tipus d'instrument:

Milers d'euros	31.12.15			31.12.14		
	Import brut	Correccions de valor per deteriorament	Import net	Import brut	Correccions de valor per deteriorament	Import net
Per àrees geogràfiques						
Espanya	83.395	(57)	83.338	73.690	(68)	73.622
Total	83.395	(57)	83.338	73.690	(68)	73.622
Per tipus de contraparts						
Administracions públiques residents	46.614	-	46.614	52.714	-	52.714
Entitats de crèdit	27.313	-	27.313	9.617	-	9.617
Altres sectors residents	9.468	(57)	9.411	11.359	(68)	11.291
Total	83.395	(57)	83.338	73.690	(68)	73.622
Per tipus d'instrument						
Deute públic espanyol						
Obligacions i bons de l'Estat	7.434	-	7.434	40.399	-	40.399
Deute de comunitats autònomes	16.888	-	16.888	12.315	-	12.315
Altres valors de renda fixa	59.073	(57)	59.016	20.976	(68)	20.908
Total	83.395	(57)	83.338	73.690	(68)	73.622

El valor comptable detallat en el quadre anterior representa el nivell màxim d'exposició al risc de crèdit del Grup en relació amb els instruments financers que s'hi inclouen.

El tipus d'interès efectiu mitjà corresponent als rendiments meritats durant l'exercici 2015 dels valors representatius de deute de la 'Cartera d'inversió a venciment' ha estat de l'1,04% (3,25% durant l'exercici 2014). La TIR mitjana de compra dels actius integrats a aquesta cartera en data 31 de desembre de 2015 és del 0,98% (2,12% en data 31 de desembre de 2014).

El moviment durant els exercicis 2015 i 2014 de la 'Cartera d'inversió a venciment' és el següent:

Milers d'euros	2015	2014
Saldo a l'inici de l'exercici	73.622	43.504
Compres i meritació d'interessos	31.762	32.115
Baixes per amortitzacions o venciments	(22.057)	(1.784)
Baixes per vendes	-	(224)
Variació per correccions de valor per deteriorament	11	11
Saldo al final de l'exercici	83.338	73.622

El desglossament del valor raonable dels actius classificats a la cartera de 'Cartera d'inversió a venciment', en funció del mètode de càlcul utilitzat per a la seva determinació, és el següent (Nota 2.2):

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Nivell 1	84.463	74.700
Nivell 2	-	-
Nivell 3	-	-
Total	84.463	74.700

Les Notes 24 i 25 presenten, respectivament, informació relativa als riscos de tipus d'interès i de liquiditat assumits pel Grup en relació amb els instruments inclosos en aquesta categoria.

9.2 COBERTURA DEL RISC DE CRÈDIT

A continuació es mostra el desglossament del saldo de correccions de valor per deteriorament de la 'Cartera d'inversió a venciment' en data 31 de desembre de 2015 i 2014:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Per tipus d'instrument		
Valors representatius de deute	(57)	(68)
Total	(57)	(68)
Per tipus de cobertura		
Cobertura genèrica	(57)	(68)
Cobertura específica	-	-
Total	(57)	(68)

El moviment durant els exercicis 2015 i 2014 del saldo de correccions de valor per deteriorament de la 'Cartera d'inversió a venciment' és el següent:

Milers d'euros	2015	2014
	Valors representatius de deute	Valors representatius de deute
Saldo a l'inici de l'exercici	(68)	(79)
(Dotació) / Recuperació amb càrrec/abonament a resultats (Nota 41)	11	11
Altres sectors residents	11	11
Altres sectors no residents	-	-
Saldo al final de l'exercici	(57)	(68)

10. DERIVATS DE COBERTURA

Els imports registrats en aquest capítol de l'actiu dels balanços de situació consolidats adjunts corresponen a opcions OTC comprades, designades com a instruments de cobertura, en operacions de cobertura de valor raonable, d'instruments financers classificats en l'epígraf de 'Passius financers a cost amortitzat - Dipòsits de la clientela' dels balanços de situació consolidats adjunts. L'Entitat Dominant ha contractat aquestes operacions amb contraparts de solvència reconeguda.

El valor raonable i el nocional de les opcions OTC comprades és de 421 i 77.745 milers d'euros, respectivament, en data 31 de desembre de 2015 (2.051 i 85.537 milers d'euros, respectivament, en data 31 de desembre de 2014).

Adicionalment, l'Entitat Dominant té contractes de futurs de cobertura sobre riscos de tipus d'interès d'instruments financers classificats en l'epígraf d'Actius financers disponibles per a la venda - Valors representatius de deute' dels balanços de situació consolidats adjunts, per un valor nocional en data 31 de desembre de 2015 de 1.500 milers d'euros (3.700 milers d'euros en data 31 de desembre de 2014), que no tenen cap reflex en els balanços de situació consolidats adjunts perquè es liquiden diàriament.

L'import nocional i/o contractual dels contractes de 'Derivats de cobertura' d'actiu i passiu no suposa el risc assumit per l'Entitat Dominant, ja que la seva posició neta s'obté de la compensació i/o combinació d'aquests instruments.

El desglossament dels actius classificats en 'Derivats de cobertura', en funció del mètode de càlcul del valor raonable, és el següent (Nota 2.2):

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Nivell 1	-	-
Nivell 2	421	2.051
Nivell 3	-	-
Total	421	2.051

Així mateix, en el següent quadre es mostra el detall dels terminis dels derivats de cobertura en data 31 de desembre de 2015 i 2014, considerant el seu nocional:

En data 31 de desembre de 2015

Milers d'euros	Comprats		
	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total
Derivats sobre valors			
Opcions	31.879	45.866	77.745
Total	31.879	45.866	77.745

Milers d'euros	Venuts		
	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total
Derivats sobre tipus d'interès			
Futurs financers	1.500	-	1.500
Total	1.500	-	1.500

En data 31 de desembre de 2014

Milers d'euros	Comprats		
	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total
Derivats sobre valors			
Opcions	53.658	31.879	85.537
Total	53.658	31.879	85.537

Milers d'euros	Venuts		
	Menys d'1 any	D'1 a 5 anys	Total
Derivats sobre tipus d'interès			
Futurs financers	3.700	-	3.700
Total	3.700	-	3.700

La Nota 22 presenta informació relativa als resultats reconeguts en els comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts procedents de derivats de cobertura no realitzats.

11. ACTIUS NO CORRENTS EN VENDA

Tot el saldo del capítol 'Actius no corrents en venda' dels balanços de situació consolidats adjunts es compon d'actius rebuts per l'Entitat Dominant en pagament de deutes.

El detall, segons la seva naturalesa, dels actius no corrents en venda en data 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	31.12.15		
	Valor brut	Correccions de valor	Valor net comptable
Actius immobiliaris procedents de finançaments hipotecaris a llars per a l'adquisició d'habitatge	558	(2)	556
Resta d'actius immobiliaris rebuts com a pagament de deute (*)	454	-	454
Total	1.012	(2)	1.010

(*) No procedeixen de finançament a la construcció ni a la promoció immobiliària

Milers d'euros	31.12.14		
	Valor brut	Correccions de valor	Valor net comptable
Actius immobiliaris procedents de finançaments hipotecaris a llars per a l'adquisició d'habitatge	509	-	509
Resta d'actius immobiliaris rebuts com a pagament de deute (*)	326	(58)	268
Total	835	(58)	777

(*) No procedeixen de finançament a la construcció ni a la promoció immobiliària

A continuació es presenta el moviment dels actius no corrents en venda per als exercicis 2015 i 2014:

Milers d'euros	Actius no corrents en venda - Actius rebuts com a pagament de deutes	
	2015	2014
Cost		
Saldo a l'inici de l'exercici	835	820
Altes	610	371
Baixes (Nota 13) (*)	(433)	(184)
Ajust dels drets de rematada (*)	-	(172)
Saldo al final de l'exercici	1.012	835
Deteriorament de valor		
Saldo a l'inici de l'exercici	(58)	(58)
Altes (sanejaments nets) (Nota 44)	(2)	-
Baixes	58	-
Saldo al final de l'exercici	(2)	(58)
Saldo net a l'inici de l'exercici	777	762
Saldo net al final de l'exercici	1.010	777

(*) La partida 'Baixes' de l'exercici 2015 inclou 157 milers d'euros, que es corresponen a traspassos a l'epígraf 'Actiu material - Immobilitzat cedit en arrendament operatiu'.

(**) El dret de rematada és el valor pel qual, inicialment i transitòriament, l'Entitat Dominant registra l'actiu quan té la interlocutòria d'adjudicació. Aquest valor s'ajusta, posteriorment, al de la taxació presencial realitzada per la societat de taxació.

Les correccions de valor efectuades després de l'adjudicació, que es mostren en el quadre anterior, s'han registrat en el capítol 'Guany / (Pèrdues) d'actius no corrents en venda no classificats com a operacions interrompudes' dels comptes de pèrdues i guanys adjunts (Nota 44).

Durant l'exercici 2015, s'han produït dos traspassos del capítol 'Actius no corrents en venda' a l'epígraf 'Actiu material - Immobilitzat material cedit en arrendament operatiu', per un import total de 157 milers d'euros. Així mateix, durant els exercicis 2015 i 2014, s'han produït tres vendes d'actius adjudicats a cada un dels exercicis. El resultat net de les vendes ha estat de 220 milers d'euros de benefici a l'exercici 2015 i 53 milers d'euros de pèrdues a l'exercici 2014. El resultat s'ha registrat en el capítol de 'Guany / (Pèrdues) d'actius no corrents en venda no classificats com a operacions interrompudes' dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts (Nota 44).

A continuació es detallen els actius adjudicats en data 31 de desembre de 2015 i 2014 sense considerar el seu fons de deteriorament, segons la seva antiguitat, determinada a partir de la data d'adjudicació:

Antiguitat dels actius adjudicats	31.12.15		31.12.14	
	Nombre d'actius	Milers d'euros	Nombre d'actius	Milers d'euros
Fins a 1 any	15	439	6	301
Entre 1 i 2 anys	4	292	2	92
Entre 2 i 5 anys	5	281	4	442
Més de 5 anys	-	-	-	-
Total	24	1.012	12	835

La distribució per tipus de sector dels actius adjudicats en data 31 de desembre de 2015 i 2014 és la següent:

Tipo de sector	Percentatge sobre el valor dels actius adjudicats	
	31.12.15	31.12.14
Residencial	78%	100%
Industrial	22%	-
Agrícola	-	-
Total	100%	100%

Els actius rebuts en pagament de deutes es valoren mitjançant taxacions realitzades per societats de taxació independents. Els mètodes de valoració utilitzats en les taxacions són els que es descriuen en l'Ordre ECO/0805/2003, de 27 de març, sobre normes de valoració de béns immobles i determinats drets per a certes finalitats financeres, revisada per l'Ordre EHA/3011/2007, de 4 d'octubre. En data 31 de desembre de 2015, el valor de taxació del conjunt d'actius adjudicats és de 2.906 milers d'euros (1.661 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014).

La gestió dels actius rebuts com a pagament de deutes la realitza l'Entitat Dominant. Amb l'objectiu de realitzar una política adequada de control, gestió i venda dels actius adjudicats, l'Entitat Dominant ha constituït el Comitè de supervisió i seguiment d'immobles adjudicats, que fa reunions periòdiques per a l'anàlisi i el seguiment dels actius adjudicats.

12. ACTIUS PER REASSEGURANCES I PASSIUS PER CONTRACTES D'ASSEGURANCES

El negoci assegurador del Grup es du a terme a través de la participada Caixa Enginyers, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU (Nota 1).

12.1 ACTIUS PER REASSEGURANCES

En data 31 de desembre de 2015 i 2014, tot el capítol 'Actius per reassegurances' dels balanços de situació consolidats adjunts correspon a segurs de vida.

Les provisions tècniques de la reassegurança cedida es determinen aplicant els mateixos criteris utilitzats per a l'assegurança directa, tenint en compte els percentatges de cessió establerts en els contractes en vigor (Nota 2.23).

12.2 PASSIUS PER CONTRACTES D'ASSEGURANCES

En data 31 de desembre de 2015 i 2014, el desglossament del saldo d'aquest capítol dels balanços de situació consolidats adjunts és el següent:

Provisions tècniques	Milers d'euros					
	31.12.15			31.12.14		
	Directe	Acceptat	Total	Directe	Acceptat	Total
Assegurances de vida						
Primes no consumides i prestacions	1.083	-	1.083	665	-	665
Provisions matemàtiques	156.385	-	156.385	158.795	-	158.795
Total	157.468	-	157.468	159.460	-	159.460

(*) Inclou les provisions matemàtiques dels productes de vida quan el risc d'inversió és assumit pel prenedor per un import de 14.831 milers d'euros el 31 de desembre de 2015 (44.654 milers d'euros al 31 de desembre de 2014).

Les provisions d'assegurances de vida representen el valor de les obligacions del Grup, net de les obligacions del prenedor, per motiu d'assegurances de vida, a la data de tancament de l'exercici.

Les provisions d'assegurances de vida per a les assegurances amb un període de cobertura igual o inferior a l'any es mostren com a provisió de primes no consumides i, per a la resta de contractes, a l'epígraf de provisió matemàtica.

La provisió matemàtica representa la diferència entre el valor actual actuarial de les obligacions futures del Grup i les del prenedor o, si s'escau, de l'assegurat. El seu càlcul es fa pòlissa a pòlissa, en funció de les fórmules, taules de mortalitat i els tipus d'interès tècnic especificats en les notes tècniques per a cada modalitat de producte.

Les condicions tècniques principals de les modalitats d'assegurances de vida en vigor en data 31 de desembre de 2015 són les següents:

Modalitat	Interès tècnic	Taula biomètrica (d)	Participació en beneficis		Milers d'euros	
				Forma de distribució	Primes	Provisions tècniques (a)
1) Pla de Previsió Assegurat (PPA)	1,25% (b)	GKM-F/95	No	-	23.179	83.147
2) Pla Individual d'Estalvi Sistemàtic (PIES)	1,00% (e)	GKM-F/95	No	-	14.727	41.926
3) Assegurança de risc anual renovable (Protecció Personal)	0,50%	GKM-F/95	No	-	1.756	1.083
4) Renda Vitalícia (RV)	Según póliza (h)	PERMF-2000P UNISEX	No	-	205	5.756
5) Privilege Plus	- (c)	GKM-F/95	No	-	-	1.904
6) Investsegur Europa	- (c)	PASEM-2010 UNISEX	No	-	-	7.484
7) Investsegur Borsa	- (c)	PASEM-2010 UNISEX	No	-	-	3.521
8) Assegurança Col·lectiva Mixta	(g)	PASEM-2010 UNISEX	No	-	670	732
9) SIALP	0,45% (f)	PASEM-2010 UNISEX	No	-	10.156	9.993
10) Investsegur EuroIndex	- (c)	PASEM-2010 UNISEX	No	-	1.935	1.922
Total (*)					52.628	157.468

(*) Inclou les provisions matemàtiques corresponents als productes d'assegurances de vida quan el risc d'inversió és assumit pel prenedor. En data 31 de desembre de 2015, 14.831 milers d'euros. (44.654 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014).

a) Per als productes PPA, PIES i RV, la provisió tècnica correspon a la provisió matemàtica; per al producte de Protecció Personal, correspon a la provisió per a primes no consumides i la provisió per a prestacions.

b) En aquests productes, s'estableix una garantia de tipus d'interès tècnic mínim per a tota la seva durada; aquest tipus és el més baix entre l'1,25% i el tipus d'interès publicat anualment per la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions com a interès màxim que cal utilitzar en el càlcul de la provisió d'assegurances de vida.

c) En aquests productes, no es garanteix cap tipus d'interès tècnic, per la qual cosa la companyia asseguradora no assumeix cap risc financer. El risc financer de les inversions afectes al contracte l'assumeix íntegrament i exclusivament el prenedor.

d) Per als productes PPA, PIES, Protecció Personal i Privilege Plus, la taula biomètrica que s'utilitza per als nous contractes des del 21 de desembre de 2012 és la PASEM-2010 UNISEX, mentre que per al producte RV, i des de la mateixa data, la taula biomètrica que s'utilitza és la PERMF-2000P UNISEX.

(e) En aquests productes s'estableix una garantia de tipus d'interès tècnic mínim per a tota la seva durada; aquest tipus és el més baix entre l'1% i el tipus d'interès publicat anualment per la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions com a interès màxim que cal utilitzar en el càlcul de la provisió d'assegurances de vida.

f) En aquests productes s'estableix una garantia de tipus d'interès tècnic mínim per a tota la seva durada; aquest tipus és el més baix entre el 0,45% i el tipus d'interès publicat anualment per la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions com a interès màxim que cal utilitzar en el càlcul de la provisió d'assegurances de vida.

g) En aquests productes hi ha dues modalitats de contractes: una modalitat de productes que no garanteix cap tipus d'interès tècnic i el risc financer de les inversions afectes és assumit íntegrament i exclusivament pel prenedor; i una altra modalitat que estableix una garantia de tipus d'interès tècnic mínim per a tota la seva durada, i aquest tipus és el més baix entre l'1% i el tipus d'interès publicat anualment per la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions com a interès màxim que cal utilitzar en el càlcul de la provisió d'assegurances de vida.

h) Producte de Rendes Vitalícies en què l'Entitat garanteix un tipus d'interès tècnic mínim per a tota la seva durada. A més, es garanteix un tipus d'interès tècnic superior al mínim citat per a un horitzó temporal a llarg termini (10 anys o més). Per a aquest producte, l'Entitat immunitza financerament, d'acord amb allò que disposa l'Ordre Ministerial, de 23 de desembre de 1998, per la qual es desenvolupa l'article 33 del ROSSP, actualitzada per l'Ordre EHA/339/2007, de 16 de febrer, la producció posterior al 31 de desembre de 1998 amb un interès garantit, durant un període superior l'any, per sobre del tipus màxim establert per la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions, que, per a l'exercici 2015, s'ha fixat en l'1,91%.

13. ACTIU MATERIAL

El saldo, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, i el moviment que hi ha hagut en aquest capítol dels balanços de situació consolidats adjunts en els exercicis 2015 i 2014 han estat els següents:

Exercici 2015 i 2014

Milers d'euros	Actius d'ús propi	Altres actius cedits en arrendament	Afectes a l'Obra Social (Nota 18)	Actiu material afecte a la Fundació (Nota 18)	Total
Cost					
Saldos en data 31 de desembre de 2013	29.620	70	187	4	29.881
Addicions	6.035	-	-	-	6.035
Traspassos	-	-	-	-	-
Baixes	(55)	(70)	-	-	(125)
Saldos en data 31 de desembre de 2014	35.600	-	187	4	35.791
Addicions (Nota 11)	3.071	157	-	-	3.228
Traspassos	(1.948)	1.948	-	-	-
Baixes	(13)	-	-	-	(13)
Saldos en data 31 de desembre de 2015	36.710	2.105	187	4	39.006
Amortització acumulada					
Saldos en data 31 de desembre de 2013	(14.097)	-	(187)	(4)	(14.288)
Addicions (Nota 39)	(1.265)	-	-	-	(1.265)
Traspassos	-	-	-	-	-
Baixes	33	-	-	-	33
Saldos en data 31 de desembre de 2014	(15.329)	-	(187)	(4)	(15.520)
Addicions (Nota 39)	(1.414)	(1)	-	-	(1.415)
Traspassos	140	(140)	-	-	-
Baixes	6	-	-	-	6
Saldos en data 31 de desembre de 2015	(16.597)	(141)	(187)	(4)	(16.929)
Actiu material net					
Saldos en data 31 de desembre de 2013	15.523	70	-	-	15.593
Saldos en data 31 de desembre de 2014	20.271	-	-	-	20.271
Saldos en data 31 de desembre de 2015	20.113	1.964	-	-	22.077

Durant l'exercici 2015, s'ha produït l'alienació d'un element de transport de l'actiu material d'ús propi que no ha generat guany ni pèrdua per al Grup que s'hagi de registrar en el capítol 'Guany / (Pèrdues) en la baixa d'actius no classificats com a no corrents en venda' dels comptes de pèrdues i guany consolidats adjunts. Així mateix, durant l'exercici 2014, no es van produir alienacions d'actiu material d'ús propi.

Durant l'exercici 2015, la partida 'Addicions' del quadre anterior inclou dos traspassos del capítol 'Actius no corrents en venda' a l'epígraf 'Actiu material- Immobilitzat material cedit en arrendament operatiu' per import de 157 milers d'euros (Nota 11).

El desglossament segons la seva naturalesa de la partida 'Actiu material - Immobilitzat material - D'ús propi' dels balanços de situació consolidats adjunts en data 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	Cost	Amortització acumulada	Saldo net
Edificis i construccions	12.743	(1.861)	10.882
Mobiliari, vehicles i resta d'instal·lacions	13.954	(8.300)	5.654
Equips informàtics	6.412	(5.168)	1.244
Obres en curs	2.491	-	2.491
Saldos en data 31 de desembre de 2014	35.600	(15.329)	20.271
Edificis i construccions	17.125	(2.918)	14.207
Mobiliari, vehicles i resta d'instal·lacions	10.567	(7.853)	2.714
Equips informàtics	7.212	(5.826)	1.386
Obres en curs	1.806	-	1.806
Saldos en data 31 de desembre de 2015	36.710	(16.597)	20.113

En data 31 de desembre de 2015, determinats actius materials d'ús propi, que equivalien a 10.294 milers d'euros (9.239 milers d'euros el 31 de desembre de 2014), estaven totalment amortitzats i en ús.

Durant l'exercici 2015, de l'Entitat Dominant s'han reclassificat elements de la partida 'Mobiliari, vehicles i resta d'instal·lacions' a la partida 'Edificis i construccions' per un valor net comptable de 3.635 milers d'euros (4.988 milers d'euros com a cost i 1.353 milers d'euros com a amortització acumulada).

El valor raonable de tot l'Immobilitzat material', en data 31 de desembre de 2015 i 2014, tenint en compte el seu import recuperable, no difereix significativament del registrat sota el capítol 'Actiu material' dels balanços de situació consolidats adjunts.

14. ACTIU INTANGIBLE

El saldo, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, i el moviment que hi ha hagut en l'epígraf d'Actiu intangible - Altre actiu intangible' dels balanços de situació consolidats adjunts en els exercicis 2015 i 2014 has estat els següents:

Milers d'euros	
Cost	
Saldos en data 31 de desembre de 2013	18.796
Addicions	4.517
Baixes	-
Saldos en data 31 de desembre de 2014	23.313
Addicions	5.319
Baixes	(114)
Saldos en data 31 de desembre de 2015	28.518
Amortització acumulada	
Saldos en data 31 de desembre de 2013	(9.786)
Addicions (Nota 39)	(3.026)
Baixes	-
Saldos en data 31 de desembre de 2014	(12.812)
Addicions (Nota 39)	(3.684)
Baixes	114
Saldos en data 31 de desembre de 2015	(16.382)
Actiu intangible net	
Saldos en data 31 de desembre de 2013	9.010
Saldos en data 31 de desembre de 2014	10.501
Saldos en data 31 de desembre de 2015	12.136

Les addicions d'Actiu intangible' corresponen a pagaments a tercers en concepte d'adquisició i elaboració de sistemes i programes informàtics per al Grup. Tots els actius intangibles en data 31 de desembre de 2015 i 2014 s'han adquirit a tercers aliens al Grup.

El 31 de desembre de 2015, determinats 'Actius intangibles', que equivalien a 7.412 milers d'euros (4.073 milers d'euros el 31 de desembre de 2014), estaven totalment amortitzats i en ús.

15. RESTA D'ACTIUS

La composició dels saldos d'aquest capítol dels balanços de situació consolidats adjunts en data 31 de desembre de 2015 i 2014 és la següent:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Periodificacions	1.596	4.722
Operacions en camí	152	19
Actius nets en plans de pensions (Nota 38.1.1.2)	318	424
Altres conceptes	1.844	3.493
Total	3.910	8.658

A la partida de 'Periodificacions', en data 31 de desembre de 2015 i 2014, s'inclou el saldo pendent de cobrament per les comissions de comercialització de gestió de les institucions d'inversió col·lectiva, fons de pensions, pla de previsió assegurat i resta de productes gestionats i comercialitzats pel Grup.

16. PASSIUS FINANCERS A COST AMORTITZAT

Les Notes 24 i 25 presenten, respectivament, informació relativa als riscos de tipus d'interès i de liquiditat assumits pel Grup en relació amb els instruments inclosos en aquesta categoria.

16.1 DIPÒSITS DE BANCS CENTRALS

A continuació es presenta el desglossament del saldo d'aquest epígraf dels balanços de situació consolidats adjunts, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, segons la naturalesa de la contrapart:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Banc d'Espanya	68.000	397.000
Ajustos per valoració	45	5.129
Total	68.045	402.129

El tipus d'interès efectiu mitjà dels instruments financers classificats en aquest epígraf durant l'exercici 2015 ha estat del 0,06% (0,18% durant l'exercici 2014).

16.2 DIPÒSITS D'ENTITATS DE CRÈDIT

A continuació s'indica la composició dels saldos d'aquest epígraf, inclosos els ajustos per valoració, dels balanços de situació consolidats adjunts en data 31 de desembre de 2015 i 2014, segons la naturalesa de les operacions.

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
A la vista		
Comptes mutus	-	-
Altres comptes	18.708	25.422
A termini o amb preavís		
Altres comptes	28.227	15.356
Ajustos per valoració		
Interessos meritats	64	110
Altres	-	-
Total	46.999	40.888

El tipus d'interès efectiu mitjà dels instruments financers classificats en aquest epígraf durant l'exercici 2015 ha estat del 0,64% (1,30% durant l'exercici 2014).

16.3 DIPÒSITS DE LA CLIENTELA

A continuació s'indica la composició del saldo d'aquest epígraf dels balanços de situació consolidats adjunts en data 31 de desembre de 2015 i 2014, segons la situació geogràfica, la naturalesa de les operacions i la contrapart:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Per situació geogràfica		
Espanya	1.847.048	1.746.261
Resta	17.777	15.310
Ajustos per valoració (*)	2.737	4.021
Total	1.867.562	1.765.592
Per naturalesa		
Dipòsits a la vista	936.899	760.557
Comptes corrents	922.726	747.707
Comptes d'estalvi	14.173	12.850
Dipòsits a termini	829.521	864.721
Imposicions a termini	738.498	774.600
Comptes d'estalvi-habitatge	1.688	2.280
Participacions emeses	84	-
<i>Participacions i certificats de transmissió hipotecària (Nota 28.1)</i>	<i>559.017</i>	<i>601.979</i>
<i>Bons de titulització (Nota 28.1)</i>	<i>(558.933)</i>	<i>(601.979)</i>
Dipòsits estructurats	89.251	87.841
Cessions temporals d'actius	98.405	136.293
Ajustos per valoració (*)	2.737	4.021
Total	1.867.562	1.765.592
Per contrapart		
Administracions públiques residents	57.355	9.448
Altres sectors residents	1.789.693	1.736.813
Altres sectors no residents	17.777	15.310
Ajustos per valoració (*)	2.737	4.021
Total	1.867.562	1.765.592

(*) Inclou els interessos meritats dels dipòsits.

El tipus d'interès efectiu mitjà dels instruments financers classificats en aquest epígraf durant l'exercici 2015 ha estat del 0,53% (0,90% durant l'exercici 2014).

Així mateix, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, la partida de 'Dipòsits de la clientela - Dipòsits a termini' inclou 559.017 i 601.979 milers d'euros, respectivament, que corresponen a la contrapartida de les titulitzacions posteriors a l'1 de gener de 2004, de les quals no s'ha transferit el risc de forma significativa i que, per tant, no s'han donat de baixa de l'actiu dels balanços de situació consolidats adjunts (Nota 28.1). L'Entitat Dominant posseeix la majoria dels bons emesos pels fons de titulització per un import, en data 31 de desembre de 2015, de 558.933 milers d'euros (603.120 milers d'euros en data 31 de desembre de 2014 (Nota 28.1).

16.4 ALTRES PASSIUS FINANCERS

A continuació s'indica la composició del saldo d'aquest epígraf dels balanços de situació consolidats adjunts en data 31 de desembre de 2015 i 2014, segons la naturalesa de les operacions:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Obligacions a pagar	3.438	3.055
Fiances rebudes	24	15
Comptes de recaptació	1.782	2.212
Comptes especials	7.068	6.718
Garanties financeres	20	115
Altres conceptes	6.551	6.804
Total	18.883	18.919

La partida 'Comptes especials' del quadre anterior recull els imports de les transferències i/o cobraments pendents d'abonar en els comptes de socis i els imports pendents de liquidar als fons de titulització hipotecària dels quals l'Entitat Dominant és l'entitat cedent.

Així mateix, a la partida 'Altres conceptes' del quadre anterior es reconeix el compromís de pagament en concepte de la derrama de l'FGDEC acordada per la Comissió Gestora d'aquest Fons, amb data 30 de juliol de 2012, per un import de 2. 2.149 milers d'euros el 31 de desembre de 2015 (2.421 milers d'euros el 31 de desembre de 2014), així com l'import pendent de pagament de l'aportació addicional extraordinària derivada del Reial Decret-Ilei 6/2013, de 22 de març, que, en data 31 de desembre de 2015, és de 1.016 milers d'euro (2.032 milers d'euro en data 31 de desembre de 2014) (Nota 1.8).

16.5 VALOR RAONABLE

A continuació es presenta el valor raonable dels instruments financers inclosos en la categoria de 'Passius financers a cost amortitzat' en data 31 de desembre de 2015 i 2014 en funció del mètode de càlcul utilitzat per a la seva determinació (Nota 2.2):

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Nivell 1	-	-
Nivell 2	-	-
Nivell 3	2.001.489	2.282.942
Total	2.001.489	2.282.942

17. PROVISIONS

El desglossament d'aquest capítol dels balanços de situació consolidats adjunts en data 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Provisions per a impostos	1	-
Provisions per a riscos i compromisos contingents	88	110
Altres provisions	252	307
Total	341	417

L'epígraf 'Provisions per a riscos i compromisos contingents' correspon a la correcció per deteriorament dels riscos contingents (Nota 27.1).

L'epígraf 'Altres provisions' inclou fons dotats pel Grup per fer front a imports estimats per a responsabilitats.

Els Administradors del Grup no estimen que es meritin passius addicionals d'importància significativa a conseqüència dels aspectes esmentats.

A continuació es mostren els moviments experimentats durant els exercicis 2015 i 2014 en els capítol de 'Provisions':

Milers d'euros	2015		2014	
	Riscos i compromisos contingents	Altres provisions	Riscos i compromisos contingents	Altres provisions
Saldo a l'inici de l'exercici	110	307	133	1.395
Dotacions netes a provisions amb càrrec a resultats (Nota 40)	55	79	26	150
Recuperació d'imports dotats en exercicis anteriors (Nota 40)	(77)	-	(49)	(1.027)
Utilitzacions	-	(134)	-	(211)
Saldo al tancament de l'exercici	88	252	110	307

18. FONS DE L'OBRA SOCIAL

L'Entitat Dominant està obligada a aplicar un mínim del seu excedent net del període a la creació d'un Fons d'Educació i Promoció, seguint el que indica la Llei 13/1989, de 26 de maig, de Cooperatives de Crèdit, modificada parcialment per la Llei 20/1990, de 19 de desembre, sobre Règim Fiscal de les Cooperatives, el qual no és de lliure distribució entre els socis i només s'ha d'aplicar amb fins educatius, socials i de foment del desenvolupament del cooperativisme. En aquest capítol dels balanços de situació consolidats adjunts es reflecteix la part d'aquest fons que cobreix les inversions fetes, netes de les despeses de manteniment.

El Fons d'Educació i Promoció es destina a activitats de formació i educació dels socis i dels empleats de l'Entitat Dominant, a la difusió del cooperativisme i a la promoció cultural, professional o existencial de la comunitat en general, i també a la millora de la qualitat de vida i a accions de protecció mediambiental.

Durant l'exercici 2010, l'Entitat Dominant va constituir la Fundació Privada de la Caixa d'Enginyers (d'ara endavant, la Fundació), amb l'objectiu de vehicular les seves activitats de responsabilitat social corporativa (RSC). La Fundació, de caràcter privat i sense ànim de lucre, sorgeix de la transformació de l'Agrupació Sociocultural i Tecnològica dels Enginyers, constituïda el 13 de novembre de 1980 (Nota 1.1).

La Fundació dóna prioritat a les accions que contribueixin a la millora de la qualitat de vida i del desenvolupament comunitari, a la protecció mediambiental, a la difusió i a la promoció del cooperativisme i al compromís amb la millora dels grups d'interès amb què la cooperativa de crèdit du a terme les seves activitats.

A continuació es presenta un desglossament de les partides dels balanços de situació consolidats adjunts, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, en què s'inclouen els actius i passius afectes al Fons d'Educació i Promoció (FEP) de l'Entitat Dominant i a la Fundació:

Milers d'euros	31.12.15			31.12.14		
	FEP	Fundació	Total	FEP	Fundació	Total
Actiu						
Dipòsits en entitats de crèdit	95	307	402	68	275	343
Altres instruments de capital	-	1.375	1.375	-	1.221	1.221
Valors representatius de deute	-	-	-	-	-	-
Altres actius	-	1	1	-	1	1
Mobiliari i instal·lacions (Nota 13)	187	4	191	187	4	191
Amortització acumulada (Nota 13)	(187)	(4)	(191)	(187)	(4)	(191)
Total	95	1.683	1.778	68	1.497	1.565
Passiu						
Fons de l'Obra Social	95	4.970	5.065	68	4.750	4.818
Total	95	4.970	5.065	68	4.750	4.818
Patrimoni net - Valors propis	-	3.287	3.287	-	3.253	3.253

A continuació es presenta el moviment produït en l'epígraf 'Fons de l'Obra Social' del quadre anterior durant els exercicis 2015 i 2014:

Milers d'euros	2015	2014
Saldo a l'inici de l'exercici	4.818	4.796
Aplicació del resultat de l'exercici anterior al FEP (Nota 3)	673	587
Formació, promoció educativa i cultural i altres despeses del FEP	(646)	(621)
Donacions i altres ingressos per a activitats de la Fundació	350	330
Ajudes concedides per la Fundació	(403)	(372)
Altres despeses i ingressos de la Fundació	51	80
Variació de passius de la Fundació	222	18
Saldo al tancament de l'exercici	5.065	4.818

El Fons d'Educació i Promoció ha fet un donatiu durant l'exercici 2015 per un import de 350 milers d'euros a la Fundació (330 milers d'euros, a l'exercici 2014), a efectes de promocionar a través de la Fundació l'activitat educativa i cultural.

L'aplicació per línies d'actuació en formació, promoció educativa i cultural i altres despeses del Fons d'Educació i Promoció dels exercicis 2015 i 2014 ha estat la següent:

Milers d'euros	2015	2014
Quotes d'associacions	22	28
Formació i promoció		
Formació	274	263
Promoció educativa i cultural	350	330
Altres despeses	-	-
Menys		
Rendiments de la liquiditat del fons	-	-
Total	646	621

En els quadres següents es mostren la liquidació del pressupost d'ingressos i despeses del Fons d'Educació i Promoció de l'exercici 2015, que s'ha de sotmetre a l'aprovació en la propera Assemblea General de Socis de l'Entitat Dominant, i la liquidació del pressupost de l'exercici 2014, que ja va ser aprovada per l'Assemblea General de Socis del 21 de maig de 2015.

Milers d'euros	2015		
	Pressupost	Aplicació	Desviació
Despeses			
Formació de socis i treballadors	325	274	(51)
Promoció de relacions intercooperatives	38	22	(16)
Promoció cultural de l'entorn	350	350	-
Total	713	646	(67)

Milers d'euros	2014		
	Pressupost	Aplicació	Desviació
Despeses			
Formació de socis i treballadors	275	263	(12)
Promoció de relacions intercooperatives	33	28	(5)
Promoció cultural de l'entorn	330	330	-
Total	638	621	(17)

19. RESTA DE PASSIUS

El desglossament d'aquest capítol dels balanços de situació consolidats adjunts en data 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Periodificacions	7.071	6.807
Altres	296	435
Correccions per asimetries comptables	1.538	1.632
Total	8.905	8.874

Tots els imports del quadre anterior corresponen a l'operativa habitual del Grup amb els mercats financers i els seus socis.

El desglossament de la partida de 'Periodificacions' del quadre anterior en data 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Despeses meritades no vençudes	5.530	5.369
Altres periodificacions	1.541	1.438
Total	7.071	6.807

A la partida 'Despeses meritades no vençudes' s'inclou una part de l'import pendent de pagament en concepte d'aportació ordinària anual al Fons de Garantia de Dipòsits d'Entitats de Crèdit, que és de 1.753 milers d'euros el 31 de desembre de 2015 (2.755 milers d'euros el 31 de desembre de 2014). La resta de l'obligació pendent de pagament de l'aportació anual ordinària de l'FGDEC es registra en l'epígraf de 'Passius financers a cost amortitzat - Altres passius financers' del passiu dels balanços de situació consolidats adjunts (Nota 1.8).

Correcció d'asimetries comptables

D'acord amb allò que disposa la norma de registre i valoració 9a de 'contractes d'assegurances' del Reial Decret 1317/2008, de 24 de juliol, pel qual s'aprova el Pla de comptabilitat de les entitats asseguradores, el Grup, durant l'exercici 2015, ha registrat les asimetries comptables resultants de la valoració a valor raonable dels actius financers inclosos a l'epígraf d'Actius financers disponibles per a la venda' dels balanços de situació consolidats adjunts. Aquest registre es mostra en el quadre següent.

Milers d'euros	31.12.15				
	Actius disponibles per a la venda (*)	Passius per asimetries comptables	Provisió d'assegurances de vida	Correcció d'asimetries comptables imputada a patrimoni net	Efecte impositiu
Correcció d'asimetries comptables de la cartera d'actius disponibles per a la venda	5.642	1.538	-	(1.153)	(385)

(*) Inclou el preu d'adquisició, cupó corregut i interessos meritats.

Milers d'euros	31.12.14				
	Actius disponibles per a la venda (*)	Passius per asimetries comptables	Provisió d'assegurances de vida	Correcció d'asimetries comptables imputada a patrimoni net	Efecte impositiu
Correcció d'asimetries comptables de la cartera d'actius disponibles per a la venda	5.449	1.632	-	(1.224)	(408)

(*) Inclou el preu d'adquisició, cupó corregut i interessos meritats.

20. PATRIMONI NET

20.1 FONTS PROPIS

20.1.1 Fons de dotació

El fons de dotació, constituït per les aportacions dels socis, té caràcter variable i es fixa, com a mínim, en 4.808 milers d'euros. Aquest import mínim està íntegrament subscrit i desemborsat.

El moviment que s'ha produït en els exercicis 2015 i 2014 en aquest epígraf dels balanços de situació consolidats adjunts és el següent:

Milers d'euros	2015	2014
Saldo a l'inici de l'exercici	67.498	65.866
Altes netes de socis	975	566
Ampliació de capital amb aportació de socis	166	-
Ampliació de capital amb càrrec a reserves (Nota 20.1.2)	723	1.066
Saldo al tancament de l'exercici	69.362	67.498

L'Assemblea General de Socis de l'Entitat Dominant celebrada el 21 de maig de 2015 va aprovar l'augment del valor nominal del Títol Cooperatiu, que va passar a ser de 96 euros, davant dels 95 euros que tenia en l'exercici anterior. Aquesta revaloració del títol es va realitzar sense que el soci hagués fet cap desemborsament, amb càrrec a 'Reserves voluntàries'.

Les aportacions, segons els Estatuts de l'Entitat Dominant, estaran representades per títols nominatius d'un valor únic de 96 euros. Cada persona física ha de tenir, com a mínim, un títol d'aportació. Però si és una persona jurídica, el nombre mínim de títols que ha de tenir són dos. L'import total de les aportacions que, directament o indirectament, tingui o controli cada soci no pot superar el 10 per cent del capital social, quan es tracti d'una persona jurídica, ni del 2,5 per cent, quan es tracti d'una persona física.

L'Entitat Dominant compleix amb els mínims exigits legalment pel que fa al capital social, segons la normativa aplicable el 31 de desembre de 2015.

En cap cas, el conjunt de les aportacions que tinguin per les persones jurídiques que no tinguin la condició de cooperativa no podrà representar un import superior al 30 per cent del capital social.

L'interès que es pagui per les aportacions, condicionat al fet que existeixin resultats nets suficients per satisfer-lo, el prefixarà l'Assemblea General de Socis de l'Entitat Dominant a proposta del Consell Rector de l'Entitat Dominant, i no podrà excedir del tipus d'interès màxim previst en la legislació reguladora de les cooperatives de crèdit.

Els socis amb participació superior a l'1% que en data 31 de desembre de 2015 participaven en el capital de l'Entitat Dominant eren els següents:

Socis	Milers d'euros nominal	Percentatge sobre el capital
Fundació Privada de la Caixa d'Enginyers (*)	3.287	4,74%
Ribas Pujol, Miquel	1.713	2,47%
Planas Oliva, Celia	900	1,30%
Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda. (*)	743	1,07%

(*) Els drets de vot que es corresponen amb la participació mantinguda en el capital social no s'exerceixen.

Adicionalment, en data 31 de desembre de 2015, les societats que componen el Grup, així com la Fundació Privada de la Caixa d'Enginyers, mantenen títols cooperatius en cartera de l'Entitat Dominant d'acord amb el detall següent:

Entitat	Percentatge sobre el capital	Milers d'euros nominal	Percentatge sobre el capital
Fundació Privada de la Caixa d'Enginyers		3.287	4,74%
Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda.		743	1,07%
Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU		117	0,17%
Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU		83	0,12%
Caixa Enginyers Gestió, SGIIC, SAU		26	0,04%
Total		4.256	6,14%

El Reial Decret 84/1993, de 22 de gener, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei 13/1989, del 26 de maig, de Cooperatives de Crèdit, estableix, a l'article 10 apartat quart, que l'adquisició per part de les cooperatives de crèdit de les seves pròpies aportacions, o la seva acceptació en penyora o una altra forma de garantia, estarà sotmesa a les mateixes restriccions i limitacions que prevegi la normativa legal per a les accions de la banca privada. En aquest sentit, la Llei de Societats de Capital estableix que el valor nominal de les accions adquirides, sumat al de les que ja tinguin la societat adquirent i les seves filials i, si s'escau, la societat dominant i les seves filials, no haurà de ser superior del 20 per cent del capital social.

20.1.2 Reserves

El moviment d'aquest epígraf durant l'exercici 2015 ha estat el següent:

Milers d'euros	Reserva obligatòria	Reserva voluntària	Reserva de revaloració	Reserva indisponible per accions pròpies	Reserves acumulades d'entitats valorades pel mètode de la participació	Total reserves acumulades
Saldo en data 31 de desembre de 2014	27.505	29.421	1.663	4.211	5	62.805
Aportacions de socis	8	-	-	-	-	8
Distribució de l'excedent de l'exercici anterior	1.400	6.499	-	-	-	7.899
Ampliació de capital amb càrrec a reserves (Nota 20.1.1)	-	(723)	-	-	-	(723)
Traspàs de reserves indisponibles per accions pròpies	-	(45)	-	45	-	-
Traspàs de reserves de revaloració	-	26	(26)	-	-	-
Procedents de Guanys / Pèrdues actuarials (Nota 2.18)	-	107	-	-	-	107
Saldo en data 31 de desembre de 2015	28.913	35.285	1.637	4.256	5	70.096

D'acord amb l'apartat tercer de l'article 18 de la Llei de Societats de Capital, el Grup ha constituït una reserva indisponible equivalent a l'import de les accions pròpies mantingudes per les entitats dependents (Nota 20.1.1).

Reserva obligatòria de l'Entitat Dominant

L'Entitat Dominant, d'acord amb allò que estableixen els seus Estatuts, haurà de destinar al Fons de Reserva Obligatori, de caràcter irrepartible, com a mínim el 20% de l'excedent disponible de l'exercici, en cas que n'hi hagi, una vegada acomplertes les obligacions que puguin derivar eventualment de la cobertura del capital social mínim estatutari, del compliment necessari dels recursos propis mínims o de la ràtio de capital total. Aquesta dotació compleix amb els mínims establerts en la legislació vigent de cooperatives de crèdit.

Reserva de capitalització

La Llei 27/2014, de 27 de novembre, de l'Impost sobre Societats, en el seu article 25 'Reserva de capitalització', permet aplicar una reducció de la base imposable del 10% de l'import de l'increment dels fons propis en els termes i condicions establerts. Entre d'altres requisits, és la dotació d'una reserva indisponible per l'import d'aquesta reducció de la base imposable, que haurà de figurar en el balanç de situació amb absoluta separació i títol apropiat i mantenir-se durant un termini de 5 anys.

Aquesta reducció, en cap cas, no pot superar el 10% de la base imposable prèvia a la integració de les dotacions per deteriorament de crèdits i altres conceptes, derivades de la reversió d'actius per impost diferit, segons allò que estipula l'article 11.12 d'aquesta Llei, i a la compensació de bases imposables negatives.

En cas que falti base imposable per aplicar la reducció, les quantitats pendents es podran aplicar en els períodes impositius que finalitzin en els 2 anys immediats i successius al tancament del període impositiu en què s'hagi generat el dret.

Cal assenyalar que l'Entitat Dominant farà la immobilització de reserves exposada, amb l'objectiu d'aplicar la reducció corresponent en la base imposable de l'Impost sobre Societats.

Reserves de societats del Grup

A continuació s'indica el desglossament per societats dels saldos de la partida del patrimoni net consolidat 'Fons propis - Reserves - Reserves acumulades' dels balanços de situació consolidats adjunts en data 31 de desembre de 2015 i 2014, en la part d'aquest saldo que té el seu origen en el procés de consolidació.

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
	Reserves acumulades	Reserves acumulades
Caixa Enginyers Gestió, SGIIC, SAU	2.113	1.772
Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU	4.813	3.788
Caixa Enginyers Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU	1.587	996
Total	8.513	6.556

20.2 AJUSTOS PER VALORACIÓ

A continuació es presenta el moviment del saldo d'aquest epígraf en els exercicis 2015 i 2014:

Exercici 2015

Milers d'euros

	Saldo en data 31.12.14	Plusvàlues i minusvàlues per valoració (*)	Imports transferits a resultats (*)	Imports transferits a reserves	Passius/ Actius fiscals diferits	Saldo en data 31.12.15
Actius financers disponibles per a la venda de l'Entitat Dominant (Nota 21.4)	42.062	(7.954)	(5.552)	-	3.747	32.303
Valors representatius de deute	41.534	(7.507)	(5.519)	-	3.578	32.086
Instruments de capital	528	(447)	(33)	-	169	217
Actius financers disponibles per a la venda d'interessos minoritaris (Nota 21.4)	35	16	(1)	-	(3)	47
Diferències de canvi	13	(6)	-	-	1	8
Entitats valorades pel mètode de la participació	579	(57)	-	-	-	522
Valors representatius de deute	26	(7)	-	-	-	19
Instruments de capital	553	(50)	-	-	-	503
Total	42.689	(8.001)	(5.553)	-	3.745	32.880

(*) Abans d'impostos.

Exercici 2014

Milers d'euros

	Saldo en data 31.12.13	Plusvàlues i minusvàlues per valoració (*)	Imports transferits a resultats (*)	Imports transferits a reserves	Passius/ Actius fiscals diferits	Saldo en data 31.12.14
Actius financers disponibles per a la venda de l'Entitat Dominant (Nota 21.4)	21.156	34.698	(6.687)	-	(7.105)	42.062
Valors representatius de deute	20.714	33.826	(5.939)	-	(7.067)	41.534
Instruments de capital	442	872	(748)	-	(38)	528
Actius financers disponibles per a la venda d'interessos minoritaris (Nota 21.4)	25	34	(22)	-	(2)	35
Diferències de canvi	-	18	-	-	(5)	13
Entitats valorades pel mètode de la participació	370	209	-	-	-	579
Valors representatius de deute	22	4	-	-	-	26
Instruments de capital	348	205	-	-	-	553
Total	21.551	34.959	(6.709)	-	(7.112)	42.689

(*) Abans d'impostos.

20.2.1 Actius financers disponibles per a la venda

Aquest epígraf dels balanços de situació consolidats adjunts recull l'import net de l'efecte fiscal de les variacions del valor raonable dels actius classificats com a disponibles per a la venda que, d'acord amb allò que disposa la Nota 2.2, s'han de classificar com a part integrant del patrimoni consolidat del Grup. Aquestes variacions es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat quan té lloc la venda dels actius en què tenen el seu origen o quan es produeix el deteriorament d'aquests actius.

A continuació es presenta un desglossament de l'epígraf 'Patrimoni net - Ajustos per valoració - Actius financers disponibles per a la venda' en data 31 de desembre de 2015 i 2014, classificats per tipus d'instruments:

Milers d'euros	31.12.15		
	Ajustos per canvi en el valor raonable brut	Ajustos per canvi en el valor raonable imputat al patrimoni net	Efecte impositiu dels ajustos per canvi en el valor raonable
Valors representatius de deute (Nota 7.1)	42.783	32.086	10.697
Instruments de capital (Nota 7.1)	354	264	90
Total (Nota 7.1)	43.137	32.350	10.787

Milers d'euros	31.12.14		
	Ajustos per canvi en el valor raonable brut	Ajustos per canvi en el valor raonable imputat al patrimoni net	Efecte impositiu dels ajustos per canvi en el valor raonable
Valors representatius de deute (Nota 7.1)	55.785	41.534	14.251
Instruments de capital (Nota 7.1)	844	563	281
Total (Nota 7.1)	56.629	42.097	14.532

En els estats d'ingressos i despeses reconeguts consolidats dels exercicis 2015 i 2014, que formen part integrant dels estats de canvis en el patrimoni net consolidats, es presenten els moviments que hi ha hagut en aquest epígraf dels balanços de situació consolidats adjunts durant els dos exercicis.

20.2.2 Entitats valorades pel mètode de la participació

Aquest epígraf dels balanços de situació consolidats adjunts recull l'import net dels ajustos per valoració de Norbolsa, SV, SA, entitat valorada pel mètode de la participació, i te en compte el percentatge de participació atribuït al Grup.

En els estats d'ingressos i despeses reconeguts consolidats adjunts dels exercicis 2015 i 2014 es presenten els moviments que hi ha hagut en aquest epígraf dels balanços de situació consolidats adjunts durant els dos exercicis.

20.3 INTERESSOS MINORITARIS

El saldo inclòs en aquest capítol dels balanços de situació consolidats adjunts recull la participació dels accionistes minoritaris en el patrimoni de Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda. Així mateix, el saldo que es mostra en el compte de pèrdues i guanys consolidat adjunt en el capítol 'Resultat atribuït a interessos minoritaris' representa la participació d'aquests accionistes en els resultats de l'exercici.

21. SITUACIÓ FISCAL

21.1 EXERCICIS SUBJECTES A INSPECCIÓ FISCAL

En data 31 de desembre de 2015, les entitats consolidades tenien pendent d'inspecció, en relació amb les obligacions i deures tributaris, els quatre últims exercicis, cinc exercicis per a l'impost sobre beneficis de l'Entitat Dominant.

A causa de les diferents interpretacions que es poden donar de les normes fiscals, els resultats de les inspeccions per als anys subjectes o oberts a inspecció poden donar lloc a passius fiscals contingents, l'import dels quals no es pot quantificar d'una manera objectiva actualment. No obstant això, segons l'opinió dels assessors fiscals del Grup i dels Administradors de l'Entitat Dominant i dels de la resta de societats integrades al Grup, la possibilitat que es materialitzin passius significatius addicionals als registrats és remota.

21.2 CONCILIACIÓ DELS RESULTATS COMPTABLE I FISCAL

El desglossament de la despesa per impost sobre beneficis dels comptes de resultats consolidats adjunts dels exercicis 2015 i 2014, per a les diferents entitats que formen el Grup, és el següent:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Despesa per impost sobre beneficis		
Caixa de Crèdit dels Enginyers, S. Coop. de Crèdit	1.311	1.634
Caixa Enginyers Gestió, SGIIC, SAU	53	242
Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU	400	409
Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU	145	47
Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda.	3	1
Total	1.912	2.333

La conciliació entre els resultats comptables dels exercicis 2015 i 2014 i la despesa per l'impost sobre beneficis de l'Entitat Dominant és la següent:

Exercici 2015

Milers d'euros	Resultat cooperatiu	Resultat extracooperatiu	Resultat total
Resultat comptable abans d'impostos	12.140	(412)	11.728
Diferències permanents			
Augment per diferències permanents	116	29	145
Disminució per diferències permanents			
<i>Interessos d'aportacions de capital (Nota 3)</i>	(3.081)	-	(3.081)
<i>Dotació al Fons de Reserva Obligatori</i>	(734)	-	(734)
<i>Dotació al Fons d'Educació i Promoció (Nota 3)</i>	(734)	-	(734)
<i>Altres ajustos permanents negatius</i>	(61)	(13)	(74)
Total disminució per diferències permanents	(4.610)	(13)	(4.623)
Base imposable prèvia	7.646	(396)	7.250
Compensació de bases imposables negatives	-	-	-
Base imposable	7.646	(396)	7.250
Quota íntegra prèvia	1.912	(119)	1.793
Deducció per doble imposició internacional	-	-	-
Quota íntegra ajustada	1.912	(119)	1.793
Donatius	(12)	(2)	(14)
Altres deduccions	-	-	-
Impost sobre societats corrent	1.900	(121)	1.779
Ajustos en la despesa per impost sobre beneficis d'exercicis anteriors	(386)	(82)	(468)
Despesa per impost sobre beneficis	1.514	(203)	1.311

Exercici 2014

Milers d'euros

	Resultat cooperatiu	Resultat extracooperatiu	Resultat total
Resultat comptable abans d'impostos	9.408	1.620	11.028
Diferències permanents			
Augment per diferències permanents	361	36	397
Disminució per diferències permanents			
Interessos d'aportacions de capital (Nota 3)	(2.666)	-	(2.666)
Dotació al Fons de Reserva Obligatori	(552)	(121)	(673)
Dotació al Fons d'Educació i Promoció (Nota 3)	(673)	-	(673)
Altres ajustos permanents negatius	-	-	-
Total disminució per diferències permanents	(3.891)	(121)	(4.012)
Base imposable prèvia	5.878	1.535	7.413
Compensació de bases imposables negatives	-	-	-
Base imposable	5.878	1.535	7.413
Quota íntegra prèvia	1.469	460	1.929
Deducció per doble imposició internacional	-	-	-
Deducció per doble imposició de dividends	-	(24)	(24)
Quota íntegra ajustada	1.469	436	1.905
Donatius	(38)	(3)	(41)
Altres deduccions	-	-	-
Impost sobre societats corrent	1.431	433	1.864
Ajustos en la despesa per impost sobre beneficis d'exercicis anteriors	(211)	(19)	(230)
Gasto por impuesto sobre beneficios	1.220	414	1.634

A l'empara de la normativa fiscal vigent, en els exercicis 2015 i 2014 han sorgit unes diferències temporànies que s'han de tenir en compte en el moment d'estimar l'impost sobre beneficis que cal liquidar a l'Administració Pública per compte de cada una de les entitats del Grup Caixa d'Enginyers.

Exercici 2015

Milers d'euros

	Entitat Dominant	Caixa Enginyers Gestió	Caixa Enginyers Vida	Caixa Enginyers, Operador de Bancasse- gurances	Consumidors i Usuaris
Base imposable prèvia a les diferències temporànies	7.250	496	1.425	200	13
Diferències temporànies					
Augment per diferències temporànies					
Generades durant l'exercici	8.268	159	-	15	-
Recuperacions d'exercicis anteriors	5	7	-	-	-
Total augment per diferències temporànies	8.273	166	-	15	-
Disminució per diferències temporànies					
Recuperacions durant l'exercici	-	-	-	-	-
Recuperacions d'exercicis anteriors	(5.992)	(124)	-	(215)	-
Total disminució per diferències temporànies	(5.992)	(124)	-	(215)	-
Base imposable prèvia	9.531	538	1.425	-	13
Compensació de bases imposables negatives	-	-	-	-	-
Base imposable	9.531	538	1.425	-	13
Quota íntegra	2.359	151	399	-	2
Deducció per doble imposició internacional	-	-	-	-	-
Quota íntegra ajustada	2.359	151	399	-	2
Donatius	(14)	-	-	-	-
Altres deduccions	-	(1)	-	-	(1)
Quota líquida	2.345	150	399	-	1
Retencions i pagaments a compte	(283)	(1)	(505)	(2)	(6)
Pagaments fraccionats	(1.297)	(158)	(101)	-	-
Import quota diferencial [Hisenda Pública creditora (+) / deutora(-)] (*)	765	(9)	(207)	(2)	(5)

(*) Registrat en l'epígraf 'Actius fiscals - Corrents' del balanç de situació consolidat adjunt en data 31 de desembre de 2015.

Exercici 2014

Milers d'euros

	Entitat Dominant	Caixa Enginyers Gestió	Caixa Enginyers Vida	Caixa Enginyers, Operador de Bancasse- gurances	Consumidors i Usuaris
Base imposable prèvia a les diferències temporànies	7.413	220	1.355	414	8
Diferències temporànies					
Augment per diferències temporànies					
Generades durant l'exercici	10.293	24	-	-	-
Recuperacions d'exercicis anteriors	5	-	-	-	-
Total augment per diferències temporànies	10.298	24	-	-	-
Disminució per diferències temporànies					
Recuperacions durant l'exercici	-	-	-	-	-
Recuperacions d'exercicis anteriors	(8.936)	-	-	-	-
Total disminució per diferències temporànies	(8.936)	-	-	-	-
Base imposable prèvia	8.775	244	1.355	414	8
Compensació de bases imposables negatives	-	-	-	(414)	-
Base imposable	8.775	244	1.355	-	8
Quota íntegra	2.255	73	410	-	1
Deducció per doble imposició de dividends	(24)				
Deducció per doble imposició internacional	-	-	-	-	-
Quota íntegra ajustada	2.231	73	410	-	1
Donatius	(41)	-	-	-	-
Altres deduccions	-	-	-	-	-
Quota líquida	2.190	73	410	-	1
Retencions i pagaments a compte	(171)	(73)	-	(33)	(11)
Pagaments fraccionats	(2.095)	-	-	-	-
Importe cuota diferencial [Hacienda Pública acreedora (+) / deudora(-)] (*)	(76)	-	410	(33)	(10)

(*) Registrat en l'epígraf 'Actius fiscals - Corrents' del balanç de situació consolidat adjunt en data 31 de desembre de 2015.

21.3 IMPOSTOS DIFERITS

Les diferències entre els imports de l'impost acreditat i de l'impost per pagar corresponen als impostos diferits originats per diferències temporànies i es presenten registrats en els epígrafs 'Actius fiscals - Diferits' i 'Passius fiscals - Diferits', segons correspongui, dels balanços de situació consolidats adjunts. En el quadre següent es mostra el detall dels impostos diferits en data al 31 de desembre de 2015 i 2014.

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Actius fiscals diferits		
Pèrdues per deteriorament	9.083	8.327
Ajustos per valoració - Minusvàlues de cartera	330	169
Comissions	83	98
Aportacions a plans de pensions i assegurances	670	695
Immobilitzat immaterial	292	640
Altres	674	86
Total	11.132	10.015
Passius fiscals diferits		
Revaloració d'immobles	685	692
Llibertat d'amortització per creació d'ocupació Creació'95	40	41
Ajustos per valoració - Plusvàlues de cartera	11.117	14.701
Cartera d'instruments de patrimoni	-	-
Total	11.842	15.434

A continuació es presenta el moviment que hi ha hagut en els impostos diferits deutors i creditors comptabilitzats pel Grup en els exercicis 2015 i 2014:

	Milers d'euros	
Moviment d'impostos diferits deutors	2015	2014
Saldo a l'inici de l'exercici	10.015	9.933
Impostos diferits amb origen en l'exercici	2.281	1.304
Reversió d'impostos diferits registrats en exercicis anteriors	(1.164)	(1.222)
Saldo al tancament de l'exercici	11.132	10.015

	Milers d'euros	
Moviment d'impostos diferits deutors	2015	2014
Saldo a l'inici de l'exercici	15.434	8.573
Impostos diferits amb origen en l'exercici	70	6.876
Reversió d'impostos diferits registrats en exercicis anteriors	(3.662)	(15)
Saldo al tancament de l'exercici	11.842	15.434

21.4 IMPOSTOS REPERCUTITS EN EL PATRIMONI NET

Independentment dels impostos sobre beneficis repercutits en els comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts, en els exercicis 2015 i 2014 el Grup ha repercutit en el seu patrimoni net els imports següents en concepte d'ingrés/(despesa) per impost sobre societats pels conceptes següents.

Milers d'euros	2015	2014
Saldo a l'inici de l'exercici	14.532	7.420
Patrimoni net - Ajustos per valoració		
Actius financers disponibles per a la venda de l'Entitat Dominant (Nota 20.2)	(3.747)	7.105
Actius financers disponibles per a la venda d'interessos minoritaris (Nota 20.2)	3	2
Diferències de canvi (Nota 20.2)	(1)	5
Saldo al tancament de l'exercici	10.787	14.532

22. VALOR RAONABLE DELS ACTIUS I DELS PASSIUS FINANCERS

Tal com s'ha descrit en la Nota 2.2.3, els actius financers propietat del Grup estan registrats en els balanços de situació consolidats pel seu valor raonable (excepte els actius financers inclosos als capítols 'Inversions creditícies' i 'Cartera d'inversió a venciment', a més dels instruments de capital el valor de mercat dels quals no es pugui estimar de manera fiable i els derivats financers que tinguin aquests instruments com a actiu subjacent i es liquidin mitjançant el seu lliurament).

De la mateixa forma, els passius financers del Grup estan registrats en els balanços de situació consolidats pel seu cost amortitzat (excepte els passius financers inclosos a la 'Cartera de negociació').

Vegeu l'apartat 'Valor raonable i cost amortitzat dels instruments financers' de la Nota 2.2.3, on es desenvolupen els criteris de valoració aplicats.

A més, les Notes anteriors indiquen tota la informació rellevant respecte a la metodologia de càlcul del seu valor raonable per a totes les carteres d'actius i passius financers (Notes de 6 a 10 i 16).

A continuació es mostra l'import dels resultats no realitzats, és a dir, els que s'han originat per variacions en la valoració dels instruments financers que romanen en el balanç, que s'han registrat en el capítol 'Resultat d'operacions financeres (net)' dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts, així com l'import dels canvis de valor raonable acumulat des del reconeixement inicial dels instruments financers, en data 31 de desembre de 2015 i 2014.

En data 31 de desembre de 2015

Milers d'euros								
Actiu	Resultats no realitzats reconeguts en pèrdues i guanys				Variacions de valor acumulades			
	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total
Cartera de negociació	(832)	-	-	(832)	(177)	-	-	(177)
Derivats de negociació	-	-	-	-	-	-	-	-
Valors representatius de deute	(805)	-	-	(805)	(178)	-	-	(178)
Instruments de capital	(27)	-	-	(27)	1	-	-	1
Altres actius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys (Nota 34)	(27)	140	-	113	(27)	232	-	205
Derivats de cobertura	-	(354)	-	(354)	-	(520)	-	(520)
Total actiu	(859)	(214)	-	(1.073)	(204)	(288)	-	(492)

Milers d'euros								
Passiu	Resultats no realitzats reconeguts en pèrdues i guanys				Variacions de valor acumulades			
	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total
Cartera de negociació	-	383	-	383	-	(558)	-	(558)
Derivats de negociació	-	383	-	383	-	(558)	-	(558)
Total passiu	-	383	-	383	-	(558)	-	(558)

En data 31 de desembre de 2014

Milers d'euros

Actiu	Resultats no realitzats reconeguts en pèrdues i guanys				Variacions de valor acumulades			
	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total
Cartera de negociació	1.362	-	-	1.362	1.377	-	-	1.377
Derivats de negociació	-	-	-	-	-	-	-	-
Valors representatius de deute	1.417	-	-	1.417	1.413	-	-	1.413
Instruments de capital	(55)	-	-	(55)	(36)	-	-	(36)
Altres actius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys (Nota 34)	-	92	-	92	-	92	-	92
Derivats de cobertura	-	(109)	-	(109)	-	271	-	271
Total actiu	1.362	(17)	-	1.345	1.377	363	-	1.740

Milers d'euros

Passiu	Resultats no realitzats reconeguts en pèrdues i guanys				Variacions de valor acumulades			
	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total
Cartera de negociació	-	113	-	113	-	257	-	257
Derivats de negociació	-	113	-	113	-	257	-	257
Total passiu	-	113	-	113	-	257	-	257

23. EXPOSICIÓ AL RISC DE CRÈDIT

El risc de crèdit correspon a les pèrdues que tindria el Grup en el cas que el deutor no complís amb les seves obligacions contractuals, ja sigui un soci o altres contraparts; és a dir, és el risc corresponent a l'incompliment de pagament, per part del client, de les seves operacions de crèdit, préstec o aval, pel que fa als productes financers tradicionals, o bé, per part de la contrapart o emissor, d'altres actius financers com els corresponents a la cartera de renda fixa. És un risc inherent a l'exercici de l'activitat creditícia.

L'Entitat Dominant ha establert polítiques, mètodes i procediments que cal aplicar a la concessió, l'estudi i la documentació de les operacions de risc i el càlcul dels imports necessaris per cobrir del risc de crèdit.

Els socis a qui potencialment es pugui concedir crèdit han de ser persones físiques o jurídiques que tinguin les característiques de solvència econòmica establertes per l'Entitat Dominant. Per aconseguir-ho, l'Entitat Dominant ha desenvolupat un procés d'admissió d'operacions de crèdit basat en l'anàlisi amb suport documental d'aspectes com ara el perfil i la situació socioeconòmica del soci, la informació sobre les fonts de generació d'ingressos, la quantificació dels ingressos periòdics generats i la solvència patrimonial.

En funció de l'anàlisi de la solvència del titular, així com del tipus de l'operació gestionada, es demanarà l'aportació de garanties per assegurar la recuperació del deute, les quals poden ser:

- Garanties personals basades en la solvència del sol·licitant i la seva capacitat de generació d'ingressos econòmics en relació amb el calendari d'amortització de l'operació sol·licitada.
- Avals facilitats per terceres persones relacionades amb el sol·licitant, la solvència econòmica de les quals es pugui utilitzar per reforçar la garantia personal del sol·licitant.
- Garanties reals sobre béns de qualsevol tipus que siguin propietat del sol·licitant. Per concedir operacions amb aquestes garanties, és imprescindible dur a terme, prèviament, verificacions sobre la titularitat real i el valor econòmic dels béns aportats com a garantia.

L'anàlisi de la solvència dels socis i totes les operacions de crèdit dels productes financers tradicionals les du a terme i les autoritza el Comitè de Crèdits de l'Entitat Dominant, llevat d'aquelles operacions que superin uns límits predefinits que requereixin l'autorització específica de la Comissió Executiva de l'Entitat Dominant (Nota 23.1.1). Al seu torn, la Comissió Executiva de l'Entitat Dominant eleva al Consell Rector d'aquesta Entitat, a nivell informatiu, tota l'activitat creditícia aprovada per l'Entitat Dominant.

D'altra banda, l'operativa interbancària, la renda fixa, els derivats i altres instruments financers també estan exposats a risc de crèdit o de contrapart, que és el risc de pèrdua econòmica a causa de la incapacitat de la contrapart o de l'emissor de complir les seves obligacions. El Grup té una Política d'Inversions Financeres en què s'estableix un sistema de límits, d'acord amb el seu perfil de riscos, el compliment del qual es revisa permanentment i permet evitar concentracions de risc de crèdit.

A més, s'ha informat de l'exposició màxima al risc de crèdit per a cadascuna de les carteres del Grup (Notes de 6 a 9).

Préstec responsable

Per tal de garantir el nivell adequat de protecció de les persones físiques, clients d'entitats de crèdit, l'actual marc legal (Llei 2/2011, de 4 de març, d'Economia Sostenible i Ordre EHA/2899/2011, de 28 d'octubre, de transparència i protecció del client de serveis bancaris) va impulsar l'establiment de polítiques, mètodes i procediments que assegurin l'estudi i la concessió correctes de les operacions de crèdit. El nou concepte de "préstec responsable" estableix la necessitat de dur a terme una avaluació adequada de la solvència dels clients i de fomentar aquelles pràctiques adreçades a garantir la concessió responsable de les operacions.

Per a això, l'Entitat Dominant actualitza i detalla les polítiques, mètodes i procediments d'estudi i concessió de préstecs o crèdits responsables, segons allò que exigeix l'Annex 6 de la Circular 5/2012, de 27 de juny, del Banc d'Espanya, a entitats de crèdit i proveïdors de serveis de pagament, sobre transparència dels serveis bancaris i responsabilitat en la concessió de préstecs. Les polítiques, mètodes i procediments adoptats per l'Entitat Dominant compleixen així mateix amb les exigències de la Circular 3/2014, de 30 de juliol, del Banc d'Espanya, a les entitats de crèdit i societats de serveis de taxació homologats, per la qual s'estableixen mesures per fomentar la independència de l'activitat de taxació.

La Política d'Inversió Creditícia de l'Entitat Dominant, aprovada pel Consell Rector d'aquesta Entitat amb data 29 d'octubre de 2015, estableix els criteris marc en la concessió i el seguiment d'operacions de crèdit, que compleix plenament amb allò que estableixen les Circulars 5/2012 i 3/2014 del Banc d'Espanya. Concretament, estableix els procediments de concessió següents per garantir que s'estableixen els mecanismes o les tècniques d'avaluació adequats que permetin realitzar una anàlisi de les operacions sol·licitades pels socis i, per tant, procedir a la concessió responsable de préstecs i crèdits.

- La sol·licitud d'una sèrie d'informació bàsica que permeti realitzar un estudi adequat de la solvència del soci i garantir l'existència d'una relació adequada entre els ingressos i les càrregues assumides pel soci.
- Un procés de comprovació i verificació de la informació facilitada pel soci.
- Un procés de valoració adequat i independent de les garanties immobiliàries, amb l'objectiu de verificar que no hi hagi defectes, limitacions de domini o qualsevol eventualitat que pogués perjudicar, posteriorment, el desenvolupament de l'operació creditícia.

Així mateix, l'Entitat Dominant posa a la disposició del soci informació precontractual i protocols d'informació adequats a les circumstàncies i característiques personals de cada soci i operació. Concretament, li facilita la informació següent:

- Fitxa d'informació precontractual: document en el qual es descriuen les característiques i condicions genèriques del producte.
- Oferta vinculant: document amb totes les condicions de l'operació, però amb caràcter vinculant per a l'Entitat Dominant durant catorze dies naturals des del seu lliurament.

El departament d'Auditoria Interna de l'Entitat Dominant supervisa el seguiment efectiu de les polítiques, mètodes i procediments de concessió.

Política de reestructuracions i refinançaments

L'impagament d'un préstec o d'un crèdit és un fet d'especial rellevància que requereix l'estudi de l'operació i de la viabilitat del recobriment. En general, a partir dels sis mesos del primer impagament, el Comitè de Crèdits de l'Entitat Dominant i, si escau, la seva Comissió Executiva, es basa en l'experiència, en l'anàlisi de la documentació i en l'evolució de la capacitat de pagament del prestatari per tal de considerar les opcions de refinançament, reestructuració o execució de l'operació, sempre a l'empara dels criteris següents:

1. **Refinançaments.** Els refinançaments de préstecs s'utilitzen a fi de facilitar el pagament del deute i de cancel·lar una o diverses operacions concedides, estiguin vençudes o no. També es poden destinar per posar al corrent de pagaments, totalment o parcialment, altres operacions.
2. **Reestructuracions.** Les reestructuracions de préstecs responen a situacions en què el prestatari manifesta o mostra dificultats en el pagament de les quotes, generalment per motius econòmics o legals relacionats amb dificultats financeres.

Si el prestatari manté un grau suficient de capacitat de pagament, l'Entitat Dominant estudia facilitar la reestructuració del préstec o crèdit mitjançant la seva novació, i modifica les seves condicions financeres a fi de facilitar el pagament del deute, allargant el termini de venciment o establint un termini de carència per minorar la quota. S'atenen tots els interessos per part del deutor i, en tots els casos, no hi ha cap pràctica per diferir-ne l'import ni per procedir a la seva condonació total o parcial.

Únicament es formalitzen reestructuracions de préstecs amb garantia hipotecària i, en general, es podrà realitzar una sola reestructuració mitjançant novació modificativa del contracte hipotecari durant el seu termini de vigència.

3. **Renovacions.** Les operacions de renovació es formalitzen per substituir una altra operació concedida prèviament, només quan no hi ha cap dificultat financera actual o previsible i segons l'experiència amb el prestatari. En cas contrari es formalitza un refinançament.
4. **Renegociacions.** Les renegociacions s'entenen com a operacions en què el prestatari no presenta cap tipus de dificultat per atendre les seves obligacions i, a diferència de les reestructuracions, no hi ha un deteriorament de la capacitat creditícia, sinó que és una facilitat temporal oferta al deutor en canvi d'una contraprestació econòmica a favor de l'Entitat Dominant, com a atenció comercial, o perquè no es compleix alguna de les clàusules de les condicions previstes en el contracte.

L'Entitat Dominant, des del 21 de març de 2012, està adherida al Codi de Bones Pràctiques inclòs a l'Annex del Reial Decret-Llei 6/2012, de 9 de març, de mesures urgents de protecció de deutors hipotecaris sense recursos, mitjançant el qual es regulen i es limiten determinades condicions per a la reestructuració dels préstecs hipotecaris que queden emparats per aquest Codi de Bones Pràctiques.

Quan es descarti la viabilitat o la possibilitat del recobriment de l'operació de manera amistosa, s'optarà per executar l'operació segons les garanties aportades i segons el que hi ha estipulat en el contracte de l'operació.

23.1 DADES DE CONCENTRACIÓ DE RISCOS

23.1.1 Diversificació del crèdit a la clientela i altres riscos de crèdit contingents quant a persones i grups

L'Entitat Dominant considera l'establiment d'una estructura de límits com un element essencial en el control de riscos. L'establiment de límits agilita l'activitat creditícia i redueix el risc potencial. L'estructura de límits aplicada en l'activitat creditícia s'ajusta al marc d'apetència i tolerància pel risc aprovat pel Consell Rector.

Pel que fa als límits per acreditat, l'Entitat Dominant estableix límits en la concessió de préstecs, crèdits i avals, basant-se en estimacions de la severitat esperada en cas d'incompliment, ja que en cas d'incompliment la pèrdua no serà necessàriament el total de l'exposició.

Les facultats atorgades al Comitè de Crèdits no superen els 500 mil euros. La Comissió Executiva de l'Entitat Dominant pot aprovar operacions que superin els límits establerts per al Comitè de Crèdits. Al seu torn, tal com ja s'ha comentat anteriorment, la Comissió Executiva eleva al Consell Rector de l'Entitat Dominant, a nivell informatiu, tota l'activitat creditícia aprovada per l'Entitat Dominant.

L'estructura de límits incorpora, així mateix:

- Límit màxim de concentració per soci o grup empresarial.
- Límits a l'exposició agregada en grans operacions.
- Límits a la concentració sectorial.
- Límits per pèrdua esperada.

23.1.2 Diversificació del crèdit a la clientela i altres riscos de crèdit contingents per productes

	31.12.15	31.12.14
Préstecs hipotecaris	72,99%	70,25%
Altres préstecs	7,84%	5,57%
Crèdits	4,36%	4,27%
Riscos contingents	12,71%	17,99%
Altres	2,10%	1,92%
Total	100%	100%

L'Entitat Dominant té una concentració significativa en els préstecs hipotecaris que es correspon, bàsicament, amb finançament a economies domèstiques per a la compra d'habitatge.

23.1.3 Diversificació del crèdit a la clientela i altres riscos per activitat i àrea geogràfica

A continuació es presenta el detall del risc de crèdit de l'import comptable al qual està exposat el Grup per sectors productius i per àrea geogràfica en data 31 de desembre de 2015 i 2014:

Milers d'euros	Espanya	Resta de la Unió Europea	Amèrica	Resta del món	Total (*)
Entitats de crèdit	144.463	14.336	6.539	1	165.339
Administracions públiques	623.996	2.041	-	-	626.037
Administració central	552.398	2.041	-	-	554.439
Resta	71.598	-	-	-	71.598
Altres institucions financeres	60.502	3	-	-	60.505
Societats no financeres i empresaris individuals	413.758	25.568	3.540	70	442.936
Finalitats de construcció i promoció immobiliària	1.920	-	-	-	1.920
Finalitats diferents a la construcció i la promoció immobiliària	411.838	25.568	3.540	70	441.016
Grans empreses	39.618	25.242	3.518	1	68.379
Pimes i empresaris individuals	372.220	326	22	69	372.637
Resta de llars i institucions sense ànim de lucre al servei de les llars	1.220.414	3.248	3.668	3.721	1.231.051
Habitatges	824.035	2.308	3.576	2.750	832.669
Consum	50.014	135	-	687	50.836
Altres finalitats	346.365	805	92	284	347.546
Subtotal	2.463.133	45.196	13.747	3.792	2.525.868
Correccions de valor per deteriorament d'actius no imputades a operacions concretes					(14.439)
Total					

(*) L'import comptable inclou el preu d'adquisició més els ajustos per risc de crèdit la resta d'ajustos per valoració tal com indica la norma seixantena quarta de la Circular 4/2004 del Banc d'Espanya.

En data 31 de desembre de 2014

Milers d'euros

	Espanya	Resta de la Unió Europea	Amèrica	Resta del món	Total (*)
Entitats de crèdit	187.642	13.473	6.570	2	207.687
Administracions públiques	831.536	3.583	-	-	835.119
Administració central	742.565	3.583	-	-	746.148
Resta	88.971	-	-	-	88.971
Altres institucions financeres	68.671	3	-	-	68.674
Societats no financeres i empresaris individuals	412.529	28.051	1.212	1.385	443.177
Finalitats de construcció i promoció immobiliària	-	-	-	-	-
Finalitats diferents a la construcció i la promoció immobiliària	412.529	28.051	1.212	1.385	443.177
Grans empreses	28.401	27.593	1.174	2	57.170
Pimes i empresaris individuals	384.128	458	38	1.383	386.007
Resta de llars i institucions sense ànim de lucre al servei de les llars	1.290.388	1.899	4.220	3.754	1.300.261
Habitatges	792.185	1.745	3.747	2.456	800.133
Consum	48.667	83	-	1.058	49.808
Altres finalitats	449.536	71	473	240	450.320
Subtotal	2.790.766	47.009	12.002	5.141	2.854.918
Correccions de valor per deteriorament d'actius no imputades a operacions concretes					(14.351)
Total					2.840.567

(*) L'import comptable inclou el preu d'adquisició més els ajustos per risc de crèdit la resta d'ajustos per valoració tal com indica la norma seixantena quarta de la Circular 4/2004 del Banc d'Espanya.

La determinació de l'àrea geogràfica de les operacions detallades en el quadre anterior s'ha determinat en funció del país de residència de les persones titulars de les operacions, de les contraparts dels derivats i dels riscos contingents, tot i que l'operativa del Grup es desenvolupa íntegrament en el territori espanyol.

23.1.4 Qualitat creditícia dels actius financers no deteriorats

A continuació es presenta, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, el desglossament dels actius financers no classificats com a dubtosos en funció de la seva qualitat creditícia. Es pot observar que, a l'exercici 2015, un 71% dels actius financers són sense risc apreciable o risc baix (75% a l'exercici 2014).

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14	Variació exposició	% Variació
Sense risc apreciable	683.544	1.034.626	(351.082)	(34%)
Risc baix	745.335	720.216	25.119	3%
Risc mitjà-baix	277.319	313.285	(35.966)	(11%)
Risc mitjà	242.095	226.406	15.689	7%
Risc mitjà-alt	35.017	29.302	5.715	20%
Risc alt	24.857	23.529	1.328	6%
Total	2.008.167	2.347.364	(339.197)	(14%)

El quadre anterior inclou tots els instruments de deute, corresponents a 'Dipòsits en entitats de crèdit', 'Crèdit a la clientela' i 'Valors representatius de deute' (excepte els valorats pel seu valor raonable amb registre de les variacions de valor en el compte de pèrdues i guanys), registrats per l'import comptabilitzat en els balanços de situació consolidats adjunts, exclosos els saldos corresponents a 'Ajustos per valoració' i a bons de titulitzacions originades per l'Entitat Dominant.

23.1.5 Diversificació del crèdit a la clientela per sectors productius i Loan To Value (LTV)

A continuació es presenta el detall del crèdit a la clientela per sectors productius, net de tots els tipus d'ajustos per valoració, amb el desglossament segons el percentatge que suposa el risc total sobre l'import de l'última taxació disponible (LTV) en data 31 de desembre de 2015 i 2014.

En data 31 de desembre de 2015

Milers d'euros

	Total (*)	Del qual: garantia immobi- liària	Del qual: resta de garanties reals	Crèdit amb garantia real. <i>Loan to value</i>				
				Inferior o igual al 40%	Superior al 40% i inferior o igual al 60%	Superior al 60% i inferior o igual al 80%	Superior al 80% i inferior o igual al 100%	Superior al 100%
Administracions públiques	37.539	-	-	-	-	-	-	-
Altres institucions financeres	663	-	-	-	-	-	-	-
Societats no financeres i empresaris individuals	372.829	230.748	12.373	47.058	48.000	60.536	42.001	45.526
Construcció i promoció immobiliària	1.920	1.137	782	-	-	782	-	1.137
Grans empreses	10.839	921	68	-	-	921	68	-
Pimes i empresaris individuals	360.070	228.690	11.523	47.058	48.000	58.833	41.933	44.389
Resta de llars i institucions sense ànim de lucre al servei de les llars	1.031.730	947.642	15.872	159.783	179.696	257.143	186.492	180.400
Habitatges	832.669	820.309	3.449	131.789	155.246	232.432	160.950	143.341
Consum	50.836	10.774	6.286	2.765	1.623	4.023	5.267	3.382
Altres finalitats	148.225	116.559	6.137	25.229	22.827	20.688	20.275	33.677
Correccions de valor per deteriorament d'actius no imputades a operacions concretes (Nota 8.4)	(14.080)							
Total	1.428.681	1.178.390	28.245	206.841	227.696	317.679	228.493	225.926
Promemòria								
Operacions de refinançament, refinançades i reestructurades	25.579	25.096	-	4.524	4.049	4.002	4.068	8.453

(*) L'import comptable inclou el preu d'adquisició més els ajustos per risc de crèdit la resta d'ajustos per valoració tal com indica la norma seixantena quarta de la Circular 4/2004 del Banc d'Espanya.

En data 31 de
desembre de 2014

Milers d'euros

	Total (*)	Del qual: garantia immobi- liària	Del qual: resta de garanties reals	Crèdit amb garantia real. <i>Loan to value</i>				
				Inferior o igual al 40%	Superior al 40% i inferior o igual al 60%	Superior al 60% i inferior o igual al 80%	Superior al 80% i inferior o igual al 100%	Superior al 100%
Administracions públiques	28.782	-	-	-	-	-	-	-
Altres institucions financeres	751	-	-	-	-	-	-	-
Societats no financeres i empresaris individuals	383.526	261.879	11.801	49.667	45.757	66.936	54.217	57.103
Construcció i promoció immobiliària	-	-	-	-	-	-	-	-
Grans empreses	5.816	665	101	-	-	665	-	101
Pimes i empresaris individuals	377.710	261.214	11.700	49.667	45.757	66.271	54.217	57.002
Resta de llars i institucions sense ànim de lucre al servei de les llars	994.187	920.221	15.471	153.250	173.517	232.550	205.345	171.030
Habitatges	800.132	791.384	2.425	125.238	149.631	205.257	176.345	137.338
Consum	49.808	12.688	7.513	2.613	2.019	5.957	5.370	4.242
Altres finalitats	144.247	116.149	5.533	25.399	21.867	21.336	23.630	29.450
Correccions de valor per deteriorament d'actius no imputades a operacions concretes (Nota 8.4)	(14.005)							
Total	1.393.241	1.182.100	27.272	202.917	219.274	299.486	259.562	228.133
Promemòria								
Operacions de refinançament, refinançades i reestructurades	26.213	25.398	-	2.807	2.983	4.883	5.081	9.644

(*) L'import comptable inclou el preu d'adquisició més els ajustos per risc de crèdit la resta d'ajustos per valoració tal com indica la norma seixantena quarta de la Circular 4/2004 del Banc d'Espanya.

23.1.6 Crèdit per a l'adquisició d'habitatge

A continuació es presenta el detall de l'import brut comptable (no inclou els ajustos per valoració), en data 31 de desembre de 2015 i 2014, de les operacions de finançament per a l'adquisició d'habitatges:

Milers d'euros	31.12.15	
	Import brut	Del qual: dubtosos
Crèdit per a l'adquisició d'habitatge	909.346	17.513
Sense garantia hipotecària	5.317	47
Amb garantia hipotecària	904.029	17.466

Milers d'euros	31.12.14	
	Import brut	Del qual: dubtosos
Crèdit per a l'adquisició d'habitatge	898.861	12.730
Sense garantia hipotecària	3.553	244
Amb garantia hipotecària	895.308	12.486

A més, es presenta el detall del crèdit amb garantia hipotecària per a l'adquisició d'habitatge, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, segons l'LTV, el percentatge que suposa el risc total sobre l'import de l'última taxació disponible, convenientment actualitzada d'acord amb la Circular 4/2004:

Milers d'euros	31.12.15					
	LTV≤40%	40%<LTV≤60%	60%<LTV≤80%	80%<LTV≤100%	LTV>100%	Total
Import brut	128.004	167.352	253.578	179.951	175.144	904.029
Del qual: dubtosos	153	1.067	1.652	1.183	13.411	17.466

Milers d'euros	31.12.14					
	LTV≤40%	40%<LTV≤60%	60%<LTV≤80%	80%<LTV≤100%	LTV>100%	Total
Import brut	123.878	161.111	233.320	204.842	172.157	895.308
Del qual: dubtosos	179	791	1.599	1.530	8.387	12.486

23.2 DADES DE MOROSITAT

Dos dels indicadors més importants sobre la gestió correcta del risc en una entitat financera són la ràtio de morositat i la ràtio de cobertura dels actius dubtosos. L'evolució de les dues ràtios ha estat la següent:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Crèdit a la clientela (brut)	1.488.912	1.462.444
Crèdit a la clientela	1.465.636	1.435.241
Actius titulitzats anteriors a l'1 de gener de 2004 (Nota 28.1)	23.276	27.203
Actius dubtosos (Notes 8.1 i 8.3)	52.504	42.291
Ajustos per deteriorament del crèdit a la clientela (Notes 8.1 i 8.4)	(49.681)	(49.503)
Taxa de morositat	3,53%	2,89%
Taxa de cobertura	94,62%	117,05%

Dels actius dubtosos, en data 31 de desembre de 2015, 41.645 i 10.859 milers d'euros corresponen a imports classificats per morositat i per raons diferents a la morositat, respectivament (37.285 i 5.006 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014).

23.2.1 Informació sobre taxes històriques de morositat

A continuació es presenta la mitjana històrica de la ràtio de morositat, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, de cadascun dels tipus d'instruments financers en què el Grup assumeix risc de crèdit.

	31.12.15	31.12.14
Instruments de deute		
Crèdit a la clientela	2,46%	1,99%
Valors representatius de deute	0,01%	0,18%
Riscos contingents		
Avals financers	-	-

La informació anterior s'ha elaborat sobre la mitjana dels cinc exercicis immediatament anteriors a la data de càlcul.

23.2.2 Operacions de refinançament, refinançades i reestructurades

A continuació es mostra un detall de les operacions de refinançament, operacions refinançades i operacions reestructurades pel seu import brut comptable, que estan vigents el 31 de desembre de 2015 i 2014:

En data 31 de desembre de 2015

Milers d'euros	NORMAL		SUBESTÀNDARD		DUBTOSOS		TOTAL	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Garantia hipotecària								
Persones jurídiques i empresaris individuals	6	1.164	19	3.730	15	3.683	40	8.577
Persones físiques	23	2.972	35	5.659	14	2.784	72	11.415
Subtotal	29	4.136	54	9.389	29	6.467	112	19.992
Resta de garanties								
Persones jurídiques i empresaris individuals	-	-	5	1.005	11	3.439	16	4.444
Persones físiques	7	2.138	18	4.298	13	4.868	38	11.304
Subtotal	7	2.138	23	5.303	24	8.307	54	15.748
Sense garantia real								
Persones jurídiques i empresaris individuals	1	16	1	13	9	1.905	11	1.934
Persones físiques	2	21	1	4	11	236	14	261
Subtotal	3	37	2	17	20	2.141	25	2.195
Total	39	6.311	79	14.709	73	16.915	191	37.935
Cobertura específica				(2.206)		(10.065)		(12.271)
Import net				12.503		6.850		25.664

En data 31 de desembre de 2014

Milers d'euros	NORMAL		SUBESTÀNDAR		DUBTOSOS		TOTAL	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Garantia hipotecària								
Persones jurídiques i empresaris individuals	4	462	22	4.291	17	4.465	43	9.218
Persones físiques	25	2.150	51	10.113	4	427	80	12.690
Subtotal	29	2.612	73	14.404	21	4.892	123	21.908
Resta de garanties								
Persones jurídiques i empresaris individuals	-	-	5	2.095	11	2.687	16	4.782
Persones físiques	5	1.590	16	4.832	11	2.715	32	9.137
Subtotal	5	1.590	21	6.927	22	5.402	48	13.919
Sense garantia real								
Persones jurídiques i empresaris individuals	-	-	2	949	6	100	8	1.049
Persones físiques	-	-	1	5	9	247	10	252
Subtotal	-	-	3	954	15	347	18	1.301
Total	34	4.202	97	22.285	58	10.641	189	37.128
Cobertura específica				(3.470)		(7.445)		(10.915)
Import net				18.815		3.196		26.213

(*) L'Entitat no té operacions refinançades ni reestructurades amb la finalitat de finançament a la construcció ni a la promoció immobiliària. Així mateix, totes les persones jurídiques pertanyen al sector privat.

24. EXPOSICIÓ AL RISC DE TIPUS D'INTERÈS

El risc de tipus d'interès es defineix com l'exposició i la sensibilitat del balanç i del marge financer del Grup davant les variacions dels tipus d'interès. Aquest risc varia en funció de la composició de l'estructura de terminis i les dates de revaluació dels actius, passius i operacions fora de balanç.

El Comitè ALM (Comitè d'Actius i Passius) de l'Entitat Dominant es reuneix periòdicament amb la finalitat d'analitzar l'exposició al risc de tipus d'interès i planificar i gestionar el balanç. Aquest Comitè estableix les directrius pel que fa a les posicions de risc que cap adoptar en cada moment, amb l'objectiu de maximitzar els resultats financers i assegurar el finançament òptim del balanç.

Els desfasaments temporals de les posicions d'actiu i passiu per terminis de revaluació o venciment poden repercutir en els resultats del Grup.

Per al control d'aquest risc, el Grup disposa d'eines de càlcul de la seva exposició al risc de tipus d'interès, com ara les anàlisis de forats (*gaps*) entre actius i passius, la simulació del valor econòmic del capital i la simulació del marge, ja sigui utilitzant informació certa i coneguda dels contractes firmats amb socis o assumint certes hipòtesis per als contractes o les masses de balanç que no tinguin venciment o data de revaluació coneguts.

A continuació es presenten els actius i passius sensibles dels balanços de situació consolidats adjunts de l'Entitat Dominant, ja que representen la major part dels actius i passius consolidats del Grup, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, a través d'una matriu de venciments o revisions del tipus d'interès, sense tenir en compte els ajustos per valoració, i en un escenari de 'condicions normals de mercat':

Milers d'euros	31.12.15					
	Terminis fins a la revisió del tipus d'interès efectiu o de venciment					Total
	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 6 mesos	Entre 6 i 12 mesos	Més d'1 any	
Actius sensibles al risc d'interès						
Dipòsits en bancs centrals (Nota 5)	18.371	-	-	-	-	18.371
Dipòsits en entitats de crèdit	32.597	-	-	-	-	32.597
Crèdit a la clientela	196.324	284.539	302.750	556.336	124.603	1.464.552
Valors representatius en deute	7.624	30.501	1.958	46.195	579.185	665.463
Total actius sensibles	254.916	315.040	304.708	602.531	703.788	2.180.983
Passius sensibles al risc d'interès						
Dipòsits de bancs centrals (Nota 16.1)	-	-	-	-	68.000	68.000
Dipòsits d'entitats de crèdit (Nota 16.2)	19.596	825	2.628	12.143	11.743	46.935
Dipòsits de la clientela	282.973	106.273	149.986	262.783	1.100.338	1.902.354
Total passius sensibles	302.569	107.098	152.614	274.926	1.180.081	2.017.289
Mesures de sensibilitat						
Diferència actiu-passiu	(47.653)	207.942	152.094	327.605	(476.293)	163.694
% sobre el total d'actiu sensible	(5,30)%	9,53%	6,97%	1,45%	(5,15)%	7,51%
Diferència actiu-passiu acumulada	(47.653)	160.289	312.383	639.987	163.694	163.694
% acumulat sobre el total d'actiu sensible	(5,30)%	4,23%	11,21%	12,65%	7,51%	7,51%

Milers d'euros	31.12.14					
	Terminis fins a la revisió del tipus d'interès efectiu o de venciment					Total
	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 6 mesos	Entre 6 i 12 mesos	Més d'1 any	
Actius sensibles al risc d'interès						
Dipòsits en bancs centrals (Nota 5)	22.862	-	-	-	-	22.862
Dipòsits en entitats de crèdit	23.206	-	-	-	-	23.206
Crèdit a la clientela	190.445	279.744	299.754	553.098	69.834	1.392.875
Valors representatius en deute	39.355	69.955	82.510	95.693	663.791	951.304
Total actius sensibles	275.868	349.699	382.264	648.791	733.625	2.390.247
Passius sensibles al risc d'interès						
Dipòsits de bancs centrals (Nota 16.1)	375.000	-	-	-	22.000	397.000
Dipòsits d'entitats de crèdit (Nota 16.2)	26.434	1.259	2.673	6.045	4.367	40.778
Dipòsits de la clientela	318.533	104.721	174.914	242.813	974.855	1.815.836
Total passius sensibles	719.967	105.980	177.587	248.858	1.001.222	2.253.614
Mesures de sensibilitat						
Diferència actiu-passiu	(444.099)	243.719	204.677	399.933	(267.597)	136.633
% sobre el total d'actiu sensible	(18,58)%	10,20%	8,56%	16,73%	(11,20)%	5,72%
Diferència actiu-passiu acumulada	(444.099)	(200.380)	4.297	404.230	136.633	136.633
% acumulat sobre el total d'actiu sensible	(18,58)%	(8,38)%	0,18%	16,91%	5,72%	5,72%

25. RISC DE LIQUIDITAT

El risc de liquiditat es defineix com la possible pèrdua del Grup davant d'una situació d'impossibilitat d'aconseguir fons, a preus raonables, per fer front a pagaments, tant pel reintegrament de recursos de socis o clients com per compromisos que el Grup hagi contret amb altres entitats financeres.

L'objectiu de les polítiques de gestió de la liquiditat és assegurar els fons necessaris per cobrir les necessitats del negoci diversificant les fonts de finançament i minimitzant-ne el cost. El Grup monitoritza contínuament la seva posició de liquiditat i les seves estratègies de finançament amb l'objectiu de gestionar els possibles esdeveniments inesperats, condicions econòmiques o de mercat, o altres situacions fora del control directe del Grup que podrien provocar dificultats de liquiditat a curt o llarg termini.

El Pla de Contingències de Liquiditat del Grup intenta minimitzar la dependència dels mercats financers per al finançament de l'activitat bancària corrent. El segment de negoci en què l'Entitat Dominant du a terme la seva activitat comercial permet obtenir recursos de la clientela i generar actius titulitzables, amb la qual cosa es redueix el nivell de dependència respecte dels mercats financers per a l'obtenció de finançament.

Així mateix, el Pla de Contingències de Liquiditat defineix mesures de control de la liquiditat i fa diferència entre disponibilitat immediata, liquiditat diària i liquiditat potencial.

Tot seguit es presenta el desglossament per terminis de venciments dels saldos de determinats epígrafs dels balanços de situació de l'Entitat Dominant, perquè representen la major part dels actius i passius consolidats del Grup, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, sense tenir en compte els ajustos per valoració, i en un escenari de 'condicions normals de mercat'.

Milers d'euros	31.12.15							
	A la vista	Fins a 1 mes	Més d'1 mes fins a 3 mesos	Més de 3 mesos fins a 6 mesos	Més de 6 mesos fins a 12 mesos	Més d'1 any fins a 5 anys	Més de 5 anys	Total
Caixa i dipòsits en bancs centrals (Nota 5)	18.371	-	-	-	-	-	-	18.371
Dipòsits en entitats de crèdit	23.500	9.097	-	-	-	-	-	32.597
Crèdits a la clientela	6.806	9.901	2.304	28.849	10.097	115.452	1.304.695	1.478.104
Valors representatius de deute	-	-	1.043	4.026	46.195	503.661	110.537	665.462
Actiu	48.677	18.998	3.347	32.875	56.292	619.113	1.415.232	2.194.534
Dipòsits de bancs centrals (Nota 16.1)	-	-	-	-	-	68.000	-	68.000
Dipòsits d'entitats de crèdit (Nota 16.2)	18.708	-	-	-	10.000	10.250	7.977	46.935
Dipòsits de la clientela	951.854	154.873	96.774	119.674	265.583	311.092	2.503	1.902.353
Resta de passius	-	18.279	-	-	-	-	-	18.279
Passiu	970.562	173.152	96.774	119.674	275.583	389.342	10.480	2.035.567
Forat de liquiditat per tram	(921.886)	(154.154)	(93.427)	(86.799)	(219.291)	229.771	1.404.752	158.966
Forat de liquiditat acumulada	(921.886)	(1.076.040)	(1.169.467)	(1.256.266)	(1.475.557)	(1.245.786)	158.966	158.966
Forat de liquiditat per tram/total d'actiu	(42,01)%	(7,02)%	(4,26)%	(3,96)%	(9,99)%	10,47%	64,01%	7,24%
Forat de liquiditat acumulada/total d'actiu	(42,01)%	(49,03)%	(53,29)%	(57,25)%	(67,24)%	(56,77)%	7,24%	7,24%

Milers d'euros	31.12.14							
	A la vista	Fins a 1 mes	Més d'1 mes fins a 3 mesos	Més de 3 mesos fins a 6 mesos	Més de 6 mesos fins a 12 mesos	Més d'1 any fins a 5 anys	Més de 5 anys	Total
Caixa i dipòsits en bancs centrals (Nota 5)	22.862	-	-	-	-	-	-	22.862
Dipòsits en entitats de crèdit	13.906	10.230	-	-	-	-	-	24.136
Crèdits a la clientela	4.938	9.206	1.181	27.171	10.626	95.144	1.296.187	1.444.453
Valors representatius de deute	-	42.676	27.675	80.366	95.672	523.736	181.180	951.305
Actiu	41.706	62.112	28.856	107.537	106.298	618.880	1.477.367	2.442.756
Dipòsits de bancs centrals (Nota 16.1)	-	42.000	333.000	-	-	22.000	-	397.000
Dipòsits d'entitats de crèdit (Nota 16.2)	25.422	-	-	-	5.000	-	10.356	40.778
Dipòsits de la clientela	766.746	228.254	93.932	153.666	242.159	330.126	953	1.815.836
Resta de passius	-	17.895	-	-	-	-	-	17.895
Passiu	792.168	288.149	426.932	153.666	247.159	352.126	11.309	2.271.509
Forat de liquiditat per tram	(750.462)	(226.037)	(398.076)	(46.129)	(140.861)	266.754	1.466.058	171.247
Forat de liquiditat acumulada	(750.462)	(976.499)	(1.374.575)	(1.420.704)	(1.561.565)	(1.294.811)	171.247	171.247
Forat de liquiditat per tram/total d'actiu	(30,72)%	(9,25)%	(16,30)%	(1,89)%	(5,77)%	10,92%	60,02%	7,01%
Forat de liquiditat acumulada/total d'actiu	(30,72)%	(39,98)%	(56,27)%	(58,16)%	(63,93)%	(53,01)%	7,01%	7,01%

En relació amb el càlcul del forat (*gap*) del total de balanç inclòs en els quadres anteriors, s'ha de considerar que es projecten els venciments de les operacions en funció del seu termini residual, sense tenir en compte cap hipòtesi de renovació dels actius i/o passius. Atès l'elevat finançament detallista del Grup i les inversions financeres a llarg termini, les durades dels actius són més grans que les dels passius, per la qual cosa es generarà un forat negatiu a curt termini, tot i que cal tenir en compte que els dipòsits a la vista de la clientela tenen una durada estable en el temps. De fet, una part dels passius són estables, altres tenen una alta probabilitat de renovar-se i, a més, hi ha garanties disponibles amb el Banc Central Europeu, així com capacitat per generar noves garanties instrumentalitzades mitjançant, per exemple, la titulització d'actius hipotecaris. Així mateix, el Grup disposa d'actius líquids que li permetran obtenir liquiditat addicional. Finalment, cal afegir que el càlcul no té en compte hipòtesis de creixement, de manera que s'ignoren les estratègies internes de captació neta de liquiditat que són especialment importants en el mercat detallista.

Els quadres següents mostren informació relativa a les necessitats i a les fonts de finançament estables de l'Entitat Dominant en data 31 de desembre de 2015 i 2014:

Milers d'euros	31.12.15 (*)	31.12.14
Clients coberts completament pel FGDEC	1.272.901	927.433
Clients no coberts completament pel FGDEC	357.500	592.516
Total dipòsits de la clientela (**)	1.630.401	1.519.949
Titulitzacions venudes a tercers (***)	9.480	11.497
(2) Finançament majorista a llarg termini	9.480	11.497
(3) Patrimoni net	167.066	167.519
(1)+(2)+(3) Fonts de finançament estables	1.806.947	1.698.965
(*) Calculat segons allò que especifica la Circular 8/2015 del Banc d'Espanya, de 18 de desembre de 2015, sobre informació per determinar les bases de càlcul de les aportacions al FGDEC.		
(**) Dipòsits garantits pel FGDEC.		
(***) Valor nominal. En data 31 de desembre de 2015, de les titulitzacions venudes a tercers, 60 milers d'euros, en valor nominal (76 milers d'euros en data 31 de desembre de 2013), pertanyen al Grup Caixa d'Enginyers.		
Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Crèdit a la clientela (*)	919.085	842.475
Préstecs titulitzats (Nota 28.1)	582.293	629.182
Fons específics (Nota 8.1)	(31.584)	(29.122)
Actius adjudicats (Nota 11)	1.010	777
(1) Total	1.470.804	1.443.312
(2) Participacions	14.153	14.153
(1)+(2) Necessitats de finançament estables	1.484.957	1.457.465

(*) Sense incloure ajustos per valoració ni préstecs titulitzats.

A més, es presenta informació en data 31 de desembre de 2015 i 2014 relativa als venciments de les emissions a l'engròs, els actius líquids (cedits i no cedits) i la liquiditat potencial de l'Entitat Dominant:

En data 31 de desembre de 2015

Milers d'euros	2016	2017	> 2017
Titulitzacions venudes a tercers (*)	-	-	9.480
Total de venciments d'emissions majoristes	-	-	9.480

(*) Segons els venciments finals.

Milers d'euros	2015
Actius líquids (valor nominal)	1.010.490
Actius líquids (valor de mercat i retallada del BCE)	954.090
Dels quals: deute de les administracions públiques centrals	361.924

Milers d'euros	2015
Actius líquids no cedits (valor nominal)	817.383
Actius líquids no cedits (valor de mercat i retallada del BCE)	772.507

En data 31 de desembre de 2014

Milers d'euros	2015	2016	> 2016
Titulitzacions venudes a tercers (*)	-	-	11.498
Total de venciments d'emissions majoristes	-	-	11.498

(*) Segons els venciments finals.

Milers d'euros	2014
Actius líquids (valor nominal)	1.329.045
Actius líquids (valor de mercat i retallada del BCE)	1.271.572
Dels quals: deute de les administracions públiques centrals	528.001

Milers d'euros	2014
Actius líquids no cedits (valor nominal)	785.001
Actius líquids no cedits (valor de mercat i retallada del BCE)	796.330

26. EXPOSICIÓ A ALTRES RISCOS

26.1 RISC DE MERCAT

El risc de mercat de les activitats de negociació és el risc d'incórrer en variacions negatives en el valor de les posicions preses pel Grup, causades per les fluctuacions adverses en les variables de mercat.

L'Àrea de Gestió Global del Risc de l'Entitat Dominant és l'encarregada de mesurar i controlar el risc de mercat. L'àrea mesura el nivell de risc assumit en cadascuna de les carteres de renda fixa i controla que no superin els límits establerts en les Polítiques d'Inversions Financeres corresponents.

La metodologia utilitzada per mesurar el risc és el Value at Risk (VaR), calculat d'acord amb models paramètrics, també denominats 'enfocament de variàncies i covariàncies', amb un nivell de confiança del 95% i un horitzó temporal d'1 dia.

El VaR calculat el 31 de desembre de 2015 s'ha situat en 134 milers d'euros (0,45% de la cartera de negociació al tancament de l'exercici). El 31 de desembre de 2014 es va situar en 107 milers d'euros (0,20% de la cartera de negociació al tancament de l'exercici).

26.2 RISC OPERACIONAL

El risc operacional està constituït pels esdeveniments que poden generar una pèrdua a conseqüència de processos interns inadequats, errors humans, funcionament incorrecte dels sistemes d'informació o esdeveniments externs. El risc operacional és inherent a totes les activitats de negoci i, encara que no es pot eliminar totalment, es pot gestionar, mitigar i, en alguns casos, assegurar.

Aquest risc es gestiona a través dels controls establerts en els processos operatius dins del sistema general de control intern que hi ha en el model organitzatiu del Grup.

La Funció de Risc Operacional ha implementat un model de gestió que es basa en dos pilars fonamentals. En primer lloc, un repositori d'informació que emmagatzema els esdeveniments de risc operacional, el qual facilita el seu seguiment versus la previsió de pèrdues operacionals i altres anàlisis. En segon lloc, el procés d'autoavaluació sobre l'exposició al risc operacional, el qual permet identificar els riscos en les diferents àrees del Grup i estimar la seva possible incidència.

A continuació es presenta el detall del consum de recursos propis per risc operacional del Grup, calculat seguint el mètode de l'indicador bàsic:

Milers d'euros	2011	2012	2013	2014	2015
Ingressos rellevants	44.434	58.428	63.415	66.010	66.761
Ingressos ponderats	6.665	8.764	9.512	9.902	10.014
Requeriments de recursos propis	6.366	7.051	8.484	9.498	9.809

26.3 RISC DE CONTRAPART

El risc de contrapart és el risc que les contrapartides no compleixin els seus compromisos amb el Grup. Aquest risc es produeix, entre altres situacions, quan una entitat deixa diners a una contrapartida, inverteix en actius financers o entra en operacions bilaterals de derivats financers amb una contrapartida.

La gestió i el control del risc de contrapart del Grup es basen en l'assignació de línies de crèdits, el consum de les quals es mesura globalment per a cadascun dels grups econòmics que actuen com a contrapart. El model d'assignació de les línies es basa en criteris observables i objectius com són els recursos propis, la qualitat creditícia de la contrapart i el termini en què s'està assumint el risc, i la mesura del consum de línies es du a terme sobre la base del valor de mercat de les operacions.

A més, s'ha informat del risc amb els diversos tipus de contraparts per a cadascuna de les carteres del Grup (Notes de 6 a 10).

26.4 RISC DE TIPUS DE CANVI

En data 31 de desembre de 2015, l'exposició al risc de divisa ha estat d'un 0,44% de l'exposició al risc total (0,54% en data 31 de desembre de 2014).

27. RISCOS I COMPROMISOS CONTINGENTS

27.1 GARANTIES FINANCERES I ALTRES AVALS I CAUCIONS PRESTATS

S'entén per garanties financeres els imports que les entitats consolidades hauran de pagar per compte de tercers, en el cas que no ho facin els que estan obligats a fer el pagament originalment, en resposta als compromisos que hagin assumit en el curs de la seva activitat habitual.

Una part significativa d'aquests imports arribarà al seu venciment sense que es materialitzi cap obligació de pagament per a les societats consolidades, de manera que el saldo conjunt d'aquests compromisos no pot ser considerat com a una necessitat futura real de finançament o liquiditat que el Grup hagi de concedir a tercers.

Els ingressos obtinguts dels instruments de garantia es registren en els capítols 'Comissions percebudes' i 'Interessos i rendiments assimilats' (en aquest últim capítol, per l'import corresponent a les variacions derivades de les actualitzacions del valor de les comissions) dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts i es calculen aplicant el tipus establert en el contracte corresponent sobre l'import nominal de la garantia.

Les provisions registrades per a la cobertura d'aquestes garanties prestades, les quals s'han calculat aplicant criteris similars als aplicats per calcular el deteriorament d'actius financers valorats al seu cost amortitzat, s'han registrat en l'epígraf 'Provisions - Provisions per a riscos i compromisos contingents' dels balanços de situació consolidats adjunts (Nota 17).

Tot seguit es mostra el detall de les garanties financeres i dels altres avals i caucions prestats en data 31 de desembre de 2015 i 2014, tenint en compte el risc màxim assumit pel Grup en relació amb aquestes garanties:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Avals financers	1.640	4.690
Altres avals i caucions	15.459	7.622
Total	17.099	12.312

27.2 ACTIUS AFECTES A OBLIGACIONS DE TERCERS

El saldo d'aquest epígraf recull el valor comptable dels actius que són propietat de l'Entitat Dominant i que s'han afectat per al bon fi d'operacions de tercers.

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Aval en garantia davant de l'Administració	-	417
Total	-	417

27.3 ACTIUS CEDITS EN GARANTIA

En data 31 de desembre de 2015 i 2014, alguns actius propietat de l'Entitat Dominant garantien operacions realitzades per la mateixa Entitat, així com diversos passius i passius contingents assumits per la pròpia Entitat Dominant. El valor nominal en data 31 de desembre de 2015 i 2014 dels actius financers de l'Entitat Dominant bloquejats com a garantia dels esmentats passius o passius contingents era de 551.360 i 636.560 milers d'euros, respectivament. Tots els actius bloquejats són valors de deute públic i bons de titulització.

27.4 ALTRES RISCOS CONTINGENTS

El saldo en data 31 de desembre de 2015 i 2014 d'"Altres riscos contingents" correspon, principalment, al patrimoni dels fons d'inversió i de pensions garantits, gestionats per Caixa Enginyers Gestió, SGIIC, SAU, i Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU (Nota 12), respectivament, i comercialitzats per l'Entitat Dominant.

El desglossament d'aquest epígraf en data 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Capital garantit per a fons d'inversió	38.014	42.700
Capital garantit per a fons de pensions	158.294	259.426
Total	196.308	302.126

27.5 COMPROMISOS CONTINGENTS

El saldo d'aquest capítol dels balanços de situació consolidats adjunts integra aquells compromisos irrevocables que podrien donar lloc al reconeixement d'actius financers.

Tot seguit es mostra la seva composició en data 31 de desembre de 2015 i 2014:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Disponibles per tercers	133.067	133.399
Altres compromisos contingents (documents en cambres de compensació, etc.)	9.694	11.055
Total	142.761	144.454

En data 31 de desembre de 2015 i 2014, els imports de contractes de finançament concedits respecte dels quals el Grup havia assumit algun compromís de crèdit superior a l'import registrat en l'actiu dels balanços de situació consolidats adjunts a aquestes dates eren els següents.

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Altres sectors residents		
Per targetes de crèdit	71.455	68.450
Per comptes de crèdit	61.448	64.949
Per operacions de facturatge	164	-
Total	133.067	133.399

28. UNA ALTRA INFORMACIÓ SIGNIFICATIVA

28.1 TITULITZACIÓ D'ACTIUS

L'Entitat Dominant ha transformat part de la seva cartera de préstecs i crèdits hipotecaris en títols de renda fixa a través de la transferència dels actius a diferents fons de titulització creats amb aquesta finalitat, els partícips dels quals assumeixen els riscos inherents a les operacions titulitzades. D'acord amb allò que regula la Circular 4/2004 del Banc d'Espanya, les titulitzacions en què no s'hagi produït una transferència substancial del risc no es podran donar de baixa del balanç. No obstant això, la disposició transitòria primera de la circular esmentada indica que no és necessari modificar el registre d'aquelles titulitzacions que, amb data anterior a l'1 de gener de 2004 i en aplicació de la normativa anterior, s'havien donat de baixa de l'actiu del balanç.

Préstecs i crèdits hipotecaris transferits

Respecte a les titulitzacions efectuades després de l'1 de gener de 2004 de les quals no s'ha transferit de manera significativa el risc i que, per tant, no s'han donat de baixa de l'actiu, la Circular 4/2004 del Banc d'Espanya indica que s'ha de registrar un passiu pel mateix import, que figura en l'epígraf 'Passius financer a cost amortitzat - Dipòsits de la clientela' del balanç de situació consolidat. Els bons de titulització d'aquestes emissions que han estat adquirits per l'Entitat Dominant estan registrats en aquest mateix epígraf del passiu del balanç de situació consolidat, i rebaixen els saldos generats amb la mobilització dels crèdits (Nota 16.3).

A continuació es detalla, en funció de la seva garantia, la composició dels actius titulitzats pendents d'amortitzar el 31 de desembre de 2015 i 2014:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Garantia hipotecària	582.293	629.182
Altres garanties	-	-
Total	582.293	629.182

Durant els exercicis 2002 i 2003, l'Entitat Dominant va dur a terme diverses operacions de titulització d'actius mitjançant les quals va procedir a cedir préstecs i crèdits de la seva cartera a diversos fons de titulització d'actius. A continuació es mostra un detall del valor dels actius titulitzats abans de l'1 de gener de 2004, que, en el moment de la cessió, es van donar de baixa del balanç de situació consolidat i que continuaven vius el 31 de desembre de 2015 i 2014.

Milers d'euros			Import pendent d'amortització	
Data d'emissió	Adquirent	Import inicial	31.12.15	31.12.14
Novembre 2002	TDA 15080-Mixt, Fons de Titulització d'Actius	44.800	8.137	9.533
Novembre 2002	TDA 15100-Mixt, Fons de Titulització d'Actius	46.100	8.097	9.450
Juliol 2003	AyT Hipotecari IV, Fons de Titulització Hipotecària	40.000	7.042	8.220
Operacions donades de baixa del balanç (Nota 8.1)		130.900	23.276	27.203

Així mateix, després de l'1 de gener de 2004, l'Entitat Dominant ha dut a terme diverses operacions de titulització d'actius mitjançant la cessió de préstecs i crèdits de la seva cartera a diversos fons de titulització. En aquestes operacions, a conseqüència de les condicions acordades per a la transferència d'aquests actius, l'Entitat va conservar riscos i avantatges substancials (bàsicament, risc de crèdit de les operacions transferides). A continuació es mostra un detall dels saldos registrats en els balanços de situació consolidats adjunts en data 31 de desembre de 2015 i 2014, que estan associats amb aquestes operacions.

Milers d'euros			Import pendent d'amortització	
Data d'emissió	Adquirent	Import inicial	31.12.15	31.12.14
Juny 2004	TDA 20-Mixt, Fons de Titulització d'Actius	75.000	19.543	22.215
Juny 2005	AyT Hipotecari IV Mixt, Fons de Titulització Hipotecària	75.000	15.837	18.438
Juliol 2009	Caixa Enginyers TDA 1, Fons de Titulització d'Actius	270.000	169.271	181.876
Febrer 2012	Caixa Enginyers AyT 2, Fons de Titulització d'Actius	450.000	354.366	379.450
Operacions que es mantenen en balanç (Nota 16.3)		870.000	559.017	601.979

En data 31 de desembre de 2015 i 2014, els imports corresponents a millores de crèdit concedides a fons de titulització i que es registren en l'epígraf 'Inversions creditícies - Crèdit a la clientela' dels balanços de situació consolidats adjunts són els següents:

Milers d'euros		31.12.15	31.12.14
Data d'emissió	Titular	Préstecs i crèdits	Préstecs i crèdits
Novembre 2002	TDA 15080-Mixt, Fons de Titulització d'Actius	501	501
Novembre 2002	TDA 15100-Mixt, Fons de Titulització d'Actius	551	430
Juliol 2003	AyT Hipotecari IV, Fons de Titulització Hipotecària	344	340
Juny 2004	TDA 20-Mixt, Fons de Titulització d'Actius	1.078	1.229
Juny 2005	AyT Hipotecari IV Mixt, Fons de Titulització Hipotecària	869	910
Juliol 2009	Caixa Enginyers TDA 1, Fons de Titulització d'Actius	28.711	29.041
Febrer 2012	Caixa Enginyers AyT 2, Fons de Titulització d'Actius	36.505	36.921
Total (Nota 8.1)		68.559	69.372

Bons emesos pels fons de titulització

La majoria dels bons emesos pels fons de titulització com a contrapartida dels actius crediticis transferits han estat adquirits per l'Entitat Dominant. Els bons adquirits a fons de titulització constituïts abans de l'1 de gener de 2004 es registren en l'epígraf 'Inversions creditícies - Valors representatius de deute' dels balanços de situació consolidats (Nota 8.1) i els bons adquirits a fons de titulització constituïts després de l'1 de gener de 2004 es registren majoritàriament en l'epígraf 'Passius financers a cost amortitzat - Dipòsits de la clientela', i rebaixen els saldos dels passius generats amb la mobilització dels crèdits (Notes 8.1 i 16.3).

A continuació es detallen els imports dels bons de titulització inicialment adquirits per l'Entitat Dominant i els saldos pendents d'amortització en data 31 de desembre de 2015 i 2014, respectivament:

Milers d'euros		Import inicial	Import pendent d'amortització	
Data d'emissió			31.12.15	31.12.14
Novembre 2002	TDA 15080-Mixt, Fons de Titulització d'Actius	44.800	6.729	8.051
Novembre 2002	TDA 15100-Mixt, Fons de Titulització d'Actius	46.100	2.500	2.500
Juliol 2003	AyT Hipotecari IV, Fons de Titulització Hipotecària	40.000	3.385	3.949
Emesos abans de l'01.01.2004		130.900	12.614	14.500
Juny 2004	TDA 20-Mixt, Fons de Titulització d'Actius	75.000	13.164	15.173
Juny 2005	AyT Hipotecari IV Mixt, Fons de Titulització Hipotecària	75.000	18.286	21.084
Juliol 2009	Caixa Enginyers TDA 1, Fons de Titulització d'Actius	270.000	171.190	184.275
Febrer 2012	Caixa Enginyers AyT 2, Fons de Titulització d'Actius	450.000	356.293	382.588
Emesos després de l'01.01.2004 (Nota 16.3)		870.000	558.933	603.120
Total		1.000.900	571.547	617.620

28.2 RECURSOS DE TERCERS GESTIONATS I COMERCIALIZATS PEL GRUP I DIPOSITARIA DE VALORS

En data 31 de desembre de 2015 i 2014, el detall del valor raonable dels recursos de tercers registrats fora de balanç per als quals l'Entitat Dominant actua com a dipositària és el següent.

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Valors representatius de deute	717.852	674.745
Instruments de capital	860.710	759.019
Altres instruments financers	2.089	3.621
Total	1.580.651	1.437.385

Així mateix, a continuació es mostra el detall dels recursos registrats fora de balanç comercialitzats per l'Entitat Dominant, en data 31 de desembre de 2015 i 2014:

Milers d'euros	31.12.15		31.12.14	
	Comercialitzats i gestionats pel Grup	Comercialitzats però no gestionats pel Grup	Comercialitzats i gestionats pel Grup	Comercialitzats però no gestionats pel Grup
Plans d'estalvi	156.585	-	157.977	-
Plans de pensions	189.293	-	175.254	-
Fons d'inversió	584.296	70.554	500.295	60.425
Carteres gestionades	77.315	-	61.353	-
Total	1.007.489	70.554	894.879	60.425

29. INTERESSOS I RENDIMENTS ASSIMILATS

Aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts recull els interessos meritats durant l'exercici pels actius financers amb rendiment (implícit o explícit), que s'obtenen d'aplicar el mètode del tipus d'interès efectiu, així com les rectificacions de productes a conseqüència de cobertures comptables.

Tot seguit es desglossa l'origen dels 'Interessos i rendiments assimilats' meritats a favor del Grup durant els exercicis 2015 i 2014.

Milers d'euros	2015	2014
Dipòsits en bancs centrals	7	23
Dipòsits en entitats de crèdit	28	20
Crèdits a la clientela	24.898	25.597
Valors representatius de deute	24.820	30.942
Actius dubtosos	202	199
Rendiment de contractes d'assegurances vinculats a pensions	49	67
Total	50.004	56.848

Així mateix, a continuació es desglossa el saldo del capítol, segons la cartera d'instruments financers que l'ha originat:

Milers d'euros	2015	2014
Cartera de negociació	992	812
Actius financers disponibles per a la venda	23.198	27.878
Cartera a venciment	630	2.132
Inversió creditícia	25.100	25.914
Altres interessos	84	112
Total	50.004	56.848

En data 31 de desembre de 2015, l'import de les comissions financeres imputades en el capítol 'Interessos i rendiments assimilats' dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts aplicant allò que disposa la Nota 2.17.2 és de 2.218 milers d'euros (2.218 milers d'euros en data 31 de desembre de 2014).

30. INTERESSOS I CÀRREGUES ASSIMILADES

Aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts recull els interessos meritats durant l'exercici pels passius financers amb rendiment (implícit o explícit), que s'obtenen després d'aplicar el mètode del tipus d'interès efectiu.

Tot seguit es desglossa l'origen per contrapartida dels interessos i càrregues assimilades meritats durant els exercicis 2015 i 2014.

Milers d'euros	2015	2014
Dipòsits de bancs centrals	151	691
Dipòsits d'entitats de crèdit	436	660
Dipòsits a la clientela	9.860	15.003
Altres interessos	46	74
Total	10.493	16.428

Pràcticament tot el saldo d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts, que s'ha meritat durant els exercicis 2015 i 2014, correspon a la cartera de 'Passius financers a cost amortitzat'.

31. RENDIMENT D'INSTRUMENTS DE CAPITAL

El saldo d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis 2015 i 2014 correspon al rendiment d'accions incloses a les carteres d'Actius financers disponibles per a la venda i 'Cartera de negociació'.

El desglossament d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	2015	2014
Actius financers disponibles per a la venda	78	48
Cartera de negociació	5	4
Total	83	52

32. COMISSIONS PERCEBUES

El saldo d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts correspon als ingressos per comissions meritades durant els exercicis 2015 i 2014. A continuació es presenta el seu desglossament segons els conceptes principals que els han originat:

Milers d'euros	2015	2014
Comissions per riscos contingents	128	154
Comissions per canvi de divises i bitllets estrangers	5	5
Comissions per serveis de cobraments i pagaments	4.684	4.675
Comissions per serveis de valors (*)	4.210	3.757
Comissions per comercialització de productes financers no bancaris	722	557
Altres comissions	13.107	12.260
Total	22.856	21.408

Aquesta partida inclou 1.204 milers d'euros (1.015 milers d'euros durant l'exercici 2014) de comissions percebudes en concepte de prestació del Servei de Gestió Discrecional de Carteres.

En la partida d'Altres comissions' del quadre anterior es registren, principalment, les comissions percebudes pel Grup en concepte de comissions de gestió d'institucions d'inversió col·lectiva i fons de pensions i per l'activitat de comercialització d'assegurances.

33. COMISSIONS PAGADES

El saldo d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts correspon a la despesa per comissions meritades durant els exercicis 2015 i 2014. A continuació es presenta el seu desglossament classificat pels conceptes principals que l'han originat:

Milers d'euros	2015	2014
Corretatge amb operacions actives i passives	96	78
Comissions cedides a altres entitats i corresponsals	1.040	1.276
Comissions pagades per operacions amb valors	455	401
Altres comissions	162	122
Total	1.753	1.877

34. RESULTATS D'OPERACIONS FINANCERES (NET)

A continuació es mostra el desglossament del saldo d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2015 i 2014 segons les carteres d'instruments financers que els originen:

Milers d'euros	2015	2014
Cartera de negociació	1.385	1.969
Altres instruments financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys (Nota 6.2)	113	92
Instruments financers no valorats a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys (Nota 6.2)	6.259	7.355
Actius financers disponibles per a la venda (Nota 7.1)	6.106	7.210
Inversions creditícies	20	27
Cartera d'inversió a venciment	133	118
Cobertures comptables no incloses en interessos	(16)	(348)
Total	7.741	9.068

35. DIFERÈNCIES DE CANVI (NET)

Els imports registrats en aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2015 i 2014 corresponen a diferències sorgides en la conversió a la moneda funcional de les partides monetàries expressades en moneda estrangera.

36. ALTRES PRODUCTES D'EXPLOTACIÓ

El desglossament del saldo d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	2015	2014
Ingressos de contractes d'assegurances i reassegurances emesos (Nota 12)	52.031	26.601
Vendes i altres ingressos per prestació de serveis no financers	37	35
Comissions financeres compensadores de costos directes	309	17
Indemnització d'entitats asseguradores	-	321
Altres productes recurrents	235	266
Altres productes no recurrents	3	-
Total	52.615	27.240

La partida d'"Ingressos de contractes d'assegurances i reassegurances emesos" del quadre anterior correspon a les primes d'assegurances de vida cobrades per Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU.

37. ALTRES CÀRREGUES D'EXPLOTACIÓ

El desglossament del saldo d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	2015	2014
Despeses de contractes d'assegurances i reassegurances	52.025	27.923
Contribució al Fons de Garantia de Dipòsits	2.019	3.013
Altres conceptes	959	383
Total	55.003	31.319

L'epígraf 'Despeses de contractes d'assegurances i reassegurances' correspon a la dotació neta a les provisions d'assegurances de vida, realitzada per Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU.

Dins de la partida 'Altres conceptes' del quadre anterior, s'inclouen 64 milers d'euros en concepte d'interessos meritats durant l'exercici 2015 (72 milers d'euros, durant l'exercici 2014) pel passiu financer associat a la derrama de l'FGDEC acordada per la Comissió Gestora d'aquest Fons amb data 30 de juliol de 2012; 321 milers d'euros en concepte de contribució al Fons de Resolució Nacional; i 17 milers d'euros de taxa de supervisió del Banc Central Europeu (Nota 1.8).

38. DESPESES D'ADMINISTRACIÓ

38.1 DESPESES DE PERSONAL

La composició d'aquest epígraf dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2015 i 2014 és la següent:

Milers d'euros	2015	2014
Sous i gratificacions al personal actiu	19.249	16.844
Quotes de la Seguretat Social	4.484	4.099
Dotacions a plans de prestació definida (Nota 38.1.1.2)	270	218
Indemnització per acomiadaments (Nota 2.18.2)	522	592
Despeses de formació	22	11
Altres despeses de personal	479	513
Total	25.026	22.277

Durant els exercicis 2015 i 2014, el nombre mitjà d'empleats distribuïts per categories professionals i el conjunt de membres del Consell Rector del Grup era el següent:

	31.12.15					
	Homes	%	Dones	%	Total	%
Consell Rector	12	5%	1	1%	13	3%
Caps, titulats i tècnics	144	59%	77	44%	221	53%
Oficials i auxiliars administratius	87	36%	97	55%	184	44%
Ajudants i altres	-	-	-	-	-	-
Total	243	100%	175	100%	418	100%

	31.12.14					
	Homes	%	Dones	%	Total	%
Consell Rector	12	5%	1	1%	13	3%
Caps, titulats i tècnics	132	58%	64	40%	196	51%
Oficials i auxiliars administratius	81	36%	96	60%	177	46%
Ajudants i altres	1	0,4%	-	-	1	0,3%
Total	226	100%	161	100%	387	100%

38.1.1 Retribucions postocupació

38.1.1.1 Plans d'aportació definida

Tal com s'ha definit en la Nota 2.18, l'Entitat Dominant i les societats del Grup tenen formalitzat un acord amb el seu personal actiu a través del qual es comprometen a aportar al 'Pla de Pensions d'Ocupació del Grup Caixa d'Enginyers' (únic pla integrat a 'Caixa d'Enginyers Ocupació, Fons de Pensions,') una quantitat fixa anual, que s'actualitza anualment segons un acord de la Comissió de Control del Fons. Aquestes aportacions es fan per a tots els empleats que, el 15 de desembre de cada any, tinguin una antiguitat superior als 18 mesos.

L'entitat gestora de 'Caixa d'Enginyers Ocupació, Fons de Pensions' és Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU, i la seva dipositària és l'Entitat Dominant.

Les aportacions fetes pel Grup durant l'exercici 2015 al 'Pla de Pensions d'Ocupació del Grup Caixa d'Enginyers' han estat de 285 milers d'euros (263 milers d'euros el 2014), que estan comptabilitzades a la partida 'Despeses d'administració - Despeses de personal - Sous i gratificacions al personal actiu' dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts.

En data 31 de desembre de 2015, no hi havia aportacions meritades pendents de realitzar per plans d'aportació definida.

38.1.1.2 Plans de prestació definida

Tal com hem descrit a la Nota 2.18, el Grup té els compromisos de postocupació següents amb els seus empleats per plans de prestació definida:

- a. Premi de dedicació.
- b. Prestacions per defunció en actiu.
- c. Altres compromisos per defunció, invalidesa i jubilació.

A continuació es mostra el valor raonable dels compromisos propis o de tercers i els actius associats als esmentats compromisos en data 31 de desembre de 2015 i 2014:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Actius del pla		
Contractes d'assegurances	2.893	2.866
Total actius	2.893	2.866
Valor dels compromisos propis o de tercers		
Compromisos per pensions meritades	2.575	2.442
Total compromisos a cobrir	2.575	2.442
Valor actual net dels compromisos per pensions	318	424

El valor actual net dels compromisos per pensions es registra al capítol 'Resta d'actius' dels balanços de situació consolidats adjunts (Nota 15).

A continuació es mostra el detall de la variació experimentada pel valor actual net dels compromisos per pensions en els exercicis 2015 i 2014:

Milers d'euros	2015	2014
Valor actual net dels compromisos per pensions a l'inici de l'exercici	424	377
Cost pel servei de l'exercici corrent (Nota 38.1)	(270)	(218)
Cost per interessos	(46)	(61)
Rendiment esperat dels actius afectes	48	67
Guany / (Pèrdues) actuàries	144	189
Aportacions (primes netes pagades)	18	70
Valor actual net dels compromisos per pensions al tancament de l'exercici	318	424

Així mateix, l'impacte que ha tingut la variació del valor actual net dels compromisos per pensions en els comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis 2015 i 2014 es compon de les partides següents:

Milers d'euros	2015	2014
Cost pel servei de l'exercici corrent (Nota 38.1)	(270)	(218)
Cost per interessos	(46)	(61)
Rendiment esperat dels actius afectes	48	67
Total	(268)	(212)

El valor actual net dels compromisos per pensions ha estat determinat per actuaris qualificats, que l'han formalitzat al corresponent '*Informe Actuarial*', el qual es remet anualment al Banc d'Espanya. A continuació es detallen els criteris principals que han utilitzat en els seus càlculs:

- Mètode de càlcul de la 'unitat de crèdit projectada', que preveu cada any de servei com a generador d'una unitat addicional de dret a les prestacions i valora cada unitat de manera separada.
- Per al col·lectiu de pensionistes, el procés consisteix simplement a determinar actuarialment el valor present de les pensions en curs de pagament i de les prestacions que se'n puguin derivar.
- Les hipòtesis actuàries més significatives utilitzades en els càlculs han estat les següents:

	2015	2014
Tipus d'interès de descompte	1,8%	1,7%
Taules de mortalitat	PERM/F 2000P	PERM/F 2000P
Tipus anual de revaloració de les pensions	No aplicable	No aplicable
Tipus anual de creixement dels salaris	2,5%	2,5%

- Edat de jubilació:

L'edat de jubilació considerada en els càlculs difereix per als diferents compromisos postocupació, segons es detalla a continuació:

- '**Premi de dedicació**': primera edat en què l'empleat tingui dret segons la normativa actual de la Seguretat Social. Si l'edat teòrica de jubilació, d'acord amb aquesta normativa, no dona lloc al cobrament de la prestació, es considera aquella en què s'assoleixi el dret al cobrament, amb un màxim de 70 anys.
- '**Altres Compromisos per jubilació**': 65 anys.

38.2 ALTRES DESPESES GENERALS D'ADMINISTRACIÓ

El desglossament del saldo d'aquest epígraf dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	2015	2014
Immobles, instal·lacions i material	3.010	3.220
Informàtica	4.148	3.653
Comunicacions	1.152	1.102
Publicitat i propaganda	1.506	1.060
Despeses judicials i de lletrats	207	217
Informes tècnics	1.099	1.361
Serveis de vigilància i trasllat de fons	529	531
Primes d'assegurança i autoassegurança	418	405
Per òrgans de govern i control	245	198
Despeses de representació i desplaçament del personal	251	243
Quotes d'associacions	512	94
Serveis administratius subcontractats	2.414	2.160
Contribucions i impostos	656	694
Altres despeses	164	310
Total	16.311	15.248

A la partida 'Altres despeses generals d'administració - Informes tècnics' del quadre anterior, s'inclouen els honoraris per serveis contractats pel Grup, durant els exercicis 2015 i 2014, amb KPMG, SL, Deloitte, SL i les seves persones o entitats vinculades. A continuació es presenta un detall d'aquests honoraris (IVA no inclòs), classificats per tipus de servei:

Milers d'euros		
Tipus de serveis	2015	2014
Serveis d'auditoria de comptes i altres serveis relacionats amb l'auditoria	74	89
Altres tasques de revisió	21	30
Total de serveis d'auditoria i revisió realitzats	95	119
Altres serveis (*)	12	5

(*) No s'han meritat per l'auditor, ni per entitats vinculades a l'auditor, honoraris relatius a altres tasques de revisió i verificació comptable diferents d'aquells que preveu l'article 2 del Reglament d'Auditoria de Comptes, ni per assessorament fiscal.

39. AMORTITZACIÓ

El desglossament d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	2015	2014
Actiu material (Nota 13)		
D'ús propi	1.414	1.265
Altres actius cedits en arrendament	1	-
Actiu intangible (Nota 14)	3.684	3.026
Total	5.099	4.291

40. DOTACIONS A PROVISIONS (NET)

El desglossament d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	2015	2014
Provisions per a riscos i compromisos contingents	(22)	(23)
Altres provisions	79	(877)
Total (Nota 17)	57	(900)

41. PÈRDUES PER DETERIORAMENT D'ACTIUS FINANCERS (NET)

El desglossament d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	2015	2014
Inversions creditícies	5.702	10.658
Dotacions al fons de cobertura (Nota 8.4)	16.391	17.356
Amortització de préstecs sense fons (Nota 8.5)	204	320
Recuperacions del fons de cobertura (Nota 8.4)	(10.760)	(6.898)
Recuperacions de fallits (Nota 8.5)	(133)	(120)
Altres instruments financers no valorats a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys	61	(49)
Cobertura genèrica-Cartera disponible per a la venda (Nota 7.2)	72	(44)
Cobertura específica-Cartera disponible per a la venda (Nota 7.2)	-	6
Cobertura genèrica-Cartera d'inversió a venciment (Nota 9.2)	(11)	(11)
Total	5.763	10.609

42. PÈRDUES PER DETERIORAMENT DE LA RESTA D'ACTIUS (NET)

El desglossament d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2015 i 2014 és el següent:

Milers d'euros	2015	2014
Actiu material	3	-
Actiu intangible	-	-
Total	3	-

43. GUANYS / (PÈRDUES) EN LA BAIXA D'ACTIUS NO CLASSIFICATS COM A NO CORRENTS EN VENDA

Durant l'exercici 2015, el Grup no ha realitzat alienacions ni baixes que s'hagin d'imputar al capítol 'Guanys / (Pèrdues) en la baixa d'actius no classificats com a no corrents en venda' dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts. Durant l'exercici 2014, es va produir un benefici d'1 mil d'euros corresponent a la venda de mobiliari realitzat per Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU.

44. GUANYES / (PÈRDUES) D'ACTIUS NO CORRENTS EN VENDA NO CLASSIFICATS COM A OPERACIONS INTERROMPUDES

El desglossament del saldo d'aquest capítol dels comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2015 i 2014 es mostra en el següent quadre:

Milers d'euros	2015	2014
Sanejaments nets d'actius no corrents en venda (Nota 11)	(2)	-
Guanys per venda d'actius no corrents en venda (Nota 11)	248	-
Pèrdues per venda d'actius no corrents en venda (Nota 11)	(28)	(53)
Total	218	(53)

45. OPERACIONS AMB PARTS VINCULADES

A continuació es mostra un detall dels saldos d'actiu, passiu i comptes d'ordre registrats en els balanços de situació consolidats adjunts, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, que corresponen a operacions contractades per l'Alta Direcció del Grup, els membres del Consell Rector de l'Entitat Dominant i els membres dels Consells d'Administració de les entitats dependents amb el Grup:

Milers d'euros	31.12.15	31.12.14
Actiu-Garantia real	2.360	2.334
Actiu-Garantia personal	133	103
Passiu-Dipòsits a termini	1.878	1.807
Passiu-Dipòsits a la vista	809	824
Comptes d'ordre-Riscos contingents	-	-
Compromisos postocupació (*)	1.968	1.863

(*) Compromisos coberts mitjançant pòlisses d'assegurances contractades amb Rural Vida, SA (Nota 2.18.1).

Així mateix, a continuació es mostra un detall dels saldos d'ingressos i despeses meritades, durant els exercicis 2015 i 2014, en els comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts, que corresponen a operacions contractades pels membres del Consell Rector de l'Entitat Dominant, els membres dels Consells d'Administració de les entitats dependents i de l'Alta Direcció del Grup amb el Grup:

Milers d'euros	2015	2014
Interessos i rendiments assimilats	39	44
Interessos i càrregues assimilades	(30)	(47)
Comissions percebudes	1	1

El Grup té una política per a la concessió de préstecs i crèdits al Consell Rector i a l'Alta Direcció de l'Entitat Dominant. Aquesta política s'instrumenta per allò que regula l'article 35 del Reial Decret 84/2015.

Durant els exercicis 2015 i 2014, no s'han produït operacions de venda d'actius no corrents en venda amb finançament del Grup a cap membre del Consell Rector de l'Entitat Dominant, ni dels Consells d'Administració de les entitats dependents, ni de l'Alta Direcció del Grup.

A continuació es presenten els saldos registrats en els balanços de situació consolidats adjunts i els comptes de pèrdues i guanys consolidats adjunts, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, que tenen el seu origen en operacions amb les entitats associades del Grup i altres parts vinculades diferents de les incloses en els quadres anteriors d'aquesta mateixa Nota:

Milers d'euros	2015		2014	
	Entitats associades	Altres parts vinculades	Entitats associades	Altres parts vinculades
Actiu				
Crèdit a la clientela	-	3.898	-	3.652
Passiu				
Dipòsits de la clientela	3.166	4.617	3.217	4.134
Altres passius financers	-	-	-	-
Comptes d'ordre				
Riscos contingents	-	48	-	45
Compte de pèrdues i guanys				
Interessos i rendiments assimilats	-	30	-	31
Interessos i càrregues assimilades	(24)	(36)	(38)	(124)
Comissions	250	7	500	21

46. SERVEI D'ATENCIÓ AL SOCI/CLIENT

Durant l'exercici 2014, les societats que formen el Grup Caixa d'Enginyers han complert amb allò que estableix l'ordre ECO/734/2004, d'11 de març, sobre els Departaments i Serveis d'Atenció al Client i Defensor del Client de les Entitats Financeres. El Reglament per a la Defensa del Soci/Client, juntament amb el seu annex I, i, com a part integrant del mateix Reglament, el Reglament del Servei de Defensa del Client de la UNACC regulen les relacions entre els socis/clientes i el Grup. Aquest reglament va ser aprovat pel Consell Rector de l'Entitat Dominant i pels Consells d'Administració de la resta de societats del Grup el 8 de juliol de 2004, i ha sofert successives modificacions en les seves reunions del 28 d'abril de 2005 i del 27 de juny de 2013.

El Servei d'Atenció al Soci/Client rep les queixes o reclamacions dels socis/clientes que s'adrecen a aquest servei. Aquestes queixes o reclamacions s'han de basar en contractes, operacions o serveis de caràcter financer del Grup Caixa d'Enginyers respecte als quals s'hagi donat un tractament que el soci/client considera contrari als bons usos i pràctiques bancàries i que afectin els interessos i drets legalment adquirits, tant si deriven de contractes, de la normativa de transparència i protecció de la clientela com de les bones pràctiques bancàries i usos financers, especialment el principi d'equitat.

Els criteris generals d'actuació del departament han estat els següents:

- Atendre i resoldre les queixes i reclamacions presentades a aquest servei, assegurant una atenció correcta al soci/client mitjançant l'establiment de canals de recepció, registre i resolucions adequades.
- La presentació de les queixes o reclamacions s'han d'acollir a l'article 16 del Reglament per a la Defensa del Client.
- Exclusió de la competència del servei de les queixes i reclamacions formulades pels socis/clientes un cop hagin passat dos anys des que van tenir coneixement dels fets que van causar la reclamació.

A continuació es defineixen una sèrie de conceptes que tot seguit s'avaluen per als exercicis 2015 i 2014:

- Queixes: les queixes que facin referència al funcionament dels serveis financers prestats a socis/clientes del Grup i que s'hagin presentat per causa de tardances, desatencions o qualsevol altre tipus d'actuació que s'observi en el seu funcionament.
- Reclamacions: reclamacions presentades pels socis/clientes que tinguin la pretensió d'obtenir la restitució del seu interès o dret i posin de manifest fets concrets referits a accions o omissions de les entitats que suposin, per a qui les formula, un perjudici per als seus interessos o drets per incompliment de contractes, de la normativa de transparència i protecció de la clientela o de les bones pràctiques i usos bancaris.

A continuació es mostra un desglossament de les queixes i reclamacions rebudes pel Servei d'Atenció al Soci/Client durant els exercicis 2015 i 2014:

	31.12.15	31.12.14
Queixes i reclamacions		
Admeses a tràmit pel Servei d'Atenció al Soci/Client	16	16
Rebutjades pel Servei d'Atenció al Soci/Client (*)	6	7
Total	22	23
Queixes i reclamacions resoltes durant l'exercici		
Favorables als socis/clientes	5	7
<i>De les quals: amb dret econòmic</i>	5	3
Favorables a l'Entitat Dominant	8	9
Altres conceptes (**)	3	-
Total	16	16
Pendents de resolució durant l'exercici	-	-
Resoltes durant l'exercici que procedeixen d'exercicis anteriors (***)	-	2

(*) Queixes i reclamacions rebutjades pel Servei d'Atenció al Soci/Client per no reunir en la seva presentació els requisits exigits en el seu Reglament.

(**) Les tres reclamacions s'han resolt amb assentiment de la Entitat Dominant, que, per motius operatius o comercials, decideix abonar les reclamacions sense resolució del Servei d'Atenció al Soci/Client.

47. INFORMACIÓ PER SEGMENTS DE NEGOCI

47.1 INFORMACIÓ DE CARÀCTER GENERAL

La informació sobre segments que es presenta a continuació s'ha preparat d'acord amb allò que disposa la NIIF 8, identificant els segments operatius corresponents sobre la base del tipus de clients i el tipus de productes i serveis que s'ofereixen en cada segment. Així mateix, els segments detallats són els que es consideren més rellevants i són els que es presenten, amb caràcter recurrent, al Consell Rector de l'Entitat Dominant, que n'avalua el rendiment i els assigna recursos, sense perjudici que es pugui manejar un altre tipus d'informació per segments desagregada.

Els segments identificats a partir dels quals es presenta la informació que requereix la NIIF 8 són els següents:

- **Entitat de crèdit:** inclou tant particulars com petites i mitjanes empreses i, bàsicament, per a aquest tipus de clients, productes d'actiu com els préstecs hipotecaris, els préstecs amb altres garanties reals, els préstecs personals, les adquisicions temporals d'actius a clients, les operacions de facturatge, les targetes de crèdit, les comissions d'intermediació, els comptes de crèdit, les operacions de passiu i la gestió d'operacions bancàries a aquest tipus de clients (transferències, domiciliacions, operacions d'intercanvi de moneda, etc.). També inclou el tipus de clients que l'Entitat Dominant considera 'grans empreses', atesa la seva dimensió, i productes com ara les operacions sindicades, els préstecs amb garanties personals o reals a aquest tipus de client, les línies de finançament, les operacions estructurades, les comissions per intermediació, la col·locació i l'assegurament de valors, etc. Així mateix, també inclou els clients amb patrimoni gestionat i la intermediació per venda d'assegurances.
- **Assegurances:** inclou l'activitat d'assegurances del Grup i comprèn productes com ara les assegurances de vida, les assegurances combinades de vida-termini, l'activitat de reassegurança, etc. Així mateix, com que la companyia asseguradora del Grup realitza la gestió de fons i plans de pensions, aquesta activitat també s'inclou en aquest segment.
- **Gestió d'institucions d'inversió col·lectiva (IIC):** inclou l'activitat de gestió de patrimonis que du a terme la gestora d'institucions d'inversió col·lectiva del Grup.

47.2 BASES I METODOLOGIA UTILITZADES PER ELABORAR LA INFORMACIÓ PER SEGMENTS

En l'elaboració de la informació per segments que es presenta a l'apartat 47.3, s'han aplicat els principis i criteris següents:

- S'han realitzat les eliminacions de les operacions intragrup.
- A l'hora de determinar les partides que formen el resultat abans d'impostos de cada segment, s'han aplicat els mateixos criteris i les mateixes normes de valoració que s'indiquen a la Nota 2 per a la determinació del resultat abans d'impostos del Grup.
- El valor dels actius i dels passius de cada segment s'ha determinat aplicant els mateixos principis i les mateixes normes de valoració que s'inclouen a la Nota 2.

47.3 INFORMACIÓ PER SEGMENTS OPERATIUS

En el quadre següent es mostra la informació per segments operatius dels exercicis 2015 i 2014 que requereix la NIIF 8.

Milers d'euros	Entitat de crèdit		Assegurances		Gestió d'IIC		Total	
Conceptes	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
Compte de pèrdues i guanys consolidat								
Ingressos								
Ingressos externs al Grup	64.867	72.217	62.603	36.584	7.812	7.316	135.282	116.117
Total	64.867	72.217	62.603	36.584	7.812	7.316	135.282	116.117
Despeses								
Amortització i sanejament d'immobilitzat	(4.914)	(4.132)	(102)	(102)	(84)	(56)	(5.100)	(4.290)
Altres pèrdues per deteriorament	(5.784)	(9.788)	(48)	(1)	-	-	(5.832)	(9.789)
Altres despeses	(55.627)	(59.069)	(55.850)	(31.018)	(1.236)	(1.404)	(112.713)	(91.491)
Total	(66.325)	(72.989)	(56.000)	(31.121)	(1.320)	(1.460)	(123.645)	(105.570)
Resultat consolidat de l'exercici	(1.458)	(792)	6.603	5.463	6.492	5.856	11.637	10.527
Resultat després impostos atribuïble a l'Entitat Dominant	(1.443)	(772)	6.603	5.463	6.492	5.856	11.652	10.547
Balanç de situació consolidat								
Actiu	2.212.106	2.458.373	151.622	136.881	3.641	3.889	2.367.369	2.599.143
Passiu	2.023.627	2.252.747	162.142	165.400	569	498	2.186.338	2.418.645
Patrimoni net	164.397	164.736	14.333	13.799	2.301	1.963	181.031	180.498

47.4 CONCILIACIONS I UNA ALTRA INFORMACIÓ

Conciliació dels ingressos per segment i del resultat consolidat de l'exercici

No s'inclou la conciliació dels ingressos per segment al compte de pèrdues i guanys consolidat del Grup.

Informació sobre productes i serveis

El desglossament d'ingressos de clients externs per productes o serveis s'inclou a les Notes explicatives d'aquesta memòria consolidada.

Informació sobre àrees geogràfiques

La Nota 23.1.3 detalla informació sobre el risc de crèdit que assumeix el Grup en funció de l'àrea geogràfica en què resideixen els titulars de les operacions. No s'inclou un desglossament addicional d'informació sobre distribució geogràfica (segment secundari), ja que el Grup du a terme la seva activitat bàsicament a Espanya.

Informació sobre clients principals

En relació amb el grau de concentració amb clients, cal indicar que el Grup no té cap client que, representi individualment, el 10% o més dels seus ingressos ordinaris.

.

CAIXA DE CRÈDIT DELS ENGINYERS, S. COOP. DE CRÈDIT, I ENTITATS DEPENDENTS QUE COMPONEN EL GRUP CAIXA D'ENGINYERS

INFORME DE GESTIÓ CONSOLIDAT CORRESPONENT A L'EXERCICI ANUAL ACABAT EL 31 DE DESEMBRE DE 2015

ENTORN ECONÒMIC

L'economia mundial ha tancat l'any 2015 amb un creixement del 3,1%, dada inferior a la prevista, a causa que la disminució del preu de les matèries primeres, la debilitat del comerç exterior mundial i els episodis d'inestabilitat financera van debilitar l'activitat econòmica. L'exercici va arrencar amb una ronda d'expansió quantitativa per part del Banc Central Europeu (BCE), que va ser seguida d'esdeveniments com les complicacions de la crisi grega, l'alleugeriment del creixement de la Xina i dels mercats emergents, la implantació de mesures d'estímul addicionals des del BCE i, finalment, l'increment dels tipus d'interès per part de la Reserva Federal (FED). Cal destacar que, durant l'últim trimestre de l'any, l'escenari econòmic internacional s'ha caracteritzat pel retorn a una certa estabilitat en es mercats financers internacionals, després de les turbulències experimentades en els mesos d'estiu, associades a la dissipació, a partir del mes de setembre, i dels dubtes sobre la intensitat de la desacceleració de l'activitat a la Xina. Per la seva banda, el creixement del PIB de les economies avançades ha estat moderat, impulsat per la demanda interna, en un context caracteritzat per l'ampliació de les divergències en el to de la política monetària entre els Estats Units i la zona de l'euro.

L'eurozona ha continuat el seu procés de recuperació econòmica, impulsada per l'expansió de la demanda interna, malgrat un context exterior menys favorable. El PIB de la zona de l'euro ha avançat un 1,5% l'any 2015, emparat en l'expansió del consum privat que, en un context general de millora de la confiança, s'ha anat refermant a mesura que la caiguda del preu del petroli, la contenció dels preus de l'energia i l'augment de l'ocupació milloraven la renda real de les llars. A més, les exportacions han registrat una acceleració, afavorides per la depreciació de l'euro. Per la seva banda, la inversió empresarial ha continuat deprimida fins a l'últim trimestre de l'any 2015, en el qual s'ha observat una lleugera recuperació.

La Comissió Europea, el mes d'octubre, va publicar les seves propostes per continuar avançant cap a una unió monetària més sòlida, seguint les orientacions de l'informe dels cinc presidents que, en una primera fase, posa l'èmfasi en la implementació de mesures que impulsin els processos de convergència entre els països de la Unió Econòmica i Monetària i la coordinació de les seves polítiques econòmiques. Així mateix, la Comissió Europea va aprovar la creació de la Junta Fiscal Europea, un organisme independent de caràcter consultiu, que avaluarà el compliment de les regles fiscals i l'adequació del to agregat de la política fiscal per a la zona de l'euro en el seu conjunt; va recomanar la creació de Consells Nacionals de Competitivitat; i va presentar una proposta per unificar la representació externa de la zona de l'euro. A més, el mes de novembre, la Comissió Europea va presentar una iniciativa legislativa per a la creació d'un Sistema de Garantia de Dipòsits Europeu, que suposa un pas decisiu per completar, a mitjà termini, l'arquitectura de la unió bancària. Finalment, aquest mateix mes, es van publicar les recomanacions de política econòmica proposades a la zona de l'euro per a l'any 2016 i es va arribar a un acord sobre finançament-pont del Fons Únic de Resolució (FUR), que entrarà en funcionament l'1 de gener de 2016, amb una fase transitòria de vuit anys.

L'economia espanyola ha tancat l'any amb un creixement del 3,2%, a causa, bàsicament, del fort impuls de la demanda interna, tant per la part del consum com per la part de les inversions empresarials. L'ocupació ha crescut un 0,7%, fet que ha reduït la taxa de desocupació fins a nivells propers al 22%. Els preus del consum han moderat les seves taxes de variació negatives en els últims mesos, a conseqüència de l'impacte de l'alleugeriment dels descensos del preu del petroli sobre la comparació interanual, i l'IPC s'ha situat en el 0,0% el mes de desembre. En el conjunt de la zona de l'euro, el fet que el component energètic tingués menys caiguda va propiciar un augment de la inflació, fins al 0,2%, malgrat la desacceleració dels preus dels serveis i dels aliments no elaborats.

Per la seva banda, l'**activitat econòmica internacional** ha presentat comportaments dispars. Segons la segona estimació del Bureau of Economic Analysis, el PIB dels Estats Units ha crescut un 2,5% l'any 2015, a nivells similars que l'any anterior. Al Japó, segons la segona estimació de l'Economic and Social Research Institute of Japan, en l'últim trimestre de l'any 2015, el PIB ha registrat un creixement anual del 0,7%. Al Regne Unit, la segona estimació del PIB del quart trimestre de l'any 2015, efectuada per l'European Economic Forecast, assenyala un creixement interanual del 2,5%. A la Xina, el creixement s'ha alentit lleugerament fins al 6,8% interanual en el quart trimestre de l'any 2015.

Pel que fa al **sector bancari**, les condicions favorables de finançament bancari han continuat impulsant un avenç interanual del volum de noves operacions creditícies. En línia amb aquesta evolució, el ritme de caiguda del saldo dels préstecs concedits per les entitats al sector empresarial s'ha continuat moderant. El detall del crèdit per tipus de finalitats mostra que el ritme de descens d'aquesta font de finançament, que continua essent més acusat en els sectors de la construcció i immobiliari, s'ha moderat en totes les branques d'activitat en el tercer trimestre de l'any, destacant l'evolució en la indústria, en la qual, per primera vegada des de l'any 2010, s'ha registrat un avenç interanual positiu de l'1,1%. L'increment de l'accés al finançament de les pimes posa de manifest que aquestes empreses van percebre novament una millora en la disponibilitat de finançament bancari, així com també en les condicions de finançament aplicades per les entitats.

En els **mercats interbancaris**, els tipus d'interès s'han continuat reduint en tots els terminis fins a nivells històricament baixos. L'euríbor a 12 mesos ha acabat l'any 2015 en el 0,060%, enfront del 0,325% assolit a finals de 2014. L'euríbor a 3 mesos ha acabat l'any 2015 en el -0,131%, enfront del 0,078% de finals de l'any anterior. Per la seva banda, el Banc Central Europeu ha mantingut durant l'any 2015 el tipus d'interès oficial, fixat en el 0,05% des del mes de setembre de 2014. Respecte als tipus a llarg termini, la rendibilitat del bo alemany a 10 anys s'ha situat, en data 31 de desembre de 2015, en el 0,629%; per la seva part, i en la mateixa data, el rendiment del bo espanyol a 10 anys, en els mercats secundaris, s'ha situat en l'1,771%, per sobre de l'1,611% de finals de l'any 2014.

Durant l'any 2015, els **mercats borsaris** han tingut comportaments dispars. Entre els índexs que han obtingut lleugeres alces està el DJ Euro Stoxx 50, que s'ha revalorat en un 3,85%. El DAX alemany, el Nikkei 225 i el CAC 40 francès han estat tres dels índexs més revalorats el 2015, en un 9,56%, 9,07% i 8,53%, respectivament. En canvi, l'IBEX 35 ha tancat l'any 2015 amb una caiguda en la seva revaloració d'un 7,15% i s'ha situat en els 9.544 punts, el seu nivell mínim des de l'any 2011 i la primera revaloració negativa després de dos exercicis consecutius de guanys. Així mateix, les economies emergents han estat particularment vulnerables al to global econòmic i financer i han registrat una evolució desfavorable en els mercats amb caigudes en les cotitzacions borsàries respecte al tancament de 2014; entre d'altres, l'índex MSCI Emerging Markets ha caigut un 16,96%.

En el **mercat de divises**, l'euro s'ha depreciat respecte a les principals divises al llarg de l'any 2015. En aquest sentit, l'euro ha tancat l'any 2015 amb un tipus de canvi d'1,0862 dòlars per euro; 0,7370 lliures esterlines per euro; 1,0882 francs suïssos per euro; i 130,64 iens per euro.

INFORMACIÓ RELLEVANT

RESULTATS DEL GRUP	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
Marge d'interessos	39.511	40.420	(909)	(2,25%)
Marge brut	66.324	65.111	1.213	1,86%
Resultats de les activitats d'explotació	14.068	13.585	483	3,56%
Resultat abans d'impostos	14.283	13.533	750	5,54%
Resultat consolidat de l'exercici	11.637	10.527	1.110	10,54%
BALANÇ	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
ACTIUS TOTALS	2.367.369	2.599.143	(231.774)	(8,92%)
Caixa i dipòsits en bancs centrals	18.371	22.862	(4.491)	(19,64%)
Inversió creditícia	1.474.244	1.430.992	43.252	3,02%
Del qual:				
Crèdit a la clientela (net) (4)	1.414.116	1.384.028	30.088	2,17%
Crèdit a la clientela (brut) (1) (4)	1.465.636	1.435.242	30.394	2,12%
Inversió en renda fixa	811.468	1.084.738	(273.270)	(25,19%)
Cartera de negociació	30.158	52.381	(22.223)	(42,43%)
Cartera de disponibles per a la venda	685.358	943.094	(257.736)	(27,33%)
Cartera a venciment	83.338	73.622	9.716	13,20%
Cartera d'inversió creditícia (bons titulització)	12.614	15.641	(3.027)	(19,35%)
RECURSOS EN BALANÇ (1) (4)	1.980.698	2.201.151	(220.453)	(10,02%)
Dipòsits de la clientela	1.767.289	1.626.867	140.422	8,63%
Altres recursos i comptes	213.409	574.284	(360.875)	(62,84%)
TOTAL RECURSOS GESTIONATS (2)	3.516.641	3.614.074	(97.433)	(2,70%)
Dels quals:				
Fons d'inversió	732.165	621.630	110.535	17,78%
Valors de renda fixa i variable	446.883	447.847	(964)	(0,22%)
Estalvi-vida, pensions i jubilació	356.895	343.446	13.449	3,92%
VOLUM DE NEGOCI (1)	4.982.277	5.049.316	(67.039)	(1,33%)
PATRIMONI NET	181.031	180.498	533	0,30%
Capital i reserves	135.202	126.092	9.110	7,22%
EFICIÈNCIA I RENDIBILITAT	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
Ràtio d'eficiència	62,33%	57,63%	4,70%	8,16%
ROA	0,49%	0,41%	0,08%	19,51%
ROE	8,61%	8,35%	0,26%	3,11%
GESTIÓ DEL RISC	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
Riscos totals (3) (4)	1.488.912	1.462.445	26.467	1,81%
Salos dubtosos	52.504	42.291	10.213	24,15%
Provisions per a insolvències	49.681	49.503	178	0,36%
Ràtio de morositat	3,53%	2,89%	0,64%	22,15%
Ràtio de cobertura	94,62%	117,05%	(22,43%)	(19,16%)
SOLVÈNCIA I LIQUIDITAT	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
Ràtio de capital total	15,51%	14,39%	1,12%	7,78%
Capital de nivell 1 ordinari	14,49%	13,43%	1,06%	7,89%
Capital de nivell 1	14,49%	13,43%	1,06%	7,89%
Ràtio de liquiditat estructural	130,03%	120,70%	9,33%	7,73%
INFORMACIÓ ADDICIONAL	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
Nombre de socis	141.043	129.916	11.127	8,56%
Nombre d'empleats	417	391	26	6,65%
Nombre d'oficines	24	18	6	33,33%

Imports expressats en milers d'euros.

(1) No inclou ajustos de valoració.

(2) Inclou els recursos gestionats de balanç i de fora de balanç.

(3) Inclou els imports pendents d'amortitzar de les titulitzacions anteriors a l'1 de gener de 2014, que, en data 31 de desembre de 2015 i 2014, ascendeixen a 23.276 i 27.203 milers d'euros, respectivament (Nota 28.1 de la memòria).

(4) Dades referenciades al balanç reservat.

RESULTATS

COMPARATIVA DEL COMPTE DE RESULTATS CONSOLIDAT DEL GRUP CAIXA D'ENGINYERS	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
MARGE D'INTERESSOS	39.511	40.420	(909)	(2,25%)
Rendiment d'instruments de capital	83	52	31	59,62%
Resultat d'entitats valorades pel mètode de la participació	143	75	68	90,67%
Comissions netes	21.103	19.531	1.572	8,05%
Resultat d'operacions financeres (net)	7.741	9.068	(1.327)	(14,63%)
Diferències de canvi (net)	131	44	87	197,73%
Altres productes i càrregues d'explotació	(2.388)	(4.079)	1.691	41,46%
MARGE BRUT	66.324	65.111	1.213	1,86%
Despeses d'administració (-)	41.337	37.525	3.812	10,16%
Despeses de personal (-)	25.026	22.277	2.749	12,34%
Altres despeses generals d'administració (-)	16.311	15.248	1.063	6,97%
Amortització (-)	5.099	4.291	808	18,83%
Dotacions a provisions (net) (-)	57	(900)	957	106,33%
Pèrdues per deteriorament d'actius financers (net) (-)	5.763	10.610	(4.847)	(45,68%)
RESULTAT DE LES ACTIVITATS D'EXPLOTACIÓ	14.068	13.585	483	3,56%
Pèrdues per deteriorament de la resta d'actius (net) (-)	3	-	3	-
Guany / (Pèrdues) en baixa d'actius no classificats com a no corrents en venda	-	1	(1)	(100,00%)
Diferència negativa en combinacions de negocis (-)	-	-	-	-
Guany / (Pèrdues) en actius no corrents en venda no classificats com a operacions interrompudes	218	(53)	271	511,32%
RESULTATS ABANS D'IMPOSTOS	14.283	13.533	750	5,54%
Impost sobre beneficis (-)	1.912	2.333	(.421)	(18,05%)
Dotació obligatòria a obres i fons socials (-)	734	673	61	9,06%
RESULTAT CONSOLIDAT DE L'EXERCICI	11.637	10.527	1.110	10,54%
Resultat atribuït a l'Entitat Dominant	11.652	10.547	1.105	10,48%
RESULTAT ATRIBUÏT A INTERESSOS MINORITARIS	(15)	(20)	5	25,00%

Imports expressats en milers d'euros.

El **resultat de l'exercici** del Grup, en data 31 de desembre de 2015, és d'11.637 milers d'euros, la qual cosa representa un increment d'un 10,54% respecte als 10.527 milers d'euros amb què va tancar l'exercici 2014. Així mateix, si es consideren els **resultats abans d'impostos** i abans de l'aportació al Fons de l'Obra Social, aquest augment és d'un 5,54%; s'ha passat de 13.533 milers d'euros al tancament de l'exercici de 2014 a 14.283 milers d'euros el 31 de desembre de 2015.

En termes de rendibilitat, la **rendibilitat sobre recursos propis (ROE)** ha incrementat respecte a l'exercici anterior i s'ha situat al tancament de l'exercici 2015 en el 8,61% davant del 8,35% aconseguit el 31 de desembre de 2014. Així mateix, la rendibilitat sobre actius (ROA) ha incrementat del 0,41% al 0,49%, el 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament.

El **marge d'interessos del Grup** de l'exercici 2015 ha experimentat una lleugera disminució del 2,25% respecte a l'exercici 2014 i s'ha situat en 39.511 milers d'euros el 31 de desembre de 2015 davant dels 40.420 milers d'euros de tancament de l'exercici 2014. Aquesta disminució respon tant al descens de la rendibilitat de la cartera d'inversió creditícia, condicionada per l'evolució a la baixa dels tipus d'interès, que limita, així mateix, els preus de la nova producció, com als ingressos més baixos derivats del volum més petit de cartera de renda fixa, la rendibilitat de la qual, a més, ha estat inferior per a la nova cartera. En aquest context de tipus d'interès en mínims històrics, la reducció del cost de finançament, com a resultat de la baixada generalitzada dels tipus de remuneració que, alhora, ha motivat la canalització de part dels dipòsits a termini a dipòsits a la vista i a altres productes financers de fora de balanç amb més rendibilitat, ha permès moderar la contracció d'aquest marge.

El **net entre comissions percebudes i comissions pagades** és de 21.103 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2015, respecte als 19.531 milers d'euros registrats el desembre de 2014, la qual cosa representa un increment de 1.572 milers d'euros (8,05%, en termes relatius).

Concretament, les comissions percebudes han passat de 21.408 milers d'euros a 22.856 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament, la qual cosa representa un increment del 6,76% (1.448 milers d'euros, en termes absoluts), que respon, bàsicament, a l'increment en el volum de comissions per comercialització de productes corresponents als negocis de gestió d'actius i assegurances, que manifesta l'àmplia oferta de productes i serveis gestionats pel Grup.

El **resultat net d'operacions financeres** ha pujat a 7.741 milers d'euros al tancament de l'exercici 2015, resultat, bàsicament, de la materialització de part de plusvàlues latents de la cartera de disponibles per a la venda, aprofitant la conjuntura dels mercats, la qual cosa reflecteix la gestió adequada duta a terme pel Grup.

El **net entre altres productes i altres càrregues d'explotació** durant l'exercici 2015 ha experimentat una millora de 1.691 milers d'euros respecte al tancament de l'exercici 2014, com a resultat, bàsicament, de la reducció del net de dotacions a les provisions d'assegurances de vida i ingressos per primes meritades fetes per la filial Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SA.

Cal assenyalar, així mateix, la aportació més baixa de l'Entitat Dominant al Fons de Garantia de Dipòsits d'Entitats de Crèdit (FGDEC) durant l'exercici 2015, derivada de la modificació de la base de càlcul de les aportacions als fons de garantia de dipòsits (recollida en el Reial Decret 1012/2015, de 6 de novembre, pel qual es desenvolupa la Llei 11/2015, de 18 de juny, de recuperació i resolució d'entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió, i pel qual es modifica el Reial Decret 2606/1996, de 20 de desembre, sobre fons de garantia de dipòsits d'entitats de crèdit), així com de la disminució del percentatge aplicat sobre la base de càlcul dels dipòsits efectivament garantits (del 2 per mil a l'1,6 per mil), fixada per la Comissió Gestora del FGDEC en la seva sessió del 2 de desembre de 2015. En aquest sentit, la contribució meritada al Fons de Garantia de Dipòsits, durant l'exercici 2014, va ser de 3.085 milers d'euros davant dels 2.083 milers d'euros registrats al tancament de l'exercici 2015 (Nota 1.8 de la memòria adjunta).

A més, i per primera vegada, l'Entitat Dominant ha fet una aportació de 313 milers d'euros al Fons de Resolució Nacional (FRN), gestionat i administrat pel Fons de Resolució Ordenada Bancària (FROB), d'acord amb la Llei 11/2015, de 18 de juny, de recuperació i resolució d'entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió, que exigeix a les entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió la contribució ordinària a aquest Fons amb la finalitat de finançar les mesures de resolució que executi el FROB. D'altra banda, s'ha regulat una nova taxa, de periodicitat anual, corresponent a les activitats realitzades pel FROB, calculada com el 2,5% de l'import aportat en concepte de contribució ordinària a l'FRN, que ha representat un import de 8 milers d'euros (Nota 1.8 de la memòria adjunta).

Així mateix, segons estableix el Reglament (UE) núm. 1163/2014 del Banc Central Europeu, de 22 d'octubre de 2014, sobre les taxes de supervisió, per sostenir les competències de supervisió a les entitats de crèdit encomanades al Banc Central Europeu, l'Entitat Dominant està subjecta al desemborsament anual d'una taxa de supervisió. Durant l'exercici 2015 s'han registrat 17 milers d'euros, que corresponen a les taxes de supervisió dels exercicis 2014 i 2015, per import de 2 milers i 15 milers d'euros, respectivament (Nota 1.8 de la memòria adjunta).

Les diferents evolucions exposades es tradueixen en un increment de l'1,86% del **marge brut**, que ha passat de 65.111 milers d'euros a 66.324 milers d'euros al tancament dels exercicis 2014 i 2015, respectivament.

Per la seva part, el **resultat de les activitats d'explotació** ha augmentat 483 milers d'euros (3,56%, en termes relatius) i ha passat de 13.585 milers d'euros a 14.068 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament. Aquest increment ha estat compatible amb l'esforç important fet en la dotació a les provisions per deteriorament dels actius, la finalitat de la qual ha estat mantenir una ràtio adequada de cobertura que garanteixi un sanejament correcte dels actius de la cartera de crèdit a la clientela de l'Entitat Dominant. En aquest sentit, s'han fet unes dotacions totals netes de 5.763 milers d'euros en l'exercici 2015.

Cal destacar, així mateix, l'increment de les **despeses d'administració** com a resultat de la combinació del procés d'expansió i creixement en què està immers el Grup i del cost important derivat dels creixents requeriments reguladors que afecten el sector financer. En termes relatius, les despeses d'administració han incrementat un 10,16% respecte a l'exercici anterior i la **ràtio d'eficiència** s'ha situat en el 62,33%, en data 31 de desembre de 2015 (davant del 57,63% de l'exercici anterior).

RESULTATS DE LES ENTITATS DEL GRUP	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
Caixa de Crèdit del Enginyers, S. Coop. de Crèdit	9.683	8.721	962	11,03%
Caixa Enginyers Gestió, SGIIC, SAU	341	507	(.166)	(32,74%)
Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU	1.025	945	80	8,47%
Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU	591	366	225	61,48%
Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda.	14	9	5	55,56%
Fundació Privada de la Caixa d'Enginyers	(2)	38	(40)	(105,26%)

RESULTATS DE LES ENTITATS ASSOCIADES	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
Norbolsa, SV, SA	1.427	749	678	90,52%

Imports expressats en milers d'euros.

Caixa de Crèdit dels Enginyers, S. Coop. de Crèdit, ha tancat l'exercici 2015 amb un benefici de 9.683 milers d'euros, la qual cosa representa un increment d'un 11,03% respecte als 8.721 milers d'euros amb què va tancar l'exercici 2014.

Les filials Caixa Enginyers Gestió, SGIIC, SAU, Caixa Enginyers Vida, Companyia d'Assegurances i Reassegurances, SAU i Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU, han tancat l'exercici 2015 amb uns beneficis de 341 milers d'euros, 1.025 milers d'euros i 591 milers d'euros, respectivament.

Així mateix, el Grup manté una participació del 10% en l'entitat associada Norbolsa, Societat de Valors, SA, amb l'objectiu de potenciar els serveis prestats actualment als socis en l'àmbit dels mercats de valors, una línia de negoci estratègica del Grup. Per la seva part, Norbolsa ha assolit, al tancament de l'exercici 2015, uns resultats de 1.427 milers d'euros.

INFORME D'ACTIVITAT

COMPARATIVA DEL BALANÇ DE SITUACIÓ CONSOLIDAT DEL GRUP CAIXA D'ENGINYERS				
	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
Caixa i dipòsits en bancs centrals	18.371	22.862	(4.491)	(19,64%)
Cartera de negociació	30.454	53.365	(22.911)	(42,,93%)
Altres actius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys	2.070	752	1.318	175,27%
Actius financers disponibles per a la venda	703.650	961.092	(257.442)	(26,79%)
Inversions creditícies	1.474.244	1.430.992	43.252	3,02%
Cartera d'inversió a venciment	83.338	73.622	9.716	13,20%
Ajustos a actius financers per macrocobertures	-	-	-	-
Derivats de cobertura	421	2.051	(1.630)	(79,47%)
Actius no corrents en venda	1.010	777	233	29,99%
Participacions	3.846	3.835	11	0,29%
Contractes d'assegurances vinculats a pensions	-	-	-	-
Actius per reassegurances	336	173	163	94,22%
Actiu material	22.077	20.271	1.806	8,91%
Actiu intangible	12.136	10.501	1.635	15,57%
Actius fiscals	11.506	10.192	1.314	12,89%
Resta d'actius	3.910	8.658	(4.748)	(54,84%)
TOTAL ACTIU	2.367.369	2.599.143	(.231.774)	(8,92%)
Cartera de negociació	463	2.061	(1.598)	(77,54%)
Altres passius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys	-	-	-	-
Passius financers a cost amortitzat	2.001.489	2.227.528	(.226.039)	(10,15%)
Ajustos a passius financers per macrocobertures	-	-	-	-
Derivats de cobertura	-	-	-	-
Passius associats amb actius no corrents en venda	-	-	-	-
Passius per contractes d'assegurances	157.468	159.460	(1.992)	(1,25%)
Provisions	341	417	(76)	(18,23%)
Passius fiscals	12.607	15.488	(2.881)	(18,60%)
Fons de l'Obra Social	5.065	4.817	248	5,15%
Resta de passius	8.905	8.874	31	0,35%
Capital reemborsable a la vista	-	-	-	-
TOTAL PASSIU	2.186.338	2.418.645	(.232.307)	(9,60%)
FONS PROPIS	146.854	136.639	10.215	7,48%
Fons de dotació	69.362	67.498	1.864	2,76%
Reserves	70.096	62.805	7.291	11,61%
Menys: valors propis	4.256	4.211	45	1,07%
Resultat de l'exercici atribuït a l'Entitat Dominant	11.652	10.547	1.105	10,48%
Menys: dividendes i retribucions	-	-	-	-
Ajustos per valoració	32.833	42.654	(9.821)	(23,02%)
Interessos minoritaris	1.344	1.205	139	11,54%
TOTAL PATRIMONI NET	181.031	180.498	533	0,30%
TOTAL PASSIU I PATRIMONI NET	2.367.369	2.599.143	(.231.774)	(8,92%)

ACTIU

L'**actiu total** del Grup, en data 31 de desembre de 2015, és de 2.367.369 milers d'euros, la qual cosa representa una disminució del 8,92% respecte al tancament de l'exercici 2014 (-231.774 milers d'euros, en termes absoluts). La principal variació correspon a les inversions en **valors representatius de deute**, distribuïdes entre els diferents tipus de carteres d'inversions financeres, que han passat d'1.084.738 milers d'euros a 811.468 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament, la qual cosa representa una disminució de 273.270 milers d'euros (-25,19%, en termes relatius).

En conjunt, els **valors representatius de deute, altres instruments de capital i derivats de negociació** han passat d'1.103.720 milers d'euros a 830.669 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament, i representen un 35,09% sobre l'actiu total al tancament de l'exercici 2015. Com es detalla seguidament, aquesta disminució respon, bàsicament, a la reducció de les posicions d'inversions en actius de deute públic. A continuació s'analitzen els tipus de carteres en què es distribueixen la majoria d'aquestes inversions:

- La cartera de negociació engloba les posicions en valors i altres instruments financers adquirits amb finalitats de negociació, i el 31 de desembre de 2015 té 30.454 milers d'euros, distribuïts en 30.158 milers d'euros de deute públic i renda fixa corporativa, 283 milers d'euros de fons d'inversió i renda variable i 13 milers d'euros de derivats de negociació. El 31 de desembre de 2014, aquesta cartera tenia 53.365 milers d'euros, la qual cosa representa una disminució de 22.911 milers d'euros (-42,93%, en termes relatius).
- La cartera d'inversió a venciment, la finalitat bàsica de la qual és la cobertura de passius per matching de venciments entre actius i passius, té, en data 31 de desembre de 2015, 83.338 milers d'euros davant dels 73.622 milers d'euros de tancament de l'exercici 2014, la qual cosa significa un increment de 9.716 milers d'euros (13,20%, en termes relatius). La TIR mitjana de compra dels actius integrats a aquesta cartera, en data 31 de desembre de 2015, ha estat del 0,98%.
- La cartera d'actius financers disponibles per a la venda engloba, bàsicament, posicions en actius de renda fixa. El 31 de desembre de 2015, aquesta cartera té 703.650 milers d'euros, distribuïts en 685.358 milers d'euros de deute públic, renda fixa corporativa i bons de titulització d'actius i 18.292 milers d'euros de fons d'inversió i renda variable. El 31 de desembre de 2014, aquesta cartera tenia 961.092 milers d'euros, la qual cosa representa que ha experimentat, en l'exercici 2015, una disminució de 257.442 milers d'euros (-26,79%, en termes relatius).

Per la seva banda, el **crèdit a la clientela**, que forma part de la cartera d'inversions creditícies, s'ha situat, en data 31 de desembre de 2015, en 1.428.681 milers d'euros enfront de l'1.390.906 milers d'euros que tenia al tancament de l'exercici 2014, la qual cosa representa un increment de 37.775 milers d'euros (2,72%, en termes relatius). El **crèdit amb garantia hipotecària** representa un 81,50% del total del crèdit a la clientela i un 49,18% de l'actiu total. Cal assenyalar que el nombre d'operacions amb garantia hipotecària formalitzades durant l'exercici 2015 ha estat de 572, la qual cosa representa un import total de nou finançament atorgat de 90.882 milers d'euros i un increment en la concessió de crèdit hipotecari del 14,88% respecte a l'exercici anterior.

També cal assenyalar l'increment registrat en el **crèdit sense garantia real** d'un 20,02%, que ha assolit els 185.457 milers d'euros al tancament de l'exercici 2015 enfront dels 154.523 milers d'euros de l'exercici anterior. Cal dir que el nombre d'operacions sense garantia real formalitzades durant l'exercici 2015 ha estat de 1.529, la qual cosa representa un import total de nou finançament atorgat de 74.696 milers d'euros i un increment en la concessió de crèdit sense garantia real del 18,50% respecte a l'exercici anterior.

Cal afegir que el finançament total de crèdit a la clientela, atorgat durant l'exercici 2015, ha estat de 177.493 milers d'euros, un 18,31% més que en l'exercici anterior.

Així mateix, les **operacions de refinançament i reestructuració** dutes a terme per l'Entitat Dominant, amb l'objectiu de facilitar al soci el pagament del deute, han incrementat en un 2,17% i s'han situat, al tancament de l'exercici 2015, en 37.935 milers d'euros (respecte als 37.128 milers d'euros assolits a l'exercici anterior), fet que representa un 2,66% del total del crèdit a la clientela.

Els **actius dubtosos** de la cartera d'inversió creditícia, en data 31 de desembre de 2015, s'han situat en 52.504 milers d'euros, que es distribueixen en 43.941 milers d'euros de préstecs i crèdits amb garantia hipotecària i 8.563 milers d'euros de la resta de préstecs i crèdits. En data 31 de desembre de 2014, els dubtosos ascendien a 42.291 milers d'euros, la qual cosa significa que durant l'exercici 2015 s'han incrementat en 10.213 milers d'euros (24,15%, en termes relatius).

Dels actius dubtosos, en data 31 de desembre del 2015, 41.645 i 10.859 milers d'euros corresponen a imports classificats per morositat i per raons diferents a la morositat, respectivament (37.285 i 5.006 milers d'euros el 31 de desembre de 2014). La **ràtio de morositat** de la cartera d'inversió creditícia, en data 31 de desembre de 2015, és del 3,53% enfront del 2,89% de 31 de desembre de 2014. Si ens centrem en l'àmbit hipotecari, la ràtio de morositat, el 31 de desembre de 2015, és del 3,57%. Cal destacar que l'Entitat Dominant ha mantingut la ràtio de morositat substancialment per sota de la mitjana del sector financer, que s'ha situat en el 10,12% al tancament de l'exercici 2015. Aquesta evolució és el resultat de l'aplicació rigorosa d'una política estricta de concessió creditícia, de la qualitat dels actius i de les seves garanties.

Les provisions de la cartera d'inversió creditícia han augmentat de 49.503 milers d'euros a 49.681 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament, tenint en compte criteris de màxima prudència valorativa. Aquesta política d'aprovisionament ha permès que la **ràtio de cobertura** associada a la cartera d'inversió creditícia s'hagi situat en el 94,62%, molt superior a la mitjana del sector financer, que ha tancat l'exercici 2015 en el 59,20%.

Els **actius no corrents en venda**, que corresponen tots a actius rebuts per l'Entitat Dominant en pagament de deutes, s'han situat en 1.010 milers d'euros en data 31 de desembre de 2015 enfront dels 777 milers d'euros de tancament de l'exercici anterior. El moviment dels actius classificats en aquesta partida respon a quinze noves adjudicacions i tres alienacions, que en conjunt han generat un benefici de 220 milers d'euros. Així mateix, el volum d'aquesta cartera, en data 31 de desembre de 2015, representa el 0,04% de l'actiu total del Grup. Cal assenyalar que la gestió dels actius rebuts en pagament de deutes la realitza l'Entitat Dominant i la lidera el Comitè de supervisió i seguiment d'immobles adjudicats, que celebra reunions periòdiques per a l'anàlisi i seguiment dels actius adjudicats.

VOLUM DE NEGOCI

El **volum de negoci bancari**, que es defineix a nivell de gestió com la suma dels recursos de tercers gestionats i de la cartera d'inversió creditícia bruta, és de 4.982.277 milers d'euros en data 31 de desembre de 2015 enfront dels 5.049.316 milers d'euros de 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa una disminució de l'1,33%, en termes relatius.

RECURSOS GESTIONATS DE CLIENTS

Els **recursos gestionats de clients** s'han situat, en data 31 de desembre de 2015, en 3.372.894 milers d'euros enfront dels 3.081.270 milers d'euros de 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa un increment de 291.624 milers d'euros (9,46%, en termes relatius). Concretament, els recursos de balanç i els recursos de fora de balanç gestionats han incrementat un 10,11% i un 8,71%, respectivament.

RECURSOS GESTIONATS DE PASSIU

Els **dipòsits de la clientela** han incrementat en 101.970 milers d'euros (5,78%, en termes relatius) i se situen, en data 31 de desembre de 2015, en 1.867.562 milers d'euros enfront d'1.765.592 milers d'euros al tancament de l'exercici 2014.

A continuació s'analitzen les partides principals dels recursos de tercers gestionats que formen part de l'epígraf de **dipòsits de la clientela** del passiu:

- Els dipòsits a la vista han incrementat en 176.342 milers d'euros (23,19%, en termes relatius) i han passat de 760.557 milers d'euros a 936.899 milers d'euros, en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament, a causa, en part, del transvasament de saldos des de dipòsits a termini.
- Els dipòsits a termini han passat de 864.721 milers d'euros al tancament de l'exercici 2014 a 829.521 milers d'euros en data 31 de desembre de 2015, el que es tradueix en una disminució de 35.200 milers d'euros (-4,07%, en termes relatius), que reflecteix la canalització d'aquests dipòsits cap a dipòsits a la vista i altres productes financers de fora de balanç amb més rendibilitat.
- El finançament amb col·lateral, obtingut a través de les cessions temporals d'actius, ha passat de 136.293 milers d'euros a 98.405 milers d'euros en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament, la qual cosa representa una disminució de 37.888 milers d'euros (-27,80%, en termes relatius) a causa, bàsicament, de l'increment del volum dels dipòsits a la vista esmentat anteriorment, que ha permès disminuir les necessitats de finançament amb col·lateral.

Així mateix, el **finançament del Banc Central Europeu** s'ha situat en 68.045 milers d'euros en data 31 de desembre de 2015 enfront dels 402.129 milers d'euros de l'exercici anterior, la qual cosa representa una disminució de 334.084 milers d'euros (-83,08%, en termes relatius). Tot aquest volum de finançament correspon a la liquiditat obtinguda a través del programa de finançament a llarg termini del BCE (TLTRO), al qual l'Entitat Dominant ha acudit, amb venciment el mes de setembre de 2018, i que s'està traslladant íntegrament als socis a través de la concessió de crèdit.

Finalment, cal destacar que el Grup ha mantingut una **ràtio de liquiditat estructural** del 130,03% al tancament de l'exercici 2015, més de 49 punts per sobre de la mitjana del sector, aspecte que consolida la seva posició excel·lent de liquiditat i permet fer front a canvis de l'entorn financer, així com a episodis d'estrès en els mercats financers. Al seu torn, aquesta situació òptima de liquiditat permet disposar d'una àmplia oferta de finançament als socis i a l'economia.

RECURSOS GESTIONATS DE FORA DE BALANÇ

Els **recursos gestionats de fora de balanç** han estat d'1.535.943 milers d'euros en data 31 de desembre de 2015 enfront d'1.412.923 milers d'euros de 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa un increment del 8,71%, en termes relatius. Aquestes dades reflecteixen l'èxit de l'estratègia que ha adoptat el Grup pel que fa al fet de proporcionar una àmplia oferta de serveis d'inversió als socis, en un entorn financer de tipus d'interès extraordinàriament reduïts, el tractament fiscal dels quals és més favorable que el dels productes d'estalvi tradicionals.

Tot seguit s'inclou el desglossament de les partides que formen part dels recursos gestionats de fora de balanç:

	2015	2014	Variació (Abs)	Variació (%)
FONS D'INVERSIÓ	732.165	621.630	110.535	17,78%
Fons d'inversió interns	584.296	500.294	84.002	16,79%
Fons d'inversió externs	147.869	121.336	26.533	21,87%
ASSEGURANCES	356.895	343.446	13.449	3,92%
Fons de pensions interns	189.293	175.254	14.039	8,01%
Pla de previsió assegurat	83.146	72.558	10.588	14,59%
Pla individual d'estalvi sistemàtic	41.926	36.019	5.907	16,40%
Rendes vitalícies	5.756	5.472	284	5,19%
SIALP	9.993	-	9.993	100,00%
Assegurances (estructurades)	15.764	44.882	(29.118)	(64,88%)
Fons de pensions externs	11.017	9.261	1.756	18,96%
VALORS	446.883	447.847	(964)	(0,22%)
Renda variable	330.737	348.438	(17.701)	(5,08%)
Renda fixa	116.146	99.409	16.737	16,84%
RECURSOS GESTIONATS DE FORA DE BALANÇ	1.535.943	1.412.923	123.020	8,71%

El patrimoni dels **fons d'inversió** gestionat per Caixa d'Enginyers Gestió ha augmentat en un 16,79%, en termes relatius, i s'ha situat, al tancament de l'exercici 2015, en 584.296 milers d'euros. Aquestes dades reflecteixen una demanda creixent d'aquest tipus de productes del Grup, atesa la seva bona evolució.

El patrimoni gestionat per Caixa d'Enginyers Vida en productes de previsió social complementària, que comprèn la gamma de **plans de pensions i Caixa Enginyers Pla de Previsió Assegurat**, s'ha situat, en data 31 de desembre de 2015, en 272.439 milers d'euros enfront dels 247.812 milers d'euros de 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa un increment del 9,94%. Per la seva part, la provisió matemàtica del producte **Caixa Enginyers Pla Individual d'Estalvi Sistemàtic** ha augmentat en un 16,40% i ha passat de 36.019 a 41.926 milers d'euros en data 31 de desembre de 2014 i 2015, respectivament. Aquests increments reflecteixen l'aposta del Grup Caixa d'Enginyers per posicionar-se com a grup de referència en previsió social per als seus socis.

La provisió matemàtica del producte **rendes vitalícies**, modalitat d'assegurança que permet una renda mensual assegurada de forma vitalícia, ha incrementat durant l'exercici 2015 en un 5,19%, en termes relatius, i s'ha situat al tancament de l'exercici en 5.756 milers d'euros, que mostra un creixement gradual, motivat, principalment, per la reforma fiscal recollida en la Llei 26/2014, de 27 de novembre, per la qual es modifica la Llei 35/2006, de 28 de novembre, de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques, que ofereix un tracte especial favorable als guanys patrimonials obtinguts en l'alienació d'elements patrimonials, l'import de transmissió dels quals hagi estat reinvertit en aquest tipus de producte d'estalvi.

La Llei 26/2014, de 27 de novembre, per la que es modifica la Llei 35/2006, de 28 de novembre, de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques, va donar pas a un nou producte financer, amb avantatges fiscals, a fi d'incentivar l'estalvi a llarg termini dels contribuents, materialitzat en el **Pla Futur 5, SIALP** (assegurança individual d'estalvi a llarg termini). El Grup ha posat a la disposició del soci la possibilitat de contractar aquest tipus de producte que, al tancament de l'exercici 2015, ha assolit una provisió matemàtica de 9.993 milers d'euros.

Les assegurances de vida, en les quals el prenedor assumeix el risc de la inversió, han finalitzat l'exercici 2015 amb una provisió matemàtica de 15.764 milers d'euros enfront dels 44.882 milers d'euros de 31 de desembre de 2014, la qual cosa representa una disminució del 64,88%, derivada, bàsicament, del venciment de tres emissions. No obstant això, durant l'últim trimestre de l'exercici 2015, Caixa Enginyers Vida ha relançat l'emissió de productes estructurats en aquest format i ha posat a la disposició dels socis la nova assegurança de vida InvestSegur EuroIndex.

Els valors de **renda variable** gestionats per l'Entitat Dominant s'han situat en data 31 de desembre de 2015 en 330.737 milers d'euros, la qual cosa representa un lleuger decrement respecte als 348.438 milers d'euros de 31 de desembre de 2014.

L'import total de **renda fixa** gestionat per l'Entitat Dominant, composta per Bons i Obligacions de Deute Públic, Lletres del Tresor i renda fixa corporativa, ha incrementat en 16.737 milers d'euros (16,84%, en termes relatius) i ha arribat als 116.146 milers d'euros al tancament de l'exercici 2015.

SERVEIS TRANSACCIONALS

Durant l'exercici 2015, s'ha incrementat l'ús dels serveis transaccionals de l'Entitat Dominant a conseqüència de l'augment registrat en la base de socis, així com de la utilització més intensa d'aquests serveis per part d'aquests socis.

El nombre i import de les **transferències rebudes**, en què s'inclouen els **abonaments de traspàs d'efectiu**, han incrementat durant l'exercici 2015 un 11,05% i un 8,73%, respectivament, respecte a les rebudes durant l'exercici anterior. Per la seva banda, el nombre i import de les **transferències emeses**, en què s'inclouen els deutes per traspàsos d'efectiu, han incrementat un 7,90% i un 12,86%, respectivament, respecte a les realitzades durant l'exercici 2014.

El nombre i import d'**abonaments per pensions** han incrementat durant l'exercici 2015 un 9,14% i un 10,89%, respectivament, respecte a l'exercici anterior, i s'han situat, en data 31 de desembre de 2015, en 97.006 operacions i un import total de 134.587 milers d'euros. Per la seva banda, l'import d'**abonaments per domiciliació de nòmines** ha incrementat durant l'exercici 2015 un 8,64% respecte a l'exercici anterior i s'ha situat, en data 31 de desembre de 2015, en un import total de 766.620 milers d'euros.

En nombre de **rebuts** de socis atesos amb càrrec en comptes corrents de l'Entitat Dominant, incloses les liquidacions de les targetes VISA, ha incrementat un 3,08% respecte a l'exercici anterior i ha registrat, en data 31 de desembre de 2015, un total de 4.121.119 operacions. Per la seva part, l'import total assolit ha augmentat un 5,92% respecte a l'exercici 2014 i s'ha situat, en data 31 de desembre de 2015, en 739.885 milers d'euros.

Els **apunts** comptabilitzats en extractes de **comptes corrents han augmentat** un 9,70% respecte al tancament de l'exercici 2014, i han arribat a les 19.187.411 operacions en data 31 de desembre de 2015.

Pel que fa a les **targetes de crèdit i dèbit**, el nombre de targetes emeses el 31 de desembre de 2015 és de 127.826, la qual cosa representa un increment del 5,99% respecte a l'exercici anterior.

El nombre d'operacions efectuades, durant l'exercici 2015, als **Terminals de Punt de Venda** (TPV) ha estat de 7.095.979, la qual cosa representa un increment d'un 17,68% respecte a l'exercici anterior. Així mateix, l'import d'aquestes operacions en TPV ha augmentat, respecte a l'exercici anterior, un 15,85% i ha assolit la xifra de 258.898 milers d'euros.

Així mateix, cal assenyalar la potenciació de la xarxa de distribució multicanal (Banca Mòbil, Internet i Banca Telefònica), que permet oferir als socis una banca disponible en qualsevol moment i lloc, apostant per la innovació i la qualitat en tots els serveis amb la finalitat de satisfer les necessitats dels socis.

La consolidació i la bona acceptació per part dels socis de la Banca Mòbil han reflectit un increment dels usuaris en un 34,36% respecte a l'exercici anterior, i s'han assolit un total de 2.694.215 operacions fetes mitjançant aquest canal. Així mateix, Telenginyers Web i Telenginyers Fono han incrementat un 9,53% i un 12,01%, respectivament. En global, les **transaccions de banca electrònica i telefònica** fetes durant l'exercici 2015 han ascendit a 40.741.666, la qual cosa significa un increment del 22,64% respecte a les de l'exercici anterior.

Finalment, cal destacar que Caixa d'Enginyers ha obtingut durant l'exercici 2015 una de les millors valoracions en el rànquing d'entitats bancàries espanyoles, segons l'enquesta de l'Organització de Consumidors i Usuaris (OCU), i ha obtingut un dels índexs més alts de satisfacció per part dels socis. Cal assenyalar que entre els factors més valorats estan la transparència, l'ètica en la gestió i la facilitat en l'operativa.

FUNDACIÓ CAIXA D'ENGINYERS

L'Entitat Dominant canalitza les seves activitats de responsabilitat social corporativa (RSC) a través de la Fundació Privada de la Caixa d'Enginyers, constituïda el 2010. La Fundació, de caràcter privat i sense ànim de lucre, va sorgir de la transformació de l'Agrupació Sociocultural i Tecnològica dels Enginyers, constituïda el 13 de novembre de 1980.

La Fundació Caixa d'Enginyers prioritza les accions que contribueixen a la millora de la qualitat de vida i el desenvolupament comunitari, la protecció mediambiental, la difusió i la promoció del cooperativisme i el compromís amb la millora dels grups d'interès amb què la cooperativa de crèdit du a terme les seves activitats.

CAPITAL SOCIAL

Les participacions més significatives en el capital social de l'Entitat Dominant, per part de persones jurídiques, corresponen a la Fundació Privada de la Caixa d'Enginyers, amb el 4,74%, en data 31 de desembre de 2015, i a Consumidors i Usuaris dels Enginyers, S. Coop. C. Ltda., amb l'1,07% en la mateixa data. Pel que fa a les participacions de persones físiques, el grau elevat d'atomització en socis de la Caixa d'Enginyers comporta que la participació individual més elevada representi, en data 31 de desembre de 2015, únicament el 2,47%.

SOCIS

Durant l'exercici 2015, la base social del Grup Caixa d'Enginyers ha augmentat en 11.127 socis i ha arribat a un total de 141.043 socis el 31 de desembre de 2015.

El nombre de socis al tancament de l'exercici es distribueix en 130.165 persones físiques i 10.878 persones jurídiques.

SOLVÈNCIA

La solvència de les entitats financeres està regulada pel Reglament (UE) núm. 575/2013, sobre els requisits prudencials de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió (CRR), i per la Directiva 2013/36/UE, relativa a l'accés a l'activitat de les entitats de crèdit i a la supervisió prudencial de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió (CRD IV), les dues aprovades pel Parlament Europeu i el Consell de la Unió Europea. Aquesta nova regulació va entrar en vigor l'1 de gener de 2014, amb un calendari d'implantació gradual fins al 2019 (2024 per a alguns aspectes concrets).

El CRR i la CRD IV incorporen el marc normatiu de Basilea III a la Unió Europea.

El CRR regula, principalment:

- La definició dels fons propis computables, de les deduccions i filtres dels elements de capital i dels requisits prudencials.
- La fixació d'uns requisits mínims de capital, mitjançant la definició d'unes ràtios de capital i l'establiment d'uns mínims exigits per a aquestes ràtios:
 - Ràtio de capital de nivell 1 ordinari, amb un mínim exigit del 4,5%.
 - Ràtio de capital de nivell 1, amb un mínim exigit del 6%.
 - Ràtio de capital total, amb un mínim exigit del 8%.

El CRR incorpora un calendari d'implantació gradual que permet una adaptació progressiva als nous requeriments de la Unió Europea. Aquest calendari ha estat incorporat en la regulació espanyola a través del Reial Decret-Llei 14/2013 i de la Circular 2/2014, que va començar la seva aplicació durant l'exercici 2014 i que finalitzarà, en alguns casos, a l'exercici 2024. Aquest calendari afecta les noves deduccions i aquelles emissions i elements de fons propis que, amb aquesta nova regulació, deixen de ser computables com a capital.

- L'exigència del càlcul d'una ràtio de palanquejament, que es defineix com el capital de nivell 1 dividit per l'exposició total assumida.

Per la seva banda, la CRD IV estableix, principalment, els requeriments addicionals de capital sobre els establerts pel CRR, mitjançant la definició d'un coixí de conservació de capital del 2,5% sobre el capital de nivell 1 ordinari; un coixí de capital anticíclic, específic per a cada entitat, sobre el capital de nivell 1 ordinari; i un coixí contra riscos sistèmics, només aplicable per a les entitats d'importància sistèmica, amb una aplicació gradual que finalitza el 2019.

El CRR i la CRD IV s'han traslladat a l'ordenació jurídica espanyola a través de:

- El Reial Decret-Llei 14/2013, de 29 de novembre, de mesures urgents per a l'adaptació del dret espanyol a la normativa de la Unió Europea en matèria de supervisió i solvència d'entitats financeres.
- La Circular 2/2014, de 31 de gener, del Banc d'Espanya, a les entitats de crèdit, sobre l'exercici de diverses opcions reguladores contingudes en el CRR, i per la qual es modifica el Reglament (UE) núm. 648/2012.
- La Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit.
- La Circular 3/2014, de 30 de juliol, del Banc d'Espanya, a les entitats de crèdit i societats i serveis de taxació homologats, per la qual s'estableixen mesures per fomentar la independència de l'activitat de taxació mitjançant la modificació de les Circulars 7/2010, 3/1998 i 4/2004, i s'exerceixen opcions reguladores en relació amb la deducció d'actius intangibles mitjançant la modificació de la Circular 2/2004.
- I el Reial Decret 84/2015, de 13 de febrer, pel qual es desenvolupa la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit.

En data 31 de desembre de 2015, el capital total i el capital de nivell 1 ordinari (CET1) o capital de més qualitat, tant a nivell individual com consolidat, s'han situat molt per sobre del mínim exigít legalment, segons es pot observar a la taula següent:

Recursos propis computables	Individual	Consolidat
Capital total	145.624	142.768
Capital de nivell 1 ordinari	136.430	133.441
Capital de nivell 1	136.430	133.441
Capital de nivell 2	9.194	9.327

Actius ponderats per risc	Individual	Consolidat
Actius ponderats per risc	904.862	920.608
Risc de crèdit	744.226	754.820
Risc operacional	117.163	122.616
Risc de tipus de canvi i matèries primeres	42.279	41.977
Risc de mercat	1.195	1.195

Ràtios de capital	Individual	Consolidat
Capital total	16,09%	15,51%
Capital de nivell 1 ordinari	15,08%	14,49%
Capital de nivell 1	15,08%	14,49%

Exceso / (Defecto) sobre mínimo regulador	Individual	Consolidat
Capital total	73.235	69.119
Capital de nivell 1 ordinari	95.711	92.014
Capital de nivell 1	82.138	78.205

Imports expressats en milers d'euros.

ACCIONS PRÒPIES

Les entitats dependents del Grup Caixa d'Enginyers mantenen títols cooperatius de l'Entitat Dominant amb l'objectiu de ser-ne socis i, així, complir amb els requisits estatutaris per poder operar amb l'Entitat Dominant en el desenvolupament de la seva activitat financera.

En data 31 de desembre de 2015, aquestes entitats dependents mantenen 44.333 títols cooperatius per un valor nominal de 4.256 milers d'euros, la qual cosa representava un 6,14% del total del capital de l'Entitat Dominant.

ALTRES ASPECTES

social, ajustant els seus objectius i polítiques de gestió dels riscos de tipus d'interès, de liquiditat, de crèdit i de contrapart, de tipus de canvi, de mercat i operacional (Notes 23 a 26 de la memòria adjunta).

ESDEVENIMENTS IMPORTANTS OCORREGUTS DESPRÉS DEL TANCAMENT DE L'EXERCICI

Entre la data de tancament de l'exercici 2015 i la data de formulació dels comptes anuals no s'ha produït cap altre esdeveniment que afecti el Grup de manera significativa.

INVESTIGACIÓ I DESENVOLUPAMENT

En la línia dels últims exercicis, el Grup Caixa d'Enginyers ha continuat mantenint, durant l'exercici 2015, una forta inversió en tecnologia com a factor clau en la personalització dels serveis als seus socis, una millora de la qualitat de la seva gestió i el compliment del nou marc regulador i normatiu.

L'àrea de Sistemes d'Informació i Tecnologia continua amb la implantació del programa de transformació tecnològica del Grup Caixa d'Enginyers, en línia amb el seu Pla Estratègic 2012-2015 i amb les línies mestres del nou Pla Estratègic per als exercicis 2016-2019, que té per objectiu assolir millores significatives en els seus sistemes d'informació, facilitar la transformació digital i innovar en els seus processos de negoci.

Dins de les actuacions més rellevants dutes a terme durant l'exercici 2015 pel que fa a infraestructures i sistemes, cal destacar la finalització de la fase de prova de concepte de la nova arquitectura per al "core" bancari i els projectes executats del pla director d'arquitectura de xarxa i comunicacions, que inclouen la implantació del nou disseny modular a la nostra xarxa interna LAN, la renovació d'equips i elements de xarxa i la millora en les comunicacions WAN amb els nostres proveïdors principals de serveis. També cal destacar la renovació de les cabines d'emmagatzematge de dades per a aplicacions de negoci i continguts d'àmbit col·laboratiu i personal.

Així mateix, una gran part de la inversió realitzada en Tecnologies de la Informació, durant l'exercici 2015, s'ha destinat a donar resposta al nou marc regulador europeu del sector financer, que ha requerit un important nivell d'esforç i recursos per poder adaptar i evolucionar els sistemes. En aquest sentit, s'han buscat sinergies entre les diferents necessitats i s'ha aprofitat per renovar les aplicacions que suporten els processos de control i reporting als organismes supervisors, com és el cas de la CIR del Banc d'Espanya, el Sistema de Prevenció de Blanqueig de Capitals, el reporting al Banc d'Espanya i al Banc Central Europeu, així com la reforma del sistema de liquidació del mercat de renda variable.

A continuació es relacionen altres projectes destacables, desenvolupats a l'exercici 2015, que, juntament amb un gran nombre d'accions efectuades en els sistemes d'informació, tenen com a objectiu la millora en l'oferta de serveis als nostres socis, la reducció del risc operacional i/o l'increment de l'eficiència operativa.

- Desenvolupament tecnològic de nous productes i serveis per al soci.
- Millores en la contractació a través de Telenginyers Web.
- Selecció i adquisició d'una nova plataforma, Calypso, per a la gestió del front to back en l'àmbit dels mercats financers i tresoreria.
- Ampliació del contingut i capacitat del datawarehouse corporatiu, que s'ha convertit al repositori de dades de referència per als sistemes de control i reporting a organismes reguladors. A més, s'ha iniciat la definició i construcció d'un datamart i dashboards associats per millorar la planificació i seguiment dels objectius comercials.
- Incorporació de sistemes de monitoratge avançats per a la gestió dels centres de servidors que conformen un incipient núvol privat, implementant la nova versió de VMware (5.5 Enterprise) amb el mòdul d'Operations Management.
- També s'han iniciat importants projectes estratègics per a la millora de l'eficiència operativa i del servei al soci, que estan previstos finalitzar i passar a producció durant els exercicis 2016 i 2017:
 - Nou CRM.
 - Nova plataforma per a la filial Caixa Enginyers, Operador de Bancassegurances Vinculat, SLU, que permetrà un servei més àgil i òptim en l'àmbit de les assegurances.
 - Fase de conceptualització i anàlisi del projecte ARIES, que consisteix en la renovació completa de l'aplicació d'Actiu i Riscos de l'Entitat Dominant per oferir un millor servei en l'àmbit dels productes d'actiu (préstecs, crèdits i avals).
 - Nova aplicació "Banca MOBILE" en l'àmbit de mobilitat (smartphones i tauletes), que permetrà tenir més proximitat amb els socis a través del canal mòbil, aprofitant de forma més òptima el potencial d'aquesta tecnologia.
 - Nou portal de fons d'inversió. Una web amb àmplia i actualitzada informació dels fons d'inversió gestionats pel Grup.

EVOLUCIÓ PREVISIBLE DEL NEGOCI

El Grup afronta l'exercici 2016, en un entorn caracteritzat per una recuperació econòmica gradual en què els tipus d'interès s'han reduït substancialment a mínims històrics, amb serenitat i prudència, ja que es troba en una situació excel·lent per gestionar les incerteses causades per les dificultats que afronta el sector financer, i amb l'oportunitat de dur a terme els seus projectes de futur amb èxit.

En aquest sentit, el Grup ha conclòs satisfactòriament el Pla Estratègic 2012-2015 i està elaborant, per als pròxims quatre anys, un nou Pla Estratègic que comprèn el període 2016-2019, les línies d'actuació del qual preveuen com a escenari base el context econòmic actual. El Grup continuarà posant la màxima atenció a la gestió global dels riscos inherents a la seva activitat, amb l'objectiu d'assolir una rendibilitat recurrent i sostenible i de mantenir la posició notable dels seus indicadors. D'altra banda, l'augment de la xifra de negoci i la potenciació de la productivitat del Grup continuaran essent altres aspectes claus als quals dedicarà els seus esforços.

El Grup es proposa continuar atenent les necessitats financeres dels seus socis en condicions favorables dins dels límits que estableixen els seus objectius de rendibilitat-risc. Així mateix, la situació favorable de liquiditat i el manteniment d'una cartera important d'actius financers de bona qualitat creditícia li atorguen una àmplia capacitat de finançament a mitjà i llarg termini, que li permet impulsar el finançament dels projectes dels socis i de l'economia, condició necessària per a la recuperació econòmica.

La política estricta de l'Entitat Dominant en relació amb el risc de crèdit li permetrà mantenir una bona qualitat de l'actiu i uns nivells de morositat significativament per sota de la mitjana sectorial.

Així mateix, el Grup disposa d'una solvència molt sòlida, mesurada tant en termes quantitatius com qualitatius, tenint en compte la rellevància del capital de nivell 1 ordinari (CET 1). Aquesta posició atorga confiança per afrontar l'increment substancial de requeriments de capital exigint per les autoritats reguladores i obtenir una posició folgada en la cobertura d'aquests requisits.

La qualitat de l'actiu, la disponibilitat de liquiditat i la solvència del Grup, juntament amb la confiança dels seus socis i l'equip de professionals que l'integren, són els eixos sobre els quals el Grup manté la política actual de creixement del negoci, posicionant-se amb notables garanties en un marc de reconsideració del model regulador i de negoci que afronta el sistema financer a escala global.

A aquest informe anual, s'incorpora l'Informe d'Auditoria emès per la firma d'auditoria KPMG Auditors, SL.

ANNEX: INFORME BANCARI ANUAL

Aquest Informe Bancari Anual s'ha preparat en compliment d'allò que disposa la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit, que, en el seu article 87, regula el contingut i les obligacions de remissió i publicitat relatives a l'Informe Bancari Anual. De conformitat amb l'apartat 2 d'aquest article, el Grup Caixa d'Enginyers fa públic aquest informe com a annex dels seus estats financers auditats.

Denominació, naturalesa i ubicació geogràfica de l'activitat

Caixa de Crèdit dels Enginyers, S. Coop. de Crèdit (d'ara endavant, 'l'Entitat'), és una cooperativa de crèdit constituïda el 29 de setembre de 1967 i inscrita en el Ministeri de Treball i Seguretat Social amb el número 14.651, clau 1698 SMT, i en el Registre Especial de Cooperatives de Crèdit del Banc d'Espanya amb el número 3.025.

El seu objecte social consisteix, fonamentalment, a captar fons del públic en forma de dipòsits, préstecs, cessió temporal d'actius financers o altres d'anàlogues que comportin l'obligació de restituir-los, aplicant-los per compte propi a la concessió de préstecs, crèdits o altres operacions de naturalesa anàloga que permetin atendre les necessitats financeres dels seus socis, dels socis de les cooperatives associades i de tercers. Així mateix, podrà realitzar tot tipus d'operacions actives, passives i de serveis que constitueixen l'activitat bancària pròpia de les entitats de crèdit, així com l'accessòria o instrumental a la mateixa, amb atenció preferent a les necessitats financeres dels seus socis.

Actualment, té el seu domicili social a Via Laietana, núm. 39, de Barcelona. L'àmbit territorial de l'activitat de l'Entitat s'estén a l'estat espanyol, amb un total de vint-i-quatre oficines al tancament de l'exercici 2015, sense perjudici que es puguin dur a terme les operacions legalment permeses fora d'aquest àmbit. L'Entitat desenvolupa una activitat comercial a través de la seva xarxa d'oficines i no utilitza agents comercials independents.

L'Entitat Dominant té participacions en quatre societats que duen a terme activitats complementàries i/o auxiliars a les de la pròpia Entitat, amb les quals constitueix el Grup Caixa d'Enginyers (d'ara endavant, 'el Grup'). El detall de la denominació, la ubicació i l'activitat que desenvolupen aquestes societats està definit en la Nota 1.1 dels comptes anuals consolidats corresponents a l'exercici anual tancat el 31 de desembre de 2015. Aquests comptes anuals estan a la disposició del públic en el Registre Mercantil i en l'Informe Anual del Grup, que està

Volum de negoci

El volum de negoci del Grup, que es defineix com la suma dels recursos de tercers gestionats i de la cartera d'inversió creditícia bruta, és de 4.982.277 milers d'euros en data 31 de desembre de 2015.

Nombre d'empleats a temps complet

El nombre d'empleats a temps complet del Grup és de 414 persones al tancament de l'exercici 2015.

Resultat brut abans d'impostos

El resultat brut abans d'impostos del Grup és de 14.283 milers d'euros en data 31 de desembre de 2015.

Impostos sobre el resultat

L'impost sobre beneficis del Grup és de 1.912 milers d'euros en data 31 de desembre de 2015.

Subvencions o ajudes públiques rebudes

El Grup ha rebut, durant l'exercici 2015, una subvenció de la Fundació Tripartida per un import de 43 milers d'euros, per complir les condicions requerides en els cursos de formació a empleats,.

Els indicadors i les ràtios rellevants s'indiquen en l'Informe de Gestió adjunt de l'exercici 2015. El rendiment dels actius del Grup, en data 31 de desembre de 2015, calculat com el benefici net sobre l'actiu total, ha estat del 0,49%.

11

**INFORME
D'AUDITORIA**

11

INFORME D'AUDITORIA

KPMG Auditores, S.L.
Torre Pallas
Plaça d'Europa, 41
08909 L'Hospitalet de Llobregat
Barcelona

Informe de Auditoria Independiente de Cuentas Anuales Consolidadas

A los Socios Cooperativistas de
Caixa de Crèdit dels Enginyers – Caja de Crédito de los Ingenieros, S. Coop. de Crédito

Informe sobre las cuentas anuales

Hemos auditado las cuentas anuales consolidadas adjuntas de Caixa de Crèdit dels Enginyers – Caja de Crédito de los Ingenieros, S. Coop. de Crédito (la "Entidad") y sociedades dependientes (el "Grupo"), que comprenden el balance consolidado a 31 de diciembre de 2015, la cuenta de pérdidas y ganancias consolidada, el estado de cambios en el patrimonio neto consolidado, el estado de flujos de efectivo consolidado y la memoria consolidada correspondientes al ejercicio anual terminado en dicha fecha.

Responsabilidad de los Administradores en relación con las cuentas anuales consolidadas

Los Administradores de la Entidad son responsables de formular las cuentas anuales consolidadas adjuntas, de forma que expresen la imagen fiel del patrimonio consolidado, de la situación financiera consolidada y de los resultados consolidados de Caixa de Crèdit dels Enginyers – Caja de Crédito de los Ingenieros, S. Coop. de Crédito y sociedades dependientes, de conformidad con las Normas Internacionales de Información Financiera, adoptadas por la Unión Europea (NIIF-UE), y demás disposiciones del marco normativo de información financiera aplicables al Grupo en España, que se identifica en la nota 1.2 de la memoria consolidada adjunta, y del control interno que consideren necesario para permitir la preparación de cuentas anuales consolidadas libres de incorrección material, debida a fraude o error.

Responsabilidad del auditor

Nuestra responsabilidad es expresar una opinión sobre las cuentas anuales consolidadas adjuntas basada en nuestra auditoría. Hemos llevado a cabo nuestra auditoría de conformidad con la normativa reguladora de la auditoría de cuentas vigente en España. Dicha normativa exige que cumplamos los requerimientos de ética, así como que planifiquemos y ejecutemos la auditoría con el fin de obtener una seguridad razonable de que las cuentas anuales consolidadas están libres de incorrecciones materiales.

Una auditoría requiere la aplicación de procedimientos para obtener evidencia de auditoría sobre los importes y la información revelada en las cuentas anuales consolidadas. Los procedimientos seleccionados dependen del juicio del auditor, incluida la valoración de los riesgos de incorrección material en las cuentas anuales consolidadas, debida a fraude o error. Al efectuar dichas valoraciones del riesgo, el auditor tiene en cuenta el control interno relevante para la formulación por parte de los Administradores de la Entidad de las cuentas anuales consolidadas, con el fin de diseñar los procedimientos de auditoría que sean adecuados en función de las circunstancias, y no con la finalidad de expresar una opinión sobre la eficacia del control interno del Grupo. Una auditoría también incluye la evaluación de la adecuación de las políticas contables aplicadas y de la razonabilidad de las estimaciones contables realizadas por la dirección, así como la evaluación de la presentación de las cuentas anuales consolidadas tomadas en su conjunto.

KPMG Auditores S.L., societat espanyola de responsabilitat limitada a forma exclusiva de la del EPAG, és l'entitat independentment afiliada a KPMG International Cooperative ("KPMG International"), societat suïssa.

Inscrita en el Registro Oficial de Auditores de Cuentas con nº 32032, a en el Registro de Sociedades del Instituto de Contadores Auditores de Cuentas con el nº 12, Reg. Merc. Madrid, C 11367, P. 26, Sec. 8, N. 84-188-002, Inscrip. 8 N.I.F. B-19812162

2

Consideramos que la evidencia de auditoria que hemos obtenido proporciona una base suficiente y adecuada para nuestra opinión de auditoria.

Opinión

En nuestra opinión, las cuentas anuales consolidadas adjuntas expresan, en todos los aspectos significativos, la imagen fiel del patrimonio consolidado y de la situación financiera consolidada de Caixa de Crèdit dels Enginyers – Caja de Crédito de los Ingenieros, S. Coop. de Crédito y entidades dependientes a 31 de diciembre de 2015, así como de sus resultados consolidados y flujos de efectivo consolidados correspondientes al ejercicio anual terminado en dicha fecha, de conformidad con las Normas Internacionales de Información Financiera, adoptadas por la Unión Europea, y demás disposiciones del marco normativo de información financiera que resultan de aplicación en España.

Informe sobre otros requerimientos legales y reglamentarios

El informe de gestión consolidado adjunto del ejercicio 2015 contiene las explicaciones que los Administradores de Caixa de Crèdit dels Enginyers – Caja de Crédito de los Ingenieros, S. Coop. de Crédito consideran oportunas sobre la situación del Grupo, la evolución de sus negocios y sobre otros asuntos y no forma parte integrante de las cuentas anuales consolidadas. Hemos verificado que la información contable que contiene el citado informe de gestión consolidado concuerda con la de las cuentas anuales consolidadas del ejercicio 2015. Nuestro trabajo como auditores se limita a la verificación del informe de gestión consolidado con el alcance mencionado en este mismo párrafo y no incluye la revisión de información distinta de la obtenida a partir de los registros contables de Caixa de Crèdit dels Enginyers – Caja de Crédito de los Ingenieros, S. Coop. de Crédito y de sus sociedades dependientes.

KPMG Auditores, S.L.

Albert Rosés Noguera

27 de abril de 2016

Col·legi
de Censors Jurats
de Comptes
de Catalunya

KPMG

AVE 3015 Num. 3016/02343
IMPORTE COL·LEGIAT: 90,00 EUR

.....
Informe suscrito a la normativa
reglamentaria de l'Institut
d'Auditoria de comptes a Espanya
.....

mòbil

tablet

pc

Accedeixi a l'informe a <https://www.caixa-enginyers.com/ca/web/portal/informe-anual>

Informe Anual 2015

Edició

Caixa d'Enginyers

Disseny

gosban | reporting

Data d'edició: Maig de 2016

902 300 321

www.caixa-engineers.com

www.caixa-engineers.mobi

Caixa d'Enginyers